

NETTALIB YEESU

Macë, Mark, Lukk ak Yowanna ñu boole
leen ba mu nekk benn nettali

Ki bind téere bi mooy Richard Shawyer
ki ñuy tudde Musaa Saar Tubaab
© Richard Shawyer 2004

Maye nañu sañ-sañ ngir jukki ci Linjiil.
Linjiil moom sotti na ci téere bi tudd *Kàddug Dëgg gi* ci 1987.
© Les Assemblées Evangéliques du Sénégal
ak La Mission Baptiste du Sénégal

Scripture taken from the Wolof New Testament
published in 1987 under the name *Kàddug Dëgg Gi*
Copyright © Les Assemblées Evangéliques du Sénégal
and La Mission Baptiste du Sénégal.
All rights reserved.
Used by permission.

Ecriture extraite de *Kàddug Dëgg gi*
(le Nouveau Testament en wolof)
Doit d'auteur © 1987 Les Assemblées Evangéliques du Sénégal
et la Mission Baptiste du Sénégal
Tous droits réservés.
Utilisée sous permission.

Tënk bi

Kàddug Bindkat bi	4
Gàttal yi	9
I Waaj bi	10
Ubbite Gi	11
Saar 1. Juddub ki nara xàll yoonu Yeesu	13
Saar 2. Bi Yeesu nekkee xale	17
Saar 3. Yeesu: yégle nañu ko, nattu ko te Yàlla nangu ko	21
II Almasi bi tàmbali na liggéeyam	26
Saar 4. Yeesu ci Yérusalem ak diiwaanu Yude	27
Saar 5. Teeru nañu Yeesu ci Galile	31
III Ñaareelu at mi	42
Saar 6. Njàngaleem, mi ànd ak sañ-sañ	43
Saar 7. Léeb yi ak kàttanu Nguuru Yàlla	47
Saar 8. Yeesu wër na diiwaanu Galile ñaareel bi yoon	52
Saar 9. Yeesu wër na diiwaanu Galile ñetteel bi yoon	60
IV Ñetteelu at mi: Yawut yi bañ nañu Yeesu	67
Saar 10. Ci Galile	69
Saar 11. Yeesu ci réewum ñi dul Yawut	71
Saar 12. Bañ nañu Yeesu ca Yérusalem	74
V Ñeenteelu at mi: Yeesoo nga jublu bant ba	82
Saar 13. Yeesu xamal na taalibeem ya ne dafa wara dee	83
Saar 14. Yeesu wër na dëkki Galile, Samari, Pere ak Jude	89
Saar 15. Yeesoo nga jublu Yérusalem ba tey	98
Saar 16. Firnde kàttanu Yeesu	106
Saar 17. Yoon wi jaar Yériko	109
VI Waxtu Yeesu jot na	113
Saar 18. Ayu-bés bu mujj ba	114
Saar 19. Yeesu dafay waajal joxe bakkanam	130
Saar 20. Waxtu jamanoy lëndëm gi	139
Saar 21. Dekki na!	150
Dolli 1: Li Yeesu jàngale ci kaw tund wa ak ci joor ci benn waare	159
Dolli 2: Wonewukaay aaya yi	165
Index	169

Kàddug Bindkat bi

Ci *Nettalib Yeesu* jéem naa boole lépp, ci lu nekk xaaju *Linjiil* yu tudd Macë, Mark, Lukk ak Yowanna ngir mu nekk benn nettali bu ñu mana dégg.

Ci dégg-dégg ñaari liggéey moo fi am. Ci bu jëkk *Nettalib Yeesu* bi nga wara déglu ci ordinaateer am na. Nettali bii benn listu aaya yi la. Waaye àppu Biibal Onliin ójo mooy aaya lépp rekk la ordinaateer mana sotti ngir nga man koo déglu. Te aaya yi mana ànd rekk ñoo mana nekk ci list bi. Léeg-léeg am na ay anam yu ndaw ci benn aaya ci Macë, Mark, Lukk walla Yowanna li nga bëgg dugg ci list bi. Waaye lu des ci aaya bi mënul ànd ak aaya bi ñu tannoon mu jiitu ko walla mu topp ci. Naka noonu am na ay anam yu ndaw yu feeñul ci nettali bi nga déglu. Walla léeg-léeg wolof bi jaaduwal tuuti ndaxte aaya yi ñu boole ànduñu ba mat sëkk. Waaye ba tey yaakaar naa ne nettalib Yeesu neex na déglu.

Beneen liggéey bi mooy nettali bi ñu bind ngir nu man koo jàng. *Nettalib Yeesu* bii boole na bépp anam bu nekk ci Macë, Mark, Lukk ak Yowanna ngir nga mana gis lépp li nu Yàlla wàcceel ci dundu Yeesu Almasi bi. Jàng ko moo wara tax nga mana gis bu leer ni Yeesu meloon bi mu nekkee ci àddina si. Waaye war nga xam ne *Nettalib Yeesu* wuutuwal *Linjiil*. Yàlla ci xelam ak ci xam-xamam wàcce na *Linjiil* noonu. *Nettalib Yeesu* liggéeyu nit doŋŋ la ngir mu dimbali nu, nu gëna dégg dundu Krist.

Ci *Nettalib Yeesu* dama jéemmoon benn-bennal li amoon ci dundu Krist, li ko dale ca ndoorte la ba ca muj ga. Waaye war nga xam itam ne gis-gisu nit bokk na ci lu bare. Ndaxte am na ay nettali ci biir *Linjiil* yoo xam ne waxuñu dara ngir ñu mana xam fan la amoon ak kañ la amoon. Te ñi bindoon *Linjiil* binduñu ko ngir benn-bennal li amoon ci dundu Krist, li ko dale ca ndoorte la ba ca muj ga. Boole nañu ay nettali yoo xam ne bokkuñu jamano ndaxte niroo nañu xalaat, rawatina Macë.

Soo seetee yeneen Nettalib Yeesu yu mel ni bii ci làkku tubaab dinga gis ne nettali bu ne dafa wuute ak moroomam. Doo gis ñaari nettali sax yu bokk gis-gis ci lépp. Ci muj ga lenn rekk moo am solo. Mooy lii. Lépp li ñu jàng ci *Linjiil* (ak ci *Nettalib Yeesu*) amoon na te kañ la amoon te fan la amewoon amul solo ci sunu ngëm walla sunu dox ci Boroom bi Yeesu.

Naka noonu ci sama gëstu gënaloon naa Mark, ba noppi Lukk ba noppi Macë ngir ma xam kañ la nettali ba amoon. Yowanna moom barewul lu mu bokk wax ak yeneen ñetti xaaju *Linjiil*. Seet naa itam bu baax anam yi ci biir wax bu boole nettali ya ak lu ko jiitu walla lu ko topp ba xam ndax dina ma dimbali ci teg nettali ba ci plaasam.

Xëyna dina am ñoo xam ne dinañu ci gis dara lu ñu ci bëgga nemmatt. Wax naa ba noppi ne gis-gisu nit bokk na ci liggéey bi. Naka noonu werante man na ci am. Damay gis ñaari palaas walla ñett foo xam ne nemmatt gëna mana am. Benn mooy ñaata at la Yeesu dox ci liggéeyam ci àddina si. Ñaareel ba mooy ñaata yoon la

Simonj Pieer weddi Yeesu. Te ñetteel ba mooy ci ban at la Yeesu juddu te ban at la dee. Ci sama kaw gëstu am na lu ma xalaat ci laaj yi, te léegi nag dama bëgg tekki lu tax. Waaye su fekke ne am nga beneen gis-gis war nga xam ne laaj yi amuñu solo ngir ñu topp Yeesu walla ci sunu ngëm. Na ku ne gëstu bu baax ba xam lu tax mu jàpp ci li mu gëm. Te mu jox ñeneen ñi bokkul ak moom gis-gis seen cér te ànd ak ñoom ci mbëggeel gu mat sëkk.

Diiru liggéeyam

Ci *Nettalib Yeesu* bii dinga mana gis ne damay séddale lépp li Yeesu defoon ci diirub ñeenti at ak genn-wàll. Waaye du ñépp ñoo ko gise noonu. Ci biir gëstukatu *Linjiil* am na ñoo xam ne ñu yaakaar ne lépp dafa amoon ci menn at. Ñeneen ñi xalaat ne ñaari at la Yeesu defoon liggéeyam ci àddina si. Ñeneen ñi nag ñetti at lañu jàpp. Ñu gëna bare sax yaakaar nañu ne ñetti at la Yeesu doxoon ci liggéeyam.

Lu tax nag man ma jàpp ci ñeent? Lii a tax.

Ñi gëna bare ci boroomi xam-xam *Linjiil* xalaat nañu ne ñaari at ñoo doxoon diggante ñaari bésu Jéggi ya Yowanna ci wax ci (Yow 2:13; 6:4). Maanaam diggante jamano ja Yaxya sóobee Yeesu ci ndox ba bés ba Yeesu barele mburu ma ngir mbooloo mu tollook juróomi-junni góor. Maanaam amoon na benn bésu Jéggi boo xam ne Yowanna waxu ci dara.

Bésu Jéggi boobu, mooy ñaareelu bésu Jéggi ba ci biir diirub liggéeyu Yeesu, te man nañu ko gis ci Lu 6:1. Li ñuy firi ni "benn bésu noflaay" ci Lu 6:1 dafa wax ne tembe ci Grekk "ñaareelu bésu noflaay bu jëkk ba". Boroomi xam-xam yi yaakaar nañu ne dafa wax ci bésu noflaay bi topp ñaareelu fanu Màggalu Mburu ya amul lawiir, ci kaw ni ñu lime juróom-ñaari bési noflaay yi ba màggalu Pàntakótt. Maanaam, bésu noflaay ya yu topp ci bésu Jéggi ba. Gis nañu itam ne tool yi ñor nañu (Mc 12:1; Mk 2:23; Lu 6:1). Ci Israyil, tooli lors yi ñu ngi daan ñor ci weeru awril te tooli bele yi daan ñor ci weeru me. Naka noonu xam nañu ne Yeesu demul woon Yérusalem ngir Màggalu bésu Jéggi ba at boobu ndaxte nettali bi ma nga xewewoon ca diiwaanu Galile. Naka noonu bésu Jéggi ba nu gis ci Yow 6:4 mooy ñetteel ba.

Ay boroomi xam-xam yu bare yaakaar nañu ne lépp li des ci nettalib Yeesu amoon na ci benn at ci gannaaw bésu Jéggi boobu. Danu koy wax ndaxte Yowanna waxu ci beneen bésu Jéggi bu dul bés bi ñu daajoon Yeesu ca bant ba (Yow 18:28). Waaye soo seetee bu baax benn at dafa xat ngir lépp li Yeesu defoon ak fépp fu mu demoon. Yeesu wër na Galile ay weer ba noppi diiwaanu Fénisi ak Fukki Dëkk yi. Ci weeru oktoobar ak muju desàmbar ñu fekk Yeesu ca Yérusalem, ba noppi mu dem toog ay weer ci Pere. Gannaaw loolu Yeesu dellu na Galile di fa wër di waare. Lukk ne na gannaaw gi, mu tàmbali jëm Yérusalem mu wër Yude, Samari, ak Galile ci diiru ay weeri weer, te dem ay dëkk yu bare. Yeesu yónni na lu ko jiitu 72 taalibe yu dem ñaar-ñaar ngir waajal ñëwam. Naka noonu xam nañu ne dëkk yi mu ganesi woon bare woon nañu lool.

Am na itam benn màndarga bu ndaw bu wone ne xëyna am na benn bésu Jéggi bu ñu waxul ci Yowanna. Benn bés laajkati warugaru kër Yàlla ga ca Kapernawum laaj nañu Yeesu mu fey warugaru kër Yàlla ga (Mc 17:24). Waa Galile dañu doon fey warugar boobu lu jiitu bésu Jéggi ba ngir ñi yor xalis ba man koo yóbbu Yérusalem ca màggal ga. Ndegam ca Kapernawum la Yeesu sancoon di dëkk, naka noonu ca Kapernawum mu war faa fey warugaram. Ci anamu nettali ba, bésu Jéggi ba nu gis ci Yow 6:4 weesu na bu yàgg. Tamit ci gannaaw bésu Jéggi boobu Yeesu génnoon na te duggaat Kapernawum ay yooni yoon. Naka noonu warugar bi ñu ko laaj bokkul ci bésu Jéggi boobu. Te Bésu Jéggi ba ñu reyoon Yeesu dafa sore. Naka noonu dañu yaakaaroon ne amoon na beneen bésu Jéggi ci seen diggante, xëyna bi Yeesu demee tukki ci bëj-gànnar ba te mu soppaliku ndam jolli ci moom.

Tamit benn bés waa Galile ya ñew jox Yeesu benn xebaar ci lu jëm ci ay waa Galile yu Pilàtt reyoon ca Yérusalem ci benn ci màggalu Yawut yi ci fan yooyu (Lu 13:1-5). Yeesu demul woon màggal googu. Bu dul woon noonu duñu ko ko wax ndax dina fekk mu xam ko ba pare. Waaye xam nañu bu wóor ne ci ñetteelu at mi Yeesu demoon na Yérusalem ngir màggalu Mbaar ya (Yow 7:2) ak màggulu bés ba ñu sellale kër Yàlla ga (Yow 10:22). Naka noonu màggal gi ñu wax ci Lu 13:1-5 ci ñeenteelu at ma la amoon bu dee màggulu bésu Jéggi ba, Pàntakótt walla Mbaar ya. Yeesu moo tontu woon waa Galile ak benn léeb buy misaal liggéeyam (Lu 13:6-9). Yeesu ci léeb bi mengale na liggéeyam ci biir Bànni Israyil ak genn garab gu meññul. Mu ne ñetti at lañu xaaroon meññeef yi waaye amul dara. Yeesu waxul ñaari at, waaye ñetti at la waxoon. Te mu ne dinañu ko may meneen at, maanaam ñeenti at lépp.

Loolu lépp moo tax ma gëm ne ñeenti at la Yeesu defoon liggéeyam. Waaye ci muj ga amul solo su fekkee ne ñaari at, ñetti at walla ñeenti at la woon.

Pieer mi weddi Yeesu

Boo boole lépp lu nekk ci Macë, Mark, Lukk ak Yowanna dinga daje ak jafe-jafe bu réy, mooy ni Simoŋ Pieer weddee woon Yeesu. Macë, Mark, Lukk ak Yowanna ku nekk bind na ci Simoŋ Pieer weddi na Yeesu ñetti yoon, te ku nekk bind na ci ban anam la ñetti weddi yi amewoon. Waaye seeni wax ànduñu. Loolu mooy sunu jafe-jafe. Soo boole li Macë, Mark, Lukk ak Yowanna bindoon ëpp na ñetti yoon la Simoŋ Pieer weddi woon Yeesu.

Macë bind na ne Simoŋ Pieer weddi na Yeesu ci kanamu benn mbindaan bu ñewoon ci moom ci èttu këru Kayif ga, ba noppi ci kanamu beneen mbindaan ca bunt ba, ba noppi ci kanamu ñeneen ñu ñu tuddul.

Mark moom génn na ne Pieer weddi na Yeesu ci kanamu benn mbindaan ca ètt ba féete suuf, ba noppi beneen yoon ci kanamu mbindaan ba, ba noppi ci kanamu ñeneen ñi fa nekkoon.

Lukk bind na ne Pieer weddi na Yeesu ci kanamu benn mbindaan ca ètt ba, ba noppi ci kanamu kenn kui ñu tuddul, te benn waxtu gannaaw ga keneen ku fa

nekkoon.

Yowanna bind na ne Simoŋ Pieer weddi na Yeesu ci kanamu mbindaan muy wottu buntu këru Anas bala mu dugg ci biir; ba noppi kenn ci ëtt ba ca wetu taal ba, ba noppi ca këru Kayif ci kanamu menn mbokku ka Pieer coroon noppam. Naka lanu leen di boole? Am na ñoo xam ne dañuy jéema wone ne waxu ku nekk benn la. Waaye sas woowu jafe na. Ndax amunu beneen bunt? Yaakaar naa ne beneen bunt am na.

Soo seetee bu baax dinga gis ne ñaari yoon la Yeesu artu Simoŋ Pieer ne, moom dina ko weddi ñetti yoon. Ci bu jëkk, Yeesu waxoon na ko ca bérab ba ñu defare woon seen reeru Māggalu bésu Jéggi ba ne Pieer dina ko weddi bala ginaar a sab (Lu 22:28-34; Yow 13:36-38). Ba noppi Yeesu waxaat ko bi ñuy dem ca tundu Oliw ya ne Pieer dina ko weddi bala ginaar di sab ñaareelu yoon (Mc 26:30-35; Mk 14:26-31). Naka noonu xëyna Yeesu waxoon na Pieer ne moom dina ko weddi ñaari yoon ñetti yoon, mooy juróom-benni yoon. Ñetti yoon bala ginaar a sab wenn yoon, ba noppi beneen ñetti yoon bala ginaar a sab ñaareelu yoon.

Te am na ci *Linjiil* firnde ci loolu ci kayiti Grekk bu gëna màggat bi ñu am. Gisuñu ko ci bépp kayitu Grekk moo tax indiwuñu firnde bi ci firi Wolof.

Ci Greek (*Textus Receptus ak yeneen*) ne na ca gannaaw ba Pieer weddi Yeesu yoon wu jëkk wa (Mk 14:68) "Mu daldi génn, dem ca buntu kër ga. Te genn ginaar sab." (και αλεκτωρ εφωνησεν). Am na itam yeneen kayitu Grekk fu wax bi feeñul. Waaye ñu yaakaar ne baat bi "genn ginaar sab" dëgg la te wara fa nekk ndaxte:

Ci Mr 14:30 Yeesu ne na ginaar dina sab ñaari yoon.

Ci Mr 14:72 ne na "ginaar a sab ñaareelu yoon". Duñu ko wax su fekkee ne yoon wu jëkk amul woon.

Ci *Nettalib Yeesu* bi ginaar gi sabee wenn yoon gannaaw bi Pieer weddee Yeesu 3 yoon yu jëkk yi (ñaar yi nekk ci Yowanna ak benn bu nekk ci Macë, Mark ak Lukk) ba noppi mu sab ñaareelu yoon gannaaw beneen ñetti weddi.

At yi Yeesu juddu te dee

Ci ban at la Yeesu juddu? Ban at la Yeesu tàmbale liggéeyam? Te it ca ban at la Yeesu dee ca bant ba? Ci dëgg-dëgg xamuñu ko bu wóor.

Linjiil ne na Yeesu dafa juddu bi Erodd bu mag ba nekkee buur. Tamit gis nañu ne Erodd faatu na gannaaw ba Yuusufa dawee yóbbaaale Maryaama ak Yeesu Misra (Mc 2:19). Erodd dee na weeru tubaab bi ñuy tudde mars ci atum tubaab 4 j.K. (j.K. mooy ténku lu jiitu Krist). Naka noonu Yeesu juddu na atum tubaab 5 walla 6 j.K.. Yeesu dafa tàmbali liggéeyam tuuti gannaaw jamano ji Yaxya feeñee. Yaxya feeñu na waa bànni Israyil ca fukkeelu at ma ak juróom ci nguuru Tibeer Sésaar, buuru Room (Lu 3:1). Tibeer Sésaar moo jot nguuram ci weeru ut ci atum tubaab 14 g.K. (g.K. mooy ténku gannaaw Krist). Waaye am na werante ci ni ñu lime ati nguuram yi. Ci bu jëkk Tibeer Sésaar dafa bokkoon nguur ak Ogust Sésaar diggante atum tubaab 12 / 13 g.K. ba Ogust dee ca 14 g.K. Naka noonu am na ñuy sukkandiku ci

12 g.K.. Waaye ñu gën bare ci boroomi xam-xam yi gëm nañu ne ci 14 g.K. lañu wara sukkandiku.

Lan mooy fukkeelu at ma ak juróom ci nguuru Tibeer Sésaar?

Ci kaw li ñu farala lim nguuru buur yi mooy weeru ut 19, atum tubaab 28 g.K. ba weeru ut 18, 29 g.K.

Ci kaw limu Grekk yi ci jamano Krist mooy weeru oktoobar 20, atum tubaab 27 g.K. ba oktoobar 9, 28 g.K..

Ci kaw limu Yawut ca Israyil mooy weeru mars 16, 28 g.K. ba weeru awril 3, 29 g.K..

Ci kaw limu Yawut ya tasaaroo ci àddina si ca jamano Krist mooy weeru sàttumbar 21, 27 g.K. ba sàttumbar 8, 28 g.K..

Ci kaw limu waa Room ci jamano Krist mooy weeru samfiyee 1 ba weeru desàmbar 31, atum tubaab 28 g.K.

Ci sama gis-gis Yaxya feeñu na ci ñaareelu wallu atum tubaab 28 g.K. te Yeesu tàmbali na liggéeyam ci wàll bu jëkku atum tubaab 29 g.K.

Ban at la Yeesu dee? *Linjiil* ne na bésu Jéggi ba daanu na ca alxemes / ajjuma ci at bi ñu dajewoon Yeesu ca bant ba. Ca jamano jooju ñaari at rekk la bésu Jéggi ba dajewoon ak alxames / ajjuma, ñooy atum tubaab 30 g.K. ak 33 g.K. Dama yaakaar ne 33 g.K. lañu daajoon Yeesu ca bant ba.

Sama ñaan moo di *Nettalib Yeesu* bii nekk ndimbal ngir nga gëna xam Yeesu, nga gëna bëgg Yeesu, te it nga gëna topp Yeesu.

Soo gisee ay sikk ci biir *Nettalib Yeesu* bind ko te yónnee ma ko ca shawyer@pastornet.net.au Yàlla na la Yàlla barkeel.

Musaa Saar Tubaab

Ki bind téere bi mooy Richard Shawyer mi ñu tudde Musaa Saar Tubaab

© Richard Shawyer 2004

Maye nañu sañ-sañ ngir jukki ci Linjiil. Linjiil moom sotti na ci téere bi tudd Kàddug Dëgg gi ci 1987.

© Les Assemblées Evangéliques du Sénégal ak La Mission Baptiste du Sénégal

Gàttal yi:

j.K.	lu jiiu Krist: maanaam at ci kalandiryeeer tubaab
g.K.	gannaaw juddub Krist: maanaam at ci kalandiryeeer tubaab
Macë	Mc
Mark	Mk
Lukk	Lu
Yowanna	Yow
Jëfi Ndaw Ya	Jëf
Waa Room	Ro
1 Waa Korent	1Ko
2 Waa Korent	2Ko
Waa Galasi	Gal
Waa Efes	Ef
Waa Filipp	Fp
Waa Kolos	Kol
1 Waa Tesalonikk	1Tes
2 Waa Tesalonikk	2Tes
1 Timote	1Tim
2 Timote	2Tim
Titt	Tit
Filémon	Fm
Yawut yi	Yt
Saak	Sa
1 Pieer	1Pi
2 Pieer	2Pi
1 Yowanna	1Yow
2 Yowanna	2Yow
3 Yowanna	3Yow
Yudd	Yu
Peeñu bi	Pe

I Waaj bi

Ubbite Gi

1. Turu Nettali bi (Mk 1:1)

³ Xebaar bu baaxu Yeesu Krist, Doomu Yàlla, nii la tàmbalee.

2. Yeesu moo di Kàddug Yàlla mi doon nit (Yow 1:1-18)

⁴ Ca njàlbéen ga fekk na Kàddu gi am, te Kàddu gi ma nga woon ak Yàlla, te Kàddu gi Yàlla la woon. Moo di ki nekkoon ak Yàlla ca njàlbéen ga. Ci moom la Yàlla jaar, sàkk lépp. Amul dara lu ñu sàkk te jaarul ci moom. Ci moom la dund gi nekk, te dund googu mooy leeral nit ñi. Leer gi feen na ci biir lëndëm gi, te lëndëm gi jàppu ko.

Yàlla yónni woon na nit ku ñu naan Yaxya. Kooku ñëw na, doon ab seede, ngir wax ci mbirum leer gi. Ñëw na ngir ñépp dégg li mu wax te gëm. Moom ci boppam du woon leer gi, waaye ñëw na ngir seede leer gi.

Kàddu googu mooy leer gu wóor, giy ñëw ci àddina te di leeral nit ku nekk. Ci àddina la nekkoon, àddina si ñu sàkk jaarale ko ci moom, te àddina xamu ko. Ñëw na ci réewam, te ay ñoñam nanguwuñu ko. Teewul ñi ko nangu te gëm ci turam, may na leen, ñu am sañ-sañu nekk doomi Yàlla. Ñooñu judduwuñu ci deret walla ci bëgg-bëggu yaram, walla ci coobarey nit. Ñu ngi juddu ci Yàlla.

Kàddu gi ñëw, doon nit, dëkk ci sunu biir. Gis nañu ndamam, mu fees ak yiw ak dégg, ndam li Baay bi jox jenn Doomam ji mu am kepp.

Yaxyaa ngi koy seedeel te yégle na lii; nee na: Moo taxoon ma wax ne: Dina ñëw sama gannaaw waaye moo ma gëna màgg, ndaxte nekk na laata may juddu.

Kàddu gi fees na ak yiw, te nun ñépp jot nanu ci sunu wàll, mu barkeel nu ay yooni-yoon. Ndigali Yàlla yi, ci gémmiñu Musaa lañu leen jaarale; yiw wi ak dégg gi, Yeesu Krist moo ko indaale. Kenn musula gis Yàlla, waaye Bàjjo bi, di Yàlla te nekk ak Baay bi, moo ko xamle.

3. Cosaanu Yeesu ci wàllu baayam (Mc 1:1-17)

¹ Lii mooy cosaanu Yeesu Krist, sētu Dawuda, sētu Ibrahimia. Ibrahimia moo jur Isaaxa; Isaaxa jur Yanxóoba; Yanxóoba jur Yuda ak i doomi baayam; Yuda, Fares ak Sara ci Tamar; Fares Esrom, miy baayu Aram; Aram Aminadab; Aminadab Naason; Naason Salmon; Salmon jur ci Rahab doom ju tudd Bowas; Bowas am ak Rutt Obedd; Obedd jur Yese; miy baayu buur bi Dawuda.

Dawuda moo jur Suleymaan ci ki nekkoon jabari Uri; Suleymaan jur Robowam; Robowam Abia; Abia Asaf; Asaf Yosafat; Yosafat Yoram, miy baayu Osias; Osias jur Yowatam; Yowatam Akas, miy baayu Esékias; Esékias Manase; Manase Amon; Amon Yosias; Yosias jur Yékonias ak i doomi baayam ca jamano, ja ñu defe Yawut

Nettalib Yeesu

ya jaam, yóbbu leen Babilon.

Ba ñu leen yóbbu ca Babilon, Yékonias jur Salacel; Salacel Sorobabel, miy baayu Abiudd; Abiudd Eliakim; Eliakim Asor; Asor Sadokk; Sadokk Akim; Akim Eliudd; Eliudd Eléasar; Eléasar Matan, miy baayu Yanxóoba; Yanxóoba nag moo jur Yuusufa jëkkëru Maryaama; te ci Maryaama la Yeesu, mi ñuy wax Krist, juddoo. Mboolem giir googu nag, la dale ca Ibrahim ba ca Dawuda, fukk lañu ak ñeent; la dale ca Dawuda ba ca njaam ga ca Babilon, fukk lañu ak ñeent; la dale njaam ga ca Babilon ba ci Krist, fukk lañu ak ñeent.

4. Wax ju wóor (Lu 1:1-4)

³ Yaw Teyofil mu tedd mi, xam nga ne, nit ñu bare sasoo nañoo bind ab nettali, bu jëm ci mbir yi xewoon ci sunu biir, li dëppook waxi seede, yi ko teewe woon li dale ca ndoorte la te ñu mujj nekk jawriñi kaddug Yàlla. Léegi nag kon man ci sama wàll, gëstu naa ci lépp li ko dale ca njàlbéen ga, te fas naa la ko yéenee bindal, nettali la ni xew-xew yooyu deme woon tembe. Noonu dinga mana xam ne, li ñu la jàngaloon lu wér peŋ la.

Saar 1. Juddub ki nara xàll yoonu Yeesu

5. Jibril yégle na juddub Yaxya (Lu 1:5-25)

³ Ca jamanoy Erodd, mi nekkoon buur ca réewu Yawut ya, amoon na sèriñ bu ñu tudde Sakaria te bokk ca mbootaayu sèriñ, sa askanoo ci Abia. Jabaram Elisabett askanoo moom itam ci Aaroona. Sakaria ak jabaram ñu jub lañu ca kanamu Yàlla, di topp ni mu ware ndigal yi ak dogali Boroom bi yépp. Waaye amuñu doom, ndaxte Elisabett mënula am doom, te it fekk ñoom ñaar ñépp ay mägget lañu.

Benn bés nag Sakaria doon def liggéeyu sèriñam ca Yàlla, ndaxte mbootaayam a aye keroog. Bi ñuy tegoo bant, ni ko sèriñ si daan defe naka-jekk, ngir xam kan mooy dugg ca bérab bu sell ba ca kër Yàlla ga, ngir taal fa cuuraay, bant ba tegu ci Sakaria. Ca waxtu wa ñuy taal cuuraay la, mbooloo maa nga woon ca biti, di ñaan. Noonu benn malaakam Boroom bi daldi feeñu Sakaria, taxaw ca féeteek ndeyjooru taabal, ja ñuy lakke cuuraay. Naka la ko Sakaria gis, fitam daldi dem, mu tiit. Waaye malaaka ma ne ko: Bul ragal dara Sakaria, ndaxte sa ñaan nangu na. Elisabett sa jabar dina la jural doom, te dinga ko tudde Yaxya. Sa mbég lay doon, sa xol sedd ci, te ñu bare dinañu bég ci juddoom, ndaxte dina nekk ku mägga ca kanamu Yàlla. Du naan biiñ walla dara luy màndil, te bu juddoo, Xel mu Sell mi daldi ko solu. Dina delloosi niti Israyil yu bare ci Yàlla seen Boroom. Mooy jiiitu, di yégle ñëwu Boroom bi, ànd ak xel mi ak doole, ji yonent Yàlla Ilias amoon, ngir jubale xoli baay yi ak doom yi, ngir delloo ñi déggadi ci maanduteg ñi jub. Noonu dina waajal mbooloo muy teeru Boroom bi.

Sakaria daldi ne malaaka ma: Nan laay xame ne, loolu dëgg la? Ndaxte mag laa, te sama jabar it mägget na.

Malaaka ma tontu ko ne: Man maay Jibril miy taxaw ci kanamu Yàlla. Dañu maa yónni ngir ma wax ak yaw te yégal la xebaar bu baax boobu. Léegi nag gannaaw gëmulo li ma wax, dinga luu te dootuloo mana wax, ba kera sama wax di am, bu jamanoom jotee.

Fekk na booba mbooloo maa ngi xaar, jaaxle lool ci li Sakaria yàgg ca bérab bu sell ba. Waaye bi mu génnee nag, mënula wax ak ñoom. Noonu nit ña xam ne, dafa am lu ko feeñu ca bérab bu sell ba. Dafa luu, ba di leen liyaar.

Bi Sakaria matalee liggéeyu sèriñam ba noppi, mu daldi ñibbi. Bi mbir yooyu weesoo, Elisabett jabaram ëmb, di ko nëbb lu mat juroomi weer te naan: Lii mooy yiw wi ma Boroom bi defal, ba fajal ma li doon sama gâce ci nit ñi!

6. Jibril yégle na juddub Yeesu (Lu 1:26-38)

Anam yi: Ca Nasarett ca diiwaanu Galile la nettali bi ame woon.

³ Bi Elisabett nekkee ci juróom-benni weeram, Yàlla yónni malaakaam Jibril ca dëkku Nasarett ca diiwaanu Galile. Mu yebal ko ca janq, bu ñu may waa ju bokk ci askanu Dawuda te ñu koy wax Yuusufa, waaye àndaguñu. Janq baa ngi tudd Maryaama. Malaaka ma dikk ca moom, ne ko: Jàmm ngaam, yaw mi Boroom bi defal aw yiw; mu ngi ak yaw.

Waxi malaaka ma daldi jaaxal Maryaama, muy xalaat lu nuyoo boobu mana tekki. Malaaka ma ne ko: Bul ragal dara Maryaama, ndaxte Yàlla tànn na la ci yiwam. Dinga ëmb, jur doom ju góor. Nanga ko tudde Yeesu. Ku màgg lay nekki, te dinañu ko wooye Doomu Aji Kawe ji. Boroom bi Yàlla dina ko jébbal nguuru Dawuda maamam. Noonu dina yilif askanu Yanxóoba ba fàww, te nguoram du am àpp.

Maryaama laaj malaaka ma, ne ko: Naka la loolu mana ame? Man de, janq laa ba tey. Malaaka ma tontu ko ne: Xel mu Sell mi dina wàcc ci yaw, te Aji Kawe ji dina la yiir ci kàttanam. Moo tax xale biy juddu dinañu ko wooye Ku sell ki, Doomu Yàlla ji. Elisabett sa mbokk mi it dina am doom ju góor cig màggetam. Ki ñu doon wooye ku mënula am doom, mu ngi ci juróom-benni weeram. Ndaxte dara tēwul Yàlla. Maryaama ne ko: Jaamub Boroom bi laa. Na Yàlla def ci man li nga wax.

Ci noonu malaaka ma daldi dem.

7. Maryaama seeti na Elisabett (Lu 1:39-56)

³ Ci jamano jooju Maryaama jóg, gaawantu dem ci benn dëkk bu nekkoon ca tund ya ca diiwaanu Yude. Mu dugg ca kër Sakaria, daldi nuyu Elisabett. Naka la Elisabett dégg Maryaama di nuyoo, doomam daldi yengatu ci biiram. Noonu Xelum Yàlla mu Sell mi daldi solu Elisabett. Elisabett wax ca kaw ne: Barkeel nañu la ci jigéen ñi, barkeel doom ji nga ëmb! Man maay kan, ba ndeyu sama Boroom ñew di ma seetsi? Maa ngi lay wax ne, naka laa la dégg ngay nuyoo rekk, sama doom ji yengu ci sama biir ndax mbég. Barke ñeel na la, yaw mi gëm ne, li la Boroom bi yégal dina mat!

Noonu Maryaama daldi ne:

Sama xol a ngi màggal Boroom bi,
sama xel di bég ci Yàlla sama Musalkat,
ndaxte fàttaliku na ma,
man jaamam bu woyef bi.

Gannaawsi tey, niti jamano yépp
dinañu ma wooye ki ñu barkeel,
ndaxte Ku Màgg ki defal na ma lu réy.
Turam dafa sell.

Day wàcce yërmandeem ci ñi ko ragal,

ci seeni sët ba ci seeni sëtaat.
 Wone na jëf yu mag ci dooley loxoom,
 te tas mbooloom ñiy réy-réylu,
 daaneel boroom doole yi ci seen nguur,
 yekkati baadoolo yi.
 ñi xiif, reggal na leen ak ñam wu neex,
 te dàq boroom alal yi,
 ñu daw ak loxoy neen.
 Wallu na bànni Israyil giy jaamam,
 di fàttaliku yërmandeem,
 ni mu ko dige woon sunuy maam,
 jëmale ko ci Ibrahimia ak askanam ba fàww.

Noonu Maryaama toog fa Elisabett lu wara tollook ñetti weer, soga ñibbi.

8. Juddub Yaxya (Lu 1:57-80)

³ Gannaaw loolu jamano ji Elisabett wara mucc agsi, mu daldi jur doom ju góor. Dëkkandoom yi ak mbokkam yi yég ne, Boroom bi won na ko yërmande ju réy, ñu ànd ak moom bég.

Bi bés ba dellusee, ñu ñëw xarafalsi xale ba, bëgg koo duppee baayam Sakaria. Waaye yaayam ne leen: Déedéet, Yaxya lay tudd. Ñu ne ko: Amoo menn mbokk mu tudd noonu.

Ñu daldi liyaar baayam, ngir xam nan la bëgg ñu tudde xale ba. Sakaria laaj àlluwa, bind ci ne: Yaxya la tudd. Népp daldi waaru. Ca saa sa Yàlla dindi luu gi, Sakaria daldi waxaat, di màggal Yàlla. Waa dëkk ba bépp jaaxle, xew-xew yooyu siiw ca tundi Yude yépp. Ñi dégg nettali, bi jëm ci mbir yooyu, dañu koo denc ci seen xol te naan: Nu xale bii di mujje nag?

Ndaxte leeroon na ne, dooley Boroom baa ngi ànd ak moom.

Sakaria baayu Yaxya daldi fees ak Xel mu Sell mi. Noonu mu wax ci kàddug Yàlla ne:

Cant ñeel na Boroom bi, Yàllay Israyil,
 ndaxte wallusi na mbooloom, ba jot leen!
 Feeñal na nu Musalkat bu am doole,
 bi soqikoo ci askanu Dawuda jaamam,
 ni mu yéglee woon bu yàgg
 jaarale ko ci yonentam yu sell yi.
 Dina nu musal ci sunuy noon,
 jële nu ci sunu loxoy bañaale.
 Yàlla wone na yërmandeem,
 ji mu digoon sunuy maam,

Nettalib Yeesu

te di fàttaliku kóllère,
gi mu fas ak ñoom,
di ngiñ li mu giñaloon
sunu maam Ibrahim naan,
dina nu teqale ak sunuy noon
ngir nu man koo jaamu ci jàmm,
nu sell te jub ci kanamam sunu giiru dund.
Yaw nag doom, dinañu lay wooye yonentu Aji Kawe ji,
ndaxte dinga jiitu,
di yégle ñëwu Boroom bi,
di ko xàllal yoon wi.
Dinga xamal mbooloom
ni leen Boroom bi mana musale
jaare ko ci seen mbaalug bàkkaar,
ndaxte Yàlla sunu Boroom fees na ak yërmande,
ba tax muy wàcce ci nun jant buy fenk,
ngir leeral ñi toog ci lëndëm,
takkandeeru dee tiim leen,
ngir jiite nu ci yoonu jàmm.

Noonu Yaxyaa ngi doon màgg, te xelam di ubbiku. Mu dëkk ca màndiŋ ma, ba bés
ba muy feeñu bànni Israyil.

Saar 2. Bi Yeesu nekkee xale

Anam yi: Kenn xamul bu wóor ban at la Yeesu Krist juddoo. Waaye ñi épp ci gëstukat yi yaakaar nañu ne malaakam Boroom bi feeñu na Sakaria ci 5 walla 6 j.K. ci atum tubaab.

9. Yàlla dalal na xelu Yuusufa (Mc 1:18-25)

¹ Nii la Yeesu Krist juddoo. Bi ñu mayee Maryaama ndeyam Yuusufa, waaye laata ñoo ànd, gis nañu ne dafa ëmb ci kàttanu Xel mu Sell mi. Yuusufa jëkkëram nag, mi nekkoon nit ku jub te bëggu ko woonu weer, mu dogoo tas séy bi ci kumpa. Waaye bi muy xalaat ci loolu, benn malaakam Boroom bi daldi ko feeñu ci gént, ne ko: Yaw Yuusufa, sētu Dawuda, bul ragala yeggali Maryaama sa jabar, ndaxte doom ji mu ëmb, ci Xel mu Sell mi la jóge. Dina jur doom ju góor, nga tudde ko Yeesu, ndaxte moo di kiy musal xeetam ci seeni bàkkaar.

Loolu lépp xewoon na, ngir amal li Boroom bi wax, jaarale ko cib yonent, bi mu naan:

Janq bi dina ëmb, jur doom ju góor, ñu tudde ko Emanuwel,
liy tekki: Yàlla ganesi na nu.

Noonu Yuusufa yeewu, yeggali jabaram, na ko ko malaakam Boroom bi sante woon. Waaye àndul ak moom, ba kera mu muc, jur doom ju góor; mu tudde ko Yeesu.

10. Juddub Yeesu ci Betleyem (Lu 2:1-21)

³ Ca jamano jooja buur bu mag bu ñuy wax Ogust, joxe ndigal ne, na ñépp binduji. Mbind mooma, di mu jëkk ma, daje na ak jamano, ja Kiriñus nekke boroom réewu Siri. Noonu ku nekk dem binduji ca sa dëkku cosaan. Yuusufa nag daldi jóge Nasarett ca diiwaanu Galile, jëm ca diiwaanu Yude ca Betleyem, dëkk ba Dawuda cosaanoo, ndaxte ci askanu Dawuda la bokk. Mu dem binduji, ànd ak Maryaama jabaram. Fekk booba Maryaama ëmb. Bi ñu nekkee Betleyem, waxtu wa mu waree muc agsi. Mu taawloo doom ju góor, mu laxas ko ci ay laytaay, tëral ko ca lekkukaayu jur ga, ndaxte xajuñu woon ca dalukaay ba.

Fekk booba amoon na ca gox ba ay sàmm yu daan fanaan ca tool ya, di wottu jur ga. Noonu benn malaakam Boroom bi feeñu leen, ndamu Boroom bi daldi leer, melax, wër leen. Tiitaange ju réy jàpp leen. Waaye malaaka mi ne leen: Buleen tiit, ndaxte dama leen di xamal xebaar bu baax, buy indi mbég mu réy ci nit ñépp. Tey jii ca dëkku Dawuda, ab Musalkat juddul na leen fa, te mooy Almasi bi, di Boroom bi. Ci firnde jii ngeen koy xàmme: dingeen gis liir bu ñu laxas ci ay laytaay, tëral ko ci lekkukaayu jur.

Bi mu waxee loolu, yeneen malaaka yu bare yu jóge asamaan, ànd ak moom, di sant Yàlla naan:

Nettalib Yeesu

Nañu màggal Yàlla ca asamaan su kawé sa,
te ci àddina, na jàmm ji wàcc ci nit, ñi mu nangu ndax yiwam!

Bi malaaka ya delloo ca asamaan, sàmm yi di waxante naan: Nanu dem boog Betleyem, seeti la fa xew, li nu Boroom bi xamal.

Ñu daldi gaawantu dem, gis Maryaama ak Yuusufa, ak liir, ba ñu tëral ca lekkukaayu jur ga. Bi ñu leen gisee, ñu nettali la ñu leen waxoon ca mbirum xale ba. Ñi dégg li sàmm yi doon wax ñépp daldi waaru lool. Waaye Maryaama moom, takkoon na mbir yooyu yépp, di ko xalaat ci xolam. Noonu sàmm ya dellu ca seen jur, di màggal Yàlla, di ko sant ci li ñu déggoon lépp te gis ko, ndaxte lépp am na, ni ko Boroom bi waxe woon.

Bi bés ba dellusee, jamanoy xarafal xale ba agsi. Ñu tudde ko Yeesu, ni ko malaaka ma diglee woon, laata ko yaayam di ëmb.

11. Yóbbu nañu Yeesu ca kër Yàlla ga ca Yérusalem (Lu 2:22-39)

Anam yi: Lii mi ngi amoon 40 fan gannaaw juddub Yeesu

³ Noonu jamano ji ñu leen waroona sellale agsi, ni ko yoonu Musaa tërale. Waajuri Yeesu yi daldi koy yóbbu ca dëkku Yérusalem, ngir sédde ko Boroom bi. Ndaxte bind nañu ci yoonu Boroom bi ne: Bépp taaw bu góor, nañu ko sédd Boroom bi. Bi ñu ko yóbboo, def nañu itam sarax, ni ko yoonu Boroom bi santaanee: Ñaari pitaxu àll walla ñaari xëti yu ndaw.

Amoon na ca Yérusalem nit ku tudd Simeyon. Nit ku fonkoon yoonu Yàlla la te déggal ko, doon séentu jamano ji Yàlla wara dëfal bànni Israyil. Xel mu Sell mi mu ngi ci moom, te xamal na ko ne, du dee mukk te gisul Almasib Boroom bi. Noonu Xelum Yàlla daldi yóbbu Simeyon ba ca kër Yàlla ga. Bi waajuri Yeesu indee xale ba, ngir sédd ko Yàlla ni ko yoon wi santaanee, Simeyon jël xale bi, leewu ko, daldi sant Yàlla ne:

Boroom bi, nanga yiwi sa jaam,
mu noppaluji ci jàmm,
ni nga ko waxe.
Ndaxte sama bët tegu na ci mucc gi nga lal,
xeet yépp seede ko.
Muy leer giy leeral xeet yi,
di ndamu Israyil say gaay.

Waajuri Yeesu yi waaru ci li ñu doon wax ci xale bi. Noonu Simeyon ñaanal leen, ba noppi ne Maryaama: Xale bii Yàllaa ko yónni, ngir ñu bare ci Israyil daanu te yekkatiku. Def na ko it muy firnde ju ñuy weddi, ba naqar dina xar sa xol ni jaasi. Noonu xalaati ñu bare feeñ.

Amoon na it ca Yérusalem yonent bu ñuy wax Aana. Doomu Fanuwel mi askanoo ci Aser la woon, te Aana màggetoon na lool. Bi mu séyee, dëkk na juróom-ñaari at

ak jëkkëram. Jëkkër ja gaañu, te séyaatul. Léegi amoon na juróom-ñett fukki at ak ñeent. Mi ngi dëkke woon jaamu Yàlla guddi ak bëccëg ca kër Yàlla ga, di ñaan ak di woor. Aana yem ca waxi Simeyon ya, daldi gërëm Yàlla tey yégal mbiri liir ba ñépp ñi doon séentu jamano, ji Yàlla wara jot Yérusalem.

Bi waajuri Yeesu yi matalee seen warugar ci lépp lu yoonu Boroom bi santaane woon, ñu dellu seen dëkku Nasarett ca diiwaanu Galile.

12. Ay boroomi xam-xam ñëw nañu, màggalsi Yeesu (Mc 2:1-12)

Anam yi: Ni nu sooga koy jànge, Yuusufa ak Maryaama dellu nañu seen dëkk Nasarett. Waaye yaakaar nañu ne yàgguñu fa. Gannaaw ab diir ñu ñëw sanc Betleyem. Foofu la leen boroom xam-xam yi fekkoon.

¹ Bi nga xamee ne, Yeesu juddu na ci Betleyem ci diiwaanu Yude, amoon na ay boroom xam-xam, ñu jóge penku, ñëw Yérusalem. Booba, ci jamanoy buur bi Erodd la woon. Ñu ne: Ana buur bi juddul Yawut yi? Ndaxte gis nanu biddiiwam ci penku, te ñëw nanu ngir màggal ko.

Bi ko Erodd buur ba déggee, mu daldi jaaxle, moom ak waa Yérusalem gépp. Mu woolu nag sërifi su mag sépp ak xudbakati xeet wa, laaj leen fu Almasi bi, maanaam Krist, wara juddoo. Ñu ne ko: Ca Betleyem ci diiwaanu Yude, ndaxte lii lañu bind jaarale ko cib yonent:

Yaw Betleyem ci diiwaanu Yude, du yaw yaa yées ci njiiti Yude,
ndaxte ci yaw la njiit di génne, kiy sàmm Israyil sama xeet.

Ci kaw loolu Erodd woolu ci kumpa boroom xam-xam ya, di leen ceddowu, ngir xam bu wóor kañ la biddiiw bi feq. Noonu mu yebal leen Betleyem naan: Demleen fa, seet bu wóor mbirum xale ba. Bu ngeen ci amee lu wóor nag, ngeen xamal ma ko, ngir man itam ma dem màggal ko.

Ba ñu dégloo buur ba nag, ñu dem. Te biddiiw, ba ñu gisoon ca penku ba, ne tell jiite leen, ba ágg, tiim fa xale ba nekk. Ba ñu gisee biddiiw ba nag, ñu am mbég mu réy-a-réy. Ñu dugg ca kër ga, gis xale ba ak Maryaama ndeyam, ñu daldi sukk, di ko màggal. Ñu ubbi seeni boyetu alal, may ko wurus ak cuuraay ak ndàbb lu xeeñ, lu ñuy wax miir.

Bi ñu ko defee, Yàlla artu na leen ci biir gént, ñu baña dellu ca Erodd. Noonu ñu jaar weneen yoon, ñibbi seen réew.

13. Yuusufa ak Maryaama gàddaay nañu jëm réewu Misara (Mc 2:13-18)

¹ Bi nga xamee ne, boroom xam-xam ya ñibbi nañu, benn malaakam Boroom bi feeñu Yuusufa ci gént, ne ko: Erodd mu ngi ci tànki wut xale bi, ngir rey ko; jógal nag, jël xale bi ak ndeyam te nga daw jëm Misara, toog fa ba kera ma koy wax.

Yuusufa nag jóg, jël xale ba ak ndeyam, làquji Misara ca guddi ga. Mu toog fa ba Erodd faatu. Noonu am li Boroom bi waxoon jaarale ko cib yonent, bi mu naan:

Woo naa sama doom, mu génn Misara.

Bi Erodd gisee nag, ne boroom xam-xam ya nax nañu ko, mu daldi mer lool. Mu santaane ñu dugg ca Betleyem ak la ko wër, rey xale yu góor ya fa am ñaari at jëm suuf, mengook jamano, ja ko boroom xam-xam ya waxoon. Booba am la ñu waxoon jaarale ko ci yonent Yàlla Yérémi, bi mu naan:

Baat jib na ci Rama, ay jooy ak yuux gu réy,
Rasel mooy jooy ay doomam
te bëggul kenn dëfal ko, ndaxte saay nañu.

14. Ñibbisi nañu réewu Israyil (Mc 2:19-23; Lu 2:40)

Anam yi: Erodd faatu na weeru mars ci atum tubaab 4 j.K.

¹ Bi nga xamee ne, Erodd faatu na, benn malaakam Boroom bi feeñu Yuusufa ci gént ca Misara, ne ko: Ñi doon wuta rey xale ba dee nañu; jógal nag, jël xale bi ak ndeyam te nga dellu Israyil.

Yuusufa jóg nag, jël xale ba ak ndeyam, dellu Israyil. Waaye bi mu déggee ne, Arkélawus moo donn Erodd baayam ca nguuru Yude, mu ragal faa dem. Yàlla artu ko nag ci gént, mu daldi dem diiwaanu Galile. Mu ñew nag dëkk ci dëkk bu ñuy wax Nasarett. Noonu am la ñu waxoon ca xale ba, jaarale ko ca yonent ya, bi ñu naan:

Dees na ko tudde Nasareen.

³ Xale baa nga doon màgg, di dëgër, mu fees ak xel te yiwu Yàlla ànd ak moom.

15. Yeesu ca kër Yàlla ga (Lu 2:41-52)

³ At mu jot nag waajuri Yeesu yi daan nañu dem Yérusalem, ngir màggali bésu Jéggi ba. Noonu bi Yeesu amee fukki at ak ñaar, ñu dem màggal ga, ni ñu ko daan defe naka-jekk. Bi màggal ga tasee, ñu dëpp ñibbi, waaye xale ba Yeesu des Yérusalem, te ay waajuram yéguñu ko. Ñu xalaat ne, Yeesu dafa àndoon ak ñeneen ñi ñu bokkaloon yoon. Bi ñu doxee bésub lëmm, ñu tàmbale di ko seet ci seen mbokk yi ak seen xame yi. Bi ñu ko gisul nag, ñu daldi dellu Yérusalem, seeti ko.

Ca gannaaw ëllëg sa ñu fekk ko ca kër Yàlla ga, mu toog ci jàngalekati Yawut yi, di déglu ak di laajte. Ñépp ñi dëgg li mu wax, yéemu ci xel, mi mu àndal, ak ni mu doon tontoo. Naka la ko waajuram yi gis, ñu daldi waaru. Yaayam ne ko: Sama doom, lu tax nga def nu lii? Man ak sa baay nu ngi la doon seet, jaaxle lool. Mu ne leen: Lu tax ngeen may seet? Xanaa xamuleen ne, damaa wara nekk ci sama kër Baay?

Waaye xamuñu li kàddoom yi doon tekki. Noonu Yeesu daldi ànd ak ñoom, dellu Nasarett te déggal ay waajuram. Fekk yaayam moom takk mbir yooyu yépp ci xolam. Yeesoo ngi doon màgg ci jëmm, tey yokku ci xam-xam, te neex Yàlla ak nit ñi.

Saar 3. Yeesu: yégle nañu ko, nattu ko te Yàlla nangu ko

16. Waareb Yaxya (Mc 3:1-12; Mk 1:2-8; Lu 3:1-18)

Anam yi: Yaxya feeñu na bànni Israyil ca fukkeelu at ak juróom ci nguuru Tibeer Sésaar, buuru Room. Tibeer Sésaar moo jot nguuram ci atum tubaab AD 14. Am na werante ci ni ñu lime ati nguuram. Waaye dañu yaakaar ne diggante weeru ut at AD 28 ak weeru desàmbar AD 29 ci la Yaxya feeñ. Yaxya daan na sóob nit ñi ci dexu Yurdan rawatina ci wetu dëkku Bétani ci penku dex ga. Kenn xamatul fu Bétani nekkoon.

³ Fukkeelu at ak juróom ci nguuru Tibeer Sésaar, fekk Pons Pilàtt yilif diiwaanu Yude, Erodd yilif diiwaanu Galile, Filipp magam yilif diiwaanu Iture ak bu Trakonitt, te Lisañas yilif Abilen. Te it Anas ak Kayif nekkoon sériñ yu mag ya. Ca jamano jooja la kàddug Yàlla wàcc ci Yaxya, doomu Sakaria, ca màndiŋ ma.

¹ Ca jamano jooja, ² ni ñu binde ci téereb yonent Yàlla Esayi naan: "Maa ngi yónni sama ndaw ci sa kanam, mu xállal la sa yoon." ³ Yaxya daldi dugg àll, bi wër dexu Yurdan gépp, ¹ ca màndiŋu Yude, ³ di waaree nii: ¹ Tuubleen seeni bàkkaar, ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji jege na.

¹ Yaxya mooy ki ñu doon wax jaarale ko ci yonent Yàlla Esayi, bi mu naan:

³ Am na baat buy xaacu ca màndiŋ ma, ne: Xàll-leen yoonu Boroom bi, juballeen fi muy jaar.

Nañu sékk xur yi, maasale tund yi ak jànj yi. Yoon yi dëng ñu jubbanti leen, yi ñagas ñu rataxal leen.

Bu ko defee, bépp mbindeef dina gis mucc gi Yàlla tëral.

¹ Yaxya nag mu ngi soloon mbubb, mu ñu ràbbe kawaru giléem, takk geñog der ci ndiggam. Ay njéeréer la doon dunde ak lem. Noonu ñépp génn jëm ci moom, ñi dëkk Yérusalem ak diiwaanu Yude, ak waa dexu Yurdan. Ñu nangu seeni bàkkaar, Yaxya sóob leen ca dexu Yurdan.

Noonu ay Farisien ak ay Saduseen yu bare ñëw ci Yaxya, ngir mu sóob leen ñoom itam ca dex ga. Waaye bi leen Yaxya gisee, mu ne leen: Yeen ñi fees ak dajar mel ni ay co, ku leen artu, ngeen daw merum Yàlla mi nara wàcc? Jéfeleen nag ni ñu tuub seeni bàkkaar, te buleen wax ci seen xel, naan: Nun daal doomi Ibrahim lanu; ndaxte maa ngi leen koy wax, Yàlla man na sàkkal Ibrahim ay doom ci doj yii. Sémmiñ wi tiim na reeni garab yi. Garab nag gu meññul doom yu baax, dees na ko gor, sànni ko ci safara si.

³ Mbooloo ma laaj ko ne: Lan lanu wara def nag? Mu ne leen: Ku am ñaari mbubb, nga jox menn mi ki amul. Ku am ñam itam, nga bokk ko ak ki amul.

Ay juutikat itam ñëw ca Yaxya, ngir mu sóob leen ci ndox; ñu ne ko: Kilifa gi, lu nu

wara def? Mu tontu leen ne: Laajleen rekk lu jaadu.

Ay xarekat laaj nañu ko ne: Li jëm ci nun nag? Mu ne leen: Buleen néewal doole kenn, jël xaalisam ci kaw ay tëkku mbaa ci seede lu dul dëgg. Waaye doylooleen li ñu leen di fey.

Mbooloo maa ngay xaar di séentook a laaj ci seen xel ndax Yaxya mooy Almasi bi. Noonu Yaxya tontu leen ñoom ñépp ne: ¹"Man maa ngi leen di sóob ci ndox, ci lu ànd ak tuub seeni bàkkaar. Waaye kiy ñëw sama gannaaw moo ma ëpp kàttan, ba yeyoowuma koo yóbbul sax ay dàllam. ²Yeyoowuma sax sëgg, ngir tekki ay dàllam.

¹ Kooku dina leen sóob ci Xel mu Sell mi ak safara. Layoom mu ngi ci loxoom, ngir jéri dägga ja, ba mu set; pepp ma dina ko def ca sàq ma, waaye xatax ba dina ko lakk ci safara su dul fey mukk."

³ Noonu Yaxya teg ca yeneen dénkaane yu bare, di yégal nit ña xebaar bu baax ba.

17. Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan (Mc 3:13-17; Mk 1:9-11; Lu 3:21-22)

¹ Booba Yeesu jóge ² dëkku Nasarett ci diiwaanu Galile, ¹ ñëw ngir Yaxya sóob ko ca dexu Yurdan. Waaye Yaxya gantu ko ne: Man maa soxla nga sóob ma ci ndox, te yaa ngi ñëw ci man! Yeesu tontu ko: Bàyyil noonu, ndaxte war nanoo mottali lépp lu jub. Noonu Yaxya nangu.

Bi ko Yaxya sóobee ca dex ga, Yeesu génn ² ndox mi. ¹ Ca saa sa asamaan yi daldi ubbiku, te Yaxya gis Xelum Yàlla wàcc ci melow pitax, ñëw ci kaw Yeesu.

² Te baat bu jóge asamaan jib ne: Yaa di sama Doom, ji ma bëgg; ci yaw laa ame bänneex.

18. Cosaanu Yeesu ci wàllu yaayam (Lu 3:23-38)

³ Bi Yeesu di tàmbale liggéeyam, amoon na lu wara tollu ci fanweeri at, di doomu Yuusufa ci bëti nit ñi. Te Yuusufa mooy doomu Eli, miy doomu Matat. Matat, Léwi mooy baayam; Léwi, Melki; Melki, Yanayi; Yanayi, Yuusufa;

Yuusufa, Matacas; Amos, Nahum, Esli, Nagayi.

Nagayi, Maat, Matacas, Sémeyin, Yosekk, Yoda.

Yoda, Yowanan mooy baayam; Yowanan, Résa; Résa, Sorobabel. Kooku Salacel a ko jur; Salacel, Néri;

Néri, Melki, Adi, Kosam, Elmadam, Er.

Er, Yeesu, Eliéser, Yorim, Matat, Léwi;

Simeyon, Yuda, Yuusufa, Yonam, Eliakim.

Eliakim, Méléa; Méléa, Mena; Mena, Matata; Matata, Natan; Natan, Dawuda.

Dawuda mooy doomu Yese; Yese, Obedd; Bowas; Salmon; Naason.

Naason, Aminadab; Aminadab, Admin; Arni, Esrom, Fares, Yuda,

Yanxóoba, Isaaxa, Ibrahima, Tara, Nakor,

Serukk, Ragaw, Falekk, Eber, Sala.

Sala, Kaynam mooy baayam; Kaynam, Arfaksàdd; Arfaksàdd, Sem; Sem, Nóoyin; Nóoyin, Lamekk;

Lamekk, Matusala; Enokk, Yaredd, Maléleel, Kaynan,

Enos, Sett; Sett doomu Aadama; Aadama doomu Yàlla.

19. Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane (Mc 4:1-11; Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)

³Noonu Yeesu fees ak Xel mu Sell mi, jóge dexu Yurdan. ¹Bi loolu amee, ²Xelum Yàlla daldi jéñ Yeesu, mu dem ca màndiŋ ma, ¹ngir mu jànkoonte ak fiiri Seytaane.

²Mu nekk fa ñeent fukki fan. ³Lekkul woon dara ci fan yooya, te gannaaw gi mu xiif. ²Mu dëkk ci biir rabi àll yi.

³Noonu Seytaane ¹ñëw ci moom, ne ko: Boo dee Doomu Yàlla, santal doj yii, ñu nekk mburu. Waaye Yeesu tontu ko ne: Mbind mi nee na: Nit du dunde mburu rekk, waaye itam gépp kàddu, gu génne ci gémmiñug Yàlla. Bi mu waxee loolu, ³yóbbu na ko Yérusalem, teg ko ca njobbaxtalalu kër Yàlla ga, ne ko: Boo dee Doomu Yàlla, tébal jëm ci suuf, ndaxte Mbind mi nee na: Dina jox ay malaakaam ndigal ci sa mbir, ñu sàmm la, dinañu la leewu ci seeni loxo, ngir nga baña fakkastalu ciw doj. ¹Yeesu tontu ko: Bind nañu it ne: Bul diiŋat Yàlla, sa Boroom.

¹Gannaaw loolu Seytaane yóbbu ko ci kaw tund wu kawe lool. ³Ci xef-ak-xippi mu won ko réewi àddina ¹yépp ak seeni ndam. ³Mu ne ko: Dinaa la jox bépp sañ-sañ nuur yii ak seen ndam ndaxte jébbal nañu ma ko, te ku ma soob laa koy jox. kon, ¹lii lépp dinaa la ko may, boo sukkee màggal ma. ¹Waaye Yeesu tontu ko: Sore ma Seytaane, ndaxte Mbind mi nee na: Nanga màggal Yàlla sa Boroom, te jaamu ko moom rekk.

¹Noonu, ³bi mu ko lalalee fiiram yi mu am yépp, Seytaane daldi sore Yeesu, di xaar yeneen jamano. ¹Te ay malaaka daldi ñëw fi Yeesu, di ko topptoo.

20. Yaxya tontu na ndawi Yawut yi (Yow 1:19-34)

Anam yi: Lii xewoon na ci dëkku Bétani ci gannaaw dexu Yurdan ci diiwaanu Pere.

⁴Lii mooy seedes Yaxya. Amoon na bés Yawut ya yónni ay sërifi ca Yaxya, ñu ànd ak ñu soqikoo ci giiru Léwi. Ñu nga jóge Yérusalem, ñëw ci moom, di ko laaj mooy kan. Yaxya tontu na leen te nëbbu ci dara, wóoral na leen ne, moom du Almasi bi. Ñu laaj ko ne: Kon yaay kan? Ndax yaa di Ilias? Mu ne leen: Déedéet, duma Ilias. Ñu ne ko: Ndax yaa di Yonent, bi wara ñëw? Mu tontu, ne leen: Déedéet. Noonu ñu laaj ko ne: Wax nu yaay kan, ngir nu mana tontu ñi nu yónni. Nga ne yaa di kan? Yaxya tontu leen li yonent Yàlla Esayi waxoon ne: Man maa di baat biy yégle ci màndiŋ mi, ne: Xàll-leen yoonu Boroom bi!

Amoon na ñu bokk ca Farisien ya, yu àndoon ca mbooloo, ma ñu yónni woon ca

Yaxya. Ñooñu laaj ko ne: Gannaaw doo Almasi bi, doo Ilias, doo Yonent bi wara ñëw, lu tax ngay sóob nit ñi ci ndox?

Yaxya ne leen: Man maa ngi sóobe ci ndox, waaye am na ci seen biir ku ngeen xamul. Kookooy ñëw sama gannaaw, te man sax yeyoowumaa tekki ay dàllam.

Lii xewoon na ci dëkku Bétani, ca gannaaw dexu Yurdan, fa Yaxya doon sóobe.

Ca ëllëg sa, bi Yaxya gisee Yeesu muy ñëw ci moom, mu ne: Xoolleen! Kii mooy mbotem Yàlla, mi ñu nara rey ngir dindi bàkkaaruu àddina. Moo taxoon ma wax ne: Am na kuy ñëw sama gannaaw, waaye moo ma gëna màgg, ndaxte nekk na laata may juddu. Xamuma woon kooku kan la waroona doon, waaye xamal ko bànni Israyil moo tax ma ñëw, di sóob nit ñi ci ndox.

Ci kaw loolu Yaxya seede na lii: Gis naa Xelu Yàlla mi ci melow pitax, mu jóge ci asamaan, tegu ci moom. Bi loola laata am, xamuma woon mooy kan, waaye Yàlla, mi ma yebal may sóobe ci ndox, nee woon na ma: Dinga gis Xel mu Sell mi wàcc, tegu ci kaw nit. Kooku moo di ki leen di sóob ci Xel mu Sell mi. Yaxya teg ca ne: Gis naa loolu te seede naa ne, moom moo di Doomu Yàlla ji.

21. Ñi jékka doon taalibey Yeesu (Yow 1:35-42)

Anam yi: Lii xewoon na itam ci dëkku Bétani ci gannaaw dexu Yurdan ci diiwaanu Pere.

⁴ Ca ëllëg sa Yaxya taxawaatoon na ca bérab booba, ànd ak ñaari taalibeem. Bi mu gisee Yeesu muy romb, mu daldi ne: Kii mooy mbotem Yàlla mi!

Ñaari taalibe ya dégg li mu wax, daldi dem toppi Yeesu. Yeesu geestu, gis ne, ñoo ngi koy topp. Mu ne leen: Lu ngeen soxla woon? Ñu tontu ko: Foo dëkk, Ràbbi?

Ràbbi mi ngi tekki: Kilifa gi. Yeesu ne leen: Kaayleen gis. Noonu ñu dem, seeti fa mu daloon, ngoonalal ko. Ci tàkkusaani kaw la woon.

Kenn ci ñoom ñaar, ñi déggoon li Yaxya wax te topp Yeesu, ma nga tuddoon Andre, mi bokkoon ak Simoñ Pieer ndey ak baay. Andre dafa daldi dem seeti Simoñ, ne ko: Gis nanu Almasi bi.

Baat boobu mi ngi tekki: Krist. Noonu mu yóbbu ko ci Yeesu.

Yeesu xool ko, ne ko: Yaa di Simoñ, doomu Yowanna. Dinañu la wooye Séfas.

Séfas mi ngi tekki: Pieer, maanaam xeer.

22. Yeesu woo na Filipp ak Natanayel (Yow 1:43-51)

Anam yi: Bés lu jiitu mu jékka daje ak Simoñ Pieer ca diiwaanu Pere, Yeesu ñibbisi na diiwaanu Galile. Foofu mu dugg ci benn dëkk, xëyna dëkku Betsayda la.

⁴ Ca ëllëg sa mu fas yéenee dem diiwaanu Galile te mu gis Filipp. Yeesu ne ko: Toppal ci man.

Filipp mu nga dëkkoon Betsayda, dëkku Andre ak Pieer. Filipp dajeek Natanayel, ne ko: Gis nanu ki yoonu Musaa wi ak yonent yi doon wax. Mu ngi tudd Yeesu, doomu

Yuusufa, te dëkk Nasarett. Natanayel tontu ko ne: Aa! Ndax dara lu baax man na jóge Nasarett? Filipp ne ko: Ñëwal gis.

Naka la Yeesu gis Natanayel jëmsi ci moom, mu daldi ne ci mbiram: Xoolleen, nitu Israyil dëgg a ngee di ñëw. Du dox benn tãnku caaxaan. Natanayel ne ko: Noo ma xame? Yeesu tontu ko ne: Bi la Filipp di laata woo, gis naa la, bi nga nekkee ca ker garabu figg ga. Natanayel wax ko ne: Kilifa gi, yaay Doomu Yàlla ji, yaa di buuru Israyil! Yeesu tontu ko ne: Ndax li ma ne, gis naa la ca ker garab ga, moo tax nga gëm? Dinga gis mbir yu gëna réy yii. Noonu mu teg ca ne: Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, dingeen gis asamaan si ubbiku, malaaka yiy baagante kaw ak suuf, di wàcc ci Doomu nit ki.

23. Yeesu dem na céet ga ca dëkku Kana (Yow 2:1-12)

Anam yi: Lii xewoon na ci dëkku Kana, tolluwaayam ak Betsayda doon 30 kilomet.

⁴ Ñaari fan gannaaw loolu ag céet am ca dëkku Kana ca diiwaanu Galile. Yaayu Yeesu teewe woon na ko. Woo woon nañu it Yeesu ca céet ga ak ay taalibeem. Ca biir xew wa, biiñ ba daldi jeex. Yaayu Yeesu ne ko: Amatuñu biiñ. Yeesu ne: Soxna si, Loo ma bëggal? Ndaxte sama waxtu jotagul. Yaayam daldi ne surga ya: Defleen lépp lu mu leen wax.

Foofa amoon na fa juróom-benni ndaa yu ñu yett ci doj, yu Yawut ya daan jëfandikoo ngir seen sangu set. Ndaa lu nekk man na def daanaka téeméeri liitar. Yeesu ne surga ya: Duyleen ndaa yi.

Ñu duy leen, ba ñu fees bay rembat. Noonu Yeesu ne leen: Tanqleen ci léegi, yót ko njiitu xew wi.

Ñu daldi ko ciy yót. Ki jiite xew wa ñam ndox, ma Yeesu soppi biiñ. Xamul woon fu biiñ booba jóge, waaye surga ya tanqoon ndox ma, ñoom xamoon nañu ko. Naka noonu mu woo boroom céet ga, ne ko: Ci xew yépp, naan gu neex gi lañuy jëkke. Bu nit ñi doyalee, ñu soga génne ga ca des. Waaye yaw dangaa dencoon gi gëna neex ba nэгëni.

Firnde bii ame ca Kana, ca diiwaanu Galile, moo doon kéemaan gi Yeesu jékka def. Ci noonu la wonee mäggaayam te ay taalibeem gëm nañu ko.

Bi loolu weesoo, mu ànd ak yaayam, ay rakkam, ak i taalibeem, dem dëkku Kapernawum. Waaye yàgguñu fa.

II Almasi bi tàmbali na liggéeyam

Ba fi nu tollu ci nettali bi, Yeesu tàmbaleegul liggéeyam ci kanamu ñépp. Ci Yérusalem bi bésu Jéggi ba jubsee, la Yeesu tànnoona feeñ bi mu dàqee jaaykat ya ca këru Yàlla ga, maanaam ci weeru awril. Naka noonu bésu Jéggi ba, ba ci bésu Jéggi ba lañuy nattoo ati liggéeyu Yeesu ci àddina si. Ci atam mu jëkk ma ca liggéeyam, Yeesu nekkoon na ay weer ci Yude ak ci diiwaanu dexu Yurdan, ba ñu tëj Yaxya kaso. Bi loolu amee mu jaar ci Samari ngir dem diiwaanu Galile. Bi ñu ko bañee ci dëkkam Nasarett, mu sanc Kapernawum, te doon wër Galile gépp, di jàngale ci seeni jàngu tey yégle xebaar bu baax bi ci nguuru Yàlla; muy faj jàngoro yépp ak wéradi yépp ca nit ña. Ndegam ay taalibeem àndaguñu woon ak Yeesu, barewul lu ñu bindoon ci at mu jëkk mi ci Linjiil. At mu jëkk mi dafa bégga jeex ba Yeesu tannée Macë mu bokk ca taalibe ya.

Saar 4. Yeesu ci Yérusalem ak diiwaanu Yude

24. Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga (Yow 2:13-22)

Anam yi: Bésu Jéggi bii mooy bi Bésu Jéggi bi jëkk ci jamano woote Yeesu. Diggante bés bii ak tabaxaatu kër Yàlla ga ca Yérusalem diirub 46 at la. Loolu mooy firndeel ne liggéeyu Yeesu tàmbali na ci atub tubaab 20/19 j.K., egg 18 weer ci gannaaw. Naka noonu atu bésu Jéggi ba mooy atum tubaab 29 g.K.. Ca at moomu Bésu Jéggi ba ca weeru awril 17 la woon.

⁴ Mànggalu Yawut, gi ñuy wax bésu Jéggi ba, mu ngi doon jubsii. Yeesu dem Yérusalem, dugg ca kër Yàlla ga. Bi mu fa demee, fekk na ca ètt ba ay jaaykati nag ak yu xar ak yu pitax, ak weccikatu xalis ya toog. Noonu Yeesu ràbb ab yar, daldi leen koy dàqe, ngir ñu génn èttu kër Yàlla ga, ñoom ak xar ya ak nag ya. Mu tasaare xalisu weccikat ya, daaneel taabal ya, daldi ne jaaykati pitax ya: Jëleleen fi lii! Sama kër Baay, buleen ko def marse!

Taalibeem ya fàttaliku Mbind mii: Cawarte gi ma am ci sa kër, mu ngi mel ni taal, buy tàkk ci sama biir.

Noonu Yawut ya ne ko: Ban firnde nga nuy won ngir dëggal ne, am nga sañ-sañ def lii nga def? Yeesu tontu leen: Daaneelleen kër Yàlla gii, ma daldi koy yekkati ci ñetti fan. Ñu ne ko: Nga ne kër Yàlla, gii ñu tabax ci ñeent fukki at ak juróom-benn, man nga koo yekkati ci ñetti fan!

Waaye kër Yàlla, gi Yeesu doon wax, nekkul woon ab tabax, aw yaramam ci boppam moo ko taxoon di wax. Gannaaw ga nag, bi Yeesu deeyee ba dekki, la taalibeem ya fàttaliku li mu waxoon, daldi gëm Mbind mi ak wax, ja leen Yeesu waxoon.

25. Yeesu waxtaan na ak benn njiitu diine (Yow 2:23-3:21)

⁴ Bi Yeesu nekkee Yérusalem ci mànggalu bésu Jéggi ba, ñu bare gis kéemaan, yi mu doon def, daldi gëm ci turam. Waaye Yeesu wóluwu leen woon, ndaxte xamoon na leen ñoom ñépp, te it soxlawul ñu koy xamal dara ci nit, ndaxte moom ci boppam xam na xolu nit.

Amoon na ca Farisien ya nit ku ñu naan Nikodem te mu bokk ca kilifay Yawut ya. Genn guddi mu ñëw ca Yeesu, ne ko: Kilifa gi, xam nanu ne, Yàllaa la yónni ngir nga jàngal nu, ndaxte kenn mënula def firnde yii ngay wone te Yàlla àndul ak moom. Yeesu tontu ko ne: Ci dëgg-dëgg maa ngi la koy wax, képp ku judduwaatul doo mana seede nguuru Yàlla. Nikodem ne ko: Nit ku xas ba mágget, nan lay mana judduwaate? Ndax day dellu ci biiru yaayam ngir judduwaate?

Yeesu tontu ko ne: Ci dëgg-dëgg maa ngi la koy wax, ku judduwul ci ndox ak ci Xelum Yàlla, doo mana bokk ci nguuru Yàlla. Lu juddoo ci nit, nit la; waaye lu

juddoo ci Xelum Yàlla, xel la. Li ma ne: Fàww ngeen judduwaat; bumu la jaaxal. Ngelaw, fu ko neex lay jublu. Yaa ngi koy dégg waaye xamuloo fu mu jóge, xamuloo fu mu jëm. Noonu la mel it ci képp ku juddoo ci Xelum Yàlla.

Ci baat yooyu Nikodem ne ko: Nu loolu mana ame?

Yeesu tontu ko ne: Yaw yaay jàngal bànni Israyil te xamuloo mbir yii? Ci dëgg-dëgg maa ngi la koy wax, noo ngi wax li nu xam, di nettali li nu gis, waaye nanguwuleena gëm li nu seede. Gannaaw gëmuleen li ma leen di wax ci mbiri àddina, naka ngeen mana gëme, bu ma leen waxee ci mbiri asamaan? Kenn musula yéeg ci asamaan su dul ki fa jóge, muy Doomu nit ki. Te itam, na Musaa sampe woon ab bant ca diggu màndiñ ma, takk ca jaan, ja mu defare woon xàñar, fàww ñu yekkatee noonu Doomu nit ki, ngir képp ku ko gëm am ci moom dund gu dul jeex.

Ndaxte Yàlla dafa bëgg àddina, ba joxe jenn Doomam ji mu am kepp, ngir képp ku ko gëm am dund gu dul jeex te doo sàнку muk. Yàlla yónniwul Doomam ci àddina ngir mu daan nit ñi, waaye ngir musal leen. Képp ku ko gëm deesu la daan, waaye ku ko gëmul daan nañu la ba noppi, ndaxte gëmuloo ci turu Doom ji Yàlla am kepp. Ci nii la àtte bi ame: leer gi ñëw na ci àddina, waaye nit ñi lëndëm gi lañu taamu ndax seeni jëf yu bon. Képp kuy def lu bon day bañ leer gi te du ci ñëw, ndax ragal ay jëfam di feen bëccëgu ndara-kàmm. Waaye ku def lu jub day ñëw ci leer gi, ngir ñu xam ne, def na ay jëfam ci kanamu Yàlla.

26. Yeesu moo gëna màgg Yaxya (Yow 3:22-36)

Anam yi: Yeesu yàggul Yérusalem, ba mu fa jógee mu dugg diiwaanu Yude, toog fa ab diir ba mu dégg ne tëj nañu Yaxya kaso. Diir boobu war na tollu diggante 5 ak 8 weer.

⁴ Gannaaw loolu Yeesu ànd ak ay taalibeem, dem ca biir diiwaanu Yude, toog fa ak ñoom ab diir, di sóob nit ñi ci ndox. Yaxya moom itam doon na sóobe ci ndox ci dëkku Aynon, ca wetu dëkku Salim, ndaxte diiwaan booba bare woon na ndox. Nit ñi daan nañu ñëw ci moom mu di leen sóob. Booba tëjaguñu Yaxya ci kaso. Foofa ay taalibey Yaxya tàmbalee werante ak benn Yawut ci mbirum sangu set. Ci kaw loolu ñu dem ca Yaxya ne ko: Kilifa gi, ndax fàttaliku nga kooka nga seede woon te mu nekkoon ak yaw ca gannaaw dexu Yurdañ? Moom de, ma ngay sóobe ci ndox léegi te ñëpp a ngay dem ca moom!

Yaxya tontu leen: Kenn mënula am dara, lu ko Yàlla joxul. Yeen ci seen bopp man ngeena seede ne, waxoon naa ne, duma Almasi bi waaye dañu maa yónni ma jiiitisi ko. Kiy céetal moo moom séetam. Waaye xaritu kiy céetal dafay taxaw di ko déglu, tey bég, bu déggee baatam. Mbég moomu moo di sama bos tey, te fi mu nekk mat na sëkk. Li war moo di moom, mu gëna màgg te man, ma gëna féete suuf.

Ki jóge ci kaw moo féete kaw ñëpp; ki jóge ci suuf nag, ci suuf rekk la mana bokk, te ni niti àddina lay waxe. Ki jóge asamaan day wax li mu gis ak li mu dégg, waaye

kenn nanguwul li mu seede. Képp ku nangu seedeem nangu nga ne Yàlla, dëgg lay wax. Ndaw li Yàlla yónni, kàddug Yàlla lay wax, ndaxte mayu Xel mu Sell, mi Yàlla sol ci moom, amul dayo. Baay bi dafa bëgg Doom ji, te jox na ko sañ-sañ ci lépp. Ku gëm Doom ji, am nga dund gu dul jeex; ku dëggadil Doom ji, amuloo dund gi, waaye merum Yàllaa ngi la tiim.

27. Tej nañu Yaxya kaso (Mc 4:12; Lu 3:19-20; Yow 4:1-3)

³ Waaye Yaxya yedd na Erodd boroom diiwaanu Galile, ndaxte dafa takkoon Erojàdd, jabaruu magam, te it boole woon na ci yeneen ñaawteef, ba faf tëj Yaxya kaso.

⁴ Farisien, yi dëgg ne, ñiy topp Yeesu ñoo ëpp ñiy topp Yaxya, te ñi Yeesu sóob ci ndox ñoo ëpp ñi Yaxya sóob. Fekk Yeesu moom ci boppam daawul sóob kenn ci ndox, waaye ay taalibeem ñoo daan sóobe. Bi Yeesu yégee loolu nag, ¹(te mu) dëgg ne, jàpp nañu Yaxya, mu jóge Yude, dellu diiwaanu Galile.

28. Yeesu waxtaan na ak jigéen ji amoon juróomi jëkkër (Yow 4:4-42)

Anam yi: Diggante Yude ak Galile doxu ñetti fan la. Yoon waa ngi jaaroon ci diiwaanu Samari. Yeesu dafa toogoon ay fan ca dëkku Sikar ba noppi di sooga egg Galile.

⁴ Bi muy dem Galile, waroon na jaar ci diiwaanu Samari. Noonu mu agsi ci wetu dëkku Sikar ci tool, bi Yanxóoba mayoon doomam Yuusufa. Foofa la teenu Yanxóoba nekkoon. Yeesu toog ca pindu teen ba, di noppalu ndax coonob tukki ba. Ca digg-bëccëg la woon.

Noonu jigéenu waa Samari ñëw fa di root. Yeesu ne ko: May ma ndox, ma naan. Fekk booba nag, taalibey Yeesu ya dañoo demoon ca biir dëkk ba, di jënd lu ñu lekk. Jigéen ja tontu ko ne: Yaw, ngay Yawut, man maay jigéen ju dëkk Samari; nan nga ma mana ñaane ndox?

Jigéen ja wax na loolu, ndaxte Yawut ya bokkuñu woon ak waa Samari ndab yu ñuy lekk. Noonu nag Yeesu tontu ko: Soo xamoon li Yàlla maye, xam ki lay ñaan ndox, kon yaw ci sa bopp, yaa koy ñaan, te moom dina la may ndoxum dund.

Jigéen ja ne ko: Sang bi, teen bi xóot na te amuloo baag, kon fooy jële ndoxum dund? Xanaa kay xalaatuloon ne, yaa gëna màgg sunu maam Yanxóoba, moom mi nu gasal teen bii, mu naan ci moom ak i doomam, wëgg cig juram?

Yeesu wax ko ne: Ku naan ci ndoxum teen bii, balaa yàgg mu maraat, waaye ndox, mi may joxe, ku ci naan du marati mukk, ndaxte day nekk ci moom bëtu ndox, buy ball, di joxe dund gu dul jeex.

Noonu jigéen ja daldi ko ne: Sang bi, may ma ci ndox moomu, ngir ma bañatee mar, bay ñëw ba fii di rootsi. Yeesu ne ko: Demal woowi sa jëkkër te ñëw. Jigéen ja tontu ko ne: Awma jëkkër de. Yeesu ne ko: Wax nga dëgg ne, amuloo jëkkër, ndaxte

Nettalib Yeesu

amoon nga juróomi jëkkër, te ki nga nekkal léegi du sa jëkkër. Li nga wax dëgg la. Jigéen ja ne ko: Sang bi, gis naa ne, ab yonent nga. Nun nag, naka-jekk sunuy maam ca tund wee ngay séen lañu daan jaamoo Yàlla, waaye yeen Yawut yi, dangeen ne Yérusalem lañu wara jaamoo Yàlla.

Yeesu ne ko: Jigéen ji, gëmal lii ma lay wax: dina am jamano joo xam ne, du ci tund wale te du ci Yérusalem ngeen di jaamoo Baay bi. Yeen waa Samari, xamuleen li ngeen di jaamu. Nun Yawut yi, xam nanu li nuy jaamu, ndaxte kiy musal àddina ci Yawut yi la jóge. Waaye jamano dina ñëw, te agsi na ba noppi, jamano joo xam ne, jaamukat yi dëgg dinañu jaamu Baay bi ci xel ak ci dëgg. Ñooñu nag, ñooy jaamu Baay bi, ni mu ko bégge. Yàlla xel la, kon ñi koy jaamu war nañu koo jaamu ci xel ak ci dëgg.

Jigéen ja ne ko: Xam naa ne Almasi bi – maanaam Krist – dina ñëw te bu ñëwee, dina nu leeralal lépp. Yeesu tontu ko: Maa di Almasi bi, man miy wax ak yaw. Noonu nag taalibey Yeesu ya dellusi, gis muy wax ak ab jigéen. Ñu daldi jaaxle lool. Waaye kenn ñemewu ko woon ne: Looy laaj? walla: Lu tax ngay wax ak moom? Noonu jigéen ja wacc fa njaqam, daldi dem ca dëkk ba, ne leen: Kaayleen gis; nit a nga fee ku ma wax lépp lu ma masa def. Ndax kooku du Almasi bi? Noonu waa dëkk ba jóge, jëm ca Yeesu.

Fekk taalibey Yeesu ya di ko gétën ne: Kilifa gi, lekkal. Waaye Yeesu tontu leen: Am na ñam, wu may lekk, te xamuleen ko. Taalibe ya nag di laajante naan: Ndax dafa am ku ko indil lekk? Yeesu ne leen: Sama ñam moo di def coobarey ki ma yónni te àggale liggéey, bi mu ma sant. Du dangeen naan: Fii ak ñeenti weer ñu góob? Waaye man, dama leen naan: Xoolleen tool yi, ñoo ngi ñor ba weex tàll, di xaar ku leen góob. Kiy góob tool yi mu ngi jot xaat peyam; day dajale nit ñi ngir dund gu dul jeex, ni ñuy dajalee pepp. Kon boog kiy ji dina bégandoo ak kiy góob. Wax ji ñu wax ne: Kenn dina ji, keneen góob, dëgg la. Yebal naa leen ngeen góob tool, bu ngeen beyul. Ñeneen a ko bey, te yeena ko jeriñoo.

Bi jigéen ja nee waa dëkk ba: Wax na ma li ma def lépp; ñu bare gëm nañu Yeesu. Ñu daldi dikk, ñaan Yeesu mu dal ak ñoom. Yeesu toog fa ñaari fan. Ñu bare gëm ko ndax li mu doon wax. Ñu ne jigéen ja: Léegi gëm nanu, te du li nga wax moo tax waaye li nu gisal sunu bopp. Te xam nanu ne, dëgg-dëgg kii moo di Musalkatu àddina si.

Saar 5. Teeru nañu Yeesu ci Galile

29. Yeesu faj na xale bu bëggoona dee (Yow 4:43-54)

Anam yi: Bi Yeesu agsee Galile, ca Kana la jëkk dal.

⁴ Bi Yeesu amee ñaari fan ca dëkk ba, mu jóge fa, jëm diiwaanu Galile, ndaxte moom ci boppam nee woon na: Ab yonent, kenn du ko faaydaal ca réewam. Bi mu agsee Galile, nit ñi teeru ko, ndaxte ñoom itam teewoon nañu ca màggalu bésu Jéggi ba ca Yérusalem, te gisoon nañu la mu fa defoon lépp.

Noonu kon mu dellusi Kana ci Galile, dëkk ba mu soppe woon ndox ma biiñ. Amoon na benn dagu buur, bu dëkkoon Kapernawum te doomam feebar. Bi mu déggee ne, Yeesu jóge na Yude, ñëw Galile, mu dikk ci moom, ñaan ko mu ñëw këram, wéral doomam, ji wopp bay bëgga dee. Yeesu ne ko: Yeen daal, dungeen gëm muk, fi ak gisuleen ay firnde walla ay kéemaan. Dagu buur ba neeti ko: Sang bi, ñëwal, bala sama doom di dee. Yeesu ne ko: Demal, sa doom dina dund. Kilifa ga gëm la ko Yeesu wax, daldi dem. Bi muy dellu këram nag, ay surgaam gatandu ko. Ñu daldi ne ko: Xale bi dina dund! Mu laaj leen ci ban waxtu la tãmbalee tane, ñu tontu ko ne: Démb ca njolloor la am ag féex. Noonu baayu xale ba daldi seetlu ne, ca waxtu woowa la ko Yeesu ne woon: Sa doom dina dund. Moom ak njabootam gépp, ñu daldi gëm Yeesu.

Lii mooy ñaareelu firnde, bi Yeesu def ci Galile, gannaaw bi mu jógee Yude.

30. Waa Nasarett ñoo ko bañoon (Lu 4:14-30)

Anam yi: Yàggul dara, Yeesu dellu Nasarett fa mu yaroo te ñépp xamewoon ko fa.

³ Yeesu dellu diiwaanu Galile, fees ak dooley Xelum Yàlla, te turam siiw ca diiwaan booba bépp. Muy jàngale ca seeni jàngu, te ñépp di ko tagg.

Yeesu dem Nasarett fa mu yaroo, te ca bésu noflaay ba, mu dugg ca jàngu ba, ni mu ko daan defe. Noonu mu taxaw ngir jàngal mbooloo mi. Ñu jox ko téereb yonent Yàlla Esayi. Bi mu ko ubbee, mu gis bérab ba ñu bind aaya yii:

Xelum Boroom baa ngi ci man,
ndaxte moo ma tànn,
ngir ma yégal néew doole yi xebaar bu baax bi.
Dafa maa yónni,
ngir ma yégal jaam ñi ne, dinañu leen goreel,
yégal gumba yi ne, dinañu gis,
te jot ñi ñu noot,
tey yégle atum yiw, mi jóge ci Boroom bi.

Bi mu jàngee aaya yooyu ba noppi, mu ub téere bi, delloo ko ki koy denc, toog. Ñépp ña nekkoon ca jàngu ba dékk koy bët. Noonu mu daldi ne: Tey jii, loolu Mbind

mi wax mat na, bi ngeen koy déglu.

Ñépp di seede lu rafet ci Yeesu, di waaru ci wax ju neex, ji mu doon yégle, ñu naan: Ndash kii du doomu Yuusufa?

Mu daldi leen ne: Xam naa ne dingeen ma ne: Fajkat bi, fajal sa bopp. Yég nanu li xew Kapernawum, defal lu ni mel fii ci réew mi nga dëkk. Mu tegaat ca ne: Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ab yonent kenn du ko teral ca réewam. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ca jamanoy Ilias, bi mu tawul lu mat ñetti at ak genn-wàll, te xiif bu metti am ca réew mépp, amoon na ca Israyil jigéen ñu bare ñu seen jëkkër faatu. Moona Yàlla yónniwul Ilias ci kenn ci ñoom, waaye mu yebal ko ci jigéen ju jëkkëram faatu, ju dëkk Sarepta, ca wetu Sidon. Te it amoon na ca Israyil, ca jamanoy yonent Yàlla Alisa, ay nit ñu bare ñu gaana. Waaye fajul ci kenn ku dul Naaman, mi dëkkoon réewu Siri.

Bi ñu déggee wax yooya, ñépp ña nekkoon ca jàngu ba daldi fees ak mer. Noonu ñu jóg, génne ko dëkk ba, yóbbu ko ca mbartalum tund, wa ñu sanc seen dëkk, ngir bëmëx ko ci suuf. Waaye moom mu jaar ci seen biir, dem yoonam.

31. Yeesu dem na Kapernawum (Mc 4:13-17; Mk 1:14-15; Lu 4:31)

Anam yi: Bi waa Nasarett bañee Yeesu, Yeesu dem na sanc dëkku Kapernawum ca dëxu Galile. Diggante Nasarett ak Kapernawum tolluwoon na ci 32 kilomet.

¹ Gannaaw gi, mu toxoo dëkku Nasarett, dem dëkk Kapernawum, ³ ab dëkk ca diiwaanu Galile, ¹ bi féeteek dex ga ci diiwaani Sabulon ak Neftali.

Noonu am la ñu waxoon, jaarale ko ci yonent Yàlla Esayi, bi mu naan:

Yaw réewum Sabulon ak réewum Neftali,
di yoonu géej gannaaw dëxu Yurdan,
yaw Galile, réewum ñi dul Yawut-
xeet wa nekkoon cig lëndëm, gis na leer gu mag,
ña dëkkoon ca réew ma dee gi tiim, leer fenkal na leen.

¹ Booba Yeesu tàmbale di waare ² xebaar bu baaxu Yàlla, naan: Jamano ji mat na, nguuru Yàlla jegesi na; tuubleen seeni bàkkaar te gëm xebaar bu baax bi, ¹ ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji jegesi na.

32. Yeesu tannoos na ñeenti taalibe (Mc 4:18-22; Mk 1:16-20)

Anam yi: Lii ma nga xewewoon ba tey ca wetu dëkku Kapernawum.

¹ Gannaaw loolu Yeesu doon dox ca tefesu dëxu Galile, mu gis fa ñaar ñu bokk ndey ak baay, mooy Simoŋ mi ñuy wax Pieer ak Andre, ² rakkam. ¹ Fekk ñuy sànni seen caax ca dex ga, ndaxte ay nappkat lañu woon. Yeesu ne leen: Ñëwleen topp ci man, ma def leen nappkati nit. Ca saa sa ñu daldi bàyyi seeni mbaal topp ci moom.

Ba Yeesu demee ba ca kanam, mu gis yeneen ñaar ñu bokk ndey ak baay, ñuy Saak doomu Sébéde ak Yowanna rakkam. Ñu nekk ci seen biir gaal ak Sébéde seen baay,

di defar seeni mbaal. Noonu Yeesu woo leen. Ca saa sa ñu daldi bàyyi ² seen baay Sébéde ci gaal gi, moom ak surga ya, tey topp ci moom.

33. Yeesu faj na ku ànd ak rab (Mk 1:21-28; Lu 4:31-37)

² Gannaaw loolu ñu dem Kapernawum. Ca bésu noflaay nag Yeesu daldi dugg ci jàngu bi, di leen jàngal. Te ñu waaru ca njàngaleem, ndaxte jàngal na leen ak sañ-sañ, bu seeni xudbakat amul.

³ Noonu am na ci jàngu bi nit ku rab jàpp. Mu daldi xaacu ne: Moo! Yaw Yeesum Nasarett, loo nuy fexeel? Ndax dangaa ñëw ngir alag nu? Xam naa la, yaa di Aji Sell ji jóge ci Yàlla!

² Waaye Yeesu gëdd ko naan: Noppil te génn ci moom.

Noonu rab wi daldi sayloo nit ki ³ ci suuf ci kanamu ñépp, ² te génn ci moom ak yuux gu réy ³ te gaañu ko.

Bi loolu amee, ñépp waaru, ² ba laajante, ³ ñuy waxante ci seen biir naan: ² Kii mooy kan? ³ Céy jii wax! ² Mii njàngale lu bees la te ànd ak sañ-sañ. ³ Ci sañ-sañ ak doole lay sant rab yi sax, ñu ² di ko déggal, ³ daldi génn.

Noonu turam siiw ca ² diiwaani Galile gépp.

34. Yeesu faj na jarag yu bare ba noppi wër diiwaanu Galile gépp (Mc 8:14-17; Mk 1:29-39; Lu 4:38-44; Mc 4:23-25)

Anam yi: Yeesu ak ay taalibeem ñu ngi ci Kapernawum ba tey.

³ Bi mu jógee ci jàngu bi, Yeesu dafa ² ànd ak Saak ak Yowanna, dem kër Simon ² ak Andre. Fekk gorob Simon bu jigéen tédde wopp ak yaram wu tàng ³ lool. Ñu naan Yeesu mu dimbali leen ci.

² Mu ñëw nag ci moom. ¹ Bi mu ko gisee, ³ mu randusi, tiim ko, gëdd tàngoor wi, mu dem. ² Mu jàpp loxoom, yekkati ko. ³ Noonu tàngoor wi wàcc, soxna si jóge ca saa sa, di leen topptoo.

² Ca ngon sa nag, bi jant sowee, ³ ñu indil Yeesu ñi wopp ñépp ak ay jàngoro yu wuute, ¹ ak ñu bare, ñu rab jàpp, ² ba dëkk bi bépp dajaloo ci buntu kër gi. ³ Kenn ku nekk mu teg la loxo, wéral la. ² Yeesu dàq rab ya ak kàddoom ³ Te it ay rab di génn ca nit ña, te di yuuxu naan: Yaay Doomu Yàlla! Noonu mu gëdd leen, te mayu leen, ñu wax dara, ndaxte xam nañu ne, mooy Almasi bi.

¹ Loolu mu def, def na ko, ngir la ñu waxoon jaarale ko ci yonent Yàlla Esayi am, bi mu naan: Fab na sunuy wopp, gàddu sunuy jàngoro.

² Ca njël ³ gu jëkk, ² laata bët di set, Yeesu ³ génn dem ca bérab bu wéet, di fa ñaan Yàlla. ² Simon nag ak ñi ànd ak moom di ko seet fu nekk. Bi ñu ko gisee, ñu ne ko: Ñépp a ngi lay seet.

³ Mbooloo ma di ko seet. Bi ñu ko gisee, ñu koy wuta téye, ngir bañ mu dem.

Waaye mu ne leen: Damaa wara dem ci yeneen dëkk yi, ngir yégle xebaar bu baax

bi ci nguuru Yàlla, ndaxte looloo tax ñu yónni ma. ² Noonu mu wër ci diiwaanu Galile gépp, di waare ci seeni jàngu ³ ca réewu Yawut ya, ¹ tey yégle xebaar bu baax bi ci nguuru Yàlla; muy faj jàngoro yépp ak wéradi yépp ca nit ña, ² tey dàq rab yi, ¹ ba tax turam siiw ba ci biir réewu Siri mépp. Ñu di ko indil ñi wopp ñépp, ñi sonn ndax ay jàngoro ak metit yu bare, ñi rab jàpp, ñiy say ak ñi làggi, mu faj leen. Noonu mbooloo mu bare topp ci moom, jóge ci wàlli Galile ak diiwaan bi ñuy wax: Fukki dëkk yi, ci dëkku Yérusalem ak ci diiwaanu Yude, ba ci gannaaw dexu Yurdan.

35. Yeesu jàngal na ay taalibeem ca tund wa (Mc 5:1-7:29)

Anam yi: Xamuñu ban tund la Yeesu yéegoon bu dul ci diiwaanu Galile. Xëyna wenn ca tund ya nekk ca bëj-gànnaru dëkku Kapernawum la woon.

¹ Bi Yeesu gisee mbooloo ma nag, mu yéeg ca tund wa, toog; taalibeem ya ñëw ci moom. Mu daldi leen jàngal naan:

Barkeel gu Wóor gi (Mc 5:3-12)

¹ Yeen ñi xam seen ñàkk doole ngir neex Yàlla, barkeel ngeen, ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji, yeena ko yelloo. Yeen ñi nekk ci naqar, barkeel ngeen, ndax dees na dëfal seen xol.

Yeen ñi lewet, barkeel ngeen, ndax dingeen donni àddina si.

Yeen ñi xiif te mar njub, barkeel ngeen, ndax dingeen regg.

Yeen ñi am yërmande, barkeel ngeen, ndax dees na leen yërëm.

Yeen ñi am xol bu sell, barkeel ngeen, ndax dingeen gis Yàlla.

Yeen ñiy wut jàmm, barkeel ngeen, ndax dees na leen tudde doomi Yàlla.

Yeen ñi ñu fitnaal ndax seen njub, barkeel ngeen, ndaxte nguuru

Yàlla Aji Kawe ji, yeena ko yelloo.

Barkeel ngeen, bu ñu leen di saaga, di leen fitnaal, di leen sosal lépp lu bon ngir man. Bégleen te bannexu, ndax seen yool dina réy ci laaxira. Ndaxte noonu lañu daan fitnaale yonent yi fi jiitu.

Xoromus àddina ak leeram (Mc 5:13-16)

¹ Yeena di xoromus àddina. Bu xorom si sàppee, nan lañu koy delloo cafkam? Du jeriñati dara, lu dul ñu sànni ko ci biti, nit ñi dox ci kawam. Yeena di leeru àddina. Dëkk, bu nekk ci kaw tund, du mana nëbbu. Te it duñu taal làmp, dëpp cig leget, waaye dañu koy wékk, ba muy leeral ñi nekk ci kër gi ñépp. Na seen leer leere noonu ci kanamu nit ñi, ngir ñu gis seeni jëf yu rafet, te màggal seen Baay bi ci kaw.

Ni yoonu Musaa ak waxi yonent yi ame ci Yeesu (Mc 5:17-20)

¹ Buleen defe ne, ñëw naa ngir dindi yoonu Musaa ak waxi yonent yi. Ñëwuma ngir dindi leen, waaye ngir ñu am ci man. Ndaxte ci dëgg maa ngi leen koy wax, li feek

asamaan si ak suuf wéyul, benn tomb walla benn rëddu araf du wéy mukk ci yoonu Musaa, ba kera yépp di am. Ku tebbi nag ba gëna tuuti ci ndigal yii, te ngay jàngal nit ñi noonu, dees na la tudde ki gëna tuuti ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji. Waaye ku leen di sàmm, di leen digle, dees na la tudde ku mag ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji. Ndaxte maa ngi leen koy wax, bu seen njubte éppul njubteg xudbakat ya ak Farisien ya, dungeen tàbbi mukk ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji.

Mere nit ak bóom ko, ñoo yem fa kanam Yàlla (Mc 5:21-26)

¹ Dégg ngeen ne, waxoon nañu maam ya, ne leen: Bul rey nit; ku rey nit, yoon dina la dab. Waaye man maa ngi leen di wax ne: képp ku mere sa mbokk, dinañu la àtte. Ku wax sa mbokk: Amoo bopp; dinañu la àtte ca kureelu àttekat ya. Ku ko wax: Alku nga; dinañu la àtte ci safara. Booy yóbbu nag sa sarax ca bérab, ba ñuy rendee sarax sa, te nga fàttaliku foofa ne, sa mbokk am na lu mu la meree, nanga fa bàyyi sa sarax ca kanamu rendikaay ba, nga jëkka dem, juboo ak sa mbokk, ba noppi dellu, joxe sa sarax.

Gaawala juboo ak ki lay yóbbu, ngeen layooji, bala ngeena egg; ngir bañ ki ngay layool jébbal la àttekat ba, kooka jox la alkaati ba, ñu tēj la. Ci dégg maa ngi la koy wax, doo génn foofa mukk, te feyuloo dërëm bi ci mujj.

Ku xédd jigéen, njaaloo nga (Mc 5:27-30)

¹ Te it dégg ngeen ne, waxoon nañu: Bul njaaloo. Waaye man maa ngi leen di wax ne: Képp ku xool jigéen, xédd ko, njaaloo nga ak moom ci sa xel. Bu la sa bētu ndeyjoor béggee yóbbe bàkkaar, luqi ko, sànni ko fu sore. Ndaxte ñàkk benn ci say cér moo gën ci yaw, ñu sànni sa yaram wépp ci safara. Bu la sa loxol ndeyjoor béggee yóbbe bàkkaar, dagg ko, sànni ko fu sore. Ndaxte ñàkk benn ci say cér moo gën ci yaw, ñu sànni sa yaram wépp ci safara.

Bul fase sa jabar, lu dul ci njaaloo (Mc 5:31-32)

¹ Waxoon nañu ne: Ku fase sa jabar, nga bindal ko kayitu pase. Waaye man maa ngi leen di wax ne: Ku fase sa jabar te du ci njaaloo, yaa koy tegtal yoonu njaaloo. Te it ku takk jigéen ju ñu fase, njaaloo nga.

Bul weddi sa ngiñ (Mc 5:33-37)

¹ Dégg ngeen itam ne, waxoon nañu maam ya, ne leen: Bul weddi sa ngiñ, waaye li nga giñ, def ko ngir Boroom bi. Waaye man maa ngi leen di wax ne: Buleen giñ dara; bumu doon ci asamaan, ndaxte moo di jalu Buur Yàlla; bumu doon ci àddina, ndax moo di tegukaayu t ànkam; bumu doon it ci Yérusalem, ndax moo di dëkku Buur bu mag bi. Bul giñ it ci sa bopp, ndaxte mënuloo weexal mbaa ñuulal benn ci say kawar. Sa waaw, na nekk waaw; sa déédéet, na nekk déédéet. Loo ci teg, ci Ibliis

la jóge.

Bul feyyu (Mc 5:38-48)

¹ Te it dégg ngeen ne, waxoon nañu: Bèt, bêt a koy fey; bëñ, bëñ a koy fey. Waaye man maa ngi leen di wax ne: Buleen bañ ku leen def lu bon, waaye ku la pes ci sa lexu ndeyjoor, jox ko ba ca des. Ku la bégga kalaame, ngir jël sa turki, nga boole ca it sa mbubb mu mag. Ku la ga, nga yenul ko doxub benn kilomet, àndal ak moom ñaar. Mayal ku lay ñaan, te bul jox gannaaw ku lay leb.

Dégg ngeen ne, waxoon nañu: Soppal sa moroom, te sib sa bañaale. Waaye man maa ngi leen di wax ne: Sopleen seeni bañaale te ñaanal ñi leen di fitnaal, ngir wone ne, yeenay doomi seen Baay bi nekk ci kaw. Ndaxte mu ngi fenkal jantam ci kaw ñu bon ñi ak ñu baax ñi, te muy tawal ñi jub ak ñi jubadi. Su ngeen soppee ñi leen sopp, ban yool ngeen am? Xanaa juutikat yi duñu def noonu it? Su ngeen nuyoo seeni mbokk rekk, lu ngeen def lu doy waar? Xanaa ñi xamul Yàlla duñu def noonu it? Nangeen nag mat, ni seen Baay bi ci kaw mate.

Ni ñuy sàkke sarax (Mc 6:1-4)

¹ Wottuleena def seeni jëf yu jub ci kanamu nit ñi, muy ngistal. Lu ko moy, dungeen am yool ci seen Baay bi nekk ci kaw. Booy sàkk sarax nag, bul yeble ci sa kanam, ñu yéene la. Moom la naaféq yi di def ca jàngu ya ak ca mbedd ya, ngir nit ñi màggal leen. Ci dégg maa ngi leen koy wax, jot nañu seen pey gépp. Waaye booy sàkk sarax, bu sa loxob càmmooñ xam li sa loxol ndeyjoor di def, ngir sa sarax nekk kumpa. Noonu sa Baay, bi dara umpul, dina la ko delloo.

Ni ñuy ñaane ci Yàlla (Mc 6:5-154)

¹ Bu ngeen di ñaan, buleen mel ni naaféq yi, ñoom ñi bégg di ñaan, taxaw ca jàngu ya ak fa mbedd yay daje, ngir nit ñi gis leen. Ci dégg maa ngi leen koy wax, jot nañu seen pey gépp. Yaw nag booy ñaan, duggal ci sa néeg, tēj bunt bi, te nga ñaan sa Baay bi bêt mēnta gis. Noonu sa Baay, bi dara umpul, dina la ko delloo.

Te it, bu ngeen di ñaan, buleen bareel wax yu amul njeriñ, mel ni ñi xamul Yàlla; ñoom defe nañu ne, Yàlla dina leen nangul ndax seen wax ju bare. Buleen niroom ñoom, ndaxte seen Baay xam na seeni soxla, laata ngeen ko koy wax. Yeen nag nii ngeen wara ñaane:

Sunu Baay bi nekk ci kaw,
na sa tur sell,
na sa nguur ñëw,
na sa coobare am ci suuf mel ni ci kaw.
May nu tey li nu wara dunde;
te baal nu sunuy tooñ, ni nu baale ñi nu tooñ;

bu nu teg ci yoonu nattu, waaye nga musal nu ci lu bon.

Ndaxte yaw yaa yelloo nguur gi ak kàttan gi ak màggaay gi ba fàww. Amiin. Su ngeen baalee ñi leen tooñ, seen Baay bi ci kaw dina leen baal seeni tooñ, yeen itam. Waaye su ngeen baalul ñi leen tooñ, seen Baay it du leen baal seeni tooñ.

Ni ñuy woore (Mc 6:16-18)

¹ Su ngeen di woor, buleen mel ni naaféq yi, ñoom ñi yoggoorlu, di ñaawal seeni kanam, ngir seen koor feeñu nit ñi. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, jot nañu seen pey gépp. Yaw nag booy woor, xeeñalal sa bopp te nga sëlmu, ngir sa koor baña feeñu nit ñi, waaye mu feeñu sa Baay bi bët mënta gis. Noonu sa Baay, bi dara umpul, dina la ko delloo.

Alali laaxira (Mc 6:19-24)

¹ Buleen dajale alal ci àddina, fu ko max ak xomaag di yàqe, ak fu sàcc di dugg, jot ko. Waaye dajaleleen alal ci laaxira, fu ko max ak xomaag dul yàqe, ak fu sàcc dul dugg, jot ko. Ndaxte fu sa alal nekk, fa la sa xol nekk itam.

Bët mooy làmpu yaram. Bu sa bët wéree, kon sa yaram wépp leer, waaye bu sa bët woppee, kon sa yaram wépp lëndëm. Leer gi nekk ci yaw, bu nekkee lëndëm, naka la lëndëm googu di këruse!

Kenn mënula jaamoondoo ñaari sang; fàww nga bañ kii, bëgg ki ci des, walla nga jàpp ci kenn ki, xeeb ki ci des. Mënuleena boole jaamu Yàlla ak jaamu Alal.

Wóolul Yàlla (Mc 6:25-33)

¹ Loolu moo tax maa ngi leen koy wax, buleen seen bakkan jaaxal, ci lu ngeen wara lekk, walla lu ngeen wara naan. Buleen jaaxle it ngir seen yaram, ci lu ngeen wara sol. Xanaa bakkan gënul lekk, te yaram gënul koddaay? Seetleem picci asamaan: duñu ji, duñu góob, duñu denc ci sàq; teewul seen Baay bi ci kaw moo leen di dundal. Ndax ëppuleen maana picc yi ci lu bare? Ana kan ci yeen, ci kaw njaaxleem, moo mana yokk waxtu ci àppam?

Te lu tax ngeen di jaaxle ngir koddaay? Seetleem bu baax, ni tóor-tóori ñax mi di saxe ci tool yi. Duñu liggéey, duñu ëcc, waaye maa ngi leen di wax ne, Suleymaan sax ci ndamam, soluwul woon ni benn ci ñoom. Yeen ñi néew ngëm! Bu Yàlla woddee nii ñaxum tool yi, miy sax tey, te bu subaa ñu def ko ci taal bi, ndax du leen gëna wodd? Buleen jaaxle nag, di wax ne: Lu nu wara lekk? Lu nu wara naan? walla: Lu nu wara sol? Ndaxte loolu lépp, ñi xamul Yàlla ñoo koy wut. Te seen Baay, bi nekk ci kaw, xam na ne am ngeen soxla ci loolu lépp. Waaye jëkkleena wut nguuram ak njubteem, te loolu lépp dina leen ko ci dollil. Buleen jaaxle nag ngir ëllëg, ndaxte ëllëg dina toptoo boppam. Bés bu nekk, coonom doy na ko.

Bul ñaaw njort, ba àtte sa moroom (Mc 7:1-6)

¹ Buleen àtte seeni moroom ak ñaaw njort, ngir bañ ñu àtte leen yeen itam. Ndaxte dees na leen àtte ak ni ngeen di àttee, nattal leen ak li ngeen di nattale. Lu tax ngay xool ñax gi ci sa bētu mbokk, te gisuloo gànj gi ci sa bêt yaw? Walla nan ngay waxe sa mbokk: May ma, ma dindil la ñax gi ci sa bêt; fekk gànj a ngii ci sa bêt yaw? Naaféq, jëkkala dindi gànj gi ci sa bêt, te noonu dinga mana gis bu leer, ngir dindi ñax gi ci sa bētu mbokk.

Buleen jox lu sell xaj yi, mbaa sànni seeni per ci kanamu mbaam-xuux yi, ngir bañ ñu dëggaate ko te walbatiku, xottileen.

Yàlla nangu na ñaanu ku gëm (Mc 7:7-12)

¹ Ñaanleen, ñu may leen; seetleen, te dingeen gis; fëggleen, ñu ubbil leen. Ndaxte képp kuy ñaan, dinga am; kuy seet, dinga gis; kuy fëgg, ñu ubbil la. Kan ci yeen, bu la sa doom ñaanee mburu, nga jox ko doj? Walla mu ñaan la jën, nga jox ko jaan? Ndegam yeen ñi bon yeena mana jox seeni gune lu baax, astemaak seen Baay bi nekk ci kaw dina jox lu baax ñi ko koy ñaan!

Kon nag lépp lu ngeen bëgg, nit ñi defal leen ko, yeen itam nangeen leen ko defal; ndaxte loolu moo ëmb yoonu Musaa ak waxi yonent yi.

Bunt bu xat bi (Mc 7:13-14)

¹ Jaarleen ci bunt bu xat bi, ndaxte bunt bi ak yoon wi jëm sàнку yaatu nañu, te ñi ciy jaar bare. Waaye buntu dund gu wóor xat na, te yoon wi jëm kaw sew na, te ñi ko gis barewul.

Garab ak meññefam (Mc 7:15-23)

¹ Moytuleen ñi mbubboo turu yonent. Dañuy ñëw ci yeen, yor melow xar, waaye ci biir ay bukki yu soxor lañu. Dingeen leen xàmme ci seeni jëf. Ndax dees na witte réseñ ci dédd, walla figg ci xaaxaam? Noonu garab gu baax gu nekk dina meññ doom yu neex, waaye garab gu bon dina meññ doom yu bon. Garab gu baax mënula meññ doom yu bon, naka itam garab gu bon mënula meññ doom yu neex. Garab gu nekk, gu dul meññ doom yu neex, dees na ko gor, sànni ko ca safara sa. Ci seeni jëf nag ngeen leen di xàmme.

Du képp ku may wax: Boroom bi, Boroom bi; mooy dugg ca nguuru Yàlla Aji Kawe ji; ka cay dugg mooy kiy def sama coobareg Baay, bi nekk ci kaw. Bu bés baa, ñu bare dinañu ma wax: Boroom bi, Boroom bi, ndax du ci saw tur lanu daa waxe ci kàddug Yàlla? Ndax du ci saw tur lanu daa dàqe ay rab? Ndax du ci saw tur lanu daa defe ay kéemaan yu bare? Ci kaw loolu dinaa leen wax dëgg, ne leen: Musuma leena xam; soreleen ma, yeen ñiy def bàkkaar.

Léebu ñaari tabaxkat yi (Mc 7:24-29)

¹ Képp ku dégg nag lii ma leen wax, te di ko jëfe, dinga mel ni nit ku am xel, ku tabax këram, samp ko ciw doj. Ba mu noppee, taw bi daldi sóob, wal mi ñëw, ngelaw li jóg, ñu dal ci kaw kër ga; waaye màbbul, ndaxte mu ngi jàpp ca doj wa. Waaye képp ku dégg lii ma leen wax, te jëfewuloo ko, dinga mel ni nit ku ñàkk xel, ku tabax këram ci gànnoos bi. Ba mu noppee, taw bi daldi sóob, wal mi ñëw, ngelaw li jóg, ñu dal ci kaw kër ga; mu màbb, ba ne tasar. Bi Yeesu waxee loolu ba noppi, mbooloo ma daldi waaru ca njàngaleem, ndaxte jàngal na leen ak sañ-sañ, bu seeni xudbakat amul.

36. Yeesu woowaat na ay taalibe (Lu 5:1-11)

Anam yi: Lii mu ngi xewe woon ca wetu Kapernawum. Dexu Sénésarett mooy dexu Galile rekk.

³ Benn bés Yeesu taxaw ca tefesu dexu Sénésarett. Mbooloo ma wër ko, di buuxante ngir déglu kàddu Yàlla gi. Noonu mu gis ñaari gaal, yu teer ca tefes ga, nappkat ya ca wàcce di raxas seeni mbaal. Mu dugg ci genn gaal, fekk muy gu Simoŋ, mu ne ko, mu joow ba sore tuuti. Noonu Yeesu toog ca gaal ga, di jàngal mbooloo ma. Bi mu jàngalee ba noppi, mu ne Simoŋ: Joowal gaal gi, ba fa ndox ma gëna xóote, ngeen sànni fa seeni mbaal ngir napp. Simoŋ tontu ko ne: Kilifa gi, coono lanu fanaane biig te jàppunu dara. Waaye nag dinaa ko sànni ci sa ndigal. Naka lañu sànni mbaal yi, jàpp jën yu bare, ba mbaal yay tàmbalee xëtt. Noonu ñu daldi liyaar seen àndandoo, yi nekk ca geneen gaal ga, ngir ñu ñëw dimbali leen. Ñooñu agsi, ñu feesal ñaari gaal yi, ba ñuy bégga suux. Naka la Simoŋ Pieer gis loolu, daldi sukk ci kanamu Yeesu, ne ko: Sore ma Boroom bi, ndaxte nitu bàkkaar laa! Wax na loolu nag ndax jën yu bare ya ñu mbaaloon daf koo jaaxal, moom ak ña mu àndaloon ak ña mu bokkaloona liggéey ba, maanaam ñaari doomi Sébéde yi di Saak ak Yowanna. Yeesu ne Simoŋ: Bul ragal dara; gannaawsi tey, ay nit ngay mbaal jëme ci man. Noonu ñu teer ca tefes ga, bàyyi lépp, di topp ci moom.

37. Yeesu faj na ku gaana (Mc 8:2-4; Mk 1:40-45; Lu 5:12-16)

Anam yi: Lii xewoon na fenn ci Galile ci jamano bi Yeesu wëree Galile gépp.

² Am bés ku gaana ñëw ci moom, sukk, ³ daldi dëpp jëam ci suuf, ñaan ko: Sang bi, soo ko béggee, man nga maa wéral. ² Yeesu yërëm ko, tàllal loxoom, laal ko naan: Bégg naa ko, wéral. Ca saa sa ngaanaam daldi deñ, mu wér. Noonu Yeesu yebal ko, dénk ko bu wér naan: ³ Bu ko wax kenn, waaye demal won sa bopp sërîñ bi, te nga jébbal Yàlla sarax si yoonu Musaa santaane, ngir ñu xam ne wér nga te mu nekk seede ci ñoom. ² Waaye naka la waa ji génn, mu di yéene ci kaw li xewoon, te di ko jéebaane, ba tax Yeesu mënataula fañaaral dugg cib dëkk, waaye mu nekk ci biti ciy bérab yu wéet. Ba tey nit ñi jóge fu nekk, di ko fa fekk. ³ Noonu

turu Yeesu di gëna siiw. Mbooloo mu bare di ñëw ci moom, ngir déglu ko te mu faj seeni jàngoro. Waaye Yeesu moom di beddeeku ci bérab yu wéet ya, di ñaan.

38. Yeesu faj na ku làggi (Mc 9:2-8; Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)

² Bi ay fan weesoo, Yeesu dellusi dëkku Kapernawum. ³ Am na bés Yeesu doon jàngale. Amoon na ca mbooloo, ma teewoon, ñu bokkoon ca Farisien ya ak ay xudbakat yu jóge ca dëkk yépp, ya ca Galile ak ya ca Yude ak Yérusalem. ² Mu siiw ne mu ngi ci kër gi. Noonu nit ñu bare dajaloo fa, ba kenn amatul foo taxaw, du ci bunt bi sax. Te Yeesu di leen yégal kàddu gi. ³ Yeesu àndoon na ak dooley Boroom bi, ba muy faj ay jarag.

² Noonu am, ñu ko indil ku yaramam wépp làggi, ñeenti nit jàppoo ³ basañ, ga ñu tëral nit ku yaram wépp làggi. Ñu di ko wuta dugal ca kër ga, ngir indi ko ca Yeesu. Waaye gisuñu fu ñu koy awale. ² Mënuñu koo jege ndax mbooloo mi. Kon ñu daldi ³ yéeg, ² teggi kaw kër gi, ³ xeddi tiwiil ya, ² di bëtt fa tiim bérab ba Yeesu nekk, daldi yoor basañ, ga làggi ba tëdd, ³ wàcce ko ca kanamu Yeesu ca biir mbooloo ma. ¹ Bi Yeesu gisee seen ngëm, mu ne ku làggi ka: Na sa xel dal, sama waay, baal nañu la say bàkkaar.

² Fekk ay xudbakat ³ ak Farisien yi ² toog fa, ñu di werante ci seen xel naan: Kii kan la, ba saña wax lii; mi ngi sosal Yàlla. Ana ku mana baale bàkkaar yi, ku dul Yàlla doɗɗ? Waaye Yeesu yég ci xelam li ñuy werante ci seen biir, ³ tontu leen ne: ² Lu tax ngeen di werantee nii ci seen xel? ¹ Lu tax ngeen am xalaat yu bon ci seen xol? ² Lan moo gëna yomb, ma wax ku làggi ki: Baal nañu la say bàkkaar; walla ma wax ko: Jógal, jël sa basañ, tey dox? Waaye xamleen ne, Doomu nit ki am na ci àddina sañ-sañu baale bàkkaar yi. Ci kaw loolu mu ne làggi ba: Maa ngi la koy sant, jógal, jël sa basañ te nga ñibbi.

³ Nit ka jóg ca saa sa ci kanamu ñépp, jël basañ, ga ñu ko tëraloon, ² te génn fa ³ ñibbi tey màggal Yàlla.

Mbooloo mépp waaru, di màggal Yàlla ¹ mi dénk sañ-sañ bu tollu noonu doom Aadama yi. ³ Ñu ragal tey wax naan: ² Lu mel ni lii, musunu koo gis. ³ Gis nanu tey ay mbir yu épp xel.

39. Yeesu woo na ab juutikat (Mc 9:9-13; Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)

Anam yi: Lii itam ca Kapernawum la xewe woon.

² Gannaaw loolu Yeesu génnaat, aw booru dex ga, mbooloo mépp di ñëw ci moom, mu di leen jàngal. Bi Yeesu di romb, mu gis ³ ab juutikat bu tudd Léwi, ¹ ([muy] Macë), doomu Alfe, toog ca juuti ba. ³ Léwi jóg, bàyyi lépp, daldi ko topp.

²⁹ Noonu Léwi togglu ay ñam yu bare ci këram, ngir teral Yeesu. Juutikat yu bare ak yeneen gan ñu nga fa woon, di lekkandoo ak ñoom, ² ndaxte ñu bare ci ñoom a ko toppoon. Waaye xudbakat yi bokk ci Farisien yi, bi ñu gisee ne, dafa bokk lekk ak

ay juutikat ak ay boroom bàkkaar, ñu daldi ³ xultu taalibey Yeesu yi, ne leen: ² Lu tax seen kilifa di lekkandoo ak di naanandoo ak ay juutikat ak ay boroom bàkkaar? Noonu Yeesu dégg ko, mu ³ tontu leen ne: Ñi wér soxlawuñu fajkat, ñi wéradi ñoo ko soxla. ¹ Mbind mi nee na: Yërmande laa bëgg, waaye du rendi saraxi mala. Demleen nag te seet lu wax joojuy tekki. Ndaxte ³ ñëwuma ngir woo ñi jub, waaye ngir woo bàkkaar kat yi ñu tuub seeni bàkkaar.

40. Ndax warees na woor? (Mc 9:14-17; Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)

Anam yi: Ca Kapernawum la taalibey Yaxya fekk Yeesu.

² Taalibey Yaxya nag ak Farisien yi daan nañu woor. ³ Noonu ¹ taalibey Yaxya ñëw ci Yeesu, ne ko: Lu tax nuy woor, nun ak Farisien yi, te say taalibe duñu woor, ³ waaye ñu ngiy lekk ak di naan?

² Yeesu tontu leen: ³ Ndax man ngeena woorloo gan, yi ñëw cig céet? ¹ Ndax gan yi ñëw ci céet dinañu naqarlu dara, li feek boroom céet gaa ngi ànd ak ñoom? ² Duñu woor, li feek boroom céet gaa ngi ànd ak ñoom. ³ Waaye bés yaa ngi ñëw, yu ñuy jële boroom céet gi ci seen biir. Bés yooyu nag, dinañu woor.

Te it Yeesu wax leen léeb wii: Kenn du jël mbubb mu bees, xotti ci sekkit, daaxe ko mbubb mu mägget; ² ndaxte sekkit wi day ñoddi mbubb mi, te xottiku bi gëna yaatu.

³ Lu ko moy, dina xotti mbubb mu bees mi, te sekkit, wi mu ci jële, du ànd ak mbubb mu mägget mi.

¹ Te it duñu def biiñ bu bees ci mbuusi der yu mägget. Lu ko moy, mbuus yi dañuy toj, biiñ bi tuuru te mbuus yi yàqu. Waaye biiñ bu bees, dees na ko def ci mbuus yu bees. Noonu ñoom ñaar duñu yàqu. ³ Ku naan biiñ bu mägget du bëgg bu bees bi, ndax day wax ne: Bu mägget bi baax na.

III Ñaareelu at mi

Danuy gis ne ci jamano ji ñaareelu at mi tàmbalee, Yeesu xëcc na merum njiiti Yawut yi ndaxte ma nga doon faj nit ña ca bésu noflaay ba. Ci at mii lañu reyoon Yaxya ci kaso ba. Benn yoon Yeesu dem na Yérusalem ngir benn ci màggali Yawut yi (màggalu Pàntakótt ci weeru me / suwee walla màggalu Mbaar ya ci weeru sàttumbar). Lu dul loolu mu nekkoon ci Galile. Mbooloo mu bare daldi topp Yeesu ci Galile. Te bi Yeesu bareelee mburu ak jën yi ba ñu doy mbooloo mu réy, ñu bëggoon koo jëlsi, fal ko buur. Waaye ayfan gannaaw kéemaan gi taalibeem yu bare dëpp, bañatee ànd ak moom bi ñu gisee ne nguuru baatin la Yeesu woote te du nguuru àddina. Noonu la ñaareelu at ma jeexe.

Saar 6. Njàngaleem, mi ànd ak sañ-sañ

41. Yeesu nee na, mooy boroom bésu noflaay bi (Mc 12:1-8; Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)

Anam yi: Li ñuy firi "benn bésu noflaay" ci Lukk 6:1 dafa wax ne tembe ci Grekk "ñaareelu bésu noflaay bu jëkk bi". Boroom xam-xam yi yaakaar nañu ne dafay wax ci bésu noflaay bi topp ci ñaareelu fanu Màggalu Mburu ya amul lawiir, ci kaw ni ñu lime juróom-ñaari bési noflaay yi am diggante Màggalu Mburu ya amul lawiir ak Màggalu Pàntakótt. Maanaam, bésu noflaay bu topp ci Bésu Jéggi ba. Gis nañu itam ne tool yi ñor nañu. Ci Israyil, tooli lors yi ñu ngi daan ñor ci weeru awril te tooli bele yi daan ñor ci weeru me. Naka noonu xam nañu ne Yeesu demul woon Yérusalem ngir Màggalu Bésu Jéggi ba at bi ndaxte nettali bi xewoon na ca diiwaanu Galile. Ci atum tubaab 30 g.K., def nañu Màggalu bésu Jéggi ba ca awril 7.

¹ Amoon na benn bésu noflaay Yeesu jaar ci ay tool yu ñor, fekk ay taalibeem xiif; ñu daldi fàq ay gub nag, ³ di leen boxom ci seeni loxo, tey lekk.

¹ Farisien ya nag gis ko, ne Yeesu: Gisal, say taalibe ñu ngi def lu jaaduul ci bésu noflaay bi. ³ Lu tax ngeen di def lu jaaduul ci bésu noflaay bi?

² Yeesu tontu leen: Ndax jànguleen la Dawuda defoon, ba mu amee soxla te xiif, moom ak ña mu àndaloon? Xanaa yéguleen li amoon ci bési Abiatar sèriñ bu mag bi, ni Dawuda dugge woon ca kër Yàlla ga, ¹ gis fa mburu, ya ñu jébbal Yàlla, mu daldi ko lekk., ² jox ci it ña mu àndaloon; fekk jaaduul kenn lekk ko, ku dul sèriñ sa.

¹ Te it ndax jànguleen ci yoonu Musaa, ne sèriñ sa ca kër Yàlla ga teraluñu bésu noflaay bi, te tooñuñu. Waaye maa ngi leen koy wax, am na ci seen biir ku sut kër Yàlla ga. Mbind mi nee na: Yërmande laa bëgg, waaye du rendi saraxi mala. Su ngeen xamoon lu wax joojuy tekki, kon dungeen teg tooñ ñi tooñul. ² Yeesu dellu ne leen: Yàlla sàkkul nit ngir bésu noflaay bi, waaye sàkk na bésu noflaay ngir nit. Noonu Doomu nit ki mooy boroom bésu noflaay bi.

42. Yeesu faj na nit ku loxoom làggi (Mc 12:9-14; Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)

Anam yi: Xamuñu ban dëkk la woon waaye ci diiwaanu Galile la xewewoon.

³ Beneen bésu noflaay, Yeesu dugg ci jàngu bi, di fa jàngale. Amoon na fa nit ku loxol ndeyjooram làggi. Xudbakat yi ak Farisien yi ñu ngi ko doon xool, ba xam dina ko faj ci bésu noflaay bi, ngir ñu am lu ñu ko tuumaale. ¹ Noonu Farisien ya laaj ko: Faj ci bésu noflaay bi, ndax loolu jaadu na? ³ Waaye Yeesu xam seen xalaat, daldi ne ku loxoom làggi: Jógal taxaw ci kanamu ñépp. Nit ka daldi jóg taxaw. Yeesu ne leen: Ma laaj leen, lan moo jaadu, nu def ko bésu noflaay bi, lu baax mbaa lu bon;

nu musal nit mbaa nu lor nit? ² Waaye ñu ne cell. ¹ Yeesu tontu leen: Ku fi amoon xar, mu daanu ci kàm̄b ci bésu noflaay bi, ndax doo ko jàpp, génne ko? Nit nag, ndax èppul maana xar? Kon def lu baax ci bésu noflaay bi jaadu na.

² Ci kaw loolu Yeesu xool leen ak mer, am naqar ndax seen xol bu fatt; ba noppi mu ne nit ki: Tàllalal sa loxo. Nit ki tàllal ko, loxoom daldi wér pej, ¹ mel ni ba ca des. ³ Waaye nit ña mer ba fees, di rabat pexe yu jëm ca Yeesu. ² Ca saa sa nag Farisien ya génn, daldi gise ak ñi far ak buur bi Erodd, ngir fexe koo reylu.

43. Mbooloo mu bare topp Yeesu (Mc 12:15-21; Mk 3:7-12)

Anam yi: Xamuñu ban dëkk la woon waaye ci diiwaanu Galile la xewewoon.

¹ Waaye bi ko Yeesu yégee, ² Yeesu ak ay taalibeem jóge fa, jëm dex ga, ¹ ñu sore foofa. ² Fekk mbooloo mu mag, mu jóge diiwaanu Galile, topp ko. Te it nit ñu bare dégg la mu def, ñu ñëw fi moom, jóge diiwaanu Yude ak dëkku Yérusalem, ca diiwaanu Idume, ca gannaaw dexu Yurdan ak ci wàlli Tir ak Sidon. Booba nag Yeesu faj na ñu bare, ba ñu am ay jàngoro di ko song, ngir laal ko. Noonu Yeesu wax ay taalibeem, ñu wutal ko gaal, ngir mbooloo mi bañ koo buux. Fekk booba képp ku rab jàpp, ku ko gis, daanu fa kanamam di yuuxu naan: Yaa di Doomu Yàlla. ¹ Te mu dénk leen bu wóor, ñu bañ koo siiwal. Def na noonu, ngir amal la ñu waxoon jaarale ko ci yonent Yàlla Esayi, bi mu naan:

Kii mooy sama Ndaw li ma tànn, di sama Soppe bi neex sama xol.

Dinaa def sama Xel ci moom, muy yégal xeet yi yoonu njub.

Du xéccoo mbaa muy wax ci kaw, te kenn du dégg baatam ci mbedd yi.

Du dammaate barax bu banku, te mees guy saxar, du ko fey, ba kera mu yégal njub, ba daan.

Ci turam la xeet yi di ame yaakaar.

44. Yeesu tànn na fukki ndaw yi ak ñaar (Mc 10:2-4; Mk 3:13-19a; Lu 6:12-19)

Anam yi: Xamuñu wan tund la woon waaye ci diiwaanu Galile la nekkoon.

³ Ca bés yooya Yeesu yéeg ca tund wa ngir ñaan, mu fanaan fa, di ñaan ci Yàlla. Bi bët setee, Yeesu woo taalibeem yi, tànn ci fukk ak ñaar, tudde leen ay ndawam: ² ngir ñu ànd ak moom te mu yónni leen, ñu waareji, mu joxaale leen sañ-sañu dàq ay rab, ¹ tey faj jàngoro yépp ak wéradi yépp.

Fukki ndaw ak ñaar, ya Yeesu yónni woon nag, nii lañu tuddoon: ku jëkk ki mooy

³ Simoj, mi Yeesu tudde Pieer, ak Andre, mi bokk ak Pieer ndey ak baay; ² Saak doomu Sébéde ak Yowanna ¹ rakkam ² mi mu bokkal ndey ak baay, -ñoom ñi mu wooye: Bowanerses, maanaam: Ñi aaytal ni dënnu gi; - ¹ Filipp ak Bartélemi; Tomaa ak Macë, juutikat ba woon; Saak doomu Alfe ak Tade ³ (mooy Yudaa doomu Saak);

¹ Simoj, mi bokk ca mbooloo ma ñu tudde: Ñi farlu ci moom seen réew; ak Yudaa

Iskariyo, mi nara wor Yeesu.

³ Yeesu ànd ak ndaw ya, wàcc tund ya, daldi taxaw ca joor ga, fa mbooloom taalibe mu takku nekkoon. Amoon na fa it ay nit ñu bare ñu jóge ca réewu Yawut ya mépp, ak ca dëkku Yérusalem ak dëkk yi nekk ca wetu géeg ga, maanaam Tir ak Sidon. Dañoo ñëw ngir déglu ko, te it ngir mu faj leen. Ñi rab jàpp it faju nañu. Ñépp a ngi ko doon wuta laal ndax doole jiy jóge ci moom, di faj ñépp.

Sermon on the plain could go here instead of 44 below (Lu 6:17-49)

45. Yeesu waare na ca joor ga (Lu 6:20-49)

Barke ak toroxte (Lu 6:20-26)

³ Yeesu xool ay taalibeem, ne leen:

Yeen ñi sèsul lu dul ci Yàlla, barkeel ngeen, ndaxte nguuru Yàlla, yeena ko yelloo.

Yeen ñi xiif léegi, barkeel ngeen, ndax dingeen regg.

Yeen ñiy naqarlu léegi, barkeel ngeen, ndax dingeen ree.

Barkeel ngeen, bu leen nit ñi bañee, di leen dàq ak a saaga, di sib seen tur ngir Doomu nit ki. Bu boobaa, bégleen te bannexu, ndax seen yool dina réy ci laaxira. Ndaxte noonu la maami seeni bañ daan fitnaale yonent yi.

Waaye nag yeen boroom alal yi, torox ngeen, ndaxte jot ngeen ba noppi seen bannex.

Yeen ñiy lekk ba suur léegi, torox ngeen, ndax ëllëg dingeen xiif.

Yeen ñiy ree léegi, torox ngeen, ndax dingeen am aw naqar, ba jooy xàcc.

Torox ngeen bu leen ñépp dee waxal lu baax, ndaxte noonu la seeni maam daan jëfe ak ña doon mbubboo yonent.

Mbëggeel ci noon yi (Lu 6:27-36)

³ Waaye maa ngi leen koy wax, yeen ñi may déglu, soppelen seeni bañaale tey defal lu baax ñi leen bañ. Yéeneleen lu baax ñi leen di móolu, te ñaanal ñi leen di sonal. Ku la talaata cib lex, jox ko ba ca des. Kuy nangu sa mbubb mu mag, bul téye sa turki. Képp ku la ñaan, may ko, te ku nangu say yëf, bu ko ko laaj. Defalleen nit ñi li ngeen bëgg, ñu defal leen ko.

Su ngeen soppee ñi leen sopp, ban ngërëm ngeen ciy am? Ndaxte bàkkaarkat yi sax sopp nañu ñi leen sopp. Te bu ngeen defalee lu baax ñi leen koy defal, ban ngërëm ngeen ciy am? Bàkkaarkat yi it dañuy def noonu. Te bu ngeen dee leble te yaakaar ci ndelloo, ban ngërëm ngeen ciy am? Bàkkaarkat yi it dañuy lebal seeni moroom, ngir ñu delloo leen ko. Waaye soppelen seeni noon, di leen defal lu baax, tey leble, baña yaakaar ñu delloo leen ko. Noonu seen yool dina mag te dingeen wone ne, yeenay doomi Aji Kawe ji, ndaxte Yàlla day wone mbaaxam ci ñu goreedi ñi ak ñu soxor ñi. Nangeen am yërmande, ni seen Baay ame yërmande.

Buleen àtte (Lu 6:37-42)

³ Buleen àtte seeni moroom ak ñaaw njort, te deesu leen àtte. Buleen daan kenn, te deesu leen daan. Baalleen ñi ci des, te dinañu leen baal. Mayeleen te dinañu leen may. Dinañu leen ëmbal natt bu baax, bu ñu rokkas te yengal ko, mu fees bay tuuru. Ndaxte dees na leen nattal ak natt bi ngeen di nattale.

Noonu Yeesu wax na leen beneen léeb, ne leen: Ndax gumba man na wommat moroomam? Mbaa duñu daanu ñoom ñaar ci kàm̄b? Taalibe gënul kilifaam, waaye taalibe bu jàng ba wàcc, dina yem ak kilifaam demin.

Lu tax ngay xool ñax gi ci sa bētu mbokk, te gisuloo gàn̄j gi ci sa bêt yaw? Nan nga mana waxe sa mbokk: Sama xarit, may ma, ma dindil la ñax gi ci sa bêt; yaw mi gisul gàn̄j gi nekk ci sa bêt? Naaféq! Jëkkala dindi gàn̄j gi ci sa bêt, te noonu dinga mana gis bu leer ngir dindi ñax gi ci sa bētu mbokk.

Garab gi ak meññeef mi (Lu 6:43-44)

³ Garab gu baax du meññ doom yu bon, te garab gu bon du meññ doom yu baax. Ndaxte garab, meññeefam lañu koy xàmme. Deesul witte figg ci dédd, walla réseñ ci xaaxaam. Noonu nit ku baax, lu baax lay wax, ndax loolu la denc ci xolam, te nit ku bon, lu bon lay wax, ndaxte denc na lu bon ci xolam. Ndaxte gémmin̄, la fees xolam lay wax.

Ñaari tabaxkat yi (Lu 6:46-49)

³ Lu tax ngeen may wooye: Boroom bi, Boroom bi; te dungeen def li may wax? Képp ku ñëw ci man, di dégg samay wax te di ko jêfe, ma won leen nu muy mel. Dafa mel ni nit kuy tabax kër, mu gas fu xóot, jot doj wu réy, samp fa kër ga. Bi mbënn ma ñëwee, wal ma dafa dal ca kër ga te yenguwul, ndaxte nit ka dafa tabax kër ga tabax bu dëgër. Waaye képp ku dégg samay wax te jëfewuloo ko, dinga mel ni nit ku tabax kër am ci suuf si, bañ koo defal fondamaa. Bi wal ma dalee ca kër googa, dafa màbb ca saa sa, lépp yàqu yaxeet.

Saar 7. Léeb yi ak kàttanu Nguuru Yàlla

46. Ngèmu njiitu xare bi (Mc 8:1,5-13; Lu 7:1-10)

Anam yi: Lii mu nga xewewoon ca dëkku Kapernawum.

³ Bi Yeesu waxee la mu naroon wax lépp ca kanamu mbooloo ma, mu ¹ wàcc ca tund wa, te mbooloo mu bare topp ko. ³ Mu daldi dem Kapernawum.

Amoon na fa njiitu xare. Njiit la nag, surgaam bu mu bëggoon lool dafa feebaroon, bay bëgga dee. Bi mu déggee mbiri Yeesu, mu yónni ca moom ay Yawut, di magi dëkk ba, ngir ñaan ko, mu ñëw faj surga ba. Bi magi dëkk ba agsee ca Yeesu, ñu sàkku ci moom ndimbal, ñaan ko: Ki nu yónni ci yaw de, yell na ndimbal, ndaxte sopp na sunu xeet te moo nu tabaxal sax sunu jàngu. Noonu Yeesu daldi ànd ak ñoom. Waaye bi ñuy bëgga agsi ca kër ga, njiit la yebal ay xaritam. ¹ Njiitu xare [la] fekki ko. Mu ñaan ko, ne ko: Sang bi, sama surga dafa làggi, tëdd ca kër ga te sonn lool. Yeesu ne ko: Dinaa ñëw faj ko. Waaye njiit la tontu ko ne: ³ Sang bi, bul sonal sa bopp, ndaxte yeyoowuma nga dugg sama kër. Looloo tax it ma xalaat ne, awma darajay gatandu la. Waxal genn kàddu rekk, te sama surga dina wér. Ndaxte man itam maa ngi nekk ci ndigal, te ame naa ay xarekat ci sama ndigal. Su ma nee kii: Demal; mu dem. Mbaa ma ne keneen ki: Ñëwal; mu ñëw. Te su ma nee sama jaam: Defal lii; mu def ko.

Bi ko Yeesu déggee, mu waaru. Noonu mu walbatiku ca mbooloo ma topp ci moom, ne leen: Maa ngi leen koy wax, ci bànni Israyil sax, musuma cee gis ku gëme nii. ¹ Maa ngi leen koy wax, ñu bare dinañu ñëw, jóge ci penku ak sowu, bokk lekk ak Ibrahim ak Isaaxa ak Yanxóoba ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji. Waaye ñi waroon bokk ca nguur ga, dees na leen sànni ci biti ci lëndëm gi. Foofa dees na fa jooy te yéyu.

Ci kaw loolu Yeesu wax njiit la, ne ko: Ñibbil, na ame, ni nga ko gëme. Noonu ca waxtu woowa sax, surga ba daldi wér. ³ Noonu ndaw ya daldi dellu ca kër ga. Bi ñu agsee, ñu gis ne surga ba wér na.

47. Yeesu dekkal na doomu jigéen ju jëkkëram faatu (Lu 7:11-17)

Anam yi: Yeesu jóge na Kapernawum dem dëkku Nayin. Nayin tolluwoon na ci 10 kilomet digganteem ak Nasarett. Diggante Kapernawum ak Nayin am na lu tollu ci 35 kilomet.

³ Yàggul dara, Yeesu dem ci dëkk bu ñuy wax Nayin. Taalibeem yi ak mbooloo mu bare ànd ak moom. Bi muy agsi ca buntu dëkk ba, fekk ñuy rob néew boo xam ne, kenn rekk la woon ci ndeyam, ji jëkkëram faatu woon. Te mbooloo mu bare ca dëkk ba di gunge soxna sa. Bi ko Boroom ba gisee, mu daldi koy yërëm, ne ko: Bul jooyati. Mu jegeñsi, laal jaat ga, ñi ko jàppoo taxaw. Mu ne: Waxambaane wi, jógal,

ndigal la. Noonu nit ka dee woon jóg toog, tàmbalee wax. Yeesu delloo ko yaay ja. Ñépp tiit, bay màggal Yàlla, di wax naan: Yonent bu mag feeñ na ci sunu biir! Yàlla wallusi na mbooloom! La ñu wax ci mbiri Yeesu daldi siiw ca réewu Yawut ya ak la ko wër yépp.

48. Yaxya yónnee na, di laaj Yeesu (Mc 11:2-19; Lu 7:18-35; 16:16)

¹ Gannaaw loolu ³ taalibey Yaxya ya nettali ¹ jéfi Almasi bi ³ yooyu yépp seen kilifa ¹ ca kaso ba. ³ Noonu Yaxya woo ñaar ci ay taalibeem, yónni leen ci Boroom bi, ngir laaj ko: Ndax yaw yaa di Ki wara ñëw, walla danoo wara xaar keneen?

Bi taalibe ya agsee ca Yeesu, ñu ne ko: Yaxya moo nu yebal, nu laaj ndax yaa di Ki waroona ñëw, walla danuy xaar keneen?

Ca waxtu woowa Yeesu wéral nit ñu bare ci seeni feebar ak ci seeni metit, di dàq ay rab tey gisloo ay gumba. Noonu mu tontu ndaw ya, ne leen: Demleen nettali Yaxya li ngeen gis te dégg ko. Gumba yaa ngi gis, lafañ yiy dox, gaana yi wér, tēx yiy dégg, ñi dee di dekki, te ñi woyeflu ñu ngi dégg xebaar bu baax bi. Yaw mi sa ngem yolomul ndax man, barkeel nga.

¹ Bi nga xamee ne, taalibe ya Yaxya yónni woon ci Yeesu dem nañu, Yeesu daldi wax ak mbooloo ma ci mbirum Yaxya, ne leen: Lu ngeen seeti woon ca màndiñ ma? Xanaa barax buy jaayu ci ngelaw li? Kon lu ngeen seeti woon nag? Nit ku sol yére yu rafet? Waaye ñi sol yére yu rafet ñu ngi dëkk ci kéri buur. Lu tax ngeen génn nag? Ngir gis ab yonent? Waaw, wax naa leen ne, èpp na yonent. Yaxya male moo di ki ñu waxoon ci Mbind mi naan: Maa ngi yónni sama ndaw, mu jiitu la, te xállal la yoon ci sa kanam. Ci dégg maa ngi leen koy wax, ci li jigéen jur, ku sut Yaxya musula feeñ. Waaye ba tey ki gëna ndaw ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji moo ko sut.

³ Nit ñépp ñi doon déglu Yeesu, ba ci juutikat yi sax, déggal nañu ne Yàlla ku jub la, ndaxte nangu nañu Yaxya sóob leen ci ndox. Waaye Farisien ya ak xudbakat ya dañoo bañ, mu sóob leen ci ndox, di wone noonu ne, gantu nañu li leen Yàlla bèggaloon.

Yeesu tegaat ca ne: ¹ Ci li dale ci jamanoy Yaxya ba léegi, ³ yégle nañu xebaar bu baax bi ci nguuru Yàlla, te ¹ nit ñaa ngi góor-góorlu ngir dugg ci nguuru Yàlla, te ñi sawar ñoo ci am wàll. Ndaxte li yonent yi wax ak li yoonu Musaa tëral ñu ngi doon dox, ba kera Yaxya di feeñ. Te Yaxya moomu, su ngeen béggee nangu lii, mooy Ilias bi waroona ñëw. Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.

³ Kon lan laa mana mengaleel niti jamano jii? Lan lañuy nirool? Ñu ngi nirook xale yu toog ca pénc ma tey woowante naan: Liital nanu leen ak toxoro, te fecculeen, woyal nanu leen woyi dēj, te jooyuleen.

Ndaxte Yaxya feeñ na, lekkul mburu, naanul biiñ, ngeen daldi ne: Dafa ànd ak rab. Gannaaw gi nag, Doomu nit ki ñëw na, lekk, naan, ngeen daldi ne: Kii daal bègg na lekk, di naan biiñ, tey xaritoo ak ay juutikat ak ay boroom bàkkaar. Waaye li xam-

xamu Yàlla di jur, mooy firndeel ne dëgg la.

49. Yeesu ca kër Simoŋ Farisien ba (Lu 7:36-50)

³ Amoon na ab Farisien, bu ñaan Yeesu mu ñëw lekkandoo ak moom. Yeesu dem kër waa ja, toog ca lekkukaay. Fekk amoon na ca dëkk ba jigéen juy moy Yàlla. Bi mu yegee ne, Yeesoo ngay lekk ca kër Farisien ba, mu dem, yóbbaaale njaq, lu ñu defare doj wu ñuy wax albaatar te def latkoloñ. Bi jigéen ja agsee, mu taxaw ca gannaaw tàŋki Yeesu, di jooy. Noonu ay rangooñam tooyal tàŋki Yeesu, jigéen ja di leen fomp ak kawaram, di leen foon te ciy sotti latkoloñ ja.

Naka la Farisien, bi woo woon Yeesu ci kërám, gis loolu, mu wax ci xelam naan: Bu nit kii doonoon yonent, kon dina xam kuy jigéen ji koy laal ak ni mu nekke bàkkaarkat. Yeesu ne ca tonn, daldi ne Farisien ba: Simoŋ, am na lu ma la wara wax. Simoŋ ne ko: Waxal, kilifa gi.

Yeesu ne ko: Da fee amoon ñaari nit, ñu ameel bor benn leblekat. Kenn kaa ngi ko ameel tééméri junni ci xalis, ki ci des fukki junni. Waaye kenn ci ñoom mēnu koo fey. Noonu mu baal leen bor ya. Ci ñaar ñooñu nag, kan moo ko ciy gēna bëgg? Simoŋ tontu, ne ko: Xanaa ki ñu baal bor bi gēna bare.

Yeesu ne ko: Atte nga dëgg; daldi walbatiku ca jigéen ja, ne Simoŋ: Ndax gis nga jigéen jii? Dugg naa sa kër, te joxewuloo ndox, ngir raxas samay tàŋk. Waaye moom, raxas na samay tàŋk ak ay rangooñam, ba noppi fomp leen ak kawaram. Bi ma agsee, foonuloo ma, waaye moom, bi ma duggee ba léegi tàyyiwul ci di foon samay tàŋk. Defuloo diw ci sama bopp, waaye moom, sotti na latkoloñ ci samay tàŋk. Moo tax ma di la wax ne, su wonee mbëggeel gu réye nii, dafa fekk ñu baal ko bàkkaaram yu bare. Waaye ki mbëggeelam néew dafa fekk ñu baal ko lu tuuti.

Yeesu daldi ne jigéen ja: Baal nañu la say bàkkaar.

Noonu ñi doon lekkandoo ak moom di wax ci seen xel naan: Kii am sañ-sañu baale bàkkaar mooy kan?

Waaye Yeesu ne jigéen ja: Sa ngēm musal na la. Demal ci jàmm.

50. Yeesu dem na Yérusalem faj fa jarag (Yow 5:1-47)

Anam yi: Xamuñu kañ la Yeesu demoon Yérusalem, tamit jafe na xam fu ñu ko wara teg ci biir nettali yi nekk ci Macè, Mark ak Lukk. Ñoom daal, waxuñu sax Yeesu dem na Yérusalem at moomu. Ci ñaareelu atum Yeesu la ame woon. Fii laa koy teg ndaxte fii la nettali bi yomba duggal. Xam nañu ne Yeesu dem na Yérusalem ngir benn ci màggali Yawut yi, maanaam Bésu Jéggi ba, Pàntakótt (ca weeru me walla suwee), walla Mbaar ya (ca weeru sàttumbar walla oktoobar). Waaye mēnul woon nekk màggalu bésu Jéggi ba ndaxte gis nanu ba noppi ne bés boobu fekk na Yeesu ci Galile (seetal wàll 41). Naka noonu benn ci yeneen ñaari màggal yi la woon.

⁴ Gannaaw loolu Yawut ya amoon nañu genn màggal, moo tax Yeesu demoon

Nettalib Yeesu

Yérusalem. Ca wetu benn ci bunti dëkk ba nag, maanaam ca Buntu xar ya, am na fa bët bu tudd Bétesda ci làkku yawut, te ñu wërle ko ak juróomi mbaar. Ca suufu mbaar yooyu la jarag yu bare, yu deme niki ay gumba, ay lafañ ak ay làggi, daan téd, di xaar ndox mi yengatu; ndaxte, ci ni ñu ko nettalee, benn malaakam Boroom bi da daan wàcc léeg-léeg di jax ndox mi. Bu ndox mi masaa yengu ba noppi, jarag ju ca jiitu, wopp joo amaan, daldi wér ca saa sa. Amoon na fa benn waay, bu feebaroon lu mat fanweeri at ak juróom ñett. Bi ko Yeesu séenee mu téd, te mu xam ne, woppam ji yàggoon na lool, mu laaj ko ne: Ndax bëgg ngaa wér?

Jarag ja tontu ko ne: Sang bi, duma am ku ma sóob ci ndox mi, bu yengoo; su ma ciy fexee dem, ñu jëkk ma ci.

Yeesu ne ko: Jógal, jël sa basañ te dox. Ca saa sa mu daldi wér, jël basañam, daldi dox.

Mbir moomu dafa daje woon ak bésu noflaay ba, looloo tax ba Yawut ya daldi ne nit ku wér ka: Tey bésu noflaay la, te sunu yoon aaye na ngay yor sa basañ. Mu ne leen: Ki ma faj moo ma ne: Jëlal sa basañ te dox. Ñu ne ko nag: Ku la ne: Jëlal sa basañ te dox? Waaye waa ji xamul ki ko wéral, fekk booba Yeesu dem na, te nit ñu bare teewoon nañu ca bérab ba.

Bi ñu ca tegee ab diir, Yeesu dajeek moom ca kër Yàlla ga, ne ko: Déglul, fii mu ne, wér nga; bul defati bàkkaar, ngir ragal lu yées lii dal la.

Noonu nit ka dellu, ne Yawut ya, Yeesu moo ko fajoon. Looloo tax Yawut ya di wuta sonal Yeesu, ndaxte daan na jéfe noonu ca bésu noflaay ba.

Waaye Yeesu tontu na leen ne: Sama Baay nekk na ba tey ci liggéey, kon man itam damay liggéey.

Baat boobu moo tax ba Yawut yi gën koo wuta rey, ndaxte yemul woon rekk ci baña topp ndigalu bésu noflaay ba, waaye dafa wax it ne, Yàlla Baayam la, ba teg boppam Yàlla.

Noonu Yeesu ne leen: Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, Doom ji mënula def dara moom ci boppam; li mu gis Baay bi di def rekk lay def. Li Baay bi di jéf la Doom ji itam di jéf. Ndaxte Baay bi bëgg na Doom ji, ba di ko won lépp lu muy def, te dina ko won jéf yu épp kéemaan yii, ngir ngeen gëna waaru. Maanaam, ni Baay bi di dekkale ñu dee ñi, di leen jox dund gi, noonu la Doom ji di joxe dund gi ñi mu ko bëgga jox. Baay bi du àtte kenn; àtte bi yépp, jox na ko Doom ji, ngir ñépp di teral Doom ji, ni ñuy terale Baay bi. Ku teralul Doom ji, teraloo Baay, bi ko yónni.

Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, ku dëgg sama kàddu te gëm ki ma yónni, am nga dund gu dul jeex te doo jaar ca àtte ba, ndaxte génn nga ci dee, tàbbi ci dund. Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, jamano dina ñëw te agsi na ba noppi, mooy jamano, ji ñu dee ñi di dëgg baatu Doomu Yàlla ji, te ku ko dëgg dinga dund. Ndaxte ni Baay bi ame dund gi moom ci boppam, noonu it la ko maye Doom ji, mu am ko ci boppam. Jox na Doom ji itam sañ-sañu àtte, ndaxte mooy Doomu nit ki.

Bu leen ci dara jaaxal; ndaxte jamanoo ngi ñëw, ju néew yépp yi nekk ci seen bàmmeel, di dégg baatam tey génn. Ñi daan jëf lu baax dinañu dekki, dund ba fàww, waaye ñi daan jëf lu bon, dinañu dekki, ñu daan leen. Mënumaa def dara man ci sama bopp. Ni ma Baay bi di digale rekk laay àttee, te sama àtte bu jub la, ndaxte defuma sama bëgg-bëgg, ci waawi ki ma yónni doɲɲ laay aw.

Su ma seedelee sama bopp, sama wax du am maana. Waaye keneen moo may seedeel, te bir na ma ne, la muy wax ci man dëgg la.

Yeen yónni ngeen ay ndaw ci Yaxya, te seede na dëgg gi. Man ci sama bopp, soxlawuma seedes nit; waaye nag damay wax loolu rekk, ngir ngeen mucc. Yaxya meloon na ni làmp buy tàkk tey leeral, te nangu ngeena bannexu ab diir ci leeram. Waaye yor naa ci man seede, su gëna mag si ma Yaxya di seedeel: maa ngi def jëf, yi ma Baay biy sant. Jëf yooyu may def nag ñooy seede ne, Baay bi moo ma yónni. Te Baay bi ma yónni, moom itam seede na ma. Musuleena dégg baatam te musuleena gis xar-kanamam, te kàddoom saxul ci yeen, ndaxte gëmuleen ki mu yónni. Yeena ngi gëstu Mbind yi, ndaxte dangeen cee yaakaar dund gu dul jeex. Mbind yooyu nag far, ci sama mbir lañuy wax; te bëgguleena ñëw ci man ngir am dund!

Wutuma tagg yu jóge ci nit. Waaye yeen, xam naa leen; leer na ma ne amuleen ci seen xol benn mbëggeel ci Yàlla. Man ñëw naa ci sama turu Baay, te nanguwuleen ma, waaye bu keneen dikkee ci turu boppam, ngeen nangu ko. Bëgg ngeen ku leen di tagg, te wutuleen ngërëm, li jóge ci jenn Yàlla rekk ji am. Kon nan ngeen mana gëme?

Buleen xalaat ne, maa leen di jiiñ dara ci sama kanamu Baay. Musaa, mi ngeen yaakaar, moo leen di booleek moom. Bu ngeen gëmoon Musaa, dingeen ma gëm man itam, ndaxte seedeel na ma. Waaye su fekkee gëmuleen li Musaa bind, kon nu ngeen mana gëme samay wax?

Saar 8. Yeesu wër na diiwaanu Galile ñaareel bi yoon

51. Yeesu dem waaraate, ndeyam ak ay rakkam seetsi ko (Mc 12:46-50; Mk 3:20-35; Lu 8:1-4; 19-21; 12:10)

³ Gannaaw loolu Yeesu di dem ca ay dëkk yu mag ak yu ndaw, di waaraate ak di yégle xebaar bu baax bi jëm ci nguuru Yàlla. Fukki taalibe ya ak ñaar ànd ak moom, ak ay jigéen ñu mu teqale woon ak rab te jële leen ci seeni wopp, ñu di: Maryaama, mi ñuy wooye Maryaamam Magdala, mi Yeesu tàggale woon ak juróom-ñaari rab; Sànn, jabaru ku ñuy wax Kusa, mi doon wottu alalu Erodd; ak Susànn, ak ñineen jigéen. Jigéen ñooñu ñoo doon joxe seen alal ngir dimbali Yeesu ak ay taalibeem. Dëkk ak dëkk nit ña di fa jóge jëm ca Yeesu, ba mbooloo mu bare dajaloo.

² Am beneen bés Yeesu ñëwaat ca kër ga. Te mbooloo mu bare dajaloowaat fa, ba tax mēnuño lekk sax.

Bi ko ay mbokkam déggee nag, ñu ñëw, ngir jàppsi ko, naan: Dafa tàggo ak sagoom.

Te it xudbakat ya jóge Yérusalem ne: Béelsébul jàpp na ko; ci kàttanu buuru rab yi lay dàqe rab yi.

Noonu Yeesu woo leen, wax ak ñoom ciy léeb, ne leen: Naka la Seytaane mana dàqe Seytaane? Réew mu xeex boppam, du mana yàgg. Te kër gu xeex boppam, du mana yàgg. Bu Seytaane nag jógee, ba xeex boppam, xàjjalikoo dikkal na ko te du mana yàgg, waaye dina tas. Su fi amee nit ku bare doole, naka la kenn mana dugge ci kèram, nangu alalam? Xanaa dafay jékka yeew ku bare doole ka, ba noppi doora toj kèram gépp. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, lépp dees na ko baal nit ñi, muy bàkkaar, muy sosal Yàlla wu mu mana doon. ³ Ku sosal Doomu nit ki, dinañu la baal, waaye kuy sosal Xel mu Sell mi deesu ko baal muk; gàddu na bàkkaar ba fàww. ² Yeesu wax na loolu, ndaxte nee woon nañu, rab jàpp na ko.

³ Noonu ndeyu Yeesu ak ay rakkam ñëw seetsi ko, waaye mēnuñu woona agsi ci moom, ndaxte nit ña daño bare. ² Ñu taxaw ci biti, yónnee, woo ko. Fekk booba mbooloo nga toog, wër ko. Ñu ne ko nag: Sa yaay ak say rakk ñu ngi taxaw ci biti, ¹ bēgga wax ak yaw.

² Waaye Yeesu tontu leen: Kan mooy sama ndey? Ñan ñooy samay rakk? Noonu mu xool ñi ko wër [daldí] ¹ joxoñ ay taalibeem naan: ² Sama yaay ak samay rakk a ngii; ³ ñooy ñiy déglu kàddug Yàlla, te di ko topp, ² ndaxte kuy def coobareg Yàlla, kooku mooy sama rakk ak sama jigéen ak sama ndey.

52. Yeesu jàngalewaat na ciy léeb ci wetu dex ga (Mc 13:1-52; Mk 4:1-34; Lu 8:4c-18; 13:18-21)

Léebu beykat (Mc 13:1-9; Mk 4:1b-9; Lu 8:4c-8)

² Am beneen yoon Yeesu nekk ci wetu dex ga, di jàngalewaat. Mbooloo mu bare dajaloosi, ba tax mu yéeg cig gaal, dugg ca dex ga; mbooloo mépp taxaw ca tefes ga. Noonu Yeesu daldi leen jàngal lu bare ciy léeb. Ci njàngaleem nag mu ne leen: Dégluleen, dafa amoon beykat, bu demoon jiyi. Bi muy saaw toolam nag, lenn ci pepp mi wadd ci kaw yoon wi, ³ nit ñi joggi ci, ² picc yi daldi ñew, lekk ko lépp. Leneen ci pepp mi wadd ci bérab, bu bare ay doj te néew suuf, mu daldi sax bu gaaw, ndaxte suuf si barewul. Waaye bi jant bi naajee, mu lakk, wow, ndaxte amul ay reen, [te] ³ suuf si tooyul woon.

Leneen nag wadd ci biir ay xaaxaam, ñu saxandoo, xaaxaam ya tanc ko, ² te meññul dara.

Li ci des dal ci suuf su baax, ¹ nangu ba ² mu jóg, sax, di focci ay gub; lii àntu, ba mat fanweeri yoon lu épp la mu ji woon, lii mat juróom-benn fukk, lii mat téeméer.

³ Gannaaw loolu Yeesu wax ak kàddu gu dëgër ne: Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.

² Gannaaw loolu, ba Yeesu nekkee fu wéet, fukki taalibe ak ñaar ña, ak ñeneen ñu daan ànd ak ñoom, laaj ko ci mbirum léeb yi. ¹[Ñu] laaj ko, lu tax mu di leen wax ciy léeb [ak] ³ lu léeb woowu di tekki.

¹ Noonu mu tontu leen ne: May nañu leen, ngeen xam mbóoti nguuru Yàlla Aji Kawe ji, waaye ñale mayuñu leen ko. ² Ñi ci biti léeb ay ëmb lépp. ¹ Ndaxte ku am, dinañu la dollil, ba nga barele; waaye ku amul, li nga am as néew, dinañu ko nangu. Dañuy xool te duñu gis, di déglu waaye duñu dégg te duñu xam; ² ngir bañ ñu tuub seeni bàkkaar, te Yàlla baal leen. ¹ Moo tax ma di leen wax ciy léeb.

Li Esayi waxoon ci kàddug Yàlla am na ci ñoom, bi mu naan: Dingen déglu bu baax waaye dungen xam dara; di xool bu baax waaye dungen gis dara. Ndaxte xolu xeet wii dafa dërkiis; dañuy déglu ak nopp yu naqari, tey gëmm seeni bët, ngir baña gis ak seeni bët, dégg ak seeni nopp, te xam ci seen xol, ñu woññiku ci man, ma wéral leen.

Waaye yeen barkeel ngeen, ndaxte seeni bët a ngi gis te seeni nopp di dégg! Ndaxte ci dëgg maa ngi leen koy wax, ay yonent yu bare ak nit ñu jub ñu bare bëggoon nañu gis li ngeen di gis waaye gisuñu ko, te dégg li ngeen di dégg waaye dégguñu ko.

² Noonu Yeesu ne leen: Ndax xamuleen léeb wii? Nu ngeen xame nag léeb yi ci des?

¹ Yeen nag dégluleen li léebu beykat biy tekki. ³ Lii la léebu beykat bi di tekki. Kàddug Yàlla mooy jiwu wi. ² Ki ji nag, kàddu gi lay ji.

³ Ki féete ci yoon wi mooy ki dégg. ¹ Boo xamee ne, nit mu ngi déglu wax ju jëm ci nguuru Yàlla te xamu ko, Ibliis day ñew, kër ³ kàddu, gi ñu def ci xolam, ngir mu baña gëm te Yàlla musal ko. ¹ Kooku mooy ki jot ci jiwu wi ci kaw yoon wi.

Nettalib Yeesu

³ Ki nekk ci bérab bu bare ay doj, mooy ki dégg kàddu gi, ba noppi nangu ko ak mbég ² ci saa si, waaye du yàgg, ndaxte wax ji saxul ci moom. ³ Dina gëm ab diir, waaye ² bu jaaree ci nattu nag, mbaa ñu fitnaal ko ndax kàddu gi, mu dàggeeku ci saa si.

² Ki jot jiwu wi ci xaaxaam yi mooy ki dégg kàddu gi, waaye soxlay àddina ak naxi alal ak bégge ³ ak bannexi àddina ² solu ko, tanc kàddu gi, ba du meññ dara.

³ Ki jot ci jiwu wi ci suuf su baax si nag, mooy ki dégg kàddu gi, ² te nangu ko, ¹ te xam ko, ³ denc ko ci xol bu baax, bu gore, te muñ ba jur njeriñ. ² kii mat fanweeri yoon lu ëpp la ñu ji woon, kii mat juróom-benn fukk, kii mat tééméer.

Léebu jëmb bi (Mc 13:24-30)

¹ Noonu Yeesu dégtal leen beneen léeb, ne leen: Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni nit ku ji jiwu wu baax ci toolam. Waaye bi nit ñi di nelaw, noonam ñëw, ji jëmb ci biir dugub ji, daldi dem. Bi dugub ji saxee nag, jëmb bi saxaale ak moom. Noonu surgay boroom kër ga ñëw ci moom, ne ko: Góor gi, xanaa jiwuloo jiwu wu baax ci sa tool? Fu jëmb bi jóge nag? Mu tontu leen: Noon a ko def. Surga ya ne ko: Ndax nu dem dindi ko? Waaye mu tontu leen: Déédéet, ngir baña buddiwaale dugub ji, bu ngeen koy dindi. Bàyyileen ñoom ñaar, ñu màgg, ba ngóob ma jot. Bu ngóob ma jotee nag, dinaa wax ñi koy góob: Jëkkleena dindi jëmb bi, takk ko ay say, lakk ko, waaye ngeen semb dugub ji ci sama sàq.

Léebu làmp bi (Mk 4:21-25; Lu 8:16-18)

² Yeesu ne leen itam: Ndax nit dina jël làmp, dëpp ci leget walla def ko ci ron lal? ³ Kenn du taal làmp, dëpp ci leget, walla mu di ko def ci ron lal. Daf koy wékk, ngir mu leeral ñiy dugg. ² Amul dara luy kumpa, lu ñu warula siiwal, mbaa mu làqu te warul ne fànñ. Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.

Mu ne leen: ³ Seetleen bu baax, ni ngeen di dégloo kàddu gi. ² Dees na leen nattal ak natt, bi ngeen di nattale, te dollil leen. ³ Ku am, dees na la dollil, waaye ku amul, dees na nangu sax li nga xalaatoon ne, am nga ko ² as néew ³ ba noppi.

Léebu jiwu wi (Mk 4:26-29)

² Yeesu teg ci ne: Nguuru Yàlla dafa mel ni nit ku ji tool. Muy nelaw walla muy xool, guddi mbaa bëccëg, jiwu wi sax, di màgg, te xamul naka la ko defe. Suuf si day meññ moom ci boppam, mu sax, focci, def i gub. Bu gub yi ñoree nag, mu dagg ko, ndaxte ngóob jot na.

Léebu fuddën bi (Mc 13:31-32; Mk 4:30-32; Lu 13:18-19)

³ Noonu Yeesu neeti: Lan la nguuru Yàlla di nirool? Lan laa ko mana mengaleel? ² Walla ban léeb lanu ko mana misaale?

¹ Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni doomu fuddën, bu nit jël, ji ko ci toolam. Doomu fuddën moo gëna tuuti ci jiwu yépp, waaye bu saxee, mooy sut ci gànçaxi tóokër yi, di nekk garab, ² sax ay bànqaas yu réy, ¹ ba picci asamaan ñëw, tàgg ciy caram.

Léebu lawiir bi (Mc 13:33-35; Mk 4:33-34; Lu 13:20-21)

¹ Yeesu teg ca beneen léeb, ne leen: ³ Lan laa mana mengaleek nguuru Yàlla? ¹ Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni lawiir bu jigéen jël, jaxase ko ak ñetti andaari fariñ, ba kera tooyal bépp di funki.

² Noonu Yeesu dégtal leen yeneeni léeb yu bare yu mel ni yii, di leen xamal kàddu gi, aju ci lu ñu àttan. ¹ Loolu Yeesu wax mbooloo ma, ëmb na ko lépp ciy léeb, te ² daawu leen wax dara lu dul ciy léeb. Waaye bu wéetee ak ay taalibe, daan na leen firil lépp. ¹ Noonu am la ñu waxoon jaarale ko cib yonent, bi mu naan: Dinaa leen wax ciy léeb, di yégle yëf yu nëbbu li dale ca njàlbéen ga, ba bésu tey.

Yeesu firil na taalibe yi léebu jëmb bi (Mc 13:36-43)

¹ Ci kaw loolu Yeesu bàyyi mbooloo ma, dugg ca kër ga. Taalibeem yi ñëw ci moom, ne ko: Firil nu léebu jëmb, bi sax ci tool bi. Noonu Yeesu tontu leen ne: Doomu nit ki mooy ji jiwu wu baax wi; àddina mooy tool bi; ñi bokk ci nguuru Yàlla ñoo di jiwu wu baax wi; ñi bokk ci Ibliis ñooy jëmb bi; Seytaane mooy noon bi ko ji; tukkitel àddina mooy ngóob mi, te malaaka yi ñooy góobkat yi. Ni ñu dajalee jëmb ba, lakk ko, noonu lay nekke, bu àddina tukkee. Doomu nit ki dina yebal ay malaakaam, ñu jële ci nguoram lépp luy yóbbe nit bàkkaar, ak ñiy def bàkkaar, sànni leen ci safara; foofa dees na fa jooy te yéyu. Booba nag ñu jub ñi dinañu leer ni jant bi ci seen nguuru Baay. Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.

Léebu alal ju nëbbu ak léebu per ba (Mc 13:44-46)

¹ Yeesu teg ca ne: Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni alal, ju nëbbu cib tool. Nit ki ko gis nëbbaat ko; xolam sedd, ba mu dem jaay li mu am lépp, jënd tool ba. Te it nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni jaaykat, buy wut per yu rafet. Am bés, mu gis per buy jar njëg gu réy. Mu dem nag, jaay li mu am lépp, jënd ko.

Léebu mbaalum gééj ga (Mc 13:47-51)

¹ Yeesu waxaat ne: Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni mbaal, mu ñu wàcce ci gééj, mu jàpp jën wu nekk. Bi mbaal mi feesee nag, ñu ñoddi ko ci tefes gi, ba noppi ñu taxaw, dajale yu baax yi ciy ndab, waaye sànni yi bon. Noonu lay mel, bu àddina tukkee. Malaaka yi dinañu génn, tànn ñu bon ñi ci biir ñu jub ñi, sànni leen ci safara. Foofa dees na fa jooy te yéyu.

Noonu Yeesu laaj taalibe ya, ne leen: Loolu lépp, ndax xam ngeen lu muy tekki? Ñu

tontu ko: Waaw.

Léebu boroom kër ga (Mc 13:52)

¹ Yeesu ne leen: Kon xudbakat bu nekk, bu jàng ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji, dafa mel ni boroom kër, buy gënne ci dencukaayam yu bees ak yu màgget.

53. Yeesu dalal na ngelaw li (Mc 8:18-27; Mk 4:35-41; Lu 8:22-25)

² Bés booba nag ci ngoon, ¹ bi Yeesu gisee mbooloo ma ko wër nag, mu sant taalibe ya, ñu jàll dex ga.

Laata ñuy jàll, benn xudbakat daldi ñëw ci moom, ne ko: Kilifa gi, dinaa la topp fépp foo jëm. Waaye Yeesu tontu ko ne: Till yi am nañu seeni kàmb te picci asamaan am nañu ay tàgg, waaye Doomu nit ki amul fu mu noppal boppam. Noonu keneen ca taalibe ya ne ko: Sang bi may ma, ma jékka dem suuli sama baay. Yeesu tontu ko ne: Toppal ci man te bàyyi ñi dee, ñu suul seeni néew.

Bi mu ko waxee, ² mu yiwi mbooloo mi nag. ¹ Yeesu dugg ca gaal ga, ay taalibeem topp ko, ² ay taalibeem jël ko ni mu mel ci gaal gi; te yeneeni gaal ànd ak moom. ³ Noonu ñu dem.

Bi ñuy dem nag, Yeesu daldi nelaw. Ngelaw lu am doole daldi ñëw, yengal dex gi, ¹ ba duus yi sàng gaal gi, ³ gaal gi fees ak ndox ba ñu bégga suux.

² Fekk Yeesu tëdd di nelaw ci ngégenaay ci taatu gaal gi. ³ Noonu taalibe yi jegesi Yeesu, yee ko ne: Kilifa gi, kilifa gi, ¹ musal nu, nu ngiy dee! ² Kilifa gi, ndax sunu bakkan soxalu la? ¹ Waaye Yeesu tontu leen: Yeen ñi néew ngëm, lu tax ngeen tiit? Ci kaw loolu mu jóg, daldi gëdd ngelaw li ak duus yi, ² ne dex gi: Noppil te dal! Noonu ngelaw li dal, ba lépp ne nemm.

³ Yeesu ne taalibe yi: Ana seen ngëm? ¹ Bi ko nit ña gisee, ² ñu daldi ragal lool ¹[te] waaru naan: Kii kan la ci biir nit ñi, ba ngelaw li ak dex gi di ko déggal.

54. Yeesu faj na ñaar ñu rab jàpp (Mc 8:28-34; Mk 5:1-20; Lu 8:26-39)

Anam yi: Booru sowu dexu Galile lañu jóge (xëyna Kapernawum) te teer nañu ca booru penku.

³ Noonu ñu teer ca diiwaanu waa Sérasa, fa jàkkaarloo ak diiwaanu Galile. Bi Yeesu di wàcc ca gaal ga, ¹ ñaar ñu rab jàpp daldi génn ca sèg ya, ñëw kar ko. Ñaar ñooñu nag, ñu soxor lañu woon, ba kenn ñemewul wona jaar foofa. ³ Ku rab jàpp ca waa dëkk ba yàgg na def yaramu neen. ² Kooku nag, ³ dëkkul ca kër waaye ² ca sèg ya la dëkk te kenn mënu ko yeew, du ak càllala sax.

Bi mu gisee Yeesu fu sore nag, mu daldi dawsi, sukk fa kanamam, di xaacu naan: Yaw Yeesu Doomu Yàlla Aji Kawe ji, loo may fexeel? ¹ Ndax danga noo bégga mbugal, bala waxtu way jot? ² Ci turu Yàlla, bu ma mbugal.

³ Dafa wax loolu, ndaxte Yeesu santoon na rab wi mu génn ci moom. Rab wa dafa

ko doon farala jàpp. Nit ñi ¹ ay yoon yu bare ³ daan nañu ko wottu, di ko yeew ak ay càllala, ak di ko jéng, ¹ waaye waa ji daldi dagg càllala yi te damm jéng yi, ³ rab wi di ko xiir ca bérab yu wéet, ¹ ba kenn amul woon kàttanu téye ko. Guddi ak bëccëg mu nga woon ca sëg ya ak ca tund ya, di yuuxu te jam yaramam ak ay xeer.

³ Noonu Yeesu laaj ko: Noo tudd? Mu tontu ne: Coggal laa tudd. Dafa wax loolu, ndaxte rab yu baree ko jàppoon. Rab yooyoo ngi doon ñaan ² Yeesu lool, ngir mu bañ leena dàq ca réew ma, ³ ñu dem ca kàmb gu xóot gi.

² Fekk amoon na fa ¹ ca wet ya ² ca tund wa géttu mbaam-xuux yu bare yuy for. Rab ya ñaan Yeesu: Jox nu ndigal, nu dugg mbaam-xuux ya. ¹ Yeesu ² may leen ko, ¹ mu ne leen: Demleen. Rab ya nag daldi génn, dugg ca mbaam-xuux ya, ñu daldi bartalu, daanu ca dex ga, lab ca ndox ma.

² Mbaam-xuux ya nag matoon nañu ñaari junni.

¹ Ba sàmm ya gisee loolu, ñu daw, dem dëkk ba, ² ak ca àll ba, ¹ nettaliiji lépp ak la xewoon ca ña rab jàpp. Noonu dëkk ba bépp génn seeti ² li xew. Ñu ñëw nag ci Yeesu, gis ka rab ya jàppoon toog ³ ca kanam Yeesu, sol ay yére te ànd ak sagoom. Ñu daldi ragal. ³ Ña fekke woon mbir ma nag, nettali leen naka la Yeesu wérale ki rab ya jàppoon. Ci kaw loolu waa diiwaanu Sérasa bépp ragal, ba ñaan Yeesu mu jóge fa, ² sore seen réew. ³ Noonu Yeesu dugg ci gaal gi, di bégga dem.

² Bi Yeesu di dugg ci gaal gi, ki rab ya jàppoon ñaan Yeesu, ngir ànd ak moom. Waaye Yeesu mayu ko ko. ³ Yeesu woññi ko, ne ko: ² Ñibbil ci say mbokk, nettali leen ni la Boroom bi yërème, ba defal la lii lépp. Noonu waa ji dem ci diiwaanu Fukki dëkk yi, daldi fa yégle la ko Yeesu defal, ba ñépp waaru.

55. Yeesu dekkal na doomu Yayrus te faj jenn jigéen (Mc 9:1,18-26; Mk 5:21-43; Lu 8:40-56)

Anam yi: Dañu dellu woon Kapernawum.

¹ Bi loolu amee, Yeesu dugg cig gaal, jàll dex ga, dellu dëkkam. ³ Bi Yeesu dëppee dellu, mbooloo ma di ko teeru, ndaxte ñépp a ngi ko doon xaar. ² Yeesu taxaw ca tefes ga. Te nit ñu bare dajaloo, wër ko.

Kenn ci njiiti jàngu ba nag, tudd Yayrus, ñëw ci moom. Naka la gis Yeesu, mu daanu ciy tànkam, di ko saraxu lu bare ³ mu ñëw këram, ndaxte jenn doomam ju jigéen, ji mu amoon kepp, te muy tollu ci fukki at ak ñaar, ma nga doon waaja dee. ²[Mu ne ko] sama doom ju jigéen mi ngi bégga faatu; kaay teg ko loxo, ngir mu wér te dund.

¹ Noonu Yeesu jóg, topp ko, moom ak ay taalibeem. ³ Bi Yeesuy dem, ² mbooloo mu réy topp ko, ³ nit ñaa ngi doon buuxante, di ko tanc. ¹ Bi ñuy dem nag, amoon na ca mbooloo ma jigéen, juy xépp deret diirub fukki at ak ñaar ³ te kenn mënu ko woona faj. ² Sonnoon na lool ci loxoy fajkat yu bare, sànk ci alalam jépp, te jëlewu ci genn tan, waaye faf wopp ja yokku. ² Noonu mu déggoon turu Yeesu, ne ci boppam: Su ma laalee ay yéreem rekk, dinaa wér. Mu jaxasoo ak mbooloo mi, ³ jegeñsi Yeesu

nag, doxe ko gannaaw, laal catu mbubbam. ² Ci saa si deret ji taxaw, mu yég ci yaramam ne, jàngoroom deñ na.

Yeesu yég ci saa si ne, doole génn na ci moom. Mu walbatiku nag, ne mbooloo mi: Ana ku laal samay yére? ³ Ku nekk di miim. Noonu Pieer ne ko: Kilifa gi, nit ñépp a ngi lay wër, di la tanc wet gu nekk. ² Ay taalibeem tontu ko: Xanaa gisuloo mbooloo mi lay wër; ngay laaj: Ku ma laal? ³ Waaye Yeesu ne: Am na ku ma laal, ndaxte yég naa ne, am na doole ju génn ci man. ² Yeesu di xool li ko wër, ngir gis ku ko def. ³ Te jigéen ja xam ne, mënul woona nëbb li mu def. Mu daldi daanu ci tàñki Yeesu, di lox. Noonu mu nettali ci kanamu ñépp li taxoon mu laal Yeesu, ak ni mu wére ca saa sa. ² Yeesu ne ko: Soxna si, sa ngëm faj na la; demal ci jàmm, te na sa jàngoro wàcc.

³ Bi Yeesu di wax nag, am na ku jóge ca kër njiit la, mu ñëw naan: Sa doom faatu na; matatul ngay sonal kilifa gi. ² Waaye Yeesu jàppul wax jooju; ³ Yeesu dégg kàddu yooyu, daldi ne njiit la: Bul tiit. Gëmal rekk te dina dundaat.

² Noonu Yeesu dem, ànd ak Pieer, Saak ak Yowanna rekk, ndaxte mayul keneen, mu ànd ak moom. ¹ Bi Yeesu eggee kër njiit la, ³ nanguwul kenn duggaaleek moom, ñu dul Pieer, Yowanna, Saak ak waajuri xale ba. Mu gis ñiy liit ak toxoro, ak mbooloo may def coow lu bare; ² ñii di jooy, ñii di yuuxu.

Mu dugg, ne leen: Lu ngeen di soow, tey jooy? ³ Bàyyleen seen jooy yi. ¹ Génñleen, janq bi deewul, day nelaw rekk.

Bi ko mbooloo ma dégge, ñu daldi koo ñaawal, ³ ndaxte xamoon nañu ne, dee na.

² Noonu Yeesu génne ñépp, woo baayu janq bi ak yaay ji ak ñi mu àndal, dugg fa janq bi nekk. ³ Yeesu jàpp loxob janq ba, woo ko, ne ko: ² Talita kumi; liy tekki: Janq bi, maa ngi la koy wax, jógal. ³ Noonu ruuwu xale ba dellusiwaat. ² Ca saa sa janq bi jóg, daldi dox, ³ Yeesu santaane ñu may ko, mu lekk. ² Ñépp daldi waaru, ba ne jomm. ³ Waaye Yeesu tere leen, ñu wax kenn li xew. ¹[Terewul] xebaraar li mu def daldi siiw ca réew ma.

56. Yeesu faj na ñaari gumba ak ku rab jàpp (Mc 9:27-34)

Anam yi: Kapernawum la Yeesu nekk ba tey.

¹ Bi Yeesu jógee foofa, ñaari gumba topp ko, di wax ca kaw naan: Yërëm nu, yaw Sëtu Dawuda bi! Noonu Yeesu dugg ca kër ga, gumba ya toppsi ko. Yeesu ne leen: Ndax gëm ngeen ne, man naa def li ngeen ma laaj? Ñu tontu ko: Waaw, Sang bi. Kon Yeesu daldi laal seeni bët, ne leen: Na am, ni ngeen ko gëme. Ca saa sa seeni bët daldi ubbiku. Yeesu dénk leen bu wër, ne leen: Moytuleen kenn xam ko. Waaye ñu génn rekk, siiwal turam fu nekk. Bi ñu fa jógee nag, amoon na ñeneen ñu ñëw fi moom, indil ko ku rab jàpp, mu luu. Yeesu dàq rab wa, luu ba daldi wax. Bi ñu ko gisee, mbooloo ma waaru, ñu ne: Lu mel nii, musuñu koo gis ci Israyil. Waaye Farisien ya ne: Ci kàttanu buuru rab yi lay dàqe rab yi.

57. Yeesu dem na dëkku Nasarett ñaareel bi yoon (Mc 13:53-58; Mk 6:1-6a)

² Bi loolu amee, Yeesu jóge fa, dellu ¹ fa mu yaroo, ² ànd ak taalibe yi. Bésu noflaay bi nag mu jàngal leen ci seen jàngu, ba mbooloom ñi ko dégg waaru naan: Lii, fu mu ko jële, te xam-xam bii mu yor, lu mu doon, ba muy def kéemaan yii? Ndax kii du minise bi? ¹ Ndax kii du doomu minise bi? ² Ndax du doomu Maryaama te magu Saak, Yuusufa, Yuda ak Simoŋ? Te ay rakkam yu jigéen ndax nekkuñu fi ak nun? ¹ Lii lépp nag, fu mu ko jële? ² Kon nag ñu daldi ko xeeb.

Noonu Yeesu ne leen: Dees na faaydaal yonent, waaye du ci réewam, ciy mbokkam mbaa ci këram. Te Yeesu mënu faa def ay kéemaan yu bare ¹ ndax seen ngëmadi, ² lu dul teg loxo yenn jarag, wéral leen. Te mu waaru ndax seen ngëmadi.

Saar 9. Yeesu wër na diiwaanu Galile ñetteel bi yoon

58. Yeesu yónni na fukki taalibe ya ak ñaar (Mc 9:35-10:1,5-16,24-33,37-11:1; Mk 6:6b-13; Lu 9:1-6)

Anam yi: Macë moom ci téereem dafa farala boole ay xalaat yu bokk fekk na sax bokkuñu jamano. Su ma mengalee waare bi ci Macë ak li ñu gis ci Lukk ak Mark dafa mel ni Macë boole na ay waxtaan ba mu nekk benn waxtaan. Naka noonu boole naa Mc 10:17-23 ak wàll 136, tamit boole naa Mc 10:34-36 ak wàll 94.

¹ Noonu Yeesu wër dëkk yu mag ya yépp ak yu ndaw ya, di leen jàngal ci seeni jàngu, tey yégle xebaar bu baax bi jëm ci nguuru Yàlla, di faj jàngoro yépp ak wéradi yépp. Bi Yeesu gisee mbooloo ma, mu yërëm leen, ndaxte dañoo sonn ba ne yogg, mel ni xar yu amul sàmm. Noonu mu ne taalibeem ya: Ngóob mi yaatu na, waaye liggéeykat yi barewuñu. Ñaanleen nag Boroom ngóob mi, mu yebal ay liggéeykat, ñu góob toolam.

¹ Noonu Yeesu woo ca moom fukki taalibeem ya ak ñaar, jox leen sañ-sañu dàq rab ³ yépp, ¹ tey faj jàngoro yépp ak wéradi yépp. ³ Noonu mu yónni leen ñuy yégle nguuru Yàlla ak di faj jarag yi, ² ñu ànd ñaar-ñaar.

¹ Yeesu yónni fukk ñooñule ak ñaar, jox leen ndigal, ne leen: Buleen dem ci ñi dul Yawut mbaa dugg ci benn dëkku waa Samari. Waaye demleen ci bànni Israyil, ñoom ñi réer niy xar. Bu ngeen demee nag, yégleleen naan: Nguuru Yàlla Aji Kawe ji jegesi na. Fajleen ñi wopp, dekkal ñi dee, fajleen gaana yi te dàq rab yi. Cig neen ngeen ame, mayeleen cig neen.

Buleen dajale wurus, xalis mbaa xàñjar ci seeni maxtume. Buleen wut it mbuus ngir tukki mbaa ñaari turki, ay dàll mbaa aw yet, ndaxte liggéeykat yeyoo na dundam. ² Bu ngeen di dem, buleen yóbbaaale dara; du mburu, mbaa mbuus mbaa xalis ci seeni maxtume, waaye yemleen ci aw yet rekk. Solleen ay dàll te yem ci benn turki.

¹ Bu fekke ne agsi ngeen ci dëkk bu mag mbaa bu ndaw, nangeen fa seet ku fa am faayda, dal ca moom ba kera ngeen jóge dëkk ba. Bu ngeen di dugg ci kër nag, nuyooleen. Bu fekke ne kër ga yeyoo na ko, na seen jàmm wàcc ci ñoom, waaye bu ko yeyoowul, na seen yéene dellusi ci yeen. Koo xam ne gantu na leen, mbaa mu tanqamlu seeni wax, génneen ca kër ga mbaa ca dëkk ba, yëlëb seen pëndu tànk, ³ ngir seede leen seen réer.

¹ Ci dëgg maa ngi leen koy wax, keroog bésub àtte ba, waa réewu Sodom ak Gomor ñooy tane dëkk boobu.

Dégluleen, maa ngi leen di yónni, mel ni ay xar ci biir ay bukki. Muusleen nag niy jaan, te lewet niy pitax.

Yeesu teg ca ne: Taalibe gënul kilifaam, te jaam gënul sangam. Bu taalibe yemee ak kilifaam demin, doy na; jaam it ni sangam. Ndegam tudde nañu boroom kër gi

Béelsébul, astemaak waa kër gi.

Kon nag buleen leen ragal, ndaxte amul dara lu nëbbu, lu ñu warula biral, mbaa luy kumpa lu ñu warula siiwal. Li ma leen wax ci biir lëndëm, waxleen ko ci leer; li ma leen déey, yégleleen ko ci kaw taax yi. Te buleen ragal ñu mana rey yaram, te mënuñooy rey ruu, waaye ragalleen Ki mana sànk yaram ak ruu ci safara.

Ñaari picci rammatu, ndax duñu ko jaay ci dërëm? Waaye benn ci ñoom du daanu ci suuf te soobul seen Baay. Seen kawari bopp sax, waññees na leen. Kon buleen ragal dara, yeena gën ndiiraanu rammatu.

Koo xam ne, nangu nga ma ci kanamu nit ñi, man itam dinaa la nangu ci sama kanamu Baay, bi nekk ci kaw. Waaye ku ma gantu ci kanamu nit ñi, man itam dinaa la gantu ci sama kanamu Baay, bi nekk ci kaw. Ku ma gënalul sa ndey walla sa baay, yeyoowuloo ma; ku ma gënalul sa doom ju góor walla ju jigéen, yeyoowuloo ma. Koo xam ne kii, nanguwuloo ñàkk sa bakkan, ba mel ni ku ñu daaj ci bant, te nga topp ma, yeyoowuloo ma. Kuy rawale sa bakkan, ñàkk ko, te ku ñàkk sa bakkan ndax man, jootaat ko.

Te lii itam am na, ku leen nangu, nangu na ma, te ku ma nangu, nangu na ki ma yónni. Ku nangu yonent ndax yónnentam, dina jot ci peyu yonent; te ku nangu ku jub ndax njubteem, dina jot ci peyu ku jub. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, koo xam ne kii, may na kaasu ndox mu sedd rekk kenn ci ñi gëna ndaw, ndax sama taalibe la, kooku du ñàkk yoolam mukk.

¹ Ba Yeesu joxee fukki taalibeem ya ak ñaar ndigal yooyu, mu jóge fa, ngir dem jàngaleji ak a waare ci seeni dëkk. ² Noonu taalibe ya dem ³ dëkk ak dëkk, di fa yégle xebaar bu baax bi, ² di waare naan: Tuubleen seeni bàkkaar. Ñu dàq ay rab yu bare, te diw boppi jarag yu bare, wéral leen.

59. Rey nañu Yaxya (Mc 14:1-13a; Mk 6:14-29; Lu 9:7-9)

Anam yi: Bi Yeesu di sooga dégg ne rey nañu Yaxya, mu dem beruji ci àll ba. Waaye mbooloo ma toppoon na ko ba mu mujj jox leen lu ñu lekk. Ci saa soosu fekk na ñax mi tooyoon na (Mk 6:39). Ci diiwaanu Galile ñax mi ci weeru feebarye lay tooy ba weeru awril. Tamit ñu xam ne Màggalu bésu Jéggi ba lañu dëgmaloon. Ci atum tubaab AD 31 bésu Jéggi ba weeru Mars 28 la woon. Naka noonu ci weeru mars walla feebarye lañu reyoon Yaxya .

² Noonu Erodd buur bi ³[di] boroom diiwaanu Galile ² dégg ³ li Yeesu ak ay taalibeem doon def lépp, ² ndaxte turu Yeesu siiwoon na. ³ Mu jaaxle, ne: Yaxya, man mii maa dagglu boppam. Kon kii ma dégg ay jalooreem, mooy kan? Ndaxte amoon na, ñu doon wax ci mbiri Yeesu naan: Yaxya moo dekki. Am it ñuy wax naan: Ilias moo dellusi. Ñeneen naan: Kenn ci yonent yu jëkk yaa dekki. ² Waaye bi ko Erodd dégge, mu ne: Yaxya male ma dagglu boppam, moom moo dekki, ¹ moo tax mu ànd ak kàttanu def ay kéemaan. ³ Noonu mu koy fexee gis.

² Fekk Erodd yónnee woon na, jàpp Yaxya, yeew ko, tëj. Ndaxte Erodd takkoon na Erojàdd jabaru Filipp magam. ¹ Te Yaxya daan ko wax: Jaaduwwul nga denc ² sa jabaru mag. Moo tax Erojàdd ëmbal ko mer, ba bëgg koo rey, waaye mënu koo def. Ndaxte Erodd dafa ragal Yaxya, ba sàmm bakkanam, xam ne ku jub la te sell. Bu ko daan déglu it, day jaaxle lool, teewul mu béng ci déglu ko. ¹ Erodd nag bëgg koo rey, waaye dafa ragal nit ñi, ci li ñu teg Yaxya ab yonent.

² Noonu bés bu yell ñëw. ¹ Bi ñu ca tegee ab diir nag, ba Erodd doon màggal bésu juddoom; mu woo ca xew wa ay jaraafam ak kilifay xare ba ak njiiti diiwaanu Galile.

² Booba doomu Erojàdd dugg di fecc, mu neex Erodd ak gan ñi, ba buur bi ne janq bi: Laaj ma loo bëgg, dinaa la ko jox. Mu boole ci ngiñ, ne ko: Loo ma mana laaj, dinaa la ko jox, ba ci genn-wàllu réew mi sax.

Noonu janq bi génn, ne ndeyam: Lu may laaj? Mu tontu ko: Laajal boppu Yaxya. Mu daldi gaawantoo dugg nag ci kanamu buur bi, ne ko: Damaa bëgg, nga indil ma léegi boppu Yaxya ci biir ndab.

Bi ko buur ba dégge, mu am naqar wu réy. Waaye bëggu koo gantu ndax ngiñ li ak gan ñi. Mu daldi yónni nag xarekat, jox ko ndigal, mu indil ko boppu Yaxya. Waa ji dem, dagg boppu Yaxya ca kaso ba, indi bopp bi ci biir ndab, jox ko janq bi, mu daldi ko jox yaayam. Ba taalibey Yaxya dégge loolu, ñu ñëw, fab néew ba, suul ko ci bàmmee! ¹ ba noppi dem, wax ko Yeesu.

60. Yeesu bareel na mburu ya (Mc 14:13b-23; Mk 6:30-46; Lu 9:10-17; Jn 6:1-15)
Anam yi: Lii mu nga xewoon lu jiitu tuuti Màggalu bésu Jéggi ba. Ci atum tubaab 31 g.K. bésu Jéggi ba weeru Mars 28 la woon. Lii dafa ànd ak li ñu gis ci nettali bi ndaxte bi lii xewee, ñax mi dafa tooyoon (Mk 6:39). Ci diiwaanu Galile ñax mi dafay tooy ci weeri feebarye ba awril.

² Gannaaw loolu, ³ bi ndaw ya dellusee, ñu ² dajaloo ci wetu Yeesu, nettali li ñu def ak li ñu jàngale lépp. ¹ Bi Yeesu dégge deewu Yaxya nag, mu ne leen: Nanu beddeeku, dem ci bérab bu wéet; ngeen noppalu fa tuuti. Waxoon na loolu, ndaxte amoon na ñu bare, ñu doon dem ak a dikk, ba amuñu sax jot ngir lekk. ² Noonu ñu dugg cig gaal, dem ca bérab bu wéet. ³ Noonu mu yóbbaaale leen, ⁴ jàll dexu Galile, maanaam dexu Tibériàdd, ³ ñu sore nit ñi, jëm ca dëkk bu ñuy wax Betsayda.

² Bi ñuy dem nag, am ñu leen gis, xàmme leen, ñu daldi jóge ci dëkk yépp, daw, ¹ topp ko ak seeni tànk, ² jiitu leen fa. ⁴ Mbooloo mu bare topp ci moom, ndaxte gisoon nañu firnde yooyee mu wone, bi mu wérale jarag ya.

² Bi Yeesu génnee gaal gi, mu gis mbooloo mu réy, yërëm leen, ndaxte dañoo mel ni xar yu amul sàmm. Kon ³ Yeesu teeru leen, ² daldi leen jàngal lu bare, ³ di leen wax ci mbirum nguuru Yàlla, te di wéral ñi ko aajowoo.

⁴ Yeesu daldi yéeg ca kaw tund wa, toog fa ak ay taalibeem. Fekk na booba bésu Jéggi ba, di màggalu Yawut ya, jubsii. ³ Ca ngoon sa, fukki taalibe ya ak ñaar ñëw ci

Yeesu, ne ko: ¹ Fii àllub neen la, te léegi mu guddi. Doo yiwi mbooloo mi, ngir ñu dem ci dëkk yu ndaw yi, ³ ak àll bi ko wër ¹ jënd lu ñu mana lekk, ³[te am] fu ñu fanaan?

⁴ Bi Yeesu xoollee, gis mbooloo mu réy di ñëw ci moom, mu ne Filipp: Fu nuy jële mburu, mu nu leen mana dundale? Bi muy wax loolu it, da doon seetlu Filipp, ndaxte xamoon na booba li mu nara def. Filipp ne ko: Peyug juróom ñetti weer sax, bu nu ko amoon, du leen mana doy ci mburu, ba kenn ku nekk ci ñoom am ci dog wu ndaw. ¹ Waaye Yeesu tontu leen ne: Matul ñu dem, yeen joxleen leen lu ñu lekk. ² Ñu ne ko: Xanaa nu jënd lu tollook peyu juróom-ñetti weer ci mburu, jox leen ñu lekk? Yeesu laaj leen: Ñaata mburu ngeen am? Demleen seeti. Ñu dem seeti. ⁴ Keneen ca taalibe ya di Andre, mi bokk ak Simoŋ Pieer ndey ak baay, ne ko: Am na fi ci mbooloo mi ab xale, bu yor juróomi mburu ak ñaari jën, waaye loolu lu muy jeriñ mbooloo mu tollu nii? ¹ Yeesu ne leen: Indilleen ma ko fii.

³ Yeesu ne taalibe ya: Neeleen mbooloo mi ñu toog ² ci ñax mu naat mi ³ def ay géewi juróom fukki nit. ⁴ Fekk ñax mu bare amoon ca bérab ba. ³ Taalibe ya def ko, toogloo nit ña. ² Ñu toog nag ay géewi juróom fukk ak téémээр.

Bi loolu amee, Yeesu jël juróomi mburu yi ak ñaari jën yi, xool ci kaw, sant Yàlla, ba noppi mu damm mburu yi, jox ko taalibe yi, ngir ñu séddale ko mbooloo mi. Ñaari jën yi it mu séddale ko ñépp ⁴ ba ñu doyal sëkk. ² Noonu ñépp lekk ba suur.

⁴ Bi ñu lekkee ba regg, Yeesu ne taalibe ya: Dajaleleen desitu mburu mi, ba dara du ci réer. ² Te it ñu dajale la desoon ca dammiti mburu ak jën ya, ñu nekk fukki pañe ak ñaar yu fees. ¹ Gannaaw jigéen ña ak gune ya, góor ña doon lekk matoon nañu juróomi junni.

⁴ Bi nit ña gisee firnde jooju Yeesu wone, ñu ne: Dëgg-dëgg kii mooy Yonent, bi wara ñëw ci àddina! Yeesu gis ne dañu koo nara jëlisi, fal ko buur. ² Ci kaw loolu Yeesu sant ay taalibeem, ñu dugg ci gaal gi, ⁴ jàll dex gi, jëm dëkku Kapernawum, ² bi muy yiwi mbooloo mi. Bi mu tàggtoo ak mbooloo mi, mu yéeg ca tund wa, ¹ ngir wéet ak Yàlla, ² ñaan fa Yàlla.

61. Yeesu dox na ci kaw ndox ma (Mc 14:24-36; Mk 6:47-56; Yow 6:16-21)

Anam yi: Yeesu ak ay taalibeem jàll nañu dexu Galile ba teer ca diiwaanu Sénésarett. Diiwaanu Sénésarett moo nekkoon wàllu sowu-kawu dex gi.

² Noonu guddi jot, fekk gaal gi ¹ sore tefes ga ² nekk ci diggu dex gi, te Yeesu rekk moo nekk ca tefes ga. ⁴ Dex gi yengu na lool, ndaxte da doon ngelaw ak doole. ² Booba mu gis taalibe yi sonn lool ci joow gaal gi, ndax li leen ngelaw li sofllu. Ca njël nag mu jëm ci ñoom, di dox ci kaw dex gi, ba xaw leena raw. ⁴ Bi ñu joowee lu wara tollook juróom-benni kilomet, ñu séen Yeesu, muy dox ci kaw dex gi, jëm ci ñoom, ñu daldi tiit. ² Ñu foog ne njuuma la, daldi yuuxu ¹ naan: Njuuma la! ² Ndaxte ñépp gis ko, te jommi ci. Waaye mu wax ak ñoom ci saa si, ne leen: Takkleen seen

fit, man la, buleen tiit!

¹ Ci kaw loolu Pieer jël kàddu gi ne ko: Sang bi, bu dee yaw, sant ma, ma dox ci kaw ndox mi, ñëw ci yaw. Yeesu ne ko: Kaay! Pieer nag wàcc ca gaal ga, di dox ci kaw ndox mi, jëm ci Yeesu. Waaye bi mu gisee ni ngelaw li mettee, mu daldi tiit, tàmbalee suux. Mu woote ne: Sang bi, wallu ma! Ca saa sa Yeesu tàllal loxoom, jàpp ko, naan: Yaw mi néew ngëm, lu tax nga am xel ñaar? Noonu ñu dugg ca gaal ga, te ngelaw li ne tekk.

² Njàqarey taalibe ya nag weesu dayo, ndaxte seen xol dafa fatt, ba réere mbir kéemaan, gi Yeesu defoon ci mburu yi. ¹ Ñi nekk ci gaal gi nag sukk ci kanamam, ne ko: Ci dëgg yaa di Doomu Yàlla ji. Bi loolu amee, ñu jàll, ⁴ gaal ga daldi teer ca saa sa ca fa ñu bëggoona wàcc, ¹ teer ca diiwaanu Sénésarett.

¹ Ña fa dëkk xàmmee Yeesu, ² daldi daw ca diiwaan ba bépp, te fépp fu ñu ko dégg ñu di ko indil ñu wopp, téd d ci seeni lal. Te fu mu mana aw, ci dëkk yu mag mbaa yu ndaw walla ci àll bi, ñu indil ko jarag yi ci pénc yi, ñaan ko, mu may leen ñu laal cati mbubbam rekk. Te képp ku ko laal daldi wér.

62. Yeesu mooy ñam wiy joxe dund gi (Yow 6:22-71)

Anam yi: Waxtaan wi ca wetu Kapernawum la amewoon..

⁴ Ca ëllëg sa mbooloo, ma des ca geneen wàllu dex ga, gis ne genn gaal ga fa nekkoon rekk dem na. Xam nañu ne Yeesu bokku ko woon ak taalibe ya, ndaxte ñoom rekk a àndoon. Waaye yeneen gaal yu jóge dëkku Tibériàdd ñëw, teer ca wetu fa ñu lekke woon mburu ma, gannaaw bi Boroom bi santee Yàlla ba noppi. Bi mbooloo ma gisee ne, Yeesu walla taalibe ya kenn nekkatu fa, ñu dugg ca gaal yooyu, dem seeti ko Kapernawum.

Bi ñu fekkee Yeesu ca geneen wàllu dex ga, ñu ne ko: Kilifa gi, kañ nga fi ñëw? Yeesu ne leen: Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, firnde yi ngeen gis taxul ngeen may seet. Yeena ngi may wér ndax mburu, mi ngeen lekk ba suur. Buleen liggéeyal ñam wuy yàqu; li gën mooy ñam, wu sax abadan tey joxe dund gu dul jeex. Ñam woowule, Doomu nit ki dina leen ko jox, ndaxte moom la Yàlla Baay bi tànn, mu nekk ndawam.

Noonu ñu laaj ko ne: Lu nu wara liggéey ngir matal jëf yi neex Yàlla?

Yeesu tontu leen ne: Jëf ji neex Yàlla, moo di gëm ki mu yónni.

Ñu ne ko: Ban firnde nga nu mana won, ngir nu gëm la? Ban liggéey nga nara def? Sunuy maam dunde nañu mànn ca màndiŋ ma, ndaxte Mbind mi nee na: Jox na leen ñu lekk ñam wu wàcce ca asamaan.

Yeesu waxaat ne: Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, du Musaa moo leen jox ñam woowu wàcce ca asamaan; sama Baay ci boppam, moo leen di jox ñam wu wóor, wi wàcce ca asamaan. Ndaxte ñam, wi Yàlla di joxe, mooy ñam wiy wàcce ci asamaan tey jox àddina si dund gi.

Ñu ne ko nag: Sang bi, kon dee nu faral di jox ci ñam woowe!

Yeesu tontu leen ne: Man maay ñam wiy joxe dund gi. Ku ñew ci man, doo xiif mukki; te ku ma gëm, doo mar. Waaye wax naa leen ko ba noppi; gis ngeen ma te taxul ngeen gëm! Képp ku ma Baay bi jox dina ñew ci man, te duma dàq mukki ki may fekkisi. Ndaxte wàccewuma ci asamaan ngir def sama bëgg-bëgg, waaye damay matal bëgg-bëgg ki ma yónni. Lii mooy bëgg-bëgg ki ma yónni: bu ma ñàkk kenn ci ñi mu ma may, te dafa bëgg it ma dekkal leen keroog bés bu mujj ba. Ndaxte lii mooy bëgg-bëgg Baay bi: képp ku gis Doom ji te gëm ko, am dund gu dul jeex, te bés bu mujj ba, dinaa ko dekkal!

Yawut ya tàmbale di ñurumtoo Yeesu, ndaxte dafa ne: Maay ñam wi wàcce ci asamaan. Ñu naan: Ndax kii du Yeesu, doomu Yuusufa? Xam nanu ndeyam ak baayam. Kon nag lu tax léegi mu naan, mi ngi jóge asamaan?

Yeesu ne leen: Bàyyileen seen ñurumtu bi. Kenn mënula ñew ci man te Baay, bi ma yónni, xiirtalu la ci, te man dinaa la dekkal keroog bés bu mujj ba. Yonent yi bind nañu kàddu gii: Yàlla dina leen jàngal ñoom ñépp. Kon nag ku déglu te nangu waxi Baay bi, dina ñew ci man. Tekkiwul ne kenn mas na gis Baay bi. Ki jóge ci Yàlla doŋŋ a ko gis. Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, ku gëm am nga dund gu dul jeex. Maay ñam wiy joxe dund gi. Seeni maam lekk nañu mànn ca màndiŋ ma, teewul dee nañu. Waaye ñam wiy wàcce ci asamaan, ku ko lekk, doo dee. Man maay ñam wiy dund te wàcce ci asamaan. Ku lekk ci ñam wii, dinga dund ba fàww. Te it ñam wi may joxeji, sama yaram la; dama koy joxe ngir àddina mana dund.

Noonu Yawut ya werante werante bu tàng ci seen biir, naan: Naka la nu waa jii mana joxe yaramam, ngir nu lekk ko?

Yeesu ne leen: Dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, bu ngeen lekkul yaramu Doomu nit ki te naanuleen deretam, dungeen am dund gi ci yeen. Ku lekk sama yaram te naan sama deret, am nga dund gu dul jeex, te dinaa la dekkal keroog bés bu mujj ba. Ndaxte sama yaram mooy ñam wu wóor wi, te sama deret mooy naan gu wóor gi. Kiy lekk sama yaram tey naan sama deret dina sax ci man, ma dëkk ci moom. Baay bi ma yónni mu ngi dund, te maa ngi dund jaarale ko ci moom; noonu itam ku may lekk dina dund jaarale ko ci man. Kon nag ñam, wi wàcce ci asamaan a ngi noonu; bokkul ak ñam, wa seeni maam lekkoon te faatu. Ku lekk ñam wii may wax dinga dund ba fàww.

Baat yooyu la Yeesu wax, bi mu doon jàngale ca jàngu ba ca Kapernawum.

Bi ñu dégloo Yeesu ba noppi, taalibeem yu bare nee nañu: Njàngale mii de, jafe na! Kan moo ko mana déglu?

Yeesu gis ne taalibeem yaa ngi ñurumtoo loolu, mu ne leen: Ndax li ma wax da leena jaaxal? Lan mooy am nag, bu fekke gis ngeen Doomu nit ki dellu, yéeg fa mu jëkkoon nekk? Xelu Yàlla mi mooy joxe dund gi; ñam wi jeriñul dara. Kàddu yi ma leen wax, ci Xelum Yàlla lañu jóge te ñooy joxe dund gi. Waaye am na ci seen biir

Nettalib Yeesu

ñu ko gëmul.

Ndaxte Yeesu xamoon na ca njàlbéen ga ñan ñoo ko waroona gëmadi ak kan moo ko waroona wor. Mu dolli ca it ne: Looloo tax ma ne, kenn mënula ñëw ci man te Baay bi mayu la, nga agsi.

Ci loolu taalibeem yu bare dëpp, bañatee ànd ak moom. Yeesu daldi wax ak fukki taalibe yi ak ñaar, ne leen: Mbaa bëgguleena dem, yeen itam?

Simon Pieer ne ko: Boroom bi, ci kan lanuy dem? Yaa yor kàddu yiy joxe dund gu dul jeex. Léegi nun gëm nanu te xam nanu ne, yaa di Aji Sell, ji jóge ci Yàlla.

Yeesu daldi tontu, ne leen: Xanaa du maa leen tànn, yeen fukk yi ak ñaar? Moona, am na ci yeen koo xam ne seytaane la!

Yudaa miy doomu Simon Iskariyo la doon wax. Ndeke Yudaa, la muy bokk lépp ca fukki taalibe ya ak ñaar, moo ko naroonna wor.

IV Ñetteelu at mi: Yawut yi bañ nañu Yeesu

Ci ndoortel ñetteelu atu liggéeyu Yeesu ci Israyil, ñu bare ci ñi doon topp Yeesu bàyyi nañu ko. Ci ab diir Yeesu doon na wër diiwaanu Galile. Ba noppi mu dem wër réewi ñi dul Yawut, maanaam dëkki Tir ak Sidon ci diiwaanu Fénési, diiwaanu Fukki Dëkk yi ba noppi mu dellusi ci dëkk yi ci wetu dexu Galile. Ci njeextel weeru sàttumbar Yeesu demoon na Yérusalem ngir Màggalu Mbaar ya te mu nekk fa ba tey ci weeru desàmbar ci màggalu Bés ba ñu sellale woon kër Yàlla ga. Bi màggal gi jeexee Yeesu génn Yérusalem, dem toog ci diiwaanu Pere fa Yaxya daan sóobe ci ndox bu jëkk. War ngeen xam ne, ndegam Yowanna rekk waxoon na ci lu jëm ci tukki Yérusalem yi Yeesu defoon, xam fu ñu leen teg ci nettalib Yeesu jafe na. Te Yowanna waxul ndax Yeesu dellu na Galile ci diggante màggal ya walla dafa toog Yérusalem.

Ay boroom xam-xam yu bare yaakaar nañu ne lépp li des ci nettalib Yeesu ci benn at la ame woon. Waaye soo seetee bu baax benn at dafa xat ngir lépp li Yeesu defoon ak fépp fu mu demoon. Wër na Galile ay weer ba noppi mu wër ci diiwaanu Fénisi ak Fukki Dëkk yi. Ci weeru oktoobar ak muju desàmbar ñu fekk Yeesu ca Yérusalem ba noppi mu dem toog ay weer ci Pere. Gannaaw loolu Yeesu dellu na Galile di fa wër di waare. Lukk ne na gannaaw gi mu tàmbali jëm Yérusalem mu wër Yude, Samari, ak Galile ci diiru ay weeri weer, di dem ay dëkk yu bare. Yeesu yónni na lu jiitu 72 taalibe yu dem ñaar-ñaar ngir waajal ñëwam. Naka noonu xam nañu ne dëkk yi mu ganeji woon bare woon nañu lool.

Tamit su fekkee ne lépp li des ci nettali bi benn at la woon Yeesu dee na atum tubaab 32 g.K.. Waaye ci at moomu bésu Jéggi ba altine la woon. Ci at 30 g.K. ak 33 g.K. rekk la bésu Jéggi ba dal ci àjjuma / samdi ni ñu ko gise ci Linjiil.

Am na itam benn màndarga bu ndaw bu wone ne xëyna amoon na benn bésu Jéggi bu ñu waxul ci Linjiil. Laaj nañu Yeesu mu fey warugar kër Yàlla ga (Mc 17:24). Bépp waa Galile dafa doon fey warugar boobu lu jiitu bésu Jéggi ba ngir ñi yor xaaalis bi man ko yóbbu Yérusalem ca màggal ga. Léegi nag bésu jéggi bu amoon bi Yeesu bareelee mburu ya amoon na bu sore, te Yeesu duggoon na Kapernawum ay yoon gannaaw ga. Bésu Jéggi ba ñu rey Yeesu dafa sore. Naka noonu dañu yaakaar ne amoon na beneen bésu Jéggi ci seen diggante, xëyna bi Yeesu demee tukki ci bëj-gànaar ba te mu soppaliku ndam jolli ci moom.

Nettalib Yeesu

Tamit benn bés waa Galile ya ñëw jox Yeesu benn xebaar ci lu jëm ci ay waa Galile ya Pilàtt reyoon ca Yérusalem ci benn ci màggalu Yawut yi ci fan yooyu (Lu 13:1-5). Yeesu demul woon màggal googu. Bu dul woon noonu duñu ko ko wax ndax dina fekk mu xam ko ba pare. Waaye xam nañu ne ci ñetteelu at mi Yeesu demoon na Yérusalem ngir màggalu Mbaar ya (Yow 7:2) ak bés ba ñu sellale kër Yàlla ga (Yow 10:22). Naka noonu màggal gi ñu wax ci ñeenteelu at ma la amoon bu dee bésu Jéggi ba, Pàntakótt walla Mbaar ya.

Yeesu moo tontu waa Galile ak benn léeb buy misaal liggéeyam (Lu 13:6-9). Mu ne ñetti at lañu xaaron meññeef yi waaye amul dara. Yeesu waxul ñaari at waaye ñetti at la waxoon te am lu des menn at - mooy ñeenti at.

Boo seetee yooyu yépp dafa lay jox ne yeneen ñaari at ñoo des ci nettali bi.

Saar 10. Ci Galile

63. Farisien ya ak aada ya (Yow 7:1-2a; Mc 15:1-20; Mk 7:1-23)

⁴ Gannaaw loolu Yeesu doon na wër diiwaanu Galile. Bëggul woona dem diiwaanu Yude, ndaxte Yawut ya dañu ko doon wuta rey.

² Amoon na bés nag, ay Farisien ak ay xudbakat yu jóge Yérusalem ñëw ci Yeesu. Ñu gis yenn ciy taalibeem di lekk, fekk seeni loxo setul, maanaam raxasuwuñu woon, ni ko aada santaanee. Farisien yi nag ñoom ak Yawut yi yépp dañuy topp aaday yoon, yi maam yi tëral, te fandee leen gënal lekk ak loxo yu ñu raxasul. Te it bu ñu jógee pénc ma, su ñu sanguwul set, duñu lekk. Am nañu it yeneen aada yu bare, maanaam ni nga wara raxase ay kaas, ay njaq ak ay satala, ba ñu laab. Noonu Farisien ya ak xudbakat ya laaj ko ne: ¹ Lu tax say taalibe di moy aaday yoon, yi maam yi tëral? Ndaxte duñu raxas seeni loxo, bu ñuy lekk.

¹ Waaye Yeesu tontu leen ne: ² Esayi waxoon na bu baax ci kàddug Yàlla ci seen mbir, yeen naaféq yi, bi mu bindee:

Xeet wii, ñu ngi may teral ci seen gémmiñ, waaye seen xol sore na ma.

Seen màggal amul benn njeriñ, ci li ñuy jàngale dénkaaney nit kese.

Yeesu neeti leen: Dëddu ngeen ndigali Yàlla, jublu ci aaday nit. Mu teg ca, ne leen: Xelu ngeen ci tebbi ndigali Yàlla, ngir sàmm seen aada. Ndaxte Musaa nee na: Teralal sa ndey ak sa baay; teg ca ne: Ku móolu sa yaay walla sa baay, dees na la rey. Waaye yeen dangeen ne: Ku ne sa yaay walla sa baay: Li nga wara jeriñoo ci man Korban la, maanaam: jébbal naa ko Yàlla; dootuleen ko bàyyi, mu defal dara ndeyam walla baayam. ¹ Kooku amatul warugaru teral baayam. ² Noonu tebbi ngeen kàddug Yàlla ndax seen aada, ji ngeen di donnante. Te it yeena ngi def yeneen yu bon yu mel nii.

Noonu Yeesu waxaat ak mbooloo mi, ne leen: Yeen ñépp dégluleen ma te xam. Li ci biti, tey dugg nit, du ko mana indil sobe, waaye li génn ci nit loolu mooy indil nit sobe.

¹ Bi taalibeem ya déggee loolu, ñu ñëw ci moom, ne ko: Ndax xam nga ne, Farisien yi dañoo mer ndax loolu nga wax? Yeesu tontu leen ne: Garab gu sama Baay bi ci kaw jiwul, dees na ko buddi. Bàyyiileen leen, ay gumba lañu, yuy wommat ay gumba; bu gumba dee wommat moroomam nag, kon dinañu daanu ñoom ñaar ci kàmb.

² Bi nga xamee ne, jóge nañu ci mbooloo mi, dugg ci kër gi, taalibe yi laaj Yeesu, mu firil leen wax ju làqu jooju. ¹ Pieer nag jël kàddu gi, laaj Yeesu: Firil nu léeb wi.

Noonu Yeesu ne ko: Ndax ba tey seen xol dafa tëju, yeen itam? ² Xanaa xamuleen ne, dara lu jóge biti, dugg ci nit, du ko mana indil sobe, ndaxte du dugg ci xol. ¹ Lépp lu dugg ci gémmiñ, ci biir lay jëm tey génn ca bérab bu làqu. ² Ci li mu wax loolu

Nettalib Yeesu

Yeesu daganal na bépp ñam.

¹ Waaye li génn ci gémmiñ mu ngi jóge ci xol; loolu mooy indil nit sobe. ² Ndaxte ci biir, ci xolu nit, la xalaat yu bon di jóge ak ndoxaanu yàqute, càcc ak bóom, ¹ seede lu dul dëgg, ² njaaloo ak bégge, coxor, naaféq, ñaawteef, ñeetaan, saaga, réylu ak jëfi ndof. Lu bon loolu lépp day génn ci nit, di ko indil sobe, ¹ waaye lekk ak loxo yoo raxasul du tax nit am sobe.

Saar 11. Yeesu ci réewum ñi dul Yawut

64. Yeesu faj na doomu jigéen, ja askanoo réewu Kanaan (Mc 15:21-28; Mk 7:24-30)

Anam yi: Yeesu dafa génn diiwaanu Galile dem ca diiwaanu Fénisi bu féete bëj-gànaar.

² Gannaaw loolu Yeesu jóge fa, jëm weti dëkku Tir. Bi mu fa eggee, mu dugg ci kër, te bëggul kenn xam ko, waaye jetaayam mënula umpe. Amoon na fa nag ¹ jigéenu waa Kanaan, ja dëkk ca wàll yooyu, ² ju rab jàpp doomam ju jigéen. Bi mu déggee ne Yeesoo nga fa, mu ñëw, daanu ciy tànkam, fekk jigéen ja ci xeetu Grekk la bokkoon, juddoo wàlli Fénisi ci diiwaanu Siri. ¹[Mu] wax ca kaw, ne ko: Yaw sang bi, Sëtu Dawuda bi, yërëm ma! Rab jàpp na sama doom ju jigéen, te dafa sonn lool.

² Noonu jigéen ja ñaan ko, mu dàq rab wi ci doomam.

¹ Waaye Yeesu tontuwu ko genn kàddu. Ay taalibeem nag ñëw ci moom, ne ko: Doo ko yiwi, mu ngi nuy topp, di yuuxu ci sunu kaw.

Yeesu tontu ne: Yónniwuñu ma, lu dul ci xar yu réeri bànni Israyil.

Waaye jigéen ja ñëw, sukk ci kanamam naan: Sang bi, wallusi ma!

² Waaye Yeesu ne ko: Na gune yi jékka lekk, ba regg; fab ñamu gune yi, sànni ko xaj yi, rafetul.

¹ Waaye jigéen ja ne ko: Waaw sang bi, teewul xaj yi di lekk ruusit, yi rot ci seen lekkukaayu boroom.

Ci kaw loolu Yeesu tontu ko ne: Yaw jigéen ji, sa ngëm réy na; na am, ni nga ko bëgge. ² Ndax wax jooju demal ci jàmm, rab wa génn na sa doom. ¹ Noonu doomam daldi wér ca saa sa. ² Mu ñibbi, fekk doom ji téd d cib lal, te mucc ci rab wi.

65. Yeesu faj na ñu wopp (Mc 15:29-31; Mk 7:31-37)

Anam yi: Bi Yeesu patee ci diiwaanu Fénisi, mu dem diiwaanu Fukki Dëkki yi.

² Bi loolu amee, Yeesu jóge na weti Tir, jaar ci wàlli dëkku Sidon, dem dexu Galile, ba noppi dugg ci biir diiwaan bi ñuy wax: Fukki dëkk yi. Foofa ñu indil ko ku t'ex te dër lool, ñaan ko mu teg ko loxo. Noonu Yeesu yóbbu ko, ba ñu sore mbooloo mi, mu def ay baaraamam ciy noppam, daldi tifli, laal làmmiñam. Mu yërëm ko, ba bini ci xolam, xool ci asamaan, daldi ne: Effata; liy tekki: Ubbikuleen. Ci saa si ay noppam daldi dégg te làmmiñam yiwiku, muy wax bu leer. Bi mu ko defee, Yeesu tere leen, ñu wax ko kenn, waaye lu mu leen ko gëna tere, ñu gën ko nee siiwale. Ñu waaru lool naan: Lépp lu mu def, lu yéeme la. May na sax t'ex yi ñuy dégg, ak luu yi ñuy wax.

¹ Bi loolu amee, Yeesu jóge foofa, ñëw ci weti dexu Galile; mu yéeg ca aw tund, toog fa. Ba mu fa nekkee, nit ñu bare ñëw ci moom, indaale ay lafañ, ay làggi, ay

gumba, ay luu, ak ñeneen ñu bare. Ñu teg leen ci tànkì Yeesu, mu faj leen. Nit ñépp waaru, ndaxte gis nañu luu yuy wax, làggi yu wér, lafañ yuy dox, ak gumba yuy gis. Ñu daldi màggal Yàlla Buuru Israyil.

66. Yeesu bareel na ay mburu ñaareel bi yoon (Mc 15:32-38; Mk 8:1-9a)

Anam yi: Ca diiwaanu Fukki Dëkk yi la Yeesu nekk ba tey.

² Ca bés yooya mbooloo mu réy amaatoon na, te amuñu woon lu ñu lekk. Noonu Yeesu woo taalibe ya, ne leen: Yërëm naa mbooloo mi, ndaxte toog nañu fi man ñetti fan, te amatuñu lu ñu lekk. ¹ Bëgguma leena yiwi ² ak seen xiif ¹ te lekkuñu, ngir bañ ñu tële ci yoon wi, ² ndaxte am na ñu jóge fu sore. Taalibe yi tontu ko: Waaye fii àllub neen la; fu nuy jële lu doy ngir ¹ dundal mbooloo mu tollu nii? Yeesu ne leen: Ñaata mburu ngeen am? Ñu tontu ko: Juróom-ñaari mburu ak ay jën yu ndaw.

² Noonu Yeesu sant mbooloo mi, ñu toog ci suuf. Mu jël juróom-ñaari mburu yi, sant Yàlla, damm leen, jox leen taalibe yi, ngir ñu séddale leen mbooloo mi; taalibe yi def ko. Amoon na fa it tuuti jën yu ndaw. Yeesu jël ko, sant Yàlla, wax taalibe yi, ñu séddale leen itam mbooloo mi. ¹ Noonu ñépp lekk ba suur. Te ñu dajale juróom-ñaari damba yu fees ak dammit yi ci des. Gannaaw jigéen ñi ak guney yi, góor ñi ci lekk matoon nañu ñeenti junni.

67. Lawiiru Farisien yi (Mc 15:39-16:12; Mk 8:9-21)

Anam yi: Yeesu dafa jàllaat dex ga dugg diiwaanu Galile ci wàlli Magadan. Bi ay Farisien ñëwee ci moom mu jàllaat dex ga jëm Betsayda.

² Bi ko Yeesu defee, mu yiwi leen, daldi dugg ak taalibe ya ca gaal ga, dem ca wàlli Dalmanuta, ¹ ci wàlli Magadan. ¹ Amoon na ay Farisien ak ay Saduseen, yu ñëw ci Yeesu, ² di werante ak moom. ¹ Ñu fexe koo fiir, ba laaj ko ne: Won nu kéemaan guy firndeel sag yónnent, te mu jóge ci asamaan. Noonu Yeesu tontu leen: Ngoon gi dangeen naan: Du taw suba ndax asamaan si dafa xonq. Te suba gi ngeen naan: Tey daal dina taw, ndax asamaan si dafa xonq te xiin. Kon man ngeena ràññe melow asamaan si, waaye mënuleena ràññe firndeey jamano ji nu tollu. ² Waaye Yeesu bini ci xolam, ne leen: Lu tax niti jamano jii di laaj kéemaan? ¹ Yeenay laaj firnde, yeen niti jamano ju bon jii, yeen ñi fecci seen kóllère ak Yàlla. ² Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ¹ waaye dungeen jot genn firnde, gu dul firndeg Yunus.

² Ci kaw loolu Yeesu bàyyi leen, duggaat ci gaal gi, di jàll dex gi. Taalibe yi nag fàtte woon nañu yóbbaaale mburu, te amuñu woon lu dul benn mburu ci gaal gi. Noonu Yeesu artu leen ne: Wottuleen te moytu lawiiru Farisien yi ¹ ak Saduseen ya, ² ak ñi far ak buur bi Erodd. ¹ Bi ko taalibe yi dégge, ñu daldi werante ci seen biir naan: Nun de indaalewunu mburu. Waaye Yeesu yég loolu, ne leen: Yeen ñi néew ngëm, lu tax ngeen di werante ci seen biir, ² ci li ngeen indaalewul mburu? Xanaa gisaguleen te xamuleen? Ndax seen xol dafa fatt ba tey? Ndax ay gumbay njàccaar

ngeen, te seeni nopp naqari? Xanaa fättalikuwuleen; bi ma dammee juróomi mburu ya ngir juróomi junni ña, ñaata pañe yu fees ak ay dammit ngeen ca dajale woon? Ñu tontu ko: Fukk ak ñaar. Yeesu neeti leen: Te bés bi ma dammee juróom-ñari mburu yi ngir ñeenti junni ñi, ñaata dàmba yu fees ak dammit ngeen dajale woon? Ñu ne ko: Juróom ñaar. Noonu Yeesu ne leen: Ndax seen xol dafa tēju ba tey? ¹ Kon nag lu tax xamuleen ne, waxuma mburu, waaye damaa bëgg, ngeen moytu lawiiru Farisien ya ak Saduseen ya. Noonu ñu xam ne, Yeesu waxul woon lawiiru mburu, waaye ñu moytu njàngalem Farisien ya ak Saduseen ya.

68. Yeesu faj na ku gumba ca dëkku Betsayda (Mk 8:22-26)

² Gannaaw loolu ñu ñëw ci Betsayda. Foofa ñu indil Yeesu ku gumba, di ko ñaan, mu laal ko. Yeesu nag jàpp loxob gumba gi, yóbbu ko, ba génn dëkk bi. Mu def tiflit ciy bëtam, teg ko loxo naan: Ndax gis nga dara? Waa ji xool, ne ko: Gis naa ay nit, ñu mel ni ay garab, te ñu ngi dox. Kon Yeesu laalaat bët yi, gumba gi ne xefeet, daldi wér, ba gis lépp bu leer. Ci kaw loolu Yeesu sant ko mu ñibbi, ne ko: Bul dugg ca dëkk ba.

Saar 12. Bañ nañu Yeesu ca Yérusalem

69. Yeesu ca màggalu Mbaar ya (Yow 7:2-13)

Anam yi: Màggalu Mbaar ya mu nga amoon ca weeru oktoobar.

⁴ Yeesu bëggul woona dem diiwaanu Yude, ndaxte Yawut ya dañu ko doon wuta rey. Fekk na bésu xewu Yawut ya, ñu koy wax màggalu Mbaar ya, mu ngi doon jubsi. Noonu rakki Yeesu yu góor ya ne ko: Jóge fi te dem diiwaanu Yude, ngir say taalibe gis, ñoom itam, jaloore yi ngay def. Ku bëgga siiw, doo nëbb say jëf. Boo demee bay wone jaloore yu mel ni, fexeel ba ñépp gis la.

Rakkam yi dañu doon wax loolu, ndaxte ñoom itam gëmuñu ko woon. Yeesu ne leen: Sama waxtu jotagul. Ci yeen nag, waxtu yépp a baax. Àddina du leen bañ waaye bañ na ma, man, ndaxte maa wax ne, seeni jëf baaxul. Yeen nag demleen màggal ga. Demagama màggal googu, ndaxte sama waxtu jotagul.

Bi mu leen waxee loolu ba noppi, moom mu des Galile.

Bi rakkam ya demee ca màggal ga, Yeesu itam soga dem te kenn yégu ko; siiwalul demam. Fekk Yawut yaa nga ko doon seet ca màggal ga te naan: Ana waa ji?

Ca biir mbooloo ma ñu ngi doon déeyante, di wax ci ay mbiram. Ñii naan: Nit ku baax la. Ñee naan: Déédéet, day nax nit ñi. Waaye kenn ñemewu koo tudd ca kaw, ndaxte dañoo ragaloon Yawut ya.

70. Yeesu jàngale na ca màggal ga (Yow 7:14-24)

⁴ Bi ñu demee ba ca diggu màggal ga, Yeesu dem di jàngale ca kër Yàlla ga. Yawut ya nag jaaxle, daldi ne: Nu waa jii def ba xam lii lépp, moom mi jàngul?

Yeesu daldi leen tontu ne: Li may jàngale, jógewul ci man, waaye ci ki ma yónni la jóge. Ku fas yéenee wéy ci bëgg-bëggu Yàlla, dina xam ndax sama njàngale ci Yàlla la jóge, walla ci sama coobare. Nit kiy wax ci coobareem nag, day wuta màggal boppam, waaye kiy wuta màggal ki ko yónni, dëgg rekk lay wax te jubadiwul fenn. Xanaa du Musaa moo leen jox ndigali Yàlla yi? Waaye kenn ci yeen sàmmu ko! Lu tax ngeen bëgg maa rey?

Mbooloo ma ne ko: Xanaa dangaa am ay rab! Ku lay wuta rey?

Yeesu ne leen: Benn jaloore rekk laa def, te yeen ñépp ngeen jaaxle! Li leen Musaa jox ndigalu xarafal gune yi--jógewul kat ci Musaa; mi ngi tàmbalee ci seen maami cosaan--moo tax ba ngeen nangoo xarafal nit ci bésu noflaay bi. Bu ngeen manee xarafal nit ci bésu noflaay bi, ngir baña wàcc yoonu Musaa, lu tax nag ngeen mere ma, ndax li ma ci wéral nitu lëmm? Bàyyileen di àtte ci ni ngeen di gise, te di àtte dëgg.

71. Ndax Yeesu mooy Almasi bi? (Yow 7:25-8:1)

⁴ Am na ci waa Yérusalem ñu doon wax naan: Xanaa du nit kii lañuy wuta rey? Xoolleen, mi ngi waaraate ci biir nit ñi, te kenn du ko wax dara. Ndax sunu kilifa yi dañoo xam ne, mooy Almasi bi? Waaye waa ji, xam nanu fu mu jóge, te saa su Almasi bi dee dikk, kenn du xam fu mu bàyyikoo.

Yeesu di jàngale ca kër Yàlla ga, daldi wax ca kaw ne: Ndax xam ngeen ma, te xam fi ma jóge? Ñēwaluma sama bopp, waaye ki ma yónni, ku wóor la. Yeen xamuleen ko. Man xam naa ko, ndaxte ca moom laa jóge, te itam moo ma yónni.

Noonu ñu koy wuta jàpp, waaye kenn manalu ko woon dara, ndaxte waxtoom jotagul woon. Moona nag, ñu bare ca mbooloo ma gëm nañu ko. Ñu nga naan: Ndax bés bu Almasi bi dikkee, ay firndeem dina ëpp yu nit kii?

Farisien ya daldi dégg la mbooloo ma doon déeyante ci mbirum Yeesu. Sëriñ su mag sa ak Farisien ya yebal ay alkaati yu daan wottu kër Yàlla ga, ngir ñu jàppi ko.

Yeesu wax ne: Dinaa nekk ak yeen fi ak ab diir, soga dem ci ki ma yónni. Dingen ma seet, waaye dungen ma gis; te dungen mana dem fa may nekk.

Yawut ya di laajante ci seen biir, naan: Fu muy dem fu nu ko dul fekk? Mbaa du dafa nara dem ca Yawut, ya gaddaaye ca Grekk ya, te jàngali Grekk ya? Lan la baat yii mu wax di tekki: Dingen ma seet waaye dungen ma gis; ak: Dungen mana dem fa may nekk?

Bés ba mujjoon ca màggal ga moo ca ëpp solo; keroog Yeesu taxaw, wax ca kaw ne: Ku mar, na ñēw ci man; ku gëm, na naan! Ndaxte Mbind mi nee na: Ndox mu bare muy dundale dina xellee ci dënnam.

Booba li ko taxoon di wax mooy Xelu Yàlla, mi ñi ko gëm naroono jot. Fekk na joxeeguñu woon Xelu Yàlla mi, ndaxte ndamu Yeesu feeñagul woon.

Bi ñu déggee wax jooja, am ay nit ca mbooloo ma ñu naan: Dëgg-dëgg kii mooy Yonent bi wara ñēw. Ñeneen naan: Mooy Almasi bi. Ña ca des it ne: Waaye nan la Almasi bi mana jógee Galile? Mbind mi wax na ne, Almasi bi ci xeetu Dawuda lay wacce te Betleyem, dëkku Dawuda, lay jóge.

Noonu féewaloo daldi am ca biir mbooloo ma ndax Yeesu. Am na ca ñoom ñu ko bëggoona jàpp, waaye kenn manalu ko woon dara.

Bi alkaati ya delloo, sëriñ su mag sa ak Farisien ya laaj leen ne: Lu tax indiwuleen ko? Alkaati ya ne leen: Kenn musula waxe ni nit kooku! Noonu Farisien ya laaj leen: Mbaa naxuñu leen, yeen itam? Ndax am na kenn ci sëriñ si walla ci Farisien yi ku ko gëm? Déédéet. Waaye mbooloo mi xamuñu yoonu Musaa; ñu alku lañu!

Nikodem bokkoon na ca Farisien ya fa nekkoon. Fekk moo seeti woon Yeesu lu jiitu. Mu ne leen: Ndax ci sunu yoon, man nañoo daan kenn te dégluwuñu ko, mbaa ñu xam lu mu def?

Ñu tontu ko ne: Mbaa du yaw itam dangaa bokk ci diiwaanu Galile? Gëstul, kon dinga xam ne, benn yonent musula jóge Galile.

Gannaaw loolu ku ci nekk dellu sa kër. Yeesu moom, dem ca tundu Oliw ya.

72. Jigéen ji doon njaaloo (Yow 8:2-11)

⁴ Ca ëllëg sa ca fajar, mu dellu ca kër Yàlla ga, mbooloo ma fa teewoon wër ko. Mu toog, tàmbale di leen jàngal. Xudbakat ya ak Farisien ya indi jenn jigéen, ju ñu bettoon muy njaaloo, ñu taxawal ko ca diggu mbooloo ma. Noonu ñu ne Yeesu: Kilifa gi, jigéen jii de, dañu koo bett muy njaaloo. Ci ndigali Yàlla yi, jigéen ju njaaloo, Musaa dafa santaane ñu sànni ko ay xeer, ba mu dee. Yaw nag, lu ciy sa xalaat?

Loolu nag, dañu ko doon wax ngir seetlu ko, ndaxte bëggoon nañoo tiinaal Yeesu. Yeesu sëgg, di bind ak baaraamam ci suuf. Bi laaj ya baree, mu siggi, ne leen: Ku musula def bàkkaar ci yeen, na ko jékka sànniy xeer.

Noonu mu sëggaat, dellu di bind ci suuf. Bi ñu déggee loolu, ñuy rocceeku kenn-kenn, mag ña jiitu. Yeesu rekk des fa, jigéen ja taxaw ca kanamam. Mu daldi siggi, ne ko: Jigéen ji, ana ñi la doon jiiñ njaaloo? Ndax kenn tegu la tooñ? Mu ne ko: Kenn, Sang bi. Yeesu ne ko: Man it ci sama wàll, duma la daan. Demal, waaye bul defati bàkkaar.

73. Man maay leeru àddina (Yow 8:12-30)

⁴ Yeesu jubluwaat ca mbooloo ma, ne leen: Man maay leeru àddina si. Ku ma topp doo dox cig lëndëm, waaye dinga am leeru dund.

Farisien ya ne ko: Yaw yaay seedeel sa bopp, kon li ngay wax du dëgg.

Yeesu tontu leen: Maa ngi seedeel sama bopp, teewul li may wax di dëgg, ndaxte xam naa fa ma bàyyikoo, xam fa ma jëm. Waaye yeen xamuleen fa ma bàyyikoo ak fa ma jëm. Ci gis-gisu àddina ngeen di àttee; man duma àtte kenn. Teewul nag, su ma demee bay àtte, bu jub lay doon, ndaxte du man rekk ay àtte, waaye Baay, bi ma yónni, daf ciy ànd ak man. Seen yoon dafa wax ne, seedes ñaari nit a gëna wóor. Man maa ngi seedeel sama bopp, te Baay bi ma yónni mi ngi may seedeel itam.

Ñu laaj ko ne: Kuy sa baay? Yeesu tontu ne: Xamuleen ma, xamuleen sama Baay. Bu ngeen ma xamoon, xam ko.

Bi muy wax loolu, Yeesoo nga doon jàngalee ca kër Yàlla ga, ca wetu fa ñu doon denc asaka ya. Kenn mënu ko woona jàpp, ndaxte waxtoom jotagul.

Yeesu dellu, ne leen: Maa ngi dem; dingeen ma seet, waaye seen bàkkaar ngeen di deaale. Fa ma jëm, dungeen fa mana dem.

Yawut yay waxante naan: Nee na kat, fa mu jëm, dunu fa mana dem. Mbaa du day xaruji? Yeesu tontu ne: Yeen, fii ngeen bawoo, ci suuf, waaye man ca kaw laa jóge. Àddina ngeen soqikoo, waaye man bokkuma ci. Looloo tax ma ne, ci seeni bàkkaar ngeen di dee. Bu ngeen gëmul ki ma nekk, dingeen dee ci seeni bàkkaar. Ñu ne ko: Yaay kan? Mu ne leen: Li ma leen waxoon ca njàlbéen ga. Li ma mana wax ci yeen

ba àtte leen, bare na. Waaye ki ma yónni, ku wóor la, te li mu ma wax rekk laay jottali àddina.

Xamuñu woon ne, Yàlla Baay bee tax muy wax. Yeesu nag ne leen: Bu ngeen yekkatee Doomu nit ki, dingeen xam ne, Maay ki nekk. Dingeen xam ne it, duma def dara man ci sama bopp. Li ma Baay biy jàngal rekk laay wax. Te it ki ma yónnee ngi ànd ak man; musu maa bàyyi ma wéet, ndaxte li ko neex rekk laay def.

Bi ñuy dégg Yeesu di wax loolu, ñu bare daldi koy gëm.

Waa kër Ibrahimia (Yow 8:31-41)

⁴ Yeesu ne Yawut ya ko gëmoon: Bu ngeen saxee ci li ma wax, nekk ngeen samay taalibe ci lu wóor. Te it dingeen xam dégg gi te dégg gi dina leen goreel. Ñu tontu ko ne: Nun ci Ibrahimia lanu soqikoo te musunoo nekk jaamu kenn. Nan nga nu mana waxe ne, dinañu leen goreel? Yeesu ne leen: Ci dégg-dégg maa ngi leen koy wax, képp kuy bàkkaar, jaamu bàkkaar la. Te jaam du bokk ci kër gi ba fàww, waaye doom, moom, ci kër gi la bokk ba fàww. Kon nag, bu leen Doom ji defee gor, dingeen doon ay gor tigi. Xam naa ne askanu Ibrahimia ngeen. Waaye yeena ngi may wuta rey, ndaxte li may jàngale xajul ci yeen.

Li ma sama Baay won laay wax; waaye yeen, li leen seen baay di wax ngeen di def. Ñu tontu ko ne: Ibrahimia mooy sunu baay. Yeesu ne leen: Bu ngeen dee waa kër Ibrahimia, dingeen jëfe ni moom. Léegi nag yeena ngi may wuta rey, man mi leen jottali dégg, gi ma jële ca Yàlla. Ibrahimia deful lu ni mel. Li ngeen donne ci seen baay rekk ngeen di def. Ñu tontu ko ne: Nun de, dunu doomi araan. Benn baay rekk lanu am, mooy Yàlla.

Waa kër Seytaane (Yow 8:42-47)

⁴ Yeesu ne leen: Bu Yàlla doon seen baay, dingeen ma bëgg, ndaxte ca moom laa jóge, ñëw ci ndigalam. Ñëwaluma sama bopp, waaye moo ma yónni. Lu tax dégguleen li ma leen wax? Li ko waral moo di mënuleen koo déglu. Seytaane mooy seen baay, te bëgg-bëggam ngeen di bëgg di def. Bóomkat la masa doon. Du taxaw mukki ci dégg, ndaxte dégg nekkul ci moom. Buy fen, dëppoo na ak jikoom, ndaxte fenkat la, te ci moom la fen soqikoo. Waaye man damay wax dégg, moo tax gëmuleen ma. Kan ci yeen moo mana seede ne, bàkkaar naa? Su ma waxee dégg nag, lu tax dungeen ma gëm? Ku nekk doomu Yàlla dina déglu ay waxam. Waaye nekkuleen doomi Yàlla, looloo tax dungeen déglu.

Li Yeesu seede ci mbiram (Yow 8:48-59)

⁴ Yawut ya ne ko: Ndax danoo waxul dégg, bu nu nee, nitu Samari nga te dangaa am ay rab?

Yeesu ne leen: Awma rab; waaye sama Baay laay teral, te yeen dangeen may toroxal.

Wutumaa m̀aggal sama bopp. Keneen a ma koy wutal te mooy àtte. Ci d̀egg-d̀egg maa ngi leen koy wax, kuy s̀amm sama wax doo dee muk.

Yawut ya ne ko: Léegi wóor nanu ne, dangaa am ay rab! Ibrahim faatu na, yonent yépp faatu, yaw nga naan: Kuy s̀amm sama wax, doo ñam dee. Sunu baay Ibrahim faatu na; mbaa du dangaa defe ne, yaa ko g̀ena m̀agg? Yonent yi itam faatu nañu. Waaw, loo teg sa bopp?

Yeesu ne leen: Su ma dee m̀aggal sama bopp, du am maana. Sama Baay a may m̀aggal, moom mi ngeen naan, mooy seen Yàlla. Xamuleen ko nag; man maa ko xam. Su ma ne woon xamuma ko, ab fenkat laay doon ni yeen. Waaye xam naa ko te maa ngi s̀amm waxam. Seen baay Ibrahim bég na, bi mu yégee sama ngan. Bi mu ko gisee it, bég na ci lool.

Yawut ya ne ko: Amaguloo juróom fukki at, ba noppi naan gis nga Ibrahim?

Yeesu ne leen: Ci d̀egg-d̀egg maa ngi leen koy wax, laata ñuy sàkk Ibrahim, fekk na ma doon ki ñuy wax Maay ki nekk.

Noonu ñu for ay xeer, b̀egg ko koo sànni ngir rey ko. Waaye Yeesu ǹebbu, génn k̀er Yàlla ga.

74. Yeesu faj na gumbag judduwaale (Yow 9:1-41)

Anam yi: Lii xewoon na ca Yérusalem.

⁴ Amoon na fu Yeesu jaaroon, gis fa waa ju judduwaale gumba. Taalibeem ya laaj ko ne: Kilifa gi, lu tax waa jii judduwaale gumba? Ndax bàkkaaram a ko waral, walla bu waajuram?

Yeesu tontu ne: Ajuwul ci bàkkaaram walla ci bu waajuram. Waaye loolu dafa am, ngir jéfi Yàlla yi feeñ ci moom. Bècc̀eg lanu wara matal jéfi ki ma yónni; guddi dina ñëwi, goo xam ne, kenn du ci mana liggéey. Ci bi may nekk àddina, maay leeru àddina.

Bi Yeesu waxee loolu ba noppi, dafa daldi tifli, jaxase lor wa ak ban, tay ko ci bëti gumba ga, ne ko: Demal s̀elmu ci bëtu Silowe.

Silowe mi ngi tekki: Yónni nañu ko. Gumba ga daldi dem s̀elmuji, dellusi di gis. Dèkkandoom yi ak ñi ko xame woon bu jèkk ci yelwaan, naan: Xanaa du kii moo daan toog, di yelwaan? Ñii naan: Moom la de! Ñee naan: Du moom! Daño niroo rekk. Mu daldi leen ne: Man la de! Ñu ne ko: Lu ubbi say bêt? Mu tontu ne: Ku ñuy wax Yeesu moo tooyal ban, tay ko ci samay bêt, ne ma: Demal s̀elmu ci bëtu Silowe. Ma dem nag s̀elmuji, daldi gis. Ñu ne ko: Ana waa ji? Mu ne leen: Xamuma fu mu nekk.

Noonu ñu daldi indil Farisien yi nit ki gumba woon. Ndekete Yeesu, bés bi mu tooyale ban, ubbi bëti gumba ga, bésu noflaay la woon. Looloo tax Farisien ya di laajaat waa ja fi mu jaar bay gis léegi. Mu ne leen: Dafa tay ban ci samay bêt, ma s̀elmuji, ba fi ma nekk maa ngi gis.

Ci noonu am ca Farisien ya ñu naan: Ki def lii, mënula jóge ca Yàlla, ndaxte toppul ndigalu bésu noflaay bi. Ñeneen it di wax ne: Nan la boroom bàkkaar mana wonee yii firnde? Noonu ñu daldi féewaloo ci seen biir. Farisien ya laajaat ka gumba woon, ne ko: Yaw, loo wax ci moom? Yaw de la ubbil say bët. Mu ne leen: Yonent la.

Yawut ya mënufi wona nangu ne, nit ka dafa gumba woon tey gis léegi, ñu daldi wooluji ay waajuram, laaj leen ne: Ndax kii mooy seen doom, ji ngeen ne, gumba judduwaale la? Kon fu mu jaar, bay gis léegi? Waajur ya tontu ne: Xam nanu ne daal, sunu doom la te dafa judduwaale gumba. Waaye ni mu def léegi bay gis, xamunu ko, te xamunu it ki ko ubbil ay bëtam. Laajleen ko; magum jëmm la, te man na tontul boppam.

Ragal Yawut ya nag moo taxoon waajuri nit ka waxe noonu, ndaxte Yawut ya dañoo mànkoo woon ne, képp ku seede ne Yeesu mooy Almasi bi, ñu dàq la ca jàngu ba. Looloo tax waajur ya ne: Laajleen ko; magum jëmm la.

Farisien ya dellu woowaat ka gumba woon, ne ko: Waxal sa digganteek Yàlla. Xam nanu ne, waa joojee boroom bàkkaar la. Mu tontu ne: Xamuma ndax boroom bàkkaar la am déet. Li ma xam daal mooy gumba woon naa, te léegi maa ngi gis. Ñu laaj ko ne: Lu mu la def? Nu mu la ubbile say bët? 27 Mu ne leen: Wax naa leen ko ba noppi, waaye dégluwuleen ma. Lu ngeen bëgg ci ma di ko wax, di waxaat? Xanaa dangeena bëgga nekk yeen itam ay taalibeem?

Ci kaw loolu ñu daldi ko saaga, ne ko: Yaw yaay taalibeem. Nun, taalibey Musaa lanu. Xam nanu ne, Yàlla wax na ak Musaa; waaye kii, xamunu sax fu mu jóge.

Waa ja ne leen: Loolu de, doy na waar! Xamuleen fu mu jóge, te moo ubbi samay bët! Xam nanu ne, Yàlla du déglu boroom bàkkaar. Waaye nag, dina déglu ki koy ragal tey def coobareem. Bi àddina sosoo ba tey, musuñoo dégg nit ku ubbi bëti gumbag judduwaale. Kon nit kookee nag, bu jógewul woon ca Yàlla, du mana def dara.

Ñu tontu ko ne: Yaw, ci biir bàkkaar nga juddoo, ba noppi di nu jàngal? Noonu ñu dàq ko ca jàngu ba.

Yeesu daldi yég ne dàq nañu nit ka. Bi mu dajeek moom, mu ne ko: Ndax gëm nga Doomu nit ki? Waa ja ne ko: Wax ma mooy kan, Sang bi, ba ma man koo gëm. Yeesu ne ko: Gis nga ko ba noppi, te mooy kiy wax ak yaw. Waa ja ne: Boroom bi, gëm naa la. Noonu mu jaamu Yeesu. Yeesu ne ko: Àttee ma taxa ñëw àddina: ngir ñi gumba gis, ñiy gis gumba. Bi Farisien ya nekkoon ak moom déggee loolu, ñu ne ko: Xanaa kon nun it danoo gumba? Yeesu tontu leen ne: Bu ngeen gumba woon, dungen am bàkkaar, waaye fi ak yeena ngi naan: Nu ngi gis; ci bàkkaar ngeen di dëkk.

75. Sàmm bu baax bi (Yow 10:1-21)

⁴ Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, ku jaar feneen fu dul ci buntu gétt gi, kooku sàcc la, saay-saay la. Waaye ki jaar ci bunt bi, mooy sàmmu xar yi. Wottukat bi dina ko ubbil bunt bi, xar yiy dégg baatam. Xar yi mu moom nag, bu ci nekk dina la woo ci sa tur, ba noppi nga topp ko ci biti. Sàmm bi, bu génnee yi mu moom yépp, dina leen jiitu, ñu topp ko, ndaxte xam nañu baatam. Waaye duñu topp jaambur; dañu koy daw, ndaxte miinuñu baatam.

Yeesu misaaloon na leen loolu, waaye xamuñu lu mu leen doon wax. Noonu Yeesu newaat: Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, man maay buntu gétt gi. Ñi ma fi jiitu ñépp ay sàcc lañu, ak ay saay-saay; waaye xar yi dégluwuñu leen. Man maay bunt bi. Ku jaar ci man, dinga mucc, dinga mana dugg ak a génn, dinga am it mbooy goo mana fore. Sàcc bi moom, day sàccsi rekk, di rey ak a yàq. Man damaa ñëw, ngir nit ñi am dund, ba nekk ci naataange.

Man maay sàmm bu baax bi. Sàmm bu baax bi day joxe bakkanam ngir ay xaram. Ki dul sàmm bi tey liggéeyal xaalis rekk waaye moomul xar yi, bu séenee bukki, day daw, bàyyi fa xar ya. Bu ko defee, bukki ba dal ca coggal ja, jàpp ca, tasaare ya ca des. Booba surga day daw, ndaxte xaalis rekk lay liggéeyal, faalewul xar ya.

Man maay sàmm bu baax bi. Ni ma xame Baay bi te Baay bi xame ma ni, noonu laa xame samay xar te ñoom it, ni lañu ma xame. Te it kat, dinaa joxe sama bakkan ngir xar yi. Am naa yeneen xar yu bokkal ci gétt gi. War naa leena indi, ñoom it, te dinañu déglu sama baat. Benn coggal ay am ak benn sàmm. Baay bi bëgg na ma, ndaxte damay joxe sama bakkan ngir jëlaat ko. Kenn du ko jële ci man; maa koy joxe ci sama coobarey bopp. Am naa it sañ-sañu joxe ko te am naa sañ-sañu jëlaat ko. Loolu la ma sama Baay sant.

Kàddu yooyee ñoo féewalewaat Yawut yi. Ñu bare ca ñoom naan: Dafa ànd ak rab! Dafa dof! Lu tax ngeen koy déglu? Waaye ñeneen naan: Nit ku am ay rab du waxe nii. Ndax rab man na ubbi bëti gumba?

76. Yawut ya nanguwuñu Yeesu (Yow 10:22-42)

Anam yi: Màggalu Bés ba ñu sellale woon kër Yàlla ga ci desàmbar la woon. Xamuñu lan la Yeesu defoon ci ñaari weer yi ci diggante màggalu Mbaar ya ak màggal gi. Bi màggal gi paree mu dem toog ab diir ci diiwaanu Pere.

⁴ Am bés ñu doon màggal ca Yérusalem Bés ba ñu sellale woon kër Yàlla ga; ci jamanoy sedd la woon. Yeesoo nga woon ca kër Yàlla ga, di doxantu ca biir werandaa bu Suleymaan. Yawut ya wër ko, ne ko: Kañ nga nuy dindi ci kumpa? Boo dee Almasi bi, wax ko mu leer.

Yeesu tontu leen ne: Wax naa leen ko ba noppi, waaye gëmuleen. Jëf yi may def ci sama turu Baay ñoo may seede. Waaye gëmuleen ndaxte bokkuleen ci samay xar. Samay xar dinañu dégg sama baat; xam naa leen te ñu ngi may topp. Dama leen di

jox dund gu dul jeex; duñu sàнку mukk, te kenn du leen jële ci sama loxo. Baay bi ma leen jox, moo gëna màgg lépp, te kenn mënula jële dara ci loxob Baay bi. Man ak Baay bi benn lanu.

Yawut ya daldi foraat ay xeer, bëgg koo sànni, ngir rey ko. Noonu Yeesu ne leen: Def naa ci seen kanam jëf yu baax yu bare ci ndigalu Baay bi. Ban ci jëf yooyu moo tax ba ngeen bëgg maa sànni ay doj?

Yawut ya ne ko: Jëf ju baax taxul nu bëgg laa sànniy xeer, waaye dangay suufeel turu Yàlla; yaw, nit rekk nga, ba noppi di def sa bopp Yàlla! Yeesu tontu ne: Bind nañu ci seen téereb yoon ne: Yàlla nee na: Ay yàlla ngeen. Yàlla wooye na ay yàlla ñi mu yónnee kàddoom, te xam nanu ne, kenn mënula randal waxi Yàlla. Kon nu ngeen mana waxe ne, damay suufeel turu Yàlla ndax li ma ne Doomam laa, man mi Yàlla tànn, yónni ma ci àddina? Su ma deful sama jëfi Baay, buleen ma gëm; waaye su ma ko defee, bu ngeen ma gëmul sax, gëmleen boog samay jëf, ngir ngeen xam te nangu ne, maa ngi nekk ci Baay bi te Baay bi nekk na ci man.

Ñu di ko wuta jàppaat, waaye mu bàyyi leen fa, dem.

Yeesu génn, jàllaat dexu Yurdan, toog fa Yaxya daan sóobe ci ndox bu jëkk. Nit ñu bare ñëw ci moom, te naan: Yaxya deful benn kéemaan, waaye li mu wax ci kii yépp, dëgg la.

Noonu ñu bare gëm ko.

V Ñeenteelu at mi: Yeesoo nga jublu bant ba

Ci at mu mujj ma la Yeesu waajale taalibeem ya ci sas wi mu leen di nége.

Dem nañu ca dëkk yi wër Sésare bu Filipp, te mu tàmbali xamal taalibe yi ne dafa wara dee. Foofu la ndamu Yeesu jollee ci moom ci kaw tund wa. Ñu wër Galile ba egg Kapernawum, ba noppi ñu dem diiwaanu Pere ci gannaaw dexu Yurdan. Foofu lañu toogoon ab diir di jàngale tey faj nit ñu bare.

Gannaaw loolu Yeesu wër diiwaani Galile, Samari ak Jude. Yónni na 72 taalibe ñaar-ñaar ñu jiitu ko ca dëkk ya mu wara jar. Bi bésu Jéggi ba jubsee ñu agsi dëkku Betfage ci wetu Yérusalem. Ci ayu-bés bu mujj ba, bés bu nekk Yeesu da doon jàngaleji ci këru Yàlla ga ci Yérusalem, ba noppi mu dellusi ngir fanaan ci Betfage. Ci noonu lañu mujje jàpp Yeesu, daaj ko ca bant ba, ba noppi mu dekki ci ñetteelu fan ba.

Saar 13. Yeesu xamal na taalibeem ya ne dafa wara dee

77. Pieer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi (Mc 16:13-20; Mk 8:27-30; Lu 9:18-21)

² Bi loolu amee, Yeesu ànd ak ay taalibeem, dem ca dëkk yi wër Sésare bu Filipp. ³ Benn bés Yeesu beddeeku mbooloo ma, di ñaan; taalibe yi nekk ci wetam. Mu laaj leen ne: Nit ñi, ku ñu wax ne moom laa?

¹ Taalibe yi tontu ne: Am na ñu naan, Yaxya, ñeneen ñi, Ilias; ñi ci des ne, Yérémi walla keneen ci yonent yi. Noonu Yeesu ne leen: Waaye yeen, ku ngeen may teg? Ci kaw loolu Simoŋ Pieer tontu ne: Yaa di Almasi, ³ bi Yàlla yónni, ¹ Doomu Yàlla Aji Dund ji.

Yeesu tontu ko: Barkeel ñeel na la, Simoŋ doomu Yunus, ndaxte du nit moo la xamal lii, waaye sama Baay bi nekk ci kaw. Te maa ngi lay wax lii: Yaa di Pieer, te ci kaw doj wu réy woowu laay samp mbooloom ñi ma gëm, te dooley dee du ko manal dara. Dinaa la jox caabiy nguuru Yàlla Aji Kawe ji; li nga yeew ci àddina, dees na ko yeew ci asamaan; li nga yiwi ci àddina dees na ko yiwi ci asamaan.

Noonu Yeesu dénk taalibe yi bu wóor, ne leen: Buleen wax kenn ne maay Almasi bi.

78. Yeesu war na dee (Mc 16:21-28; Mk 8:31-9:1; Lu 9:22-27)

¹ Li dale ci jamano jooja, Yeesu tàmbale na xamal taalibeem yi ne, ² Doomu nit ki war na dem Yérusalem, daj fa coono yu bare, jóge ca njiit ya, ³ sèriñ su mag sa ak xudbakat ya dëddu ko, ñu rey ko, mu dekki ca ñetteelu fan ba.

² Noonu mu xamal leen mbir mi, ba mu leer nàññ. ¹ Bi mu waxee ba noppi, Pieer woo ko ci pegg, bëgg koo yedd, ne ko: Yàlla tere, Boroom bi, loolu du la dal. ² Waaye Yeesu geestu, gis yeneen taalibe yi, mu daldi yedd Pieer, ne ko: ¹ Sore ma Seytaane, bu ma xatal; yëfi nit ngay fonk, waaye du yëfi Yàlla.

¹ Gannaaw loolu ² Yeesu woo taalibe yi ak mbooloo mi, ne leen: ³ Ku bëgga aw ci samay tànk, na bàyyi boppam, gàddu bés bu nekk bant bi ñu ko wara daaj, doora topp ci man. ² Ndaxte koo xam ne, bëgg ngaa rawale sa bakkan, dinga ko ñàkk, waaye ku ñàkk sa bakkan ngir man ak ngir xebaar bu baax bi, dinga ko jotaat. ³ Ndaxte moom àddina sépp, lu muy jeriñ nit, su fekkee ne dafay ñàkk bakkanam walla mu loru? ¹ Te nit, lu mu wara weccee bakkanam? ² Ku ma rusa faral, te nanguwul samay wax ci kanamu niti jamano jii, ñi fecci seen kóllère ak Yàlla te topp bàkkaar, ³ Doomu nit ki dina la rusa xam, bés bu ñëwee ci ndamam ak ci ndamu Baay bi ak lu malaaka yu sell yi. ¹ Ndaxte Doomu nit ki dina ñëw ci ndamul Baayam, ànd ak ay malaakam; bés booba dina delloo ku nekk ay jëfam.

³ Ci dëgg maa ngi leen koy wax, am na ñi fi taxaw ñoo xam ne duñu dee te gisuñu
¹ Doomu nit ki ñëw ci nguuram, ² te nguuru Yàlla ñëw ak doole.

79. Ndamu Yeesu jolli na ci moom (Mc 17:1-13; Mk 9:2-13; Lu 9:28-36)

Anam yi: Xamuñu wan tund la woon waaye am na ñu yaakaar ne mooy tund wi ñu tudde Ermon walla benn ci njobbaxtali tund yi ko wër.

¹ Juróom-benni fan ³ gannaaw bi Yeesu waxee loolu, ¹ Yeesu àndoon na ak Pieer, Saak ak Yowanna rakkam, ² mu yóbbu leen ñoom rekk fu wéet ci tund wu kawee lool te xàmmeewuñu ko, ngir ñaan.

³ Bi muy ñaan, ¹ mu soppiku fa seen kanam, xar-kanamam di melax nib jant, te ² ay yéreem di ray-rayi, weex tàll ¹ ni leer, ² te fóotukatu àddina mēnu leen weexale nii.

¹ Naka noonu ñu gis ³ ñaari nit di waxtaan ak moom, muy yonenti Yàlla Musaa ak Ilias. Ñoo feeñ ci ndamu Yàlla, di waxtaane ci demu Yeesu, gi muy àggalee yenam ci Yérusalem.

Fekk Pieer ak ñi mu àndal doon gëmméentu, waaye bi ñu yeewoo bu baax, ñu gis ndamu Yeesu, ak ñaari nit ñaa ngi taxaw ci wetam. Bi nit ñooñu di sore Yeesu, Pieer ne ko: Kilifa gi, bég nanu ci sunu teew fii; ¹ soo ko béggee, ³ nanu defar ñetti mbaar, benn yaw, benn Musaa ak benn Ilias. Fekk xamul la mu doon wax, ² ndaxte tiitaange jàpp na leen ñoom ñett ñépp.

¹ Waaye bi muy wax, niir wu leer ³ ñëw muur leen, taalibe yi daldi tiit, bi leen niir wa ëmbee. Noonu baat jibe ca niir wa, naan: ² Kii mooy sama Doom ji ma bégg, ci moom laa ame bānneex; dégluleen ko. ¹ Bi taalibe yi déggee baat bi, ñu ne nērēm ci suuf, daldi tiit lool. Waaye Yeesu jegeñsi, laal leen naan: Jógleen, buleen ragal dara.

³ Bi baat ba waxee ba noppi, Yeesu rekk des fa. ¹ Noonu ñu xool ci kaw, waaye gisatuñu kenn ku dul Yeesu rekk.

Bi loolu amee, ñu wàcc ca tund wa. Bi muy wàcc nag, Yeesu sant leen ne: Buleen nettali kenn li ngeen gis, ba kera Doomu nit ki dekki na. ² Ñu téye wax jooju ci seen biir, di sooteente xel, ba xam lu ndekkite looluy tekki.

² Noonu taalibe yi laaj Yeesu: Lu tax xudbakat yi di naan, Ilias moo wara jékka ñëw? Yeesu ne leen: Waaw, Ilias dina jékka ñëw, jubbanti lépp. Waaye itam lu tax bind nañu ne, Doomu nit ki war na sonn lu bare, ñu xeeb ko, dëddu ko. Maa ngi leen di wax ne: Ilias ñëw na, ¹ te xàmmeewuñu ko, ² te def nañu ko la leen neex, ni ko Mbind mi waxe. ¹ Noonu it dañoo nara sonal léegi Doomu nit ki. Ndax wax jooju nag, taalibe ya xam ne, ci mbirum Yaxya la leen doon wax.

80. Yeesu faj na xale bu rab jàpp (Mc 17:14-21; Mk 9:14-29; Lu 9:37-43a)

³ Ca suba sa Yeesu ak taalibe ya wàcce ca tund wa, ² ba jege taalibe yi, mu gis mbooloo mu bare wër leen, te ay xudbakat di werante ak ñoom. Naka la mbooloo mi gis Yeesu, ñu waaru, daldi daw nuyu ko. Noonu Yeesu laaj leen: Ci lan ngeen di

werante ak ñoom?

¹ Genn góor ² ci mbooloo mi, ñëw ci moom, sukk, ³ xaacu ci biir mbooloo mi naan: Kilifa gi, ¹ yërëmal sama doom. ³ Maa ngi lay ñaan, nga seet sama doom, ndaxte moom kepp laa am. ¹ Ndaxte mu ngi say, di am coono bu metti. ² Rab jàpp na sama doom, ba luuloo ko. ³ Léeg-léeg rab jàpp ko, mu daldi yuuxu ca saa sa, rab wi di ko sayloo, gémmiñ gi di fuur. Du faral di génn ci moom te dina ko sonal. ¹ Indi naa ko ci say taalibe, ³ ñaan naa [leen], ñu dàq ko, ¹ waaye mēnuñu koo faj.

Noonu Yeesu tontu ne: Yeen niti jamano jii, yeen ñi gēmadi te dëng, ba kañ laa wara nekk ak yeen, ba kañ laa leen di wara muñal? Mu ne leen: Indilleen ma xale bi fii.

² Ñu indil ko ko. Bi xale bi gisee Yeesu nag, rab wi sayloo ko ci saa si, mu daanu ci suuf, di xalangu, gémmiñ giy fuur.

Yeesu laaj baay bi: Lii kañ la ko dal? Baay bi ne ko: Li dale ci nguneem. Léeg-léeg rab wi bëmëx ko ci safara, léeg-léeg mu bëmëx ko ci ndox, ngir rey ko. Soo ko manee, yërëm nu te xettali nu. Yeesu tontu ko: Nga ne: Soo ko manee; ku gēm man na lépp. Ci saa si baayu xale bi wax ci kaw naan: Gēm naa, dàqal ma sama ngēmadi. Yeesu gis nag ne, mbooloo maa ngi daw, wërsi ko, mu daldi gëdd rab wi nag, ne ko: Génnal ci moom, yaw rab wu luu te tēx, te bu ko jàppaat; wax naa la ko. Noonu rab wa daldi yuuxu, sayloo xale bi, génn. Xale bi ne nemm, mel ni ku dee, ba tax ñu bare ne: Dee na. Waaye Yeesu jàpp loxoom, jógloo ko, xale bi daldi taxaw. ³[Mu] daldi ko delloo baayam. Ku nekk waaru na ndax màggug Yàlla.

² Bi Yeesu duggee ci kër gi, taalibe yi laaj ko ci pegg: ¹ Lu tax nun mēnunu wona dàq rab wi? Yeesu tontu leen ne: Seen ngēm gu néew a tax. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, su ngeen amee ngēm gu tuuti sax niw peppu fuddën, kon dingeen ne tund wii: Jógeel fii, toxu fale; te dina fa dem, ba dara du leen të. ² Yu mel ni yii, ñaan ci Yàlla rekk a leen di dàq.

81. Yeesu waxaat na ne, dina dee, dekki (Mc 17:22-23; Mk 9:30-32; Lu 9:43b-45)

³ Bi ñuy yéemu ci li mu doon def, Yeesu ne taalibeem ya: Dégluleen bu baax lii ma leen di wax: dinañu jébbal Doomu nit ki ci loxoy nit ñi. ² Bi loolu amee, ñu jóge fa, jaar ci diiwaanu Galile, Yeesu bëggul kenn yég ko. ¹ Bi ñuy wër diiwaanu Galile nag, Yeesu ne leen: Léegi ñu jébbal Doomu nit ki ci loxoy nit ñi; dinañu ko rey, mu dekki ca ñetteelu fan ba. Bi ko taalibe ya déggee, ñu am naqar lool. ³ Waaye taalibe ya xamuñu kàddu googu. Yàlla dafa leen nëbb li muy tekki, ba ñu bañ koo xam, te ñemewuñu koo laaj Yeesu.

82. Yeesu fey na warugaru kër Yàlla ga (Mc 17:24-27; Mk 9:33a)

Anam yi: Lii xewoon na ci dëkku Kapernawum, gannaaw benn bésu Jéggi. Ndaxte Yeesu nekkul ci dëkk bi ci jamano bi ñu dajalee warugar bi, mooy jamano bu jiitu bésu Jéggi ba. Ci atum tubaab 32 g.K., bésu Jéggi ba weeru mars 14 la woon.

¹ Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe ya ñëw Kapernawum. Bi ñu fa àggee nag, laajkati warugaru kër Yàlla ga ñëw ci Pieer, ne ko: Ndax seen kilifa du fey posetu ñaari draxma ngir warugar wi? Pieer ne leen: Aha kay! Ba ñu eggee kër ga nag, Yeesu jékka wax, ne Pieer: Waaw, lu ciy sa xalaat Simon? Buuri àddina yi, ñan lañuy laaj juuti walla galag? Seeni doom walla ñi bokkul ci njaboot gi? Pieer tontu ko ne: Xanaa ñi bokkul ci kër gi. Yeesu ne ko: Kon doom yi nag mucc nañu ci. Waaye bëgguma nu naqaral leen; kon demal sànni oos ca dex ga, te nga génne jën wa jékka xëcc. Boo ubbee gémmiñam, dinga ca gis posetu stateer. Jël ko nag, jox leen ko ngir man ak yaw.

83. Jàng ci li jëm ci woyef ak mbaal (Mc 18:1-35; Mk 9:33b-10:1; Lu 9:46-50)

Kan moo gëna màgg (Mc 18:1-5; Mk 9:33b-37; Lu 9:46-48)

Anam yi: Njàng mi ci dëkku Kapernawum la ame woon.

³ Werante am ci biir taalibe yi, ñuy laajante kan moo gëna màgg ci ñoom. ² Bi nga xamee ne, egg nañu dëkku Kapernawum, te dugg ci kër gi, ¹ ca waxtu woowu taalibe ya ñëwoon nañu ci Yeesu, laaj ko: Kan moo gëna màgg ci nguuru Yàlla mi nekk ci kaw? ³ Yeesu mi xam seen xalaat, ² laaj leen ne: Lu ngeen doon waxtaane ci yoon wi? Waaye ñu ne cell, ndaxte ñu ngi fa doon werante, ba xam ku gëna màgg ci ñoom. Noonu Yeesu toog, woo fukki taalibe ya ak ñaar, ne leen: Ku bëgga jiitu, na topp ci gannaaw ñépp, te nekk surgab ñépp. Bi ko Yeesu waxee, ¹ mu woo xale, ² indi ko ci biir géew gi, ³ teg ko ci wetam, ¹ ne leen: Ci dëgg maa ngi leen koy wax, su ngeen woñnikuwul ci Yàlla, ba mel niy xale, dungeen dugg mukk ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji. Kuy suufeelu nag, ba mel ni xale bii, kooku mooy ki gëna màgg ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji.

² Bi ko Yeesu waxee, ba noppi leewu ko naan: Ku nangu xale bu mel ni bii ci sama tur, man mii nga nangu; te ku ma nangu, du man mii sax nga nangu, waaye ki ma yónni, ³ ndaxte ki gëna woyef ci yeen ñépp, kooku moo gëna màgg.

Waa juy dàq ay rab (Mk 9:38-41; Lu 9:49-50)

³ Bi loolu amee, Yowanna jël kàddu gi ne: Kilifa gi, danoo gis nit, kuy dàq ay rab ci sa tur, nu tere ko ko, ndaxte bokkul ci nun. ² Waaye Yeesu tontu ko: Buleen ko tere, ndaxte kenn mënula def kéemaan ci sama tur, ba noppi di ma xarab. Ku nu sotul, far na ak nun. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, koo xam ne kii, may na leen kaasu ndox rekk, ndax yeena ngi bokk ci man Krist, kooku du ñàkk yoolam mukk.

Ñi yóbbe nit bàkkaar (Mc 18:6-9; Mk 9:42-50)

¹ Waaye ku yóbbe bàkkaar kenn ci ñi gëna tuuti ñi ma gëm, li gën ci moom mooy ñu takk doj wu réy ci baatam, sànni ko ca fa gëna xóot ca géej ga. Yaw àddina dinga torox ndax say fiir yiy yóbbe nit bàkkaar. Fiir mënna ñàkk, waaye toroxte dal na nit

ki koy lal. Boo xamee ne, sa loxo mbaa sa tànk mu ngi lay yóbbe bàkkaar, dagg ko, sànni ko fu sore. Ndaxte nga lafañ walla ñàkk loxo te dugg ci dund gu wóor gi, moo gën ci yaw, nga am ñaari loxo walla ñaari tànk, te ñu sànni la ci safara su dul fey muk. Boo xamee ne, sa bët mu ngi lay yóbbe bàkkaar, luqi ko, sànni ko fu sore. Ndaxte nga patt te dugg ci dund gu wóor gi, moo gën ci yaw, nga am ñaari bët, te ñu sànni la ci safara. ² Foofa sax ya duñu dee muk, te safara sa du fey. Ñépp safara lañu leen di xorome. Xorom lu baax la, waaye bu sàppee, nan lañu koy delloo cafkam? Amleen xorom te ngeen jàmmoo.

Bul xeeb ñi tuuti (Mc 18:10-20)

¹ Te it wottuleena xeeb kenn ci ñi gëna tuuti, ndaxte seeni malaakaa ngi sax ci jetaayu sama Baay bi nekk ci kaw.

Luy seen xalaat ci lii? Su fi amoon nit ku am téeméeri xar, te benn ci ñoom réer, lu muy def? Ndax du bàyyi ca parlukaay ba juróom-ñeent fukki xar ya ak juróom-ñeent, te dem wuti ma réer? Bu ko gisee, mbég mi mu am ci moom mooy ëpp mbég, mi mu am ci juróom-ñeent fukki xar ya ak juróom-ñeent ya réerul. Noonu it seen Baay bi nekk ci kaw bëggul kenn ci ñi gëna tuuti sànk.

Te lii itam, bu sa mbokk defee bàkkaar, demal yedd ko, yeen ñaar rekk. Bu la déglloo, kon gindi nga sa mbokk. Waaye bu la dégluwul, àndal ak kenn mbaa ñaar, ngir mbir mi dëggu ci li ko ñaar walla ñett seede. Bu leen dégluwul ñoom itam, wax ko mbooloom ñi gëm. Bu dégluwul mbooloo ma nag, nga teg ko ni ku gëmul Yàlla mbaa ab juutikat. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, lépp lu ngeen yeew ci àddina, dees na ko yeew ci asamaan, te lépp lu ngeen yiwi ci àddina, dees na ko yiwi ci asamaan. Maa ngi leen koy wax it, bu ñaar ci yeen déggoo ci àddina, ngir ñaan lu mu mana doon, sama Baay bi nekk ci kaw dina leen ko may. Ndaxte fu ñaar walla ñetti nit booloo ci sama tur, maa ngi ci seen biir.

Mbaalug bàkkaar yi (Mc 18:21-35)

¹ Noonu Pieer ñëw ci Yeesu, laaj ko: Boroom bi, bu ma sama mbokk tooñee, ñaata yoon laa ko wara baal? Xanaa ba ci juróom-ñaari yoon? Yeesu tontu ko ne: Waxuma la ba ci juróom-ñaari yoon, waaye ba ci juróom-ñaar fukki juróom-ñaari yoon.

Loolu moo tax nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni buur, bu bëgga waññ alalam ak ay jaraafam. Ba mu tàmbalee waññ nag, ñu indil buur ba ku ko ameel ay milyoŋ yu baree-bare, waaye jaraaf ja amul lu mu feye. Kon nag sangam santaane, ñu jaay ko moom ak jabaram ak ay doomam ak lépp lu mu am, ngir fey bor ba. Kon jaraaf ja daanu ciy tànkam, ne ko: Muñal ma, dinaa la fey lépp. Noonu sangam yërëm ko, bàyyi ko, baal ko bor ba.

Bi loolu amee jaraaf ja génn, gis benn moroomu jaraafam, bu ko ameel ay junni. Mu daldi ko jàpp, poñe ko, ne ko: Fey ma li nga ma ameel. Kon moroomam daanu ci

Nettalib Yeesu

suuf, ñaan ko ne: Muñal ma, dinaa la fey. Waaye moom nanguwu ko, mu dem, tëj ko kaso, ba kera mu fey li mu ko ameel.

Bi ay moroomam gisee loolu nag, ñu am naqar wu réy, daldi dem, xamal seen sang li xew lépp. Sang ba nag woolu jaraaf ba, ne ko: Yaw jaraaf ju soxor nga! Baal naa la sa bor bépp, ndaxte tinu nga ma. Lu tax yaw itam yërëmoo sa moroom, ni ma la yërème? Noonu sang ba mer, jébbal ko ñiy fitnaale ca kaso ba, ba kera muy fey li mu ko ameel lépp.

Noonu la leen sama Baay bi ci kaw di def, bu ngeen baalul ku nekk seen mbokk ak xol bu sedd.

Saar 14. Yeesu wër na dëkk yi ci Galile, Samari, Pere ak Jude

Anam yi: Ci diiru ay weer la Yeesu wër ci dëkk yi ci diiwaani Galile, Samari, Pere ak Jude.

84. Yeesu sigiñu na ci dem Yérusalem. (Mc 8:19-22; Lu 9:51-62)

³ Bi jamano ji jegeñsee, ji Yeesu waree jóge àddina, dem asamaan, mu sigiñu ci dem Yérusalem.

Noonu mu yebal ay ndaw, ñu jiitu ko. Ñu dem nag, dugg ci ab dëkk ci diiwaanu Samari, ngir wutal ko fa fu mu dal. Waaye waa dëkk ba nanguwuñu ko, ndaxte mi ngi jublu woon Yérusalem. Bi taalibe yi tudd Saak ak Yowanna gisee loolu, ñu ne: Boroom bi, ndax dangaa bëgg nu ne, na safaras asamaan dal ci seen kaw, faagaagal leen? Waaye Yeesu walbatiku, yedd taalibe ya, ba noppi ñu daldi dem wuti beneen dëkk.

Bi ñuy dem, am ci yoon wi ¹ benn xudbakat daldi ñëw ci moom, ne ko: Kilifa gi, dinaa la topp fépp foo jëm. Waaye Yeesu tontu ko ne: Till yi am nañu seeni kàmb te picci asamaan am nañu ay tàgg, waaye Doomu nit ki amul fu mu noppal boppam.

³ Yeesu ne keneen: Toppal ci man. Waaye kooku ne ko: Sang bi, may ma ma jékka dem suuli sama baay. ¹ Yeesu tontu ko ne: Toppal ci man te bàyyi ñi dee, ñu suul seeni néew. ³ Yaw demal, yégle nguuru Yàlla.

Keneen ne ko: Sang bi, dinaa la topp, waaye may ma, ma jékka tàgguji sama waa kër. Yeesu ne ko: Kuy ji, di geestu, yeyoowula liggéey ci nguuru Yàlla.

85. Yeesu yónni na ay ndaw (Mc 11:20-30; Lu 10:1-24)

³ Gannaaw loolu Boroom bi tànn na yeneen juróom-ñaar fukki taalibe ak ñaar, yebal leen, ñu ànd ñaar ak ñaar, jiituji ko ca dëkk yépp ak ca bérab yépp, ya mu naroona dem moom ci boppam. Mu ne leen: Ngóob mi yaatu na, waaye liggéeykat yi barewuñu. Ñaanleen nag Boroom ngóob mi, mu yebal ay liggéeykat, ñu góob toolam.

Demleen! Maa ngi leen di yónni, mel ni ay mbote ci biir ay bukki. Buleen yor xalis walla mbuus walla ay dàll. Buleen nuyu kenn ci yoon wi. Kër gu ngeen mana dugg, nangeen jëkk ne: Na jàmm wàcc ci kër gi. Bu fa nitu jàmm nekkee, seen yéene dina ko indil jàmm. Lu ko moy, seen yéene dina dellusi ci yeen. Dalleen ca kër googa, tey lekk ak a naan lu ñu leen di jox, ndaxte liggéeykat yelloo na jot peyam. Buleen dem nag kër ak kër. Dëkk bu ngeen mana dugg, te waa dëkk ba teeru leen, lu ñu leen jox, lekkleen ko. Nangeen wéral jaragi dëkk ba, te ngeen ne leen: Nguuru Yàlla jegesi na leen. Waaye bu ngeen duggee ci dëkk te teeruwuñu leen, demleen ca mbedd ya te ne leen: Seen pëndu dëkk, bi taq ci sunuy tànk sax, noo ngi koy faxas, ngir seede leen

seen réer. Waaye nag xamleen ne, nguuru Yàlla jegesi na. Maa ngi leen koy wax, ¹ keroog bés pénc ma, ³ waa Sodom ñooy tane dëkk boobu.

¹ Gannaaw loolu Yeesu daldi gëdd dëkk, ya mu defe woon la ëpp cay kéemaanam, ndaxte tuubuñu seeni bàkkaar.

Mu ne: Dingen torox, yeen waa Korasin ak waa Betsayda, ndaxte kéemaan yi ma def ci yeen, bu ñu leen defoon ci dëkku Tir walla ci dëkku Sidon, kon réccu nañu bu yàgg, xëppoo dóom, sol saaku. Waaye maa ngi leen koy wax, keroog bés pénc ma Tir ak Sidon ñoo leen di tane.

Te yaw dëkku Kapernawum, ndax dees na la yekkati bu kawé? Déedéet, dees na la daane bu suufe. Ndaxte kéemaan yi ma def ci yaw, bu ñu leen defoon ci dëkku Sodom, kon mu nekk ba tey. Waaye maa ngi leen koy wax, keroog bés pénc ma Sodom moo lay tane.

³ Ku leen déglu, déglu na ma; ku leen bañ, bañ na ma. Te ku ma bañ, bañ na ki ma yónni.

Juróom-ñaar fukki taalibe yi ak ñaar dellusi, fees ak mbég te naan: Boroom bi, rab yi sax déggal nañu nu ndax sa tur. Yeesu ne leen: Maa ngi doon séen Seytaane wacce asamaan ni safaras melax. Gis ngeen, jox naa leen sañ-sañu joggi ci jaan yi ak ci jiiit yi, daan dooley bañaale bi, te dara du leen mana gañ. Moona li leen rab yi déggal, bumu tax ngeen bég, waaye bégleen ndax li ñu bind seen tur ci asamaan.

Ca saa soosu Xel mu Sell mi feesal Yeesu ak mbég, mu daldi ne: Yaw Baay bi, Boroom asamaan ak suuf, maa ngi lay sant ci li nga nëbb yëf yii ñi am xam-xam ak ñi am xel, te xamal leen gune yi. Waaw Baay bi, ndaxte looloo la neex.

Yeesu teg ca ne: Sama Baay jébbal na ma lépp, te kenn mënula xam, man Doom ji, maay kan, ku dul Baay bi; kenn mënula xam it kan mooy Baay bi, ku dul man Doom ji, ak ku ma ko bégga xamal.

¹ Ñewleen ci man, yeen ñépp ñi sonn te diis, dinaa leen may noflaay. Jébbaluleen ci man te jàng ci man, ndaxte lewet naa te woyef, te dingen am noflaay ci seen xol. Ndaxte sama kilifteef lewet na te sama yen diisul.

³ Gannaaw bi mu waxee loolu, Yeesu walbatiku ca taalibe ya, ne leen ñoom rekk: Ñi seeni bët di gis li ngeen di gis, am nañu mbég. Ndaxte maa ngi leen koy wax, yonent yu bare ak buur yu bare béggoon nañoo gis li ngeen di gis, waaye gisuñu ko, te dégg li ngeen di dégg, waaye dégguñu ko.

86. Nit ku baax, ku dëkk Samari (Lu 10:25-37)

³ Noonu benn xudbakat daldi jóg ngir fexee fiir Yeesu, ne ko: Kilifa gi, lan laa wara def, ba am dund gu dul jeex? Yeesu ne ko: Lu ñu bind ci yoonu Musaa? Lan nga ciy jàng? Nit ka ne ko: Nanga bëgg Yàlla sa Boroom ak sa xol bépp ak sa bakkan bépp, sa kàttan gépp ak sa xel mépp; te it: Nanga bëgg sa moroom, ni nga bégge sa bopp. Yeesu ne ko nag: Li nga wax dégg la. Boo defee loolu, dinga dund ba fàww. Waaye

xudbakat ba bëggoona am aw lay, ne Yeesu: Kan mooy sama moroom nag?

Yeesu tontu ko ne: Dafa amoon nit ku jóge woon Yérusalem, jëm Yériko. Ay sàcc dogale ko, futti ko, dóor ko ba muy bëgga dee, dem bàyyi ko fa. Faf ab sèriñ jaar ca yoon wa, séen nit ka, teggi. Benn waay it, bu soqikoo ci giiru Léwi, aw ca bérab booba, séen waa ja, teggi. Waaye benn waay bu dëkk Samari bu doon tukki, ñëw ba jege waa ja, gis ko, yërëm ko. Noonu mu ñëw, diw ko diwlin ak biiñ ngir faj gaañu-gaañu ya, bandaas ko. Gannaaw loolu mu teg ko ci mbaamam, yóbbu ko ci fanaanukaay, di ko topptoo. Bi bët setee, mu génne ñaari poseti xalis, jox ko boroom kër ga, ne ko: Nanga topptoo nit kooku. Bés bu ma fi jaaraatee, dinaa la fey, man ci sama bopp, lépp loo ci dolli ci xalis.

Yeesu teg ca ne: Lu ciy sa xalaat? Kan ci ñett ñooñu moo jëfe ni kuy jëf jëme ci moroomam, ba ñu gisee nit ka sàcc ya dogale woon? Xudbakat ba tontu ko ne: Xanaa ki ko won yërmandeem. Yeesu ne ko nag: Demal tey def ni moom.

87. Mart ak Maryaama teeru nañu Yeesu (Lu 10:38-42)

³ Bi Yeesu ak ay taalibeem nekkee ci yoon wi, mu dugg ci benn dëkk, fekk fa jigéen ju tudd Mart, ganale ko. Mart nag, amoon rakk ju tudd Maryaama, ma nga toog ci tàñki Boroom bi, di déglu ay kàddoom. Fekk Mart jàpp lool ca waañ wa. Noonu mu ñëw ci wetu Yeesu, ne ko: Boroom bi, doo ci wax dara, boo gisee sama rakk ji bàyyi ma ak liggéey bi yépp? Ne ko mu jàpple ma. Boroom bi tontu ko ne: Mart, Mart, yu baree ngi fees sa xol, nga am ay téq-téq ndax loolu. Moona de, lenn rekk a am solo. Maryaama dafa tànn cér bi gën, te kenn du ko nangu ci moom.

88. Ni ñuy ñaane ci Yàlla (Lu 11:1-13)

³ Am bés Yeesu di ñaan ci benn bérab. Bi mu noppee, kenn ci taalibeem yi ne ko: Boroom bi, jàngal nu, nan lanu wara ñaane, ni ko Yaxya jàngale ay taalibeem. Yeesu ne leen: Bu ngeen dee ñaan, nangeen ne:

Baay bi, na sa tur sell, na sa nguur ñëw.

May nu bés bu nekk li nu wara dunde.

Baal nu sunuy bàkkaar,

ndaxte nun itam danuy baal ñépp ñi nu tooñ.

Te bu nu teg ci yoonu nattu.

Yeesu teg ca, ne leen: Mi ngi mel ni, nga dem seeti sa xarit ci xaaju guddi, ne ko: Xarit, lebal ma ñetti mburu. Dafa am sama xarit bu ma ganesi, te awma dara lu ma ko jox.

Waaye kooku nekk ci biir néegam, dina ko tontu: Bu ma lakkal, těj naa bunt bi ba noppi, te tēdd man ak sama njaboot; mënumaa jóg di la jox dara. Maa ngi leen koy wax, su jógul jox ko li muy laaj ndax li ñu xaritoo it, ndax la kee ñàkk jom dina tax mu jox ko lépp li mu soxla. Moo tax ma ne: Ñaanleen, ñu may leen; seetleen, te

dingeen gis; fëggleen, ñu ubbil leen. Ndaxte képp kuy ñaan, dinga am; kuy seet, dinga gis; kuy fëgg, ñu ubbil la. Bu la sa doom ñaane jën, yaw miy baayam, ndax dinga ko baña jox jën, jox ko jaan? Walla mu ñaan la nen, nga jox ko jiit? Ndegam yeen ñi bon yeena mana jox seeni gune lu baax, astemaak Baay bi nekk ci kaw dina jox Xel mu Sell ñi ko koy ñaan!

89. Ku rab jàpp, mu gumba te luu (Mc 12:22-45; Lu 11:14-36)

¹ Booba ñu indil ko ku rab jàpp, mu gumba te luu. Yeesu faj ko, ba ku luu ki di wax tey gis. Noonu mbooloo mépp yéemu naan: Ndax kii du Sëtu Dawuda bi?

Bi Farisien ya dégge loolu nag, ñu ne: Kii, ci kàttanu Béelsébul buuru rab yi lay dàqe rab yi. ³ Am ñeneen, ñu fexe koo fiir, ba laaj ko kéemaan, gu jóge ci asamaan tey firndeel yónnentam.

¹ Waaye Yeesu xam seen xalaat, ne leen: Réew mu xeex boppam tas, te dëkk mbaa kër guy xeex boppam du mana yàgg. Bu Seytaane dàqee Seytaane nag, xeex na boppam; kon naka la nguuram di mana yàgge? ³ Damay wax loolu, ndaxte nee ngeen, damay dàq rab jaarale ko ci kàttanu Béelsébul.

¹ Te it, bu fekke ne man damay dàq ay rab ci kàttanu Béelsébul, seeni taalibe nag, ci gan kàttan lañu leen di dàqe? Kon ñoo leen di àtte. Waaye bu fekke ne, ³ ci baaramu Yàlla ¹[ak] ci Xelum Yàlla laay dàqe rab, kon nguuru Yàlla agsi na ba ci yeen.

Su fi amee nit ku bare doole, te nit bégga dugg ci këram, nangu alalam, naka la koy defe? Xanaa dafay jërka yeew ku bare doole ka, ba noppi doora toj këram gépp. ³ Su nit ku bare doole gannaayoo, di wottu këram, alalam dina raw. Waaye bu ku ko ëpp doole ñëwee, daan ko, dafay nangu gannaay ya mu yaakaaroon, ba noppi séddale alal ja.

¹ Noonu ku farul ak man, yaa ngi may xeex, ku dajalewul ak man, yaa ngi tasaare.

¹ Boo xamee ne, rab wa jàppoon nit génn na ci moom, day wër ay bérab yu wow, di wut fu mu noppaloo, waaye du ko gis. Noonu da naan: Naa dellu ca sama kër, ga ma génne woon. Bu ñëwee nag, mu fekk kërug neen, ñu bàle ko, defar ko ba lépp jekk. Bu ko gisee nag, mu dem wooyi yeneen juróom-ñaari rab yu ko gëna soxor, ñu dugg, sanc fa; ba tax muju nit kooku mooy yées njàlbéenam. Noonu lay nekke ak niti jamano ju bon jii.

¹ Yeesu teg ca ne: Loolu moo tax maa ngi leen koy wax, bàkkaar walla sos wu mu mana doon, dinañu ko baale, waaye ku sosal Xelum Yàlla, duñu ko baal. Ku sosal Doomu nit ki, dinañu ko baal, waaye ku sosal Xel mu Sell mi, duñu ko baal mukk, du ci àddina si, du ci àllaaxira.

Neeleen garab gi baax na, moom ak meññeefam, walla ngeen ne garab gi bon na, moom ak meññeefam; ndaxte garab, meññeefam lañu koy xàmme. Yeen ñi fees ak danjar ni ay co, naka ngeen mana waxe lu baax, fekk dangeen bon? Ndaxte gémmiñ,

la fees xol lay wax. Noonu nit ku baax, lu baax lay wax, jële ko ca fa mu denc lu baax, te nit ku bon, lu bon lay wax, jële ko ca fa mu denc lu bon. Maa ngi leen di wax ne, keroog bés pénc, nit ñi dinañu làyyi ndax wax ju nekk ju amul njeriñ, ju ñu masa wax. Ndaxte dees na la àtte ni ku jub ci say wax, walla ñu daan la ci say wax. ³ Bi Yeesu di wax loolu, jenn jigéen yekkati baatam ca biir mbooloo ma ne: Céy jigéen ji la ëmb te nàmpal la moo barkeel! Waaye Yeesu tontu ko ne: Neel kay, ki barkeel mooy kiy déglu kàddug Yàlla te di ko topp.

¹ Ci kaw loolu ay xudbakat ak ay Farisien wax ak Yeesu, ne ko: Kilifa gi, danoo bëggoon, nga won nu kéemaan guy firndeel sag yónnent. ³ Naka la mbooloo may gëna takku, ¹ Yeesu tontu leen: Yeenay laaj firnde, yeen niti jamano ju bon jii, yeen ñi fecci seen kóllère ak Yàlla, waaye dungeen jot genn firnde, gu dul firndeg yonent Yàlla Yunus. ³ ni Yunus nekke woon firnde ci waa dëkku Niniw, noonu la Doomu nit kiy nekke firnde ci niti jamano jii.

¹ Ndaxte ni Yunus nekke woon ñetti guddi ak ñetti bëccëg ci biir rabu géej wu mag, noonu la Doomu nit ki di nekke ñetti guddi ak ñetti bëccëg ci biir suuf. Keroog bés pénc waa dëkku Niniw dinañu jógandoo ak niti jamano jii, yey leen; ndaxte bi leen Yunus waaree, tuub nañu seeni bàkkaar, te ku sut Yunus a ngi fi. Te it ca bés pénc buur bu jigéen, ba dëkkoon ca sudd, dina jógandoo ak niti jamano jii, yey leen; ndaxte dafa jóge ca catul àddina, ngir déglu xam-xamu Suleymaan, te ku sut Suleymaan a ngi fi.

³ Kenn du taal làmp, ba noppi di ko duggal cig kàmb, walla di ci këpp leget. Daf koy wékk, ngir mu leeral ñiy dugg. Bët mooy làmpu yaram. Bu sa bët wéree, kon sa yaram wépp leer. Waaye bu sa bët woppee, kon sa yaram wépp lëndëm. Moytul ndax leer gi nekk ci yaw du lëndëm. Kon bu sa yaram wépp nekkee ci leer gi te amul genn wet gu laal ci lëndëm gi, dina leer nàññ, mel ni leeraayu làmp, gu ne ràyy ci sa kaw.

90. Yeesu yedd na Farisien yi ak xudbakat yi (Lu 11:37-54)

³ Bi Yeesu waxee ba noppi, benn Farisien wax ko, mu ñëw lekké kërám. Yeesu dugg ca kër ga, toog ca lekkukaay ba. Farisien bi nag daldi jaaxle, bi mu gisee ne Yeesu raxasul, laata muy lekk. Noonu Boroom bi ne ko: Waaw yeen Farisien yi, yeena ngi setal bitib kaas bi ak ndab li, waaye ci biir dangeena fees ak càcc ak mbon! Yeena ñàkk xel! Xanaa du ki defar biti moo defar biir itam? Saraxeleen li nekk ci biir te seen lépp dina sell. Yeen Farisien yi dingeen torox! Ndaxte yeena ngi sàkk asaka ci naana ak ru ak léjum bu nekk, waaye sàggane ngeen njobte ak mbëggeel ci Yàlla. Loolu ngeen wara def, waxuma nag ngeen sàggane la ca des. Yeen Farisien yi, dingeen torox! Ndaxte ca jàngu ya, toogu ya féete kanam ngeen di taamu te bëgg ñépp di leen nuyoo ñaari loxo ca pénc ma. Dingeen torox, ndaxte dangeena mel ni ay bàmmeele yu raaf, ba nit ñi di ci dox te teyuñu ko.

Kenn ci xudbakat yi ne ca tonn ne: Kilifa gi, boo waxee loolu, yaa ngi nuy xas, nun itam. Noonu Yeesu neeti leen: Yeen itam xudbakat yi, dingeen torox! Ndaxte dangeen di sɛf nit ñi say yu diis, waaye dungeen nangoo laal sɛf bi sax ak seen cati baaraam. Dingeen torox, ndaxte yeena ngi tabax xabruy yonent, yi seeni maam reyoon. Dangeen di seede noonu ne, ànd ngeen ak li seen maam defoon, ndaxte ñoo rey yonent yi, yeen ngeen tabax xabru yi. Looloo tax Yàlla mi xam lépp ne: Dinaa leen yónnee ay yonent ak ay ndaw. Ñenn ñi dinañu leen fitnaal, rey leen. Kon nag Yàlla dina mbugal niti jamano jii ndax dereti yonent yi ñu tuur, ba àddina sosoo ak léegi, la dale ca Abel ba ci Sakaria, moom mi ñu rey ci diggante bérab bu ñu rendee sarax si ak bérab bu sell bi. Waaw, maa ngi leen koy wax, Yàlla dina mbugal niti jamano jii ndax loolu. Yeen xudbakat yi, dingeen torox, ndaxte yeena yóbbu caabiy xam-xam; dugguleen ci, te ku ci bégga dugg ngeen tere ko ko.

Bi Yeesu génnee bérab boobu, Farisien ya ak xudbakat ya ëmbal ko mer te di ko seetlu ci fànn gu nekk, di ko yeeru, bégga kɛf waxam bu awul yoon.

91. Yeesu artu na ay taalibeem ci naaféq (Lu 12:1-9)

³ Gannaaw loolu, naka la mbooloo ma dajaloo ba mat ay junniy junniy nit, di tancante, Yeesu tàmbalee wax jemale ca taalibeem ya, ne leen: Moytuleen lawiiru Farisien ya, li di naaféq. Amul dara lu nèbbu, lu ñu warula biral, mbaa lu kumpa lu ñu warula siiwal. Looloo tax lu ngeen wax ci biir lëndëm, dees na ko dégg ci leer. Lu ngeen déey nit ci biir néeg, dees na ko yégle ci kaw taax yi.

Maa ngi leen koy wax, samay xarit, buleen ragal ñu mana rey yaram, ba noppi dootunu mana def dara. Dinaa leen wax nag ki ngeen wara ragal: ragalleen Ki nga xam ne, bu reye ba noppi, am sañ-sañu sànni ca safara. Waaw, maa ngi leen koy wax, ragalleen kooku. Juróomi picci rammatu, ndax duñu ko jaay ci ñaari dërëm? Moona Yàlla fàttewul benn ci ñoom. Seen kawari bopp sax wañnees na leen. Kon buleen ragal dara, yeena gën ndiiraanu rammatu.

Te maa ngi leen koy wax, képp ku ma nangu ci kanamu nit ñi, Doomu nit ki dina la nangu ci kanamu malaakay Yàlla yi. Waaye ku ma gântu ci kanamu nit ñi, dinañu la gântu ci kanamu malaakay Yàlla yi.

92. Léebu nit ku ñàkk xel ki (Lu 12:13-21)

³ Am ca mbooloo ma ku ne Yeesu: Kilifa gi, joxal ndigal sama mag, mu sédd ma ci sunu ndono. Yeesu tontu ko ne: Sama waay, kan moo ma fal àttekat ci seen kaw, walla teg ma ma leen di séddale seen alal? Noonu mu ne leen ñoom ñépp: Moytuleen bégge, ndaxte bakkanu nit ajuwul ci alalam, ak lu mu baree-bare.

Noonu mu dégtal leen wii léeb, ne: Dafa amoon waa ju bare alal, te ay toolam nangu lool, muy werante ci xelam naan: Nu ma wara def? Ndaxte amatuma fu ma dajale sama ngóob mi. Noonu mu ne: Ni laay def: daaneel sama sàq yi, defaraat yu gëna

réy, ba man cee dajale sama dugub ji ak sama am-am jépp. Te dinaa kañ sama bopp ne: Yaw mii, am nga alal ju bare, ju mana dem ay ati at; noppalal sa yaram, di lekk, di naan, tey bég.

Waaye Yàlla ne ko: Ñàkk xel! Guddig tey, dees na jël sa bakkan. Kon li nga dajale lépp, ku koy moom?

Kiy dajale alal ngir boppam nag te amul dara ca kanamu Yàlla lu mel nii moo lay dal.

93. Melleen ni ay surga yuy xaar seen njaatige (Mc 24:43-44; Lu 12:22-40)

³ Noonu Yeesu daldi ne taalibeem yi: Loolu moo tax maa ngi leen koy wax, buleen seen bakkan jaaxal, ci lu ngeen wara lekk. Buleen jaaxle it ngir seen yaram ci lu ngeen wara sol, ndaxte bakkan moo gën lekk, te yaram a gën koddaay. Seetleen baaxoñ yi: duñu ji, duñu góob, amuñu dencukaay, amuñu sàq, teewul Yàllaa ngi leen di dundal. Céy ni ngeen éppe maana picc yi! Ana kan ci yeen ci kaw njaaxleem, moo mana yokk ab waxtu ci àppam? Su fekke lu tuuti loolu rekk mënuleen koo def, kon lu tax ngeen di jaaxle ci li ci des?

Seetleen ni tóor-tóori ñax mi di saxe. Duñu liggéey, duñu ëcc, waaye maa ngi leen di wax ne, Suleyman sax ci ndamam, soluwul woon ni benn ci ñoom. Yeen ñi néew ngëm! Bu Yàlla woddee nii ñaxu tool yi, miy sax tey te bu subaa ñu def ko ci taal bi, ndax du leen gëna wodd? Buleen di wut lu ngeen di lekk walla lu ngeen di naan; te buleen ci jaaxle. Ndaxte loolu lépp, ñi xamul Yàlla ñoo koy wut. Te seen Baay xam na ne, soxla ngeen ko. Waaye wutleen nguuram, te loolu lépp dina leen ko ci dollil.

Buleen ragal dara, yeen coggal ju ndaw ji, ndaxte dafa soob seen Baay, mu jagleel leen nguuram. Jaayleen seen alal, saraxe ko, ngir sàkku ay mbuusi xalis yu dul bënn, maanaam alal ju dul jeex ca laaxira; foofa sàcc du ko jege te max du ko yàq. Ndaxte fu sa alal nekk, fa la sa xol nekk itam. Takkuleen bu dëgër te bàyyi làmp yi tàkk. Melleen ni ay surga yuy xaar seen njaatige, buy jóge ca céet ga, ndax bu fëggee bunt ba, ñu ubbil ko ca saa sa. Surga yooyee seen njaatige fekkul ñuy nelaw, ba mu agsee, ñoo gëna yeyoo ngërëm. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, njaatige bi dina sol yérey waañ, wax leen ñu toog lekk, ba noppi indil leen ñam wi. Su fekke seen njaatige ci xaaju guddi lay ñëw sax, walla bu suuf seddee, te fekk leen noonu, surga yooyu ñoo gëna yeyoo ngërëm.

¹ Waaye xamleen lii: bu boroom kër gi xamoon, ci ban waxtu ci guddi la sàcc bi di ñëw, kon dina yeewu te du ko bàyyi, mu toj këräm. Loolu moo tax yeen itam taxawleen jonn, ndaxte Doomu nit ki dina ñëw ci waxtu wu ngeen ko séenuwul.

94. Surga bu takku (Mc 10:34-36; 24:45-51; Lu 12:41-53)

³ Pieer ne Yeesu: Boroom bi, ndax dangay dégtal léeb wii ngir nun rekk, walla ngir mbooloo mépp?

Boroom bi tontu ko ne: Kan moo nekk surga bu takku te teey, bu njaatigeem teg ci waa kër gi, ngir mu leen di dundal ci jamano ji? Bu njaatigeem ñëwee, te gis mu def noonu, surga boobu dina am ngërëm. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, njaatige bi dina ko teg ci alalam jépp.

Waaye ¹ bu dee surga bu bon ³ su fekkee, surga ba da ne ci xelam: Sama njaatige day yeexa ñëw, ba tax mu tàmbalee dóor surga ya ca des ak mbindaan ya, di lekk te di naan ¹ ak naankat ya, ³ di màndi, kon njaatige ba dina ñëw ci bés bu mu ko séenuwul ak waxtu wu mu xamul. Dina ko dóor ay dóor yu metti, jox ko añub ¹ naaféq ³ ñi gëmul Yàlla.

Surga bi xam bëgg-bëggu njaatigeem, te waajul mbaa mu takku def ko, dinañu ko dóor dóor yu metti. Waaye surga bi xamul bëgg-bëggu njaatigeem, te def lu yelloo ay dóor, dinañu ko dóor dóor yu néew. Ku ñu jox lu bare dees na la feyiku lu bare. Ku ñu dénk lu bare, dees na la laajaat lu ko ëpp.

Damaa ñëw ngir indi safara si ci àddina, te bëgg naa xaat taal bi tàkk. Fàww ñu sóob ma ci metit, te ba looluy mat, duma noppalu. Ndax dangeena xalaat ne, damaa ñëw ngir indi jàmm ci àddina? Déedéet. Maa ngi leen koy wax, damaa ñëw ngir indi féewaloo. ¹ Ñëwuma ngir indi jàmm, waaye jaasi laa indaale. Ndaxte ñëw naa ngir féewale doom ak baayam, doom ju jigéen ak ndeyam, jabar ak goroom; ³ Gannaawsi tey, bu juróomi nit bokkee genn kër, dinañu féewaloo. Ñett dinañu féewaloo ak ñaar ñi ci des, ñaar ñi féewaloo ak ñett ñooñu. Baay bi dina féewaloo ak doom ji, doom ji ak baayam. Ndey dina féewaloo ak doomam ju jigéen; doom ju jigéen ji ak ndeyam. Goro dina féewaloo ak jabaru doomam; jabaru nit ak goroom, ¹ te nooni nit ñooy waa këram.

95. Léebu garabu figg gu meññul (Lu 12:54-59; 13:1-9)

Anam yi: Am na ñu ñëw jox Yeesu benn xebaar ci lu jëm ci ay waa Galile yu Pilàtt reyoon ca Yérusalem ci benn ci màggalu Yawut yi ci fan yooyu. Yeesu demul woon ci màggal googu. Bu dul woon loolu duñu ko ko wax ndax dina fekk mu xam ko ba pare. Waaye xam nañu ne ci ñetteelu at mi Yeesu demoon na Yérusalem ngir màggalu Mbaar ya (Yow 7:2) ak bés ba ñu sellale kër Yàlla ga (Yow 10:22). Naka noonu màggal gi ñu wax ci ñeenteelu at ma la amoon mu di bésu Jéggi ba, Pàntakótt walla Mbaar ya. Tamit Yeesu moom ci boppam waroon na nekk diiwaanu Galile bi ñu koy wax xebaar bi.

³ Yeesu neeti mbooloo ma: Bu ngeen gisee mu xiin ci sowu, dangeen naan ca saa sa: Dina taw; te mooy am. Te bu ngeen yégee ngelaw liy uppe sudd, ngeen ne: Dina tàng tàngaay wu metti; te mooy am. Naaféq yi ngeen doon! Man ngeena ràññe

melow asamaan si ak suuf si, waaye lu tax mënuleena ràññe li jamanoy léegi ji di tekki?

³ Lu tax it dungeen àtteel seen bopp liy jëf ju jub? Bu la nit jiiñee dara, ba ngeen ànd di dem ca àttekat ba, nanga fexee juboo ak moom ci yoon wi. Lu ko moy, dina la yóbbu ci yoon, yoon jébbal la ca loxoy alkaati ba, mu tëj la. Maa ngi la koy wax, doo génn foofa mukkk te feyuloo fiftin bi ci mujj.

³ Ca jamano jooju ay nit ñëw ca Yeesu, nettali mbirum waa Galile ya Pilàtt reyly woon, jaxase seen deret ak dereti mala, yi ñu rendi woon, jébbal leen Yàlla. Mu tontu leen ne: Mbaa du dangeena xalaat ne, waa Galile yooyu dañoó gëna nekk bàkkaarkat ña ca des, ndax coono bi ñu daj? Maa ngi leen di wax ne, du dëgg. Waaye su ngeen tuubul seeni bàkkaar, dingeen sàнку noonu, yeen ñépp itam. Te fukki nit ak juróom-ñett ñooñu dee, bi taaxum kaw ma ca goxu Silowe daanoo ci seen kaw, ndax dangeena yaakaar ne, ñoo gëna nekk ay tooñkat ñeneen ñi dëkk Yérusalem yépp? Maa ngi leen di wax ne, du dëgg. Waaye su ngeen tuubul seeni bàkkaar dingeen sàнку noonu, yeen ñépp itam. Noonu mu daldi leen wax léeb wii: Nit amoon na ci toolam garab gu ñu naan figg. Benn bés mu ñëw di ko raassi, fekku fa benn doom. Noonu mu ne surga ba: Ñetti at a ngii may ñëw di raassi garab gii te duma ci fekk dara. Gor ko. Lu tax muy xatal tool bi? Surga ba tontu ko ne: Sang bi, bàyyiwaat ko fi at mii. Dinaa wàqi taat wi, def ci tos. Xajna dina meññi. Bu ko deful, nga gor ko.

96. Yeesu faj na jigéen ju xuuge ci bésu noflaay bi (Lu 13:10-17)

³ Benn bésu noflaay Yeesoo ngi doon jàngale ci ab jàngu. Amoon na fa jigéen ju rab jàppoon, ba feebarloo ko lu wara mat fukki at ak juróom-ñett; dafa xuuge woon te mënul woona siggi dara. Bi ko Yeesu gisee, mu woo ko, ne ko: Soxna si, sa feebar deñ na. Noonu mu teg ko ay loxoom, soxna sa siggi ca saa sa, di màggal Yàlla. Waaye njiitu jàngu ba mer, ndax li Yeesu fajoon nit ca bésu noflaay ba, mu ne mbooloo ma: Am na juróom-benni fan yu nit ñi wara liggéey. Kon war ngeena ñëw faju ci bés yooyu, waaye du ci bésu noflaay bi.

Boroom bi tontu ko: Naaféq yi! Ndax bésu noflaay bi, kenn ku nekk ci yeen du yiwee ca gétt ga yëkkam walla mbaamam ngir wëggi ko? Jigéen jii nag bokk ci askanu Ibrahim te Seytaane tënk ko fukki at ak juróom-ñett, ndax kenn waru koo yiwi ci bésu noflaay bi?

Naka la wax loolu, noonam yépp daldi rus, waaye mbooloo mi di bég ci jëf yu yéemu, yi mu doon def yépp.

Saar 15. Yeesoo nga jublu Yérusalem ba tey

97. Erodd wut na rey Yeesu (Lu 13:22-33)

Anam yi: Yeesu ma nga nekk ca diiwaanu Galile ba tey ndaxte Galile ak Pere la Erodd Antipas yilifoona.

³ Yeesoo ngi doon jaar ci ay dëkk yu mag ak yu ndaw, di jàngale te jublu Yérusalem.

Am ku ko ne: Boroom bi, ndax ñiy mucc ñu néew lay doon? Yeesu ne leen: Defleen seen kem-kàttan, ngir dugg ci bunt bu xat bi, ndaxte maa ngi leen koy wax, ñu bare dinañu jéema dugg, waaye duñu ko man. Jamano dina ñëw, ju boroom kër gi di jóg, tēj buntam. Dingen nekk ci biti di fëgg naan: Boroom bi, ubbil nu! Dina leen tontu ne: Xawma fu ngeen bokk. Bu ko defee, dengen tàmbalee naan: Noo doon bokk di lekk ak di naan, te jàngale nga ci sunuy pénc. Waaye dina ne: Nee naa leen xawma fu ngeen bokk. Yeen ñépp soreleen ma, defkati lu bon yi! Foofa dengen jooy, di yéyu, bu ngeen gisee seeni maam Ibrahim, Isaaxa, Yanxóoba ak yonent yépp ci nguuru Yàlla, te ñu dàq leen ca biti. Ay nit dinañu jóge penku ak sowu, nor ak sudd, ñëw, bokk lekk ci ñam, yi Yàlla di joxe ci nguuram. Noonu ñenn ci ñi mujj ñooy jiiituji: te ci ñi jiiitu, ñooy mujji.

Ca jamano jooja ay Farisien ñëw ca Yeesu, ne ko: Jógeel fii, dem feneen, ndaxte Erodd a ngi lay wuta rey. Noonu mu ne leen: Demleen ne bukki boobu, ne ko: Xoolal, maa ngi dàq rab yi tey wéral nit ñi tey ak suba. Ca ñetteelu fan ba, ma àgg fa ma Yàlla jemale. Waaye fàww ma dox sama itte tey, suba ak gannaaw suba, ndaxte wareesula rey ab yonent feneen fu dul Yérusalem.

98. Yeesu ca kërug Farisien (Lu 14:1-14)

³ Benn bésu noflaay Yeesu dem ci kèru benn kilifag Farisien yi, ngir lekke fa. Nit ñaa ngi ko doon xool bu baax. Faf am ca kanamam nit ku feebaroon, ay tànkam newi. Yeesu yekkati baatam, ne xudbakat ya ak Farisien ya: Ndax jaadu na, nu faj ci bésu noflaay bi?

Waaye ñépp ne cell. Yeesu daldi laal jarag ja, faj ko, ba noppi ne ko, mu ñibbi. Gannaaw loolu mu ne leen: Ku sa doom walla sa yëkk daanu ci teen, ndax doo dem génneji ko ca saa sa, fekk sax bésub noflaay la? Amuñu woon dara lu ñu ciy teg. Yeesu gis ni gan yi doon tannée toogu yu yiw yi, mu daldi leen wax léeb wii: Bu ñu la wooyee ci xewu céet, bul jël toogu bu yiw. Man na am woo nañu it nit ku la épp daraja. Kon ki leen woo yeen ñaar ñépp man na ñëw ci yaw, ne la: Joxal toogu bi nit kii. Noonu dinga rusa dem ca toogu bu gannaawe ba. Waaye bu ñu la wooyee, demal ca toogu bu gannaawe ba. Bu ko defee, ki la woo, bu agsee, ne la: Sama xarit, àggal ca kaw. Loolu dina la sagal ci ñi nga toogandool ci lekkukaay bi. Ndaxte képp

kuy yekkatiku, dees na la suufeel, te kuy suufeelu, dinañu la yekkati. Noonu Yeesu ne ki ko woo woon lekk: Boo dee woote añ walla reer, bul woo rekk say xarit, say doomi ndey, say mbokk, walla say dëkkandoo yu am alal. Lu ko moy ñooñu itam dinañu la woo, fey la bor bi. Waaye boo dee woote lekk, wool néew doole yi, làggi yi, lafañ yi ak gumba yi. Soo ko defee, dinga barkeel, ndaxte duñu la ko mana fey, waaye dinga jot sag pey, bés bi ñi jub di dekki.

Léebu ñiy jéggalu ci ngan gi (Lu 14:15-24)

³ Bi mu déggee wax yooyu, kenn ca gan ya ne Yeesu: Kiy lekk ci ñam, yi Yàlla di joxe ci nguuram, barkeel nga! Yeesu tontu ko ne: Dafa amoon nit, ku togglu ay ñam, woo ay nit ñu bare. Bi waxtuw lekk jotee, mu yónni surga ca ña muy ganale, fàttali leen: Man ngeena ñew, ndaxte lépp sotti na léegi.

Waaye ñu tàmbale di jéggalu ci ngan gi ñoom ñépp. Ku jëkk ka ne ko: Damaa jënd tool léegi, te fàww ma dem seeti ko. Maa ngi lay ñaan, nga jéggal ma. Keneen ne: Damaa jënd léegi fukki yëkk, te damay dem nii, jéem leena beyloo ba xam. Maa ngi lay ñaan, nga jéggal ma. Keneen ne ko: Damay soga takk jabar, looloo tax duma mana ñew.

Surga ba dellu ca njaatigeem nettali ko loolu lépp. Noonu boroom kër ga mer, daldi ne surga ba: Demal gaaw ca pénc ya ak ca mbedd ya ca dëkk ba, te indil ma fii néew doole yi, ñu làggi ñi, gumba yi ak lafañ yi.

Surga ba ñewaat, ne ko: Sang bi, def naa li nga ma sant, waaye bérab bi feesul. Noonu njaatige ba ne ko: Génnal dëkk bi te dem ca yoon ya ak ca tool ya, xiir nit ñi, ñu duggsi, ngir sama kër fees. Maa ngi leen koy wax, ci ñi ma woo woon ci sama reer bi, kenn du ci ñam.

99. Ay taalibe war nañu dëddu lépp (Lu 14:25-35)

³ Am mbooloo yu réy yu toppoon ci Yeesu, ba muy dem ca yoon wa. Mu geestu, ne leen: Képp ku ñew ci man te gënalu ma ko baayam, yaayam, jabaram, ay doomam, ay magam ak ay rakkam, walla sax bakkanam, du mana nekk sama taalibe. Képp koo xam ne nanguwuloo ñàkk sa bakkan, ba mel ni ku ñu daaj ci bant, te nga topp ma, doo mana nekk sama taalibe. Su kenn ci yeen béggee tabax taaxum kaw, ndax du jékka toog, xalaat ñaata la ko wara dikke, ngir seet ba xam ndax am na xaalis bu mana àggale liggéey bi? Lu ko moy, su yekkatée fondamaa bi te mënu koo àggale, ñi koy gis dinañu ko ñaawal, naan ko: Waa jii dafa tàmbalee tabax, waaye mënu koo àggale. Walla boog ban buur mooy dugg ci xare ak beneen buur te jëkkula toog, seet ba xam moom ak fukki junniy xarekat man na xeex ak kiy ñew ak ñaar fukki junniy xarekat? Su ko mënul, dafay yónnee ndaw ca beneen buur ba, fi ak ma ngay sore, ngir ñu juboo. Naka noonu itam ku nekk ci yeen, bu dëdduwul li mu am lépp, du mana nekk sama taalibe.

Xam ngeen nag ne, xorom lu baax la, waaye bu sàppee, nan lañu koy delloo cafrikaam? Du jeriñ suuf si, te du nekk tos. Dañu koy sànni ca biti. Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.

100. Ñetti leeb ci lu jëm ci gis lu réer

Léebu xar mu réer ma (Lu 15:1-7; Mc 18:12-14)

³ Ay juutikat ak ay boroom bàkkaar daan jegesi Yeesu ngir déglu ko. Farisien ya ak xudbakat ya di ñurumtu, naan: Waa jii mi ngi nangoo nekk ak ay boroom bàkkaar ak a lekkandook ñoom! Noonu Yeesu daldi leen wax léeb wii, ne leen: Kan ci yeen soo amoon téeméeri xar, te benn réer ci, nooy def? Ndax doo bàyyi ca parlukaay ba juróom-ñeent fukki xar ya ak juróom-ñeent, toppi ma réer, ba gis ko? Te boo ko gisee, dinga ko gàddu ak bänneex, yóbbu ko kër ga. Boo àggee ca kër ga, dinga woo say xarit ak say dëkkandoo, ne leen: Kaayleen bänneexu ak man, ndaxte gis naa sama xar ma réeroon.

Maa ngi leen di wax lii: ci noonule, dina am mbég ci asamaan, bu benn bàkkaarkat tuubee ay bàkkaaram. Te mbég moomu mooy ëpp mbég, mi fay am, ngir juróom-ñeent fukk ak juróom-ñeent ñu jub, te soxlawuñoo tuub seeni bàkkaar.

Léebu xalis bu réer ba (Lu 15:8-10)

³ Te it, bu jigéen dencoon fukki libidoor, benn réer ca, nu muy def? Ndax du taal ab làmp, bàle kër ga, seet fu nekk, ba gis ko? Bu ko gisee, dina woo ay xaritam ak ay dëkkandoom, ne leen: Kaayleen bänneexu ak man, ndaxte gis naa sama alal ja réeroon. Maa ngi leen di wax lii: ci noonule la malaakay Yàlla yi di ame mbég ci benn bàkkaarkat bu tuubee ay bàkkaaram.

Léebu doom ju réer ja (Lu 15:11-32)

³ Yeesu dellu, ne leen: Dafa amoon góor gu am ñaari doom. Benn bés caat ma ne baay ba: Baay, damaa bëggoon, nga jox ma li may wara féetewoo ci ndono li. Noonu baay ba daldi leen séddale alalam. Ay fan yu néew gannaaw gi, caat ma fab yëfam yépp, dem ca réew mu sore, yàq fa alalam ci topp nafsoom. Bi mu sänkee alalam jépp, xiif bu metti dal ca réew ma, mu tàmbalee ñàkk. Mu dem nag, di liggéeyal ku dëkk ca réew ma, kooku yebal ko ca ay toolam ngir mu sàmm mbaam-xuux ya. Mu xiif ba bëgga lekk ca ñamu mbaam-xuux ya, ndaxte kenn mayu ko dara. Mujj xelam dellusi, mu ne: Sama baay am na ay surga yu bare, te dañuy lekk ba suur. Man nag maa ngi fii di bëgga dee ak xiif! Damay jóg, dem ca sama baay, ne ko: Baay, tooñ naa Yàlla, tooñ naa la; yeyootumaa nekk sa doom; boole ma ci say surga.

Mu daldi jóg, jëm kër baayam. Waaye bi muy soreendi kër ga, baayam séen ko, yërëm ko, daldi daw laxasu ko, foon ko. Doom ja ne ko: Baay, tooñ naa Yàlla, tooñ

naa la; yeyootumaa nekk sa doom. Waaye baay ba ne ay surgaam: Gaawleen indi mbubb, mi gëna rafet, solal ko ko. Te ngeen roof ab jaaro ci loxoom te solal ko ay dàll. Indileen sëllu wu duuf wa, te rey ko, nu lekk te bânneexu; ndaxte sama doom jii dafa dee woon te dundaat na, dafa réeroon te feeñ na. Noonu ñu tàmbalee bânneexu.

Fekk booba taaw baa nga woon ca tool ya. Bi mu ñëwee, ba jub kër ga, mu dégg ñuy tegg, di fecc. Mu daldi woo kenn ca surga ya nag, laaj ko lu xew. Mu tontu ko: Sa rakk moo dellusi, te sa baay rey na sëllu wu duuf wa, ndaxte ñibbisi na ci jamm. Ci kaw loolu taaw ba daldi mer, baña dugg ca kër ga. Baayam daldi génn, ngir ñaan ko mu dugg. Waaye taaw ba tontu baayam, ne ko: Seetal ñaata at laa la liggéeyal, mel ni jaam, te musumaa moy sa ndigal, waaye yaw, musuloo ma may sax tef, ngir ma bânneexu, man ak samay xarit. Waaye bi sa doom jii dikkee, moom mi yàq sa alal ci ndoxaan, reyal nga ko sëllu wu duuf wi. Noonu baay bi tontu ko, ne ko: Sama doom, yaa ngi ak man bés bu nekk, te li ma am lépp, yaa ko moom. Waaye war nanoo bânneexu te bég, ndaxte sa rakk jii dafa dee woon te dundaat na, dafa réeroon te feeñ na.

101. Léebu bëkk-néeg bu njublaŋ (Lu 16:1-13)

³ Yeesu neeti ay taalibeem: Benn boroom alal moo amoon bëkk-néeg bu ñu jiiñ ne, dafay pasar-pasaree alal ji. Waa ja woo ko, ne ko: Li may dégg ci yaw mooy lan? Leeralal ma ni nga liggéeye ak sama alal, ndaxte dootoo nekkati sama bëkk-néeg. Bëkk-néeg bi di xalaat, naan: Nu may def nag, segam sama njaatige dafa may dàq ci liggéey bi mu ma joxoon? Dem beyi? Awma kàttanam. Yelwaani? Rus naa ko. Xam naa ni may def, ba su ma ñàkkeke sama liggéey, ay nit fat ma. Noonu mu daldi woolu kenn ku nekk ca ña ameelon njaatigeem bor. Ka jékka ñëw mu ne ko: Ñaata nga ameel sama njaatige? Mu ne ko: Téeméeri bidoŋi diwlinu oliw. Bëkk-néeg ba ne ko: Sa kayit a ngii. Toogal fii gaaw te bind juróom fukk. Mu neeti keneen: Yaw nag, ñaata nga ko ameel? Mu ne ko: Téeméeri saakuy pepp. Bëkk-néeg ba ne ko: Sa kayit a ngii. Bindal juróom-ñett fukk. Njaatige ba nag daldi naw ni bëkk-néeg bu njublaŋ boobu muuse woon. Ndaxte ñi bokk ci àddina ñoo gëna muus ci li ñu jote ci seen diggante ak seen moroom ba raw ñi bokk ci leeru Yàlla.

Yeesu teg ca ne: Maa ngi leen di wax lii: sàkkuleen ay xarit jaare ko ci alalu àddina, ngir bu alal nekkatul, ñu man leena fat ca dal yu sax ya. Nit ku maandu ci yëf yu néew, dina maandu itam ci yu bare. Ku jubadi ci yëf yu néew, du jub ci yu bare. Su fekkeente ne nag, jubuleen ci alalu àddina, kon ku leen di dénk alal ju wóor ji? Te su ngeen maanduwul ci alal ji ngeen moomul, kon ku leen di jox alal ji ngeen moom? Benn jaam mënula jaamoodoo ñaari sang; fàww nga bañ kii, bëgg ki ci des, walla nga jàpp ci kenn ki, xeeb ki ci des. Mënuleena boole jaamu Yàlla ak jaamu Alal.

102. Boroom alal ji ak Lasaar (Lu 16:14-31)

³ Farisien yi déglu li Yeesu doon wax lépp, tàmbale di ko reetaan, ndaxte ñu bëggoon xalis lañu. Waaye Yeesu ne leen: Yeen yeena ngi fexee jub ci kanamu nit ñi waaye Yàlla xam na seen xol. Ndaxte li nit ñiiy fonk, Yàlla sib na ko.

Yoonu Musaa wi ak waxi yonent yi ñu ngi fi woon ba kera Yaxya di ñëw. La ko dale foofa nag, yégle nañu xebaar bu baax bi ci nguuru Yàlla, te ñépp a ngi góor-góorlu, ngir dugg ci. Waaye nag asamaan si ak suuf si jóge fi moo gëna yomb randal wenn rédd ci arafu yoonu Musaa. Ku fase sa jabar, ba noppi takk keneen, njaaloo nga, te ku takk jigéen ju jëkkëram fase, njaaloo nga.

Dafa amoon boroom alal, juy sol yére yu rafet te jafe, tey dund bés bu set dund gu neex. Fekk miskin mu ñuy wax Lasaar daan tèdd ca buntu këram, fees dell ak ay góom, te bu sañoon, di lekk ci desiti ñam wiy rot ci lekkukaayu boroom alal ji. Xaj yi sax daan nañu ñëw, di mar ay góomam.

Noonu miskin ma dee, malaaka yi yóbbu ko ca wetu Ibrahim. Boroom alal ja itam dee, ñu suul ko. Bi ñu koy mbugal ca safara, mu téen, séen fu sore Ibrahim ak Lasaar ci wetam. Noonu mu yuuxu ne: Maam Ibrahim, yërëm ma! Yebalal Lasaar, mu sëpp catul baaraamam ci ndox, seralal ma sama làmmiñ, ndaxte maa ngi sonn lool ci safara sii! Ibrahim ne ko: Sama doom, fàttalikul ne, jot nga sa bannex ci àddina, fekk Lasaar dëkk ci tiis. Looloo tax xolam sedd fii, yaw nag, ngay sonn. Rax-ca-dolli it am na kàmb gu xóot sunu diggante ak yeen, ba tax ñi bëgga jóge fii jëm ci yeen, walla ñi bëgga jóge foofu jëmsi ci nun, duñu ko man.

Noonu boroom alal ja ne: Kon nag maam, maa ngi lay ñaan, nga yebal Lasaar ca sama kër baay, ndaxte am naa fa juróomi rakk. Na leen artu, ngir ñu baña ñëw ñoom itam ci bérabu metit wii. Ibrahim ne ko: Say doomu baay, ñu ngeek yoonu Musaa ak téerey yonent yi. Nañu leen déggal. Boroom alal ja ne ko: Déédéet, maam Ibrahim, waaye su kenn dekkee, dem ca ñoom, dinañu tuub seeni bàkkaar. Waaye Ibrahim tontu ko ne: Su ñu dégluwul Musaa ak yonent yi, kon ku dekki sax, du tax ñu gëm.

103. Waxtaan ci bàkkaar, ak ngëm, ak warugaru jaam (Lu 17:1-10)

³ Yeesu waxaat ay taalibeem, ne leen: Fiir yuy yóbbe nit bàkkaar mënna ñàkk, waaye toroxte dal na ki koy lal. Ñu takk doj wu réy ci baatam, sànni ko ci géej moo gën ci moom muy daaneel ci bàkkaar kenn ci ñi gëna tuuti ci ñii. Wottuleen seen bopp.

Bu sa mbokk tooñee, yedd ko. Bu réccoo, baal ko. Te su la tooñee juróom-ñaari yoon ci bés bi, te ñëw ci yaw juróom-ñaari yoon ne la: Tuub naa ko; nanga ko baal. Ndaw ya wax Boroom bi, ne ko: Yokkal sunu ngëm. Boroom bi tontu ne: Su ngeen amee ngëm gu tuuti sax niw peppu fuddën, kon dingeen mana ne garab gii: Buddeekul, dem jëmbëtu ca géej ga; te dina def li ngeen wax.

Kan ci yeen bu amoon surga bu beyi walla bu sàmmi ba ñëw, ndax dafa ko naa:

Kaay lekk. Déédéet. Xanaa kay da ko naan: Defaral ma réer bi. Takkul te tibbal ma, ba ma lekk te naan, ba noppi nga doora lekk te naan. Li surga ba topp ndigal, ndax tax na mu yelloo ngërëm? Déédéet. Noonu yeen itam, bu ngeen toppee li ñu leen sant lépp ba noppi, dangeena war ne: Ay surga rekk lanu. Sunu warugar lanu def.

104. Yeesu faj na fukki gaana (Lu 17:11-19)

Anam yi: Ngir dem Yérusalem, Yeesu dafa bëgg jàll dexu Yurdan dem sud ci diiwaanu Pere. Dina tax mu teggi diiwaanu Samari. Moo tax mu jaar ci dig wiy xàjjale Samari ak Galile.

³ Bi muy dem Yérusalem ba tey, Yeesu jaar ci dig wiy xaajale Samari ak Galile. Bi muy jub benn dëkk, fukki gaana ñëw, dogali ko. Ñu taxaw dand ko, di wax ca kaw, naan: Yeesu, kilifa gi, yërëm nu! Naka la leen Yeesu di gis, naan leen: Demleen won seen bopp sèriñ sa.

Bi ñuy dem, ñu daldi set. Kenn ci ñoom gis ne wér na, daldi dëpp, di màggal Yàlla ak baat bu xumb. Mu dëpp jëam ca tàñki Yeesu, di ko gërëm. Fekk nitu Samari la woon. Noonu Yeesu daldi ne: Xanaa du fukk yépp a wér? Ana juróom-ñeent ña nag? Amul kenn ci ñoom ku ñëw gërëm Yàlla ku dul doxandéem bii! Noonu Yeesu ne ko: Jógal dem; sa ngëm faj na la.

105. Liy xew ci bu Doomu nit ki ñëwee (Lu 17:20-37)

³ Farisien yi laaj Yeesu, ne ko: Kañ la Yàlla di téral nguuram? Mu tontu leen ne: Bu Yàlla di wàcce nguuram ci nit ñi, kenn du ko mana teg bët. Duñu mana wax it ne: Xoolleen, mi ngi fii; walla: Ma nga fale; ndaxte nguuru Yàlla wàcc na ci seen biir. Noonu mu ne taalibe ya: Jamano dina ñëw, fu ngeen di bëgga gis su doon sax benn fan ci jamano, ju Doomu nit ki di ñëw, waaye dungeen ko gis. Dees na leen ne: Mi ngi fii! walla: Ma nga fale! Buleen dem, mbaa ngeen di leen topp. Ndaxte ni melax naan ràyye ci asamaan, di leeral gii wet, ba ca gee, noonu it la Doomu nit ki di mel ci bésam. Waaye balaa booba, fàww mu sonn lool te niti jamano jii dëddu ko.

La xewoon ca bési Nóoyin, dina xewaat ci bési Doomu nit ki. Nit ñaa ngi doon lekk ak di naan, di jël jabar ak a séyi, ba bés ba Nóoyin duggee ca gaal ga. Noonu mbënn ma ñëw, rey leen ñoom ñépp.

Dina mel it ni la xewoon ca bési Lóot. Nit ñaa ngi doon lekk ak di naan, di jënd ak di jaay, di ji ak di tabax. Waaye bés ba Lóot génnee Sodom, Yàlla tawloo safara ak tamarax, rey leen ñoom ñépp. Noonu lay mel, bés bu Doomu nit kiy feeñ.

Ca bés boobee ku nekk ca kaw kër ga te ay bagaasam nekk ca biir, bumu wàcc jëli leen. Te it, ku nekk ca tool ya, bu mu ñibbi. Fàttalikuleen jabaru Lóot! Kuy wuta rawale sa bakkan, dinga ko ñàkk, waaye ku ko ñàkk, dinga dund. Maa ngi leen koy wax: ca jamano jooju, ñaar dinañu bokka tëdd guddi, dees na yóbbu kenn ki, bàyyi ka ca des. Ñaari jigéen dinañu wolandoo, dees na yóbbu kenn ci, bàyyi ka ca des.

Taalibe yi ne Yeesu: Fu loolu di xewe, Boroom bi? Yeesu tontu leen ne: Fa médd nekk, la tan yiy dajee.

106. Wara sax ci ñaan (Lu 18:1-8)

³ Noonu Yeesu wax leen itam léeb wii ngir xamal leen ne, war nañoo sax ci ñaan te baña xàddi. Nee na: Dafa amoon cib dëkk, benn àttekat bu ragalul Yàlla te faalewul mbindeef. Amoon na itam ca dëkk ba jigéen ju jëkkëram faatu ju daan faral di ñëw ci moom, naan ko: Àtte ma ak sama noon! Àttekat ba bañ lu yàgg, waaye am bés mu ne ci xelam: Ragaluma Yàlla te faalewuma mbindeef, waaye jigéen jii lakkal na ma; kon dinaa ko àtte, ngir mu bañatee ñëw sonal ma. Dina rey ak ay wax.

Boroom bi tegaat ca ne: Dégluleen bu baax li àttekat bu bon boobu wax; ndax Yàlla du àtte jub mbooloom mi mu tànn te ñu koy ñaan wall guddi ak bëccëg? Ndax dina leen xaarloo? Maa ngi leen koy wax, dina leen àtte jub ci lu gaaw. Waaye bu Doomu nit ki ñëwee, ndax dina fekk ngëm ci àddina?

107. Léebu Farisien ba ak juutikat ba (Lu 18:9-14)

³ Yeesu waxaat léeb wii nit ñi foog ne jub nañu tey xeeb ñi ci des. Mu ne: Dafa amoon ñaari nit ñu dem ca kër Yàlla ga, di ñaan. Kenn ki ab Farisien la, ki ci des juutikat. Farisien baa nga taxaw di ñaan ci xelam, naan: Yaw Yàlla, maa ngi lay sant ci li ma melul ni ñeneen ñiy sàcc, di def lu jubadi te di njaaloo, rawatina juutikat bii. Ayu-bés gu nekk damay woor ñaari yoon, di joxe asaka ci lépp lu ma wut.

Juutikat ba moom, ma nga taxaw fu sore te bëggula siggi sax, xool ca asamaan sa. Waaye ma ngay fëgg dënnam te naan: Yaw Yàlla, yërëm ma, man miy bàkkaarkat. Yeesu teg ca ne: Maa ngi leen koy wax, nit kooku, ba muy ñibbi këràm, moom la Yàlla àtte ni ku jub, waaye du Farisien ba. Ndaxte képp kuy yekkatiku dees na la suufeel, te kuy suufeelu, ñu yekkati la.

108. Yeesu dellusi na diiwaanu Pere (Mc 19:1-2; Mk 10:1)

¹ Bi nga xamee ne, Yeesu wax na loolu ba noppi, mu jóge Galile, dem ci wàllu réewu Yawut yi, gi féete ci gannaaw dexu Yurdan. ² Bi mu fa demee, mbooloo mu bare ñëw fi moom, ¹ toppsi ko. ² Yeesu daldi leen jàngal, ni mu ko daan defe, ¹ mu faj leen fa.

Ñi fase (Mc 19:3-12; Mk 10:2-12; Lu 16:18)

² Noonu ay Farisien ñëw ci moom, lalal ko fiir, ñu laaj ko: ¹ Ndax jaadu na nit fase jabaram, saa su ko neexee? ² Yeesu tontu leen ne: Lu leen yoonu Musaa sant? Ñu ne ko: Musaa maye na, nit bind kayitu pase, tàggook jabaram. Waaye Yeesu ne leen: Dénkaane boobu mu leen bindal, bind na ko ndax seen xol dafa fatt. ¹ Xanaa jànguleen ne, ca njàlbéen ga Aji Bind ji sàkk na leen, kii góor, kii jigéen; te mu ne: Moo tax góor dina beru ndeyam ak baayam, di taq ci jabaram, ñoom ñaar doon

benn. Kon nag nekkatuñu ñaar waaye benn. Lu Yàlla takk nag, bu ko nit tas. Bi Yeesu waxee loolu, Farisien ya laaj ko ne: Waaye Musaa santaane na, nit jox jabaram kayitu pase, tàggook moom. Lu tax mu wax loolu nag? Yeesu tontu leen: Musaa may na leen, ngeen fase seen jabar, ndax seen xol dafa dègër, waaye ca njàlbéen ga demewul woon noonu. Te it maa ngi leen koy wax, koo xam ne kii fase nga sa jabar te du njaaloo tax, boo séyaatee ak keneen, njaaloo nga. ² Bi ñu delloo ca kër ga nag, taalibe ya laaj ko ci mbirum loolu. Noonu Yeesu ne leen: Ku fase sa jabar, takk jeneen, njaaloo nga, di tooñ ku jëkk ka. Te jigéen ji tas, séyaat ak keneen, njaaloo nga, ³ te ku takk jigéen ju jëkkëram fase, njaaloo nga. ¹ Bi ko taalibe ya dèggee, ñu ne ko: Bu dee noonu la digganteb góor ak jigéen mel, baña séy moo gën. Yeesu tontu leen: Du ñépp ñoo mana nangu loolu, waaye ñi ko Yàlla jagleel rekk. Ndaxte am na ñu judduwaale tële, am na ñu tële ci loxoy nit, te am na ñu baña séy ngir nguuru Yàlla Aji Kawe ji. Ku ko mana nangu, nangu ko.

109. Xale yu ndaw yi (Mc 19:13-15a; Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)

¹ Gannaaw loolu amoon na ay nit ñuy indil Yeesu ay xale, ngir mu teg leen ay loxoom, ñaanal leen. ³ Bi taalibe ya gisee loolu, ñu gëdd leen. ² Bi ko Yeesu gisee nag, mu metti ko lool, mu ne leen: ¹ Bàyyileen xale yi, te buleen leen tere, ñu ñëw fi man. Ndaxte ñu mel ni ñoom, ñoo yelloo nguuru Yàlla Aji Kawe ji. ² Ci dègg maa ngi leen koy wax, ku woyeful ni xale, nangu nguuru Yàlla, doo ci mana dugg. Noonu Yeesu leewu leen, teg leen ay loxoom, barkeel leen, ¹ ba noppi jóge fa.

Saar 16. Firnde kàttanu Yeesu

110. Lasaar dekki na (Yow 11:1-44)

Yeesu ci diiwaanu Pere la dégg xebaar bi ba noppi dem Bétani. Bi Yeesu dekkalee Lasaar ba noppi dafa làquji dëkku Efrayim ci mandigu diiwaanu Yude.

⁴ Amoon na benn waay bu woppoon, ñu koy wax Lasaar. Ma nga dëkkoon Bétani, moom ak Maryaama ak Mart, mi mu bokkaloon ndey ak baay. Maryaama mooy jigéen jiy sottiji latkoloñ ci tãnki Boroom bi, fompe ko kawaram. Moom la càmmiñam Lasaar woppoon. Ñaari jigéeni Lasaar yónnee ca Yeesu, ne ko: Boroom bi, sa xarit wopp na.

Bi Yeesu déggee xebaar boobu, mu ne: Lasaar de, woppam jooju du ko mujje; day wone ndamu Yàlla tey màggal Doomu Yàlla ji.

Yeesu soppoon na Mart ak Maryaama ak Lasaar. Bi mu yégee nag ne, Lasaar wopp na, mu toogaat yeneen ñaari fan ca bérab, ba mu nekkoon. Gannaaw loolu mu ne taalibe ya: Nanu dellu Yude. Taalibe ya tontu ko ne: Kilifa gi, yàggul dara waa Yude doon nañu la wuta rey ak i xeer, nga di fa dellu? Yeesu ne leen: Xanaa du bëccëg fukki waxtook ñaar la? Kuy dox bëccëg, du fakkastalu, ndaxte day gis leeru àddina si. Waaye kuy dox guddi, dina fakkastalu, ndaxte leer gi nekkul ci moom. Yeesu wax loolu, teg ca ne: Sunu xarit Lasaar nelaw na, waaye maa ngi dem yee ko. Taalibe ya tontu ne: Boroom bi, bu nelawee kay, kon dina wér.

Yeesu dafa bëggoona wax ne, Lasaar dee na, waaye taalibe yi daño xalaatoon ne, mbiri nelaw rekk lay wax. Ci kaw loolu Yeesu wax ci lu leer ne: Lasaar dee na. Béng naa ngir yeen ndax li ma fa nekkul, ngir seen ngëm gëna dëgër. Waaye nanu ko seeti.

Noonu Tomaa, ki turam di tekki Séex bi, daldi ne yeneen taalibe ya: Nanu dem nun itam, deeaandoo ak moom!

Bi Yeesu agsee, mu fekk ne, bi ñu dencee Lasaar ak léegi, mat na ñeenti fan. Bétani ma nga woon ca wetu Yérusalem, diggante bi matul woon sax ñetti kilomet. Yawut yu bare ñëwoon nañu kër Mart ak Maryaama, ngir dëfal leen ci seen deewu càmmiñ. Bi Yeesu ñëwee, Mart yég ko, dem di dajeek moom; fekk booba Maryaamaa nga toogoon ca kër ga. Mart ne Yeesu: Boroom bi, boo fi nekkoon de, sama càmmiñ li du dee. Waaye xam naa ne, fii nu tollu sax, loo ñaan Yàlla, mu may la ko. Yeesu ne ko: Sa càmmiñ dina dekki. Mart tontu ko ne: Xam naa ne, dina jóg bésu ndekkite la, keroog bés bu mujj ba. Yeesu ne ko: Man maay ndekkite li, maay dund gi. Ku ma gëm, boo deeyee it, dinga dund. Rax-ca-dolli kuy dund te gëm ma, doo dee muk. Ndax gëm nga loolu? Mu tontu ko ne: Waaw, Boroom bi. Gëm naa ne, yaay Almasi bi, di Doomu Yàlla, ji wara ñëw àddina.

Bi Mart waxee loolu, mu daldi dem woowi Maryaama, ne ko ci pett: Kilifa gaa ngi

fi; mi ngi lay laaj. Bi Maryaama déggee loolu, mu daldi jóg, gaawantoo dem ca Yeesu. Te fekk duggagul woon ca dëkk ba, waaye ma nga woon ba tey ca bérab, ba mu daje woon ak Mart. Noonu Yawut ya nekkoon ca kër ga di dëfal Maryaama, gis ko mu ne bërét génn, ñu daldi koy topp, defe ne, day jooyi ca bàmmee ba.

Bi Maryaama agsee nag ca Yeesu, ba gis ko, mu daanu ciy tànkam, ne ko: Boroom bi, boo fi nekkoon, sama càmmiñ du dee.

Yeesu gis ne, mi ngi jooy te Yawut yi ànd ak moom itam ñu ngi jooy. Mu daldi jàq, am naqar wu réy. Mu ne leen: Fu ngeen ko denc? Ñu tontu ko ne: Kaay gis, Sang bi.

Yeesu jooy. Noonu nag, Yawut ya ne: Gis ngeen ni mu ko bégge woon! Waaye am na ca ñoom ñu doon wax, naan: Moom mi ubbi bëti gumba gi, ndax mënul woona fexe ba Lasaar du dee?

Yeesu dellu am naqar wu réy, daldi dem ca bàmmee ba. Pax la mu ñu yett ci doj, ube ko xeer. Yeesu ne: Dindileen xeer wi! Mart, jigéenu ku dee ki ne ko: Boroom bi, dina xasaw xunn fii mu nekk, ndaxte am na ci bàmmee bi ñeenti fan. Yeesu ne ko: Ndax waxuma la ne, boo gëmee, dinga gis ndamu Yàlla? Ñu daldi dindi xeer wa. Yeesu xool ci kaw, ne jàkk asamaan, ñaan Yàlla ne: Baay, sant naa la ci li nga ma déglu ba noppi. Xam naa ne, doo jóg ci di ma déglu, waaye dama koy wax, ngir nit ñi ma wër gëm ne, yaa ma yónni.

Bi mu waxee loolu, Yeesu woote ak baat bu dëgër, ne: Lasaar, ñëwal ci biti! Néew bi daldi génn, ñu gis càngaay, li ñu takke woon tànk yi ak loxo yi, ak kaala, gi ñu muure woon kanam gi. Yeesu ne leen: Tekkileen ko, bàyyi ko mu dem.

111. Pexe yi jëm ci Yeesu (Yow 11:45-54)

⁴ Yawut yu bare ca ña ñëwoon kër Maryaama te gis li Yeesu defoon, daldi koy gëm. Waaye amoon na it ñu demoon ci Farisien ya, nettali leen la Yeesu defoon. Farisien ya ak sërriñ su mag sa woo kureelu àttekat ya ne: Nit kii kat, kéemaan yi muy def a ngi bégga bare. Lu nuy def nag? Ndaxte su nu ko bàyyee mu jàppoo nii, ñépp dinañu ko gëm, te kilifay Room yi dinañu ñëw, daaneel sunu kër Yàlla gi, tas sunu réew!

Amoon na ca ñoom ku ñuy wax Kayif te mu nekkoon sërriñ bu mag ba at mooma; mu ne leen: Xamuleen ci mbir mi dara. Xanaa xamuleen ne, kenn nit rekk dee ngir ñépp, mooy li gën ci yeen? Bu ko defee, réew mi du tas.

Loolu Kayif waxu ko woon ci sagoom, waaye li mu nekkoon sërriñ bu mag ba at mooma, moo tax Yàlla xiirtal ko mu ne, Yeesu dina dee ngir réew mi. Du woon rekk ngir xeet woowu, waaye ngir itam doomi Yàlla, yi tasaaroo yépp, dajaloo nekk benn.

Keroog la njiiti Yawut ya dogu ci rey Yeesu. Taxoon na ba Yeesu dootul doxantu ci biir Yawut ya. Noonu mu dem ca gox bu jege màndiñ ma, ca dëkku Efrayim.

Nettalib Yeesu

Foofa nag la toog ak ay taalibeem.

Saar 17. Yoon wi jaar Yériko

112. Waxambaane wu bare alal (Mc 19:15b-26; Mk 10:17-27; Lu 18:18-27)

² Gannaaw loolu, bi Yeesu nekkee ci kaw yoon wi di dem, ³ benn njiitu Yawut ² daw, sukk ci kanamam, ne ko: Kilifa gu baax gi, lu ma wara def, ngir am wàll ci dund gu dul jeex gi? Yeesu tontu ko: Lu tax nga wooye ma: Ku baax ki? Yàlla rekk a baax. ¹ Boo bëggee dugg ca dund googu ci kaw, nanga sàmm ndigal yi. Waxambaane wa laaj ko: Yan la? Yeesu ne ko: ² Xam nga ndigal yi: Bul bóom, bul njaaloo, bul sàcc, bul seede lu dul dëgg, bul nangu alalu jaambur, teralal sa ndey ak sa baay, ¹ te it: nanga bëgg sa moroom, ni nga bëgge sa bopp. Waxambaane wa ne ko: ² Kilifa gi, loolu lépp sàmm naa ko li dale ci samag ndaw ba tey, ¹ lu ma deseeti? ² Noonu Yeesu xool ko, am cofeel ci moom, mu ne ko: Lenn rekk moo la dese. ¹ Boo bëggee mat sèkk, demal jaay li nga am ³ lépp, séddale ko miskin yi te dinga woomle ca asamaan. Boo noppee, ñëwal topp ci man. ² Waaye ci wax jooju xar-kanamam lëndëm, mu jóge fa ak tiis, ndaxte ku bare woon alal la.

³ Yeesu xool ko, ¹ wax taalibeem ya, ne leen: Ci dëgg maa ngi leen koy wax, boroom alal dugg ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji, lu jafee ngoogu! ² Wax jooju nag daldi jaaxal taalibe yi lool. Waaye Yeesu neeti leen: Samay xarit, dugg ci nguuru Yàlla, lu jafee ngoogu! ¹ Giléem jaar ci bën-bënu pusa, moo gëna yomb boroom alal dugg ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji. ² Wax jooju gënatee jaaxal taalibe ya, ñu naan ci seen biir: Kon nag ku mana mucc? Noonu Yeesu xool leen naan: Loolu të na nit, waaye tëwul Yàlla; Yàlla man na lépp.

113. Yool yi Yeesu digoon ñi ko topp (Mc 19:27-20:16; Mk 10:28-31; Lu 18:28-30)

¹ Bi ko Pieer déggee, mu daldi ne: Waaw nun nag, dëddu nanu lépp, topp la; kon nu nuy mujje nun? Yeesu ne leen: Ci dëgg maa ngi leen koy wax, bés baa ngi ñëw bu Yàllay yeesalaat lépp, te Doomu nit ki toog ci jalam, bi soloo ndam. Bés boobu nag, yeen ñi ma topp dingeen toog ci fukki jal ak ñaar, di àtte fukki giir ak ñaar yu bànni Israyil. ² Képp ku dëddu kër, ³ walla jabar walla ² doomu ndey yu góor walla yu jigéen, ndey walla baay, doom walla suuf ndax man ak xebaar bu baax bi ³[ak] nguuru Yàlla, ² dinga am tey jii téeméeri yoon ay kër, doomi ndey yu góor ak yu jigéen, ndey, doom ak suuf, ñoom ak ay fitnay noon, te èllëg nga am dund gu dul jeex. Waaye ñu bare ci ñi jiitu ñooy mujji; ñi mujj ñooy jii tuji.

¹ Noonu nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni boroom kër, bu gén ci suba teel, ngir jël ay liggéeykat ndax toolu réseñam. Mu juboo ak liggéeykat ya ci bëccëg posetu denariyon, door leena yebal ca toolam. Ci yoor-yoor mu gén, gis ñeneen ñu toog ca pénc ma te liggéeyuñu. Mu ne leen: Demleen yeen itam ca tool ba, te dinaa leen

fey lu jaadu. Ñu dem ca. Mu génaat ci digg-bëccëg ak ci tisbaar, defaat noonu. Mu génnati ci tàkkusaan, gis ñeneen di tendeefal. Mu ne leen: Lu tax ngeen yendoo tendeefal, te liggéeyiwuleen? Ñu tontu ko: Kenn jëlu nu. Mu ne leen: Demleen yeen itam ca tool ba.

Bi nga xamee ne timis jot na, boroom tool ba ne jawriñ ja: Woowal liggéeykat yi te fey leen seen bëccëg, tàmbale ci ñi mujja ñëw, ba ci ñi fi jëkk. Noonu ñi mu jël ci tàkkusaan ñëw, ku nekk jot posetu denariyon. Gannaaw ga nag ñi mu jëkka jël ñëw, yaakaar ne dinañu jot lu ëpp loolu, waaye ñoom itam ñu jot ku nekk benn denariyon. Bi ñu ko jotee nag, ñu tàmbalee ñaxtu ca boroom kër ga, naan: Ñi mujja ñëw, benn waxtu rekk lañu liggéey, ba noppi nga yemale leen ak nun, ñi yenu coonob bëccëg bi ak naaj wu metti wi. Waaye boroom kër ga tontu kenn ci ñoom, ne ko: Sama waay tooñuma la. Ndax juboowunu woon ci benn denariyon? Kon fabal li nga moom te dem. Su ma béggee fey ku mujja ñëw, li ma la fey yaw, ndax sañumaa def ak sama alal li ma neex? Walla ndax danga am kiñaan ci li ma yéwén? Noonu, ñi mujj ñooy jiiituji, ñi jiiitu ñooy mujj.

114. Yeesu xamle na ñetteel bi yoon ne, dina dee, dekki (Mc 20:17-19; Mk 10:32-34; Lu 18:31-34)

² Gannaaw loolu ñu ànd jëm Yérusalem, Yeesu jiiitu; taalibe yi am njàqare, te ñi ci topp tiit. Noonu Yeesu woowaat fukk ak ñaar ña cig wet, xamal leen li nara xew ci mbiram. Mu ne leen: ³ Nu ngi dem Yérusalem, te li yonent yi bindoon lépp ci mbirum Doomu nit ki dina mat. ¹ Dees na jébbal Doomu nit ki sèriñ su mag sa ak xudbakat ya. Dinañu ko àtte, teg ko dee, jébbal ko ñi dul Yawut, ngir ñu di ko ñaawal, ² di tifli ci kawam, ¹ te di ko dóor ay yar, ba noppi daaj ko ci bant. Waaye ca ñetteelu fan ba dina dekki. ³ Waaye taalibe ya dégguñu li mu leen doon wax; kàddu yooyu ump na leen, te xamuñu li waxi Yeesu yooyu tekki.

115. Yeesu yeddaat na Saak ak Yowanna (Mc 20:20-28; Mk 10:35-45)

¹ Ci kaw loolu doomi Sébéde ya ànd ak seen ndey, ñëw ci Yeesu. Ndey ja sukk, di ko ñaansi lenn. ² Ñu ne ko: Kilifa gi, danoo béggoon nga may nu li nu lay ñaan. Yeesu tontu leen: Lu ngeen béggoon, ma may leen ko? ¹ Mu tontu ko ne: Damaa béggoon nga santaane ne, boo nekkee ci sa nguur, ²[ba] soloo sa ndam, ¹ sama ñaari doom ñii toog ak yaw, kenn ci sa ndeyjoor, ki ci des ci sa càmmooñ. ² Waaye Yeesu tontu leen: Xamuleen li ngeen di ñaan. Ndax man ngeena naan kaasu naqar, bi may naan? Ndax man ngeena sóobu ci metit, yi ma nara sóobu? Ñu ne ko: Waaw, man nanu ko. Noonu Yeesu ne leen: Dingen naan kaasu naqar, bi may naan, tey sóobu ci metit, yi ma nara sóobu, waaye toog ci sama ndeyjoor mbaa sama càmmooñ, du man maa koy maye, ¹ waaye sama Baay moo koy may ñi mu ko waajal. ² Ñi ñu ko waajal rekk a ko yelloo.

Bi nga xamee ne, fukki taalibe ya ca des dégg nañu loolu, ñu daldi mere Saak ak Yowanna. Waaye Yeesu woo leen, naan: Xam ngeen ne ci xeeti àddina, ñi ñu teg njiit dañu leen di dóor yetu nguur, te kilifa yi di leen noot. Buleen mel ni ñooñu. Waaye ku bëgga nekk kilifa ci yeen, na nekk seen surga, te ku bëgga nekk njiit, na nekk seen jaam. Ndaxte noonu la Doomu nit ki ñëwe sax, du ngir ñu nekk ay surgaam, waaye ngir muy seen surga, ba joxe bakkanam ngir n jotug ñu bare.

116. Yeesu faj na ku gumba (Mc 20:30-34; Lu 18:35-43)

Anam yi: Lukk dafay wax ci genn gumba gu Yeesu dajeeloon bi muy dugg Yériko. Mark dafay wax ci genn gumba gu ñu dajeel bi ñuy génn Yériko. Macë dafa leen di boole wax ci ñaari gumba ca yoonu Yériko. Naka noonu amoon na ñaari gumba. Benn bi Yeesu fajoon bi muy dugg Yériko. Beneen bi déggoon na li Yeesu defoon ba tax mu topp ci pexe geneen gumba ga, bi Yeesu génnee Yériko. Loolu moo tax ñaari nettali yi niroo.

³ Bi Yeesu di agsi dëkku Yériko, am gumba gu toogoon ca wetu yoon wa, di yelwaan. Naka la gumba ga dégg mbooloo di jàll, mu laaj lan moo xew. Ñu wax ko ne: Yeesum Nasarett moo fay jaar. Noonu mu yuuxu ne: Yeesu, Sëtu Dawuda, yërëm ma! Ñi jiitu woon gëdd ko, ngir mu noppi. Waaye muy gëna yuuxu naan: Sëtu Dawuda, yërëm ma! Noonu Yeesu taxaw, santaane ñu indil ko ko. Bi mu jegesee, Yeesu laaj ko ne: Loo bëggoon ma defal la ko? Mu ne ko: Sang bi, damaa bëgga gis. Noonu Yeesu ne ko: Na say bët gis! Sa ngëm faj na la. Ca saa sa mu daldi gis. Noonu mu topp ci Yeesu, di màggal Yàlla. Mbooloo mépp gis loolu, di sant Yàlla.

117. Yeesu dugg na ca kër Sase (Mk 10:46a; Lu 19:1-10)

² Bi loolu wéyee, ñu agsi ca dëkku Yériko. ³ Yeesu dugg na Yériko, jaar ca dëkk ba, di dem. Waaye amoon na fa waa ju ñuy wax Sase. Njiitu juutikat la, te di ku bare alal. Bëgg na gis kan mooy Yeesu, waaye dafa gàtt lool ba mënu koo gis ndax mbooloo ma. Noonu mu daw, jiituji ca yoon wa, yéeg ci genn garab ngir gis Yeesu, ndaxte foofa la naroonna jaar. Bi Yeesu dikkee ba tollook garab ga nag, mu téen, ne ko: Sase, wàccal gaaw, ndax tey sa kër laa wara dal. Sase daldi gaawantu wàcc, ganale ko ak mbég. Ñépp gis loolu, di ñurum-ñurumi naan: Mi ngi dal cig kërú boroom bàkkaar. Waaye Sase taxaw, ne Boroom bi: Déglul Boroom bi, dogu naa may sama genn-wàllu alal miskin yi, te lu ma masa njoblanj nit, jël alalam, dinaa ko fey ñeenti yoon lu ni tollu. Yeesu ne ko: Mucc gi wàcc na tey ci kër gii, ndaxte nit kii, ci askanu Ibrahim la bokk itam. Ndaxte Doomu nit ki ñëw na, ngir seet te musal ñi réer.

118. Léebu surga, ya buur bi dénk xalisam (Lu 19:11-27)

³ Bi nit ñi doon déglu kàddu yooyu, Yeesu teg ca léeb, ndaxte jege woon na Yérusalem, te ñoom foogoon nañu ne, nguuru Yàlla dafay daldi feeñ ca saa sa. Mu ne nag: Dafa amoon boroom juddu bu rafet bu demoon ci réew mu sore, ngir ñu fal ko buur, te mu dellusiwaat. Noonu mu woo fukk ci ay surgaam, jox ku nekk benn libidoor, ne leen: Liggéeyleen ci, ba may ñibbisi.

Waaye waa réewam bëgguñu ko. Noonu ñu yónni ndaw ci gannaawam ne: Bëggunu nit kii yilif nu.

Bi ñu ko falee buur nag, ba mu dellusi, mu woolu surga ya mu joxoon wurus wa, ngir xam nan lañu ci liggéeye. Ku jëkk ka ñëw, ne ko: Sang bi, sa libidoor bii jur na fukki libidoor. Buur ba ne ko: Def nga lu baax, surga bu baax nga. Segam wone nga ne, takku nga ci lu tuuti, falul ci fukki dëkk. Surga ba ca topp ñëw ne: Sang bi, sa libidoor ba indi na juróomi libidoor. Buur ba ne ko: Yaw, falul ci juróomi dëkk. Keneen ñëw, ne: Sang bi, sa libidoor baa ngi nii. Dama koo fasoon ci sekkit, denc ko. Dama laa ragaloon, ndaxte ku néeg nga. Dangay nangu loo dénkaanewul, di dajale loo jiwul. Buur ba ne ko: Ci say wax laa lay àtte, surga bu bon bi! Xamoon nga ne, nit ku néeg laa, di nangu lu ma dénkaanewul, te dajale lu ma jiwul. Lu tax nag yóbbuwoo sama xalis ca denckati xalis ya? Bés bu ma ñëwee nag, ma mana jot sama xalis ak la mu jur.

Ci kaw loolu mu ne ña taxawoon ca wetam: Nanguleen libidoor bi ci moom, jox ko boroom fukki libidoor yi. Ñu ne ko: Sang bi, am na fukki libidoor ba noppi. Buur ba ne leen: Maa ngi leen koy wax, ku am, dinañu la dolli, waaye ku amul, li nga am as néew sax, dinañu ko nangu. Waaye sama noon yi, ñi bëggul woon ma doon seen buur, indileen fii, rey leen ci sama kanam.

119. Yeesu faj na keneen ku gumba (Mc 20:29-34; Mk 10:46b-52; Lu 19:28)

³ Bi mu waxee loolu ba noppi, Yeesu dafa daldi jiitu, jëm Yérusalem. ² Bi ¹ Yeesu génn Yériko, ² ànd ak taalibe ya ak mbooloo mu xawa bare, am gumba gu tudd Bartime—liy tekki doomu Time—toog ci wetu yoon wi, di yelwaan. Noonu mu dégg ne, Yeesum Nasarett moo fay romb; mu daldi yuuxu naan: Yërëm ma, yaw Sëtu Dawuda bi! Ci kaw loolu ñu bare gëdd ko, ngir mu noppi. Teewul mu gëna yuuxu naan: Yaw Sëtu Dawuda bi, yërëm ma! Noonu Yeesu taxaw, daldi ne: Wooleen ko! Ñu woo nag gumba gi, ne ko: Na sa xel dal! Jógal! Mu ngi lay woo. Bi mu ko déggee, mu sànni malaanam, ne bërét, dem ci Yeesu. Yeesu ne ko: Loo bëggoon ma defal la ko? Gumba gi tontu ko: Kilifa gi, damaa bëgga gis. Noonu ¹ Yeesu yërëm [ko], laal bëtam, [mu] daldi gis. ² Yeesu ne ko: Demal ci jàmm. Sa ngëm faj na la. Ci saa si gumba gi gis, daldi topp Yeesu ci yoon wi.

VI Waxtu Yeesu jot na

Saar 18. Ayu-bés bu mujj ba

120. Maryaama sotti na latkoloñ ci tàñki Yeesu (Mc 26:6-13; Mk 14:3-9; Lu 22:1; Yow 11:55-12:11)

Anam yi: Ci kaw li ma lim, Yeesu egg na Bétani àjjuma 27 mars AD 33. Ñoom ñi ñëwoon seetsi ko ñëw nañu samdi.

³ Màggalu Mburu ya amul lawiir, te ñu di ko wax: ⁴ Bésu Jéggi ba, di màggalu Yawut ya, mu ngi doon jubsi, ba ñu bare ca waa àll ba di dem Yérusalem balaa booba, ngir sanguji set. Ñu ngi doon wut Yeesu tey waxante ca kër Yàlla ga naan: Lu ngeen ci xam? Ndax dina ñëw ci màggal gi walla déet? Sëriñ su mag sa ak Farisien ya daldi santaane ne, bu kenn xamee fu Yeesu nekk, mu yégle ko, ngir ñu man koo jàpp.

⁴ Juróom-benni fan laata màggalu bésu Jéggi ba, Yeesu dem na Bétani, dëkku Lasaar, mi mu dekkal. Foofa ñu defaral ko fa reer ¹ ca kër Simon ma gaana woon.

⁴ Mart moo ko doon séddale, te Lasaar bokkoon na ca gan ña. Noonu Maryaama ¹ ñëw ci moom, yor njaq lu ñu yette doj, wu ñuy wax albaatar. ² Njaq li def latkoloñ ju raxul ju ñuy wax nard, tey jar lu baree-bare. ¹ Noonu, bi Yeesu toogee di lekk, ² jigéen ji toj njaq li, tuur latkoloñ ci boppu Yeesu, ⁴ sotti ko ci tàñki Yeesu, ba noppi fomp ko ak kawaram. Xetu latkoloñ gi gilli ci kër gi yépp.

¹ Waaye bi ko taalibe ya gisee, ² amoon na fa ñu mer, di xultu ci seen biir naan: Yàq gii, lu muy jeriñ? ⁴ Kenn ca taalibey Yeesu ya, muy Yudaa Iskariyo, mi ko nara wor, daldi ne: Lu tax jaayewuñu latkoloñ jii peyu atum lëmm, jox ko miskin yi? Waaye bi muy wax loolu, xalaatul woon miskin yi, ndaxte sàcc la woon; moo yoroon boyetu xalis bi, te daan ci sàkk. ² Noonu ñu daldi gëdd jigéen ji.

¹ Yeesu nag xam la ñu wax, mu ne leen: ² Bàyyileen ko. ¹ Jigéen ji defal na ma jëf ju rafet; lu tax ngeen di ko sonal? ⁴ Jekkoon na mu denc ko ngir bés bu ñu may suul.

² Miskin yaa ngi ak yeen bés bu nekk, te man ngeen leena dimbali saa su leen neexee, waaye dungeen ma gis ba fàww. Jigéen ji def na li mu man; ¹ ci li mu tuur latkoloñ bii ci sama yaram, def na ko ngir waajal sama rob, ² laata moo jot. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, fépp fu ñuy yéene xebaar bu baax bi ci àddina sépp, dinañu fa fàttali it li jigéen jii def.

⁴ Bi ñu yégee ne, Yeesoo nga fa, mbooloom Yawut mu bare daldi dem Bétani. Yeesu rekk yóbbuwu leen fa woon, waaye dañoo bëggoona gisaale Lasaar, mi Yeesu dekkaloon. Sëriñ su mag sa dogu ci ne, dañuy reyaale Lasaar, ndaxte moo waral Yawut yu bare dëddu leen, gëm Yeesu.

121. Yeesu dugg na Yérusalem (Mc 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:29-44; Yow 12:12-19)

Anam yi: Dimaas ci ngoon la Yeesu dugg Yérusalem, dem këru Yàlla ga ba noppi ñibbi Bétani.

⁴ Ca ëllëg sa, ¹ Yeesu ak taalibe ya jege woon nañu Yérusalem, ba agsi dëkku Betfage ci wetu tundu Oliw ya. Noonu Yeesu yebal ñaari taalibe, ne leen: Demleen ci dëkk bi ci seen kanam. Bu ngeen eggee, dingeen gis mbaam mu ñu yeew ak cumburam; yiwileen leen, indil ma leen. ² Bu leen kenn nee: Lu ngeen di def? tontuleen ko: ¹ Boroom bi da leena soxla, ² te léegi mu delloosi [leen]. ¹ Kon ca saa sa dina leen bàyyi, ñu dem.

³ Ñaari ndaw ya dem, fekk mbir ya deme, na leen ko Yeesu waxe woon. ² Taalibe ya dem nag, ¹ def loolu leen Yeesu sant, ² ñu gis cumbur ga ci mbedd mi, mu yeewe cib buntu kër. ³ Bi ñuy yiwi cumbur ga nag, ay boroomam ²[ña] fa taxaw, ne leen: Lu ngeen nar, bay yiwi cumbur gi? Taalibe yi tontu leen, ni leen Yeesu digale woon ³ ne: Ndaxte Boroom bi da koo soxla. ² Kon nit ñi bàyyi leen, ñu dem. ¹ Ñu indil ² Yeesu ¹ mbaam ma, moom ak cumbur ga, ² lal ci seeni yére, mu toog ci.

³ Bi muy dem, nit ñi di lalal Yeesu seeni yére ci yoon wi. Bi ñu agsee fa mbartalum tundu Oliw ya doore, taalibeem yépp fees ak mbég, tàmbalee màggal Yàlla ca kaw ndax kéemaan yu bare yi ñu gis. Ñu ngi naan: Yaw buur biy ñëw ci turu Boroom bi, ku barkeel nga! Na jàmm am ca asamaan, te ndam li féete ca bérab yu gëna kawe!

⁴ Mbooloo mu bare, ma ñëwoon ca màggalu bésub Jéggi ba [nag], yég ne Yeesoo ngi jëmsi Yérusalem. Ñu daldi génn di ko teeru, ² dagg ay cari garab ci tool yi, lal leen it ca yoon wa. Ñiy jiitu ak ñiy topp ci Yeesu ñépp di wax ci kaw naan: ⁴ Hosanna! Yaw miy ñëw ci turu Boroom bi, ku barkeel nga! Na Yàlla barkeel buuru Israyil! ² Nguuru sunu maam Dawuda giy ñëw, dina barkeel! Ci bérab yu gëna kawe, nañu ne: Hosanna!

⁴ Yeesu wut cumbur, war ko, ¹ ngir la ñu waxoon jaarale ko cib yonent am, bi mu naan: Waxal waa Siyon, ⁴ Buleen ragal. Gis ngeen, ¹ seen buur a ngi ñëw ci yeen; ku lewet la, te war mbaam-sëf, dig cumbur, doomu mbaam. ⁴ Yooyu yépp, taalibe ya xamuñu woon ca saa sa lu muy tekki; waaye gannaaw bi ndamu Yeesu feeñee, ñu fàttaliku ne, Mbind mi yégle woon na loolu ci moom, te amal nañu ko.

Ña nekkoon ak Yeesu ñépp, bi muy wooyee Lasaar mu génn ca bàmmeele ba te mu dekkal ko, demoon nañu, nettali la ñu gis. Looloo tax mbooloo ma teeru ko, ndaxte yégoon nañu firnde boobu.

³ Waaye ay Farisien yu nekkoon ca mbooloo ma ne Yeesu: Kilifa gi, yeddal sa taalibe yi! Noonu mu tontu ne: Maa ngi leen koy wax, bu ñu noppee ñoom, doj yiy xaacu.

Bi Yeesu jegee dëkk ba ba séen ko, mu jooy ko, naan: Céy yaw itam, boo xamoon bésub tey yi la mana indil jàmm! Waaye fi mu ne mënuloo koo gis. Bés dina ñëwi

yu say noon di jal, wërale la. Dinañu la tëj ci biir, tanc la. Dinañu la yàqaate, yaw ak sa waa dëkk. Doj dootul des ci kaw doj ci yaw, ndaxte ràññewoo jamano ji Yàlla ñëwe, wallusi la.

¹ Bi nga xamee ne, Yeesu dugg na Yérusalem, dëkk ba bépp yengatu ne: Kii moo di kan? Mbooloo ma tontu leen ne: Kii moo di yonentu Yàlla Yeesu, bi jóge Nasarett ci Galile. ⁴ Farisien yi nag di waxante naan: Gis ngeen, mënuleen ci dara; ñépp a ngi koy topp!

² Noonu Yeesu dugg Yérusalem, dem kër Yàlla ga, xool lépp, ba noppi génn dem dëkku Bétani, moom ak fukki taalibe ya ak ñaar, ndaxte dafa guddi.

122. Yeesu duggaat na Yérusalem (Mc 21:12-19; Mk 11:12-19; Lu 19:45-46)

Anam yi: Altine la Yeesu dugg Yérusalem dàq jaaykat yi ci kër Yàlla ga.

² Bët set ñu génn Bétani ¹ dellusi ca dëkk ba, ² fekk Yeesu xiif. Noonu mu séen fu sore garabu figg gu sèq ¹ ca yoon wa, ² mu dem seeti, ndax am na ay doom. Waaye bi mu fa eggee, gisul lu dul ay xob, ndaxte jamanoy figg duggagul. Ci kaw loolu mu ne garab gi: Dootuloo meññ mukk! Taalibe yi dégg loolu mu wax. ¹ Ca saa sa figg ga daldi wow.

² Bi ñu eggee Yérusalem, Yeesu dugg ci kër Yàlla gi, daldi dàq ¹ ñépp ² ñi fay jaay ak ñi fay jënd. Mu daaneel taabali weccikatu xalis yi ak tooguy jaaykati pitax yi, te mayul kenn, mu yóbbu am njaay ci kër Yàlla gi. Mu di leen jàngal, ne leen: Ndax waxuñu ci Mbind mi: Dees na wooye sama kër këru ñaan ci Yàlla ngir xeet yépp? Waaye yeen def ngeen ko këru sàcc.

Bi ko sèriñ su mag sa ak xudbakat ya déggee nag, ñu ragal ko, ndaxte mbooloo mépp dañoo waaru ci njàngaleem. Noonu ñu seet pexem reylu ko.

¹ Noonu ay gumba ak ay lafañ ñëw ci moom ca kër Yàlla ga, mu faj leen. Bi nga xamee ne, sèriñ su mag sa ak xudbakat ya gis nañu yëf yu doy waar ya mu def, te dégg xale yu ndaw ya nekk ca kër Yàlla ga, di wax ci kaw naan: Hosanna, yaw Sëtu Dawuda bi! Ñu daldi mer. Noonu ñu ne Yeesu: Ndax dégg nga li ñuy wax? Yeesu tontu leen ne: Waaw dégg naa ko. Ndax musuleen jàng lii ci Mbind mi: Ci gëmminu perantal ak ñiy nàmp sàkkal nga sa bopp ay cant? Bi Yeesu waxee loolu, mu bàyyi leen. ² Bi timis jotee, Yeesu ak taalibe yi génn dëkk bi, ¹ jëm Bétani, fanaan fa.

123. Garabu figg gi ñu rëbb (Mc 21:20-22; Mk 11:20-26)

Anam yi: Yeesu dellu na Yérusalem talaata di jàngale ca kër Yàlla ga.

² Ci suba si, bi ñuy dem, ñu gis ne garabu figg gi dee na, ba wow koññ. Noonu Pieer fàttaliku li xewoon, ne Yeesu: Kilifa gi, xoolal, figg gi nga rëbb dee na, ba wow! ¹ Bi nga xamee ne, taalibe ya gis nañu loolu, ñu waaru naan: Nan la figg gi daldi wowe ci taxawaay bi? ² Yeesu tontu ne: Gëmleen Yàlla. ¹ Ci dégg maa ngi leen koy wax, su ngeen gëmee te baña werante, dingeen def li ma def figg gi, rax-ca-dolli bu

ngeen nee tund wale: Jógal tàbbi ca gééj ga; ² te nga gëm ne loolu dina am, bañ cee boole xel ñaar, kon sa ñaan nangu. Moo tax maa ngi leen koy wax, bu ngeen di ñaan Yàlla, lépp lu ngeen ko mana laaj, gëmleen ne jot ngeen ko, te dingeen ko am. Te it bu ngeen di ñaan, fekk ngeen jàppal kenn dara, baalleen ko, ngir seen Baay bi ci kaw baal leen seeni tooñ, yeen itam.

124. Sañ-sañ Yeesu (Mc 21:23-27; Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)

Anam yi: Talaata la ba tey.

² Gannaaw loolu ñu duggaat Yérusalem, ¹ dugg ca kër Yàlla ga, ² te Yeesu doon doxantu ca ètti kër Yàlla ga. ³ Yeesu doon jàngal nit ña ca kër Yàlla ga, di leen yégal xebaar bu baax bi. ¹ Bi muy jàngale nag ³ sèriñ su mag sa ak xudbakat ya ak ¹ njiiti xeet wa ñëw ci moom, ne ko: Yëf yii ngay def, ci ban sañ-sañ nga koy defe? Ku la may boobu sañ-sañ?

Yeesu tontu leen ne: Man itam dinaa leen laaj lenn; bu ngeen ma ko waxee, kon dinaa leen wax ci ban sañ-sañ laay defe yëf yii. La Yaxya daan def, di sóob nit ñi ci ndox, fu mu ko jële, ci Yàlla walla ci nit ñi?

Ci kaw loolu ñu daldi werante ci seen biir naan: Bu nu nee: Ci Yàlla; dina nu laaj: Lu tax gëmuleen ko kon? Te bu nu nee: Ci nit ñi; kon mbooloo mi dal ci sunu kaw, ndaxte ñépp teg nañu Yaxya ab yonent. Ñu tontu Yeesu nag: Loolu xamunu ko. Noonu Yeesu ne leen: Kon man itam duma leen wax ci ban sañ-sañ laay defe yëf yii.

125. Léebu ñaari doom ya (Mc 21:28-32; Mk 12:1a; Lu 19:47-48)

² Noonu Yeesu daldi leen wax ciy léeb. ¹ Lu di seen xalaat ci lii? Kenn nit amoon na ñaari doom. Am bés, mu ñëw ca taaw ba, ne ko: Sama doom, demal tey liggéeyi ca sama toolu réseñ. Taaw ba tontu ko ne: Maa ngi dem baay; waaye demu ca. Gannaaw gi, baay ba ñëw ca ñaareel ba, wax ko noonu. Mu tontu ko ne: Bëgguma caa dem; waaye gannaaw loolu xelam soppiku, mu dem ca. Noonu Yeesu laaj leen: Kan ci ñaari doom yooyu moo def coobareg baayam? Ñu ne: Ñaareel bi. Kon Yeesu ne leen: Ci dëgg maa ngi leen koy wax, juutikat yi ak jigéeni moykat yi ñoo leen jëkka dugg ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji. Ndaxte Yaxya ñëw na ci yeen ci yoonu njub, te gëmuleen ko; waaye juutikat yi ak jigéeni moykat yi gëm nañu ko. Te gannaaw bi ngeen gisee loolu, seen xel soppikuwul sax, ba ngeen gëm ko.

³ Bés bu nekk Yeesu di jàngale ca kër Yàlla ga. Sèriñ su mag sa ak xudbakat ya, ñoom ak njiiti xeet wa, ñu ngi ko doon wuta reylu. Waaye xamuñu woon lan lañu mana def, ndaxte nit ñépp a ngi ko doon déglu, bañ benn baat raw leen.

126. Léebu beykat, yi rey doomu boroom tool bi (Mc 21:33-46; Mk 12:1b-12; Lu 20:9-19)

³ Noonu Yeesu daldi wax nit ña léeb wii: ¹ Dégluleen beneen léeb. Amoon na fi benn boroom kër, bu jëmbët toolu réseñ. Mu ñag tool bi, gas ci biir pax, ngir nal ci réseñ yi. Mu tabax wottukaay, batale ko ay beykat, daldi tukki ³ tukki bu yàgg. ¹ Bi nga xamee ne, ² tool bi ñoree nag ¹[te] bëgg nañoo witt réseñ yi, ³ mu yónni surga ci ñoom, ngir jot wàllam ci meññeef gi. Waaye beykat yi dóor ko ay yar, dàq ko, mu dellu ak loxoy neen. Mu yónniwaat beneen surga, ² ñu dóor ko ci bopp ³ moom itam, toroxal ko, dàq ko, mu dellu ak loxoy neen. Mu yónneeti ñetteelu surga, ñu gaañ ko, dàq ko. ² Mu yónneeti beneen surga, ñu rey ko. ¹ Boroom kër gi nag yónniwaat yeneen surga, yu ëpp yu jëkk ya, beykat yi def leen noonu ñoom itam. ² Mu yónni ñeneen ñu bare, ñii ñu dóor leen, ñii ñu rey. ³ Boroom tool ba daldi ne: Nan laay def nag? ² Noonu mu dese ko kenn rekk, di doomam ji mu bëgg. Mujj mu yónni ko naan: Xajna ñu weg sama doom. ¹ Waaye bi beykat yi gisee doom ji, ñu ne ci seen bopp: Kii moo wara donn tool bi; nan ko rey, moom ndoonoom. ² Ñu jàpp ko nag, rey, sànni ci biti.

¹ Noonu Yeesu laaj leen: Bu boroom tool bi ñëwee nag, na muy def beykat yi? Ñu ne ko: Dina rey reyin wu ñaaw nit ñu soxor ñooñu, batale tool bi yeneen beykat, yi koy jox wàllam ci jamanoy meññeef. Kon Yeesu ne leen: ³ Xanaa ñëw, rey beykat yooyu, dénk tool ba ñeneen. Bi Yeesu waxee loolu, nit ña ne ko: Yàlla tere! Waaye Yeesu ne leen jàkk, daldi ne: Kon nag lu baat yii ci Mbind mi di tekki: ¹ Xanaa musuleen a jàng lii ci Mbind yi:

Doj wi tabaxkat yi sànni; mujj na di doju koñ;
ci Boroom bi la loolu jóge, te yéemu nanu ci.

Loolu moo tax maa ngi leen koy wax, dinañu leen xañ nguuru Yàlla, dénk ko xeet wuy def ay jëfam.

Ku dal ci doj wii, dammtoo; ku mu dal ci sa kaw, rajaxe la.

Bi nga xamee ne, sëriñ su mag sa ak Farisien ya ³[ak] xudbakat ya ¹ dégg nañu léebam yooyu, ñu xam ne ñoom lay wax. Noonu ñu di ko fexee jàpp ³ ca taxawaay ba, waaye ragal nañu nit ña, ndaxte ñëpp teg nañu ko ab yonent, ² ba ñu bàyyi ko fa, dem.

127. Léebu céet ga (Mc 22:1-14)

¹ Gannaaw loolu Yeesu nettali leen beneen léeb, ne leen: Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni buur, buy waajal céetu doomam ju góor. Noonu mu yónni ay surgaam, ngir ñu woo gan yi ca céet ga, waaye gan yi bëgguñoo ñëw. Kon mu yónneeti yeneen surga, ne leen: Bu ngeen demee, yégalleen gan yi sama woote bii: Reer yi noppi na, reylu naa samay nag ak samay jur gu duuf; lépp sotti na, ñëwleen ci reer yi. Waaye ba tey wuyuwuñu ko; ñu dem, kenn ki ca toolam, kenn ki jaayaani, ña ca

des jàpp surga ya, toroxal leen, rey leen.

Noonu buur mer, daldi yónni ay xarekatam, ngir ñu rey bóomkat yooyule, lakk seen dëkk. Ci kaw loolu mu ne surga ya: Reeri céet gi noppi na, waaye ñi ñu woo yeyoowuñu ko. Demleen nag buntu dëkk ba, woo ku ngeen fa gis ci reeri céet gi. Noonu surga ya génn ca yoon ya, boole ña ñu fa gis ñépp, ñu bon ña ak ñu baax ña, ba néegu reer ya fees ak ay gan.

Bi nga xamee ne, buur bi dugg na nag, ngir seetsi gan yi, mu gis fa nit ku solul mbubb, mu ñu wara sol ca céet ga. Buur ne ko: Sama waay, naka nga dugge fii, te amuloo mbubbum céet? Waa ji ne miig. Noonu buur ba ne ay surgaam: Yeewleen ko ci tànk yi ak ci loxo yi, sànni ko ci biti ci lëndëm gi. Foofa dees na fa jooy te yéyu. Ndaxte ñi ñu woo bare nañu, waaye ñi ñu tànn barewul.

128. Galag gi ñuy fey buur bi Sésaar (Mc 22:15-22; Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)

Anam yi: Talaata la ba tey.

¹ Booba Farisien ya dem gise, ba xam lu ñu wara def, ngir fiir Yeesu ci waxam. ³ Noonu ñu koy yeeru, daldi yónni ay nit ñu mbubboo njob, sas leen ñu fexe koo jàpp ci ay waxam, ngir jébbal ko boroom réew, ma yor kilifteef ak sañ-sañ. ¹ Noonu ñu yónni ci moom seeni taalibe ak ñi far ak buur bi Erodd, ne ko: Kilifa gi, xam nanu ne ku wóor nga, ³ li ngay wax te di ko jàngale lu jub la te ragaloo kenn, ¹ ndaxte seetulo jëmni nit. ³ Amuloo parlàqu, waaye dangay xamle yoonu Yàlla ci bu wóor.

¹ Wax nu nag loo xam ci lii: Ndax jaadu na, nu fey buur bi Sésaar galag walla déet?

² Nu fey ko walla nu bañ koo fey?

¹ Waaye Yeesu xam seen njoblan, ² seen naaféq, ³[ak] seen pexe, ¹ mu ne leen nag: Lu tax ngeen bëgg maa fiir, yeen naaféq yi? ² Indilleen ma posetu denariyon, ¹ bi ñuy feye galag, ² ma seet. ¹ Ñu daldi ko jox nag benn posetu denariyon. ² Noonu Yeesu laaj leen: Kan lañu ci def nataalam ak turam? Ñu tontu ko: Sésaar. Noonu Yeesu ne leen: Joxleen nag Sésaar li Sésaar moom, te jox Yàlla li Yàlla moom. ³ Noonu mēnuñu ko wona jàpp ciy waxam ci kanamu mbooloo ma; ñu waaru ci tontoom, ba wedam. ¹ Bi nga xamee ne, dégg nañu loolu, ñu waaru, bàyyi ko, daldi dem.

129. Saduseen yi ak ndekkite li (Mc 22:23-33; Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)

¹ Bés boobale ay Saduseen ñew ci moom. Saduseen yi nag ñoom gēmuñu ne ndekkite am na. Noonu ñu laaj ko naan: Kilifa gi, Musaa nee woon na ci Tawreet: Boo xamee ne góor dee na te amul doom, na rakkam donn jabaram, ngir sàkkal magam njaboot. Amoon na ci nun nag juróom-ñaari góor, ñu bokk ndey ak baay. ³ Taaw ba takk jabar, faatu, te bàyyiwul doom. Ñaareel ba takk jigéen ja, def noonu; ak ñetteel ba, ba juróom-ñaar ñépp faatu te bàyyiwuñu doom. Gannaaw ga nag, jigéen ja it faatu. Ci ndekkite li nag, kan ci ñoom moo wara donn jigéen ja, fekk ku

nekk ci juróom-ñaar ñi mas na koo takk?

¹ Waaye Yeesu tontu leen ne: Yeena ngi cig réer, ndaxte xamuleen Mbind mi mbaa kàttanu Yàlla. ³ Ci àddina sii, góor ñi ak jigéen ñi dañuy séy. Waaye ña ñu àtte ne, yeyoo nañoo bokk ci dundu èllég ak ci ndekkite li, kenn du am jabar, kenn du am jëkkër. Dafa fekk ne mēnатуñoo dee, ndaxte dañuy mel ni malaaka yi. Ay doomi Yàlla lañu ndaxte doomi ndekkite li lañu. ¹ Te lu jëm ci ndekkitel ñi dee, ³ Musaa sax wone na ne, néew yi dinañu dekki. ¹ Xanaa musuleena jàng la leen Yàlla waxoon ² ci Tawreetu Musaa ci saarum ngarab si: Maay Yàllay Ibrahima, Isaaxa ak Yanxóoba? Li ci génn mooy, nekkul Yàllay ñi dee, waaye Yàllay ñiy dund la. Kon sóobu ngeen cig réer. ³ Ci kaw loolu ay xudbakat ne ko: Li nga wax dëgg la, kilifa gi! ¹ Bi nga xamee ne, mbooloo ma dëgg nañu loolu, ñu waaru ndax li mu jàngale.

130. Ban santaane moo gëna màgg ci yoonu Musaa (Mc 22:34-40; Mk 12:28-34a; Lu 20:40)

² Bi ñuy werante, benn xudbakat ñëw, dëgg seen waxtaan, gis ne Yeesu tontu na leen tont lu leer. ¹ Gannaaw gi, Farisien ya yég nañu ne, yey na Saduseen ya. Kon nag ñu daldi daje. Noonu kenn ci ñoom, ka nekk xudbakat, fexe koo fiir. Mu laaj ko: Kilifa gi, ban ndigal moo gëna màgg ci yoonu Musaa?

² Noonu Yeesu tontu ko ne: Bii: Bànni Israyil, déglul! Yàlla sunu Boroom moom rekk mooy Buur. Kon nanga bëgg Yàlla sa Boroom ak sa xol bépp ak sa bakkan bépp, sa xel mépp ak sa kàttan gépp. ¹ Loolu moo di li jëkk te ëpp ci li Yàlla santaane. ² Te ñaareel bi, lii la: Nanga bëgg sa moroom, ni nga bëgge sa bopp. ¹ Ñaari ndigal yooyu tēnk nañu yoonu Musaa wépp, moom ak waxi yonent yi. ² Ndigal yii ñoo sut yépp.

Xudbakat bi ne ko: Waaw kilifa gi, li nga wax dëgg la: Yàlla kenn la, te amul jeneen Yàlla ju dul moom. Te nga bëgg ko ak sa xol bépp ak sa xel mépp ak sa kàttan gépp moo dàq bépp sarax, bu ñuy yóbbu ngir mǎggal Yàlla, ak bu ñuy lakk ca bérabu rendikaay ba. Bi Yeesu gisee nag ne, tontu na ak xel, mu ne ko: Sorewuloo nguuru Yàlla.

131. Ndax Almasi bi mooy sētu Dawuda? (Mc 22:41-46; Mk 12:34b-37; Lu 20:41-44)

Anam yi: Talaata la ba tey.

¹ Bi Farisien ya dajee nag, ² Yeesu ma nga doon jàngale ca kër Yàlla ga, [mu] laaj leen: ¹ Lu ngeen xalaat ci Almasi bi; kan la nekk sētam? Ñu tontu ko: Dawuda. Noonu Yeesu ne leen: ² Lu tax xudbakat yi di wax ne, Almasi bi mooy sētu Dawuda? Dawuda moom wax na ci kàttanu Xel mu Sell mi naan: Boroom bi nee na sama Boroom: Toogal ci sama ndeyjoor, ba kera may daaneel say noon ci sa kanam. Gannaaw Dawuda nag wooye na ko: Boroom bi; naka mu nekke sētam? ¹ Ci kaw

loolu kenn mënu koo tontu genn kàddu. Te li dale ci bés booba kenn ñemeetu koo laaj dara. ² Noonu mbooloo mu mag mi di ko déglu ak bannex.

132. Yeesu gëdd na xudbakat ya ak Farisien ya (Mc 23:1-39; Mk 12:38-40; Lu 20:45-47; 13:34-35)

Anam yi: Talaata la ba tey.

³ Bi ko nit ña fa nekkoon ñépp doon déglu, Yeesu ne ay taalibeem: Moytuleen xudbakat yi; ¹ Xudbakat ya ak Farisien ya ñu ngi toog ci jalu Musaa. Lépp lu ñu leen wax nag, defleen ko te sàmm ko, waaye buleen roy seeni jëf, ndaxte dañuy wax waaye duñu ko jëfe. Dañuy takk say yu diis, yen leen ci nit ñi, waaye duñu ko nangoo laal sax ak seen cati baaraam. ³ Ñu ngi lekk alalu jigéen ñi seen jëkkër faatu, di ñaan Yàlla ay ñaani ngistal yu gudd. ¹ Dañuy def seeni jëf yépp, ngir nit ñi gis leen, di takk ay téere yu réy, tey réyal seeni laari mbubb. ³ Ci jàngu yi, toogu yu féete kanam lañuy wut, te toogu yu yiw lañuy taamu ci reeri xew yi. Dañoo bëgg di doxantu, sol ay mbubb yu réy, te ñépp di leen nuyoo ñaari loxo ci pénc mi, ¹ di leen wooye: Kilifa gi. ³ Seen mbugal dina gëna tar.

¹ Waaye yeen buñu leen wooye: Kilifa gi, ndaxte kenn rekk moo di seen Kilifa, te yeen ñépp ay mbokk ngeen. Te buleen tudde kenn seen baay ci àddina, ndaxte kenn rekk moo di seen Baay, ki ci kaw. Buñu leen tudde it ay njiit, ndaxte kenn rekk moo di seen Njiit, mooy Krist. Ki gëna mag ci yeen mooy ki nangoo nekk seen surga. Kuy yekkatiku, dees na la suufel; kuy suufelu, ñu yekkati la.

Yeen xudbakat yi ak Farisien yi, naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yeena ngi tëj nguuru Yàlla Aji Kawe ji ci kanamu nit ñi; yeen dungeen ci dugg, te dungeen bàyyi ku ci bëgga dugg, mu dugg ci.

Yeen xudbakat yi ak Farisien yi, naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yeena ngi wër géej ak suuf, ngir sàkku benn taalibe, ba noppi ngeen def ko nitu safara, ku leen yées ñaari yoon.

Yeen njiit yu gumba yi, dingeen torox! Yeena ngi wax ne: Ku giñe kër Yàlla gi, ngiñ li duggul, waaye ku giñ ci wurusu kër Yàlla gi, dugg na. Yeen ñi dof te gumba! Lan moo gëna màgg, wurus wi walla kër Yàlla, gi tax wurus wi sell? Dangeen ne it: Ku giñe bérab bi ñuy rendee ci kër Yàlla gi, ngiñ li duggul, waaye ku giñ ci sarax si ci kawam, dugg na. Gumba yi! Lan moo gëna màgg, sarax si walla bérabu rendikaay bi tax sarax si sell? Ku giñe bérabu rendikaay bi, giñ nga ci rendikaay bi ak li ci kawam lépp. Ku giñe kër Yàlla gi, giñ nga ci kër Yàlla gi ak Ki ci dëkk. Ku giñ ci asamaan, giñ nga ci jalu Buur Yàlla ak Ki ci toog.

Yeen xudbakat yi ak Farisien yi, naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yeena ngi sàkk asaka ci naana ak anett ak kumin, te sàggane yi gëna màgg ci yoonu Musaa, maanaam njub, yërmande ak ngëm. Loolu ngeen wara def, waxuma nag ngeen bàyyi la ca des. Yeen njiit yu gumba yi! Yeena ngi segg wallax-njaan, tey wann giléem.

Yeen xudbakat yi ak Farisien yi, naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yeena ngi setal bitib kaas bi ak ndab li, waaye ci biir dafa fees ak càcc ak éppal. Farisien yu gumba yi! Jëkkleena setal biir kaas bi ak ndab li, ngir biti bi itam set.

Yeen xudbakat yi ak Farisien yi, naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yeena ngi mel ni bàmmeel yu ñu weexal. Ci biti am nañu melo wu rafet, waaye ci biir dañoo fees ak yaxi ñi dee ak tilim ju nekk. Yeen itam, ci ngistal dangeena mel ni ñu jub, waaye ci seen biir dangeen fees ak naaféq ak lu bon.

Yeen xudbakat yi ak Farisien yi, naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yeena ngi tabax xabruy yonent yi, tey rafetal bàmmeeli ñu jub ñi. Te yeena ngi wax ne: Bu nu fekke woon sunu jamanoy maam, dunu ànd ak ñoom ciy tuur deretu yonent yi. Seede ngeen nii ne, yey ngeen seen bopp, te yeenay doomi ñi doon rey yonent yi, di aw seen tànkì baay, ba yées leen sax. Yeen ñi mel ni ay jaan, te fees ak dajar niy co, naka ngeen di mucce mbugalu safara?

Moo tax maa ngi leen di yónnee ay yonent ak ay boroom xam-xam ak ay xudbakat. Ñenn ñi dingeen leen rey te daaj leen ci bant; ñeneen ñi dingeen leen dóor ay yar ci seeni jàngu, di leen fitnaal ci dëkkoo-dëkk. Noonu deretu ñi jub, ji ñu tuur jépp ci àddina, dina xëppu ci seen kaw, li dale ci deretu Abel mi jub, ba ci deretu Sakaria doomu Baraki, mi ngeen rey ci diggante bérab bu sell bi ak bérab bi ñu rendee sarax si. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, loolu lépp dina dal ci niti jamano jii.

Yérusalem, Yérusalem, yaw miy rey yonent yi, tey sànni ay doj ndaw yi, ba ñu dee, aka maa béggoona dajale say doom, ni ginaar di wuufe ay cuujam, te nanguwuleen! Kon nag Yàlla dina bërgël seen kër, ba mu gent. Ndaxte maa ngi leen koy wax, dungeen ma gisati li dale tey, ba kera ngeen ne: Yaw miy ñëw ci turu Boroom bi, ku barkeel nga!

133. Saraxu soxna si (Mk 12:41-44; Lu 21:1-4)

² Noonu Yeesu toog ca kër Yàlla ga, jànnook ndab, yi ñuy def sarax ngir Yàlla, muy xool nit ña cay dugal seen xaalis. Am nag ay boroom alal, yu ci di def xaalis bu bare. Gannaaw ga daal benn jigéen ju jëkkëram faatu, te mu ñàkk, ñëw, def ci ñaari poseti xàñar, yu matul sax dërëm. Bi ko Yeesu gisee, mu woo taalibe yi, ne leen: Ci dëgg maa ngi leen koy wax, li jigéen ju ñàkk jee dugal ca defukaay ya moo épp maana alalu ñeneen ñi ñépp. Ñoom ñépp dañu sàkku ci seen barele, waaye moom dafa sàkku ci néewleem, ba far ko joxe lépp, toog.

134. Yeesu wax na ni mu wara faatoo (Yow 12:20-36a)

Anam yi: Talaata la ba tey.

⁴ Ca mbooloo ma, amoon na ca ay Grekk yu bokk ca ña ñëwoon Yérusalem ngir jaamu Yàlla diirub màggal ga. Ñëw nañu ci Filipp, mi dëkk Betsayda ci diiwaanu Galile, ne ko: Sang bi, danoo béggoona gis Yeesu.

Filipp dem wax ko Andre; ñu ànd, waxi ko Yeesu. Mu tontu leen ne: Waxtu wi ñu wara feeñale ndamu Doomu nit ki jot na. Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, fi ak peppu dugub ji wadd ci suuf jaarul ci dee, du mana weesu li mu doon: pepp donj. Waaye bu deeyee, dina jur pepp yu bare. Ku bëgg bakkanam dina ko ñàkk, waaye ku ko bañ ci àddina sii, dina ko denc ngir dund gu dul jeex gi. Ku bëgga doon sama surga, na ma topp. Bu ko defee, fu ma nekk, fa lay nekk moom itam. Ku may liggéeyal, sama Baay dina ko teral.

Léegi nag damaa jàq. Lu may wara wax? Mbaa du dama naan: Baay, musal ma ci li nara xew waxtu wiy ñëw? Déedéet, ñëw naa sax ngir jaar ci waxtu woowu. Baay, màggalal sa tur!

Noonu ñu dëgg baat bu jóge asamaan naan: Màggal naa ko ba noppi, te dinaa ko màggalaat.

Mbooloo ma fa teewoon te dëgg baat ba daldi ne: Dënnu la woon! Ñeneen naan: Malaakaa doon wax ak moom. Waaye Yeesu ne leen: Taxuma baat boobu jolli, waaye yeena tax. Àtteb àddina si jot na: léegi ñu dàq malaaka mu bon, mi jiite àddina si. Te man, bu ñu ma yekkatée, ma tiim suuf, dinaa wootal nit ñépp ci man. Ci baat yooyu la doon misaale ni mu wara faatoo. Mbooloo ma tontu ko ne: Jàng nanu ci sunu téereb yoon ne, Almasi bi dina sax ba fàww. Kon yaw, nan nga mana waxe ne, Doomu nit ki dina yekkatiku? Kuy Doomu nit kooku?

Yeesu ne leen: Leer gi dootul yàgg ak yeen. Doxleen, ci bi ngeen dee am leer gi, ngir lëndëm bañ leena bett. Ndaxte kuy dox ci lëndëm doo xam foo jëm. Kon ci bi ngeen dee am leer gi, gëmleen ko, ngir ngeen doon doomi leer.

135. Yeesu bàyyi na Yawut yi ci seen ngëlëm (Yow 12:36b-50)

⁴ Bi mu waxee loolu ba noppi, Yeesu dafa dem, nëbbatuji leen. Firnde yi mu leen won yépp taxul ñu gëm ko, ngir li yonent Yàlla Esayi waxoon am:

Boroom bi, ana ku gëm sunu waare?

Kan la Boroom bi won dooleem?

Mënuñu woona gëm, ndaxte Esayi dafa waxaat ne:

Yàlla dafa gumbaal seeni bët,

def ba ñu dëgër bopp,

ngir seeni bët baña gis,

seen xel baña xam,

ñu baña woññiku ci man

ngir ma wéral leen.

Esayi dafa wax loolu, ndaxte gisoon na ndamu Yeesu te mi ngi doon wax ci ay mbiram.

Fekk na ci biir njiit yi sax, ñu bare gëmoon nañu Yeesu, waaye Farisien yee tax fésaluñu ko, ndaxte dañoo ragaloon, ñu dàq leen ca jàngu ba. Ngërëmu nit a leen

gënaloon ngërëmu Yàlla.

Yeesu yégle ne: Ku ma gëm, gëmuloo ma waaye gëm nga ki ma yónni. Ku ma gis, gis nga ki ma yónni. Ni ag leer laa wàcce ci àddina, ngir ku ma gëm du des ci lëndëm gi. Ku dégg samay wax te toppu leen, du man maa koy daan, ndaxte wàccuma ngir daan àddina, waaye damaa ñëw ngir musal ko. Ku ma beddeeku te nanguwul samay wax, dina fekk fii li koy daan: samam njàngalee koy daan keroog bés bu mujj ba. Ndaxte waxuma ci sama coobare, waaye Baay bi ma yónni ci boppam, moo ma sant li ma wara wax ak li ma wara jàngale. Te xam naa ne, li muy santaane day joxe dund gu dul jeex. Kon li ma wax, dama koy wax, ni ma ko Baay bi sante.

136. Yàqug Yérusalem ak dellusig Doomu nit ki (Mc 24:1-42; 10:17-23; 25:1-46; Mk 13:1-37; Lu 21:5-36; 12:11-12)

Anam yi: Talaata la ba tey.

² Bi Yeesu jóge ca kër Yàlla ga, ¹ ay taalibeem ñëw ci moom, ngir won ko tabaxi kër Yàlla ga, ³ ak ni ñu ko rafetale ak ay doj yu jafe ak alal ju ñu jébbal Yàlla. ² Kenn ca taalibe ya ne ko: Kilifa gi, xoolal! Ni mu réye ay doj, te rafete ni ay taax! Waaye Yeesu tontu leen: Du gis ngeen taax yu réy yii yépp? ¹ Ci dégg maa ngi leen koy wax, ³ li ngeen gis fii lépp, jamano dina ñëw joo xam ne, dina daanu ba doj dootul des ci kaw doj.

² Gannaaw loolu, bi nga xamee ne, Yeesu toog na ci tundu Oliw ya, jàkkaarlook kër Yàlla ga, Pieer, Saak, Yowanna ak Andre fekki ko cig wet, laaj ko ³ ne: Kilifa gi, kañ la loolu di am? Te luy tegtal ne, ² mbir yii yépp a ngi ³ waaja xew, ¹ te luy tegtale ne, yaa ngi ñëw te àddina di tukki?

Tënk bi (Mc 24:4-8; Mk 13:5-8; Lu 21:8-11)

² Noonu Yeesu tontu leen: Moytuleen, bu leen kenn nax. ¹ Ndaxte ñu bare dinañu ñëw ci sama tur ne: ³ Moom laa; ¹ Maa di Krist; ³ walla ñu naan: Jamano ji jegesi na. ¹ Te dinañu nax ñu bare. ³ Buleen topp ñooñu. ¹ Dingen dégg ay xare ak coowi xare ³ ak ay réew yu jóg. Wottuleen, ¹ buleen ci tiit, ndaxte ³ fàww yooyule jékka am. Waaye taxul mujug jamano daldi taxaw. Noonu mu teg ca ne: Xeet dina jóg, xeex ak weneen xeet, réew dina xeex ak meneen réew. ¹ Dina am ay ³ wopp ak ¹ ay xiif ak ay yengu-yenguy suuf ci bérab yu bare. Waaye loolu lépp mooy ndoortel metit yi, mel ni jigéen juy matu. ³ Dina am it ay xew-xew yu raglu ak ay firnde yu mag yuy jóge asamaan.

Dinañu leen fitnaal (Mc 10:17-22; 24:9-10; Mk 13:9-13; Lu 12:11-12; 21:12-19)

¹ Waaye moytuleen nit ñi, ndaxte ³ bala looloo xew, ¹ dees na leen jébbale, mettital leen, rey leen. ³ Dees na leen jàpp, fitnaal leen, di leen jébbal àttekat yi ca jàngu ya,

těj leen kaso, te dóor leen ay yar ci seeni jàngu. ¹ Dees na leen yóbbu ngir man ci kanami boroom réew ak i buur, ngir ngeen seede ma ci ñoom ak ci ñi dul Yawut. ³ Loolu dina leen ubbil bunt, ba ngeen man maa seedeel.

³ Bu ñu leen yóbbu ca jàngu ya, ca kanamu kilifa ya ak àttekat ya, ² dēj leen ci péncum layoo, buleen jàq, ³ buleen am xel ñaar ci li ngeen wara tontu ak nan ngeen wara tontoo, walla lu ngeen wara wax, ndaxte Xel mu Sell mi dina leen xamal ca waxtu woowa li ngeen wara wax. ² Li ngeen jot ca waxtu woowa waxleen ko, ndaxte ¹ du yeenay wax, waaye Xelum seen Baay mooy wax ci yeen. ³ Fasleen yéenee baña wut lay ngir musal seen bopp. Ndaxte man ci sama bopp maa leen di jox kàddu ak xel moo xam ne, seeni noon duñu ko mana teggi, mbaa ñu di ko weddi.

¹ Te xeet yépp dinañu leen bañ ndax sama tur. Bu loolu amee, ñu bare dinañu dàggeeku, di booleente tey bañante. ² Mag dina joxe rakkam cig dee, baay joxe doomam; ay doom it dinañu jóg, di bañ seeni waajur, di leen reylu. ³ Seenii waajur sax ak seeni doomi ndey, seeni mbokk ak seeni xarit, dinañu leen jébbal àttekat yi, ba ñu rey ñenn ci yeen. Te ñépp dinañu leen bañ ndax sama tur. Waaye seen genn kawar sax du neen. Seen muñ moo leen di musal.

Ñu yégle xebaar bu baax bi xéet yépp (Mc 24:11-14; 10:23; Mk 13:10)

¹ Te it ñu bare ñuy mbubboo turu yonent dinañu feñ, nax nit ñu bare. Te gannaaw lu bon day law, mbèggeelug ñi épp dina wàññiku. Waaye ku muñ ba ca muj ga, muc. ¹ Boo xamee ne, fitnaal nañu leen ci dëkk bii, demleen ca ba ca kanam. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, dungeen mana wër dëkki Israyil yépp, te Doomu nit ki ñëwul. ² Fàww xebaar bu baax ¹ bii ci nguuru Yàlla ² jékka jib ¹ ci àddina sépp, ngir mu nekk seede ci xeet yépp. Bu loolu amee, muju jamano ji jot.

Ñu nappaaje Yérusalem (Lu 21:20-24)

³ Bu ngeen gisee ay xarekat wër dëkku Yérusalem, xamleen ne jamano, ji ñu koy yàq, agsi na. Kon nag ku nekk ci biir diiwaanu Yude, nanga daw ca tund ya; ku nekk ci biir dëkk bi, nanga ko génn; te ku nekk ca tool ya, bul dugg ca dëkk ba! Ndaxte ci bés yooyu, Yàlla dina fey jéf yi, te li ñu bindoon ci téereb Yàlla dina mat. Ngalla jigéen ñi ëmb ca bés yooya, ngalla it ñiy nàmpal. Ndaxte tiis wu metti dina am ci réew mi, te Yàlla dina wàcce meram ci waa réew mii. Dees na leen reye ak i jaasi, jàpp leen jaam, yóbbu leen ci réewi àddina sépp. Te ñi dul Yawut dinañu nappaaje Yérusalem, ba kera jamanoy ñi dul Yawut mat.

Lu araaam luy yàqe (Mc 24:15-22; Mk 13:14-20)

² Bés baa ngi ñëw, bu li ñuy wax: Lu araaam luy yàqe, tegee ca bérab bu mu yelloowul; ¹ Mooy li ñu doon wax jaarale ko ci yonent Yàlla Dañel; ku ko jàng, nanga ko xam. ² Bu ngeen gisee loolu nag, ku nekk ci biir diiwaanu Yude, nanga

daw ca tund ya. Ku nekk ci kaw taax mi, bul wàcc ngir dugg kër gi, fab say yëf ya fa nekk. Ku nekk ci tool bi, bul ñibbi ngir fab sa mbubb. ¹ Ngalla jigéen ñi ëmb ca bés yooyu, ngalla it ñiy nàmpal. Ñaanleen nag seen gàddaay bumu nekk jamanoy seddaayu lolli, walla bésu noflaay bi. ² Ndaxte booba dina am metit wu réy, wu musula am, ba àddina sosoo ak tey, te dootul am mukk. Te bu Boroom bi wàññiwul bés yooyu, kenn du muc, waaye wàññi na leen ndax gaayam ñi mu tànn.

Yeesu ñëw ni melax (Mc 24:23-31; Mk 13:21-27; Lu 21:25-27)

² Booba nag, bu leen kenn waxee: Kaayleen gis, Krist a ngi fi; mbaa: Xoolleen, mu nga fale; buleen ko gëm. Ndaxte ñiy mbubboo turu Krist ak ñiy mbubboo turu yonent, dinañu feeñ, di joxe ay firnde yu réy ak ay kéemaan, ba ciy nax sax ñi Yàlla tànn, su loolu manooa am. Wax naa leen ko lu jiiitu. Kon nag moytuleen. ¹ Bu ñu leen waxee nag: Seetleen, mu nga nale ca àll ba; buleen génn, mbaa ñu ne: Seetleen mu ngi nii ci biir kër gi; buleen ko gëm. Ndaxte ni melax di fàqe penku, te lerax ba sowu, noonu la ñëwu Doomu nit ki di mel. Fa médd nekk, fa la tan yiy dajee.

Gannaaw metitu bés yooyule nag, ³ ay firnde dinañu feeñ ci jant bi, ci weer wi ak ci biddiww yi. ¹ Ca saa sa jant bi dina lëndëm te weer wi dootul leer; biddiww yi dinañu fàq, daanu ci asamaan, te kàttani asamaan yi yengu. ³ Ci kaw suuf xeet yi dinañu tiit, jaaxle ndax riiru géj gi ak yengu-yengub duus yi. Bu boobaa, nit ñiy xëm ndax tiitaange, bu ñuy xalaat musiba, yi nara wàcc ci àddina, ndaxte dees na yengal kàttani asamaan. ¹ Booba firnde ji taxaw, Doomu nit ki feeñ ci asamaan, te xeeti àddina sépp dinañu jooy. Dinañu gis Doomu nit ki di ñëw ci niiri asamaan si, ànd ak kàttan ak ndam lu réy. Dina yónni ay malaakaam ak baatu liit bu dégtu, ñu dajale ñi mu tànn ci ñeenti xebla yi, ² fa àddina dale, ba fa asamaan yem, ¹[ak] fa asamaan dale ba fu mu yem.

Xoolleen te pare (Mc 24:32-42; Mk 13:28-37; Lu 21:28-36)

³ Bu mbir yooyu di tàmbalee xew nag, boo yaboo ngeen siggi, téen, ndaxte seen njot jubsi na. Noonu Yeesu misaal leen lii: ¹ Jàngleen misaalu garabu figg ga. ³ Xoolleen garabu figg ak yeneen garab yi. ¹ Boo xamee ne ay bànqaasam duy nañu, ay xobam sëq, xam ngeen ne nawet jege na. ³ Soxlawuleen kenn wax leen ne, nawet bi jubsi na xaat. Noonu itam, bu ngeen gisee loolu lépp xew, xamleen ne nguuru Yàlla jege na, ¹ mu ngi ci bunt bi sax. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, niti jamano jii duñu wéy te loolu lépp amul. Asamaan si ak suuf dinañu wéy, waaye samay wax du wéy mukk.

Waaye bés booba walla waxtu wa, kenn xamul kañ lay doon; du malaaka yi ci kaw, du sax man Doom ji, waaye Baay bi rekk moo ko xam. Ni bési Nóoyin ya, noonu lay mel, bu Doomu nit ki di ñëw. Ndaxte ca bés ya jiiitu mbënn ma, nit ñaa ngi doon lekk di naan, góor yaa ngi doon takk jabar, tey maye seeni doom, ba bés ba Nóoyin

duggee ca gaal ga; xalaatuñu woon dara, ba kera ndoxum mbënn ma di dikk, yóbbu leen. Noonu lay mel ci ñëwu Doomu nit ki. Bu boobaa, ci ñaar ñu nekk cib tool, dinañu jël kenn ki, bàyyi ki ci des. Ci ñaari jigéen ñuy wol ca ètt ba, dinañu jël kenn ki, bàyyi ki ci des. ³ Moytuleen seen nafsu diigal leen ci yàqute ak ci màndite ak ittey àddina, ba bés boobu bett leen ni mbaal. Ndaxte dina dal ci ñépp ñi nekk ci kaw suuf. Yeewuleen, di sax ci ñaan, ngir ngeen mana mucc ci loolu lépp wara xew, te mana taxaw ak kóolote ci kanamu Doomu nit ki. ² Moytuleen te xool, ¹ ndaxte xamuleen bés bu seen Boroom di ñëw.

² Mi ngi mel ni nit ku tukki, mu dénk këram ay surgaam, ku nekk ak sa sas, te sant bëkk-néeg bi, mu xool. Yeen nag xoolleen, ndaxte xamuleen kañ la boroom kër gi di dellusi, muy ci timis mbaa ci xaaju guddi, muy ci fajar mbaa njël. Bu nee jaleñ, bumu leen bett, ngeen di nelaw. Li ma leen wax, ñépp laa ko wax: Xoolleen!

Léebu fukki janq ya (Mc 25:1-13)

¹ Booba nguuru Yàlla Aji Kawe ji dina mel ni fukki janq, ñu fab seeni làmp, génn, gatanduji boroom séet ba. Fekk juróom ca janq ya di ñu am xel, juróom ya ca des ñàkk xel. Ñi ñàkk xel nag fab nañu seeni làmp, waaye fabaalewuñu diwlin; waaye ñi am xel ñoom fab nañu seeni làmp, fabaale diwlin ciy njaq. Ni boroom séet bi yeexee ñëw nag, ñépp gëmméentu bay nelaw.

Noonu ci xaaju guddi baat jib ne: Boroom séet baa ngi, génnleen, gatandu ko. Bi ko janq ya dégge, ñu jóg, defar seeni làmp. Ñi ñàkk xel wax ñi am xel: Mayleen nu ci seen diwlin, ndaxte sunuy làmp ñu ngi bëgga fey. Waaye ñi am xel tontu leen ne: Li nu yor du doy ngir nun ak yeen; tee ngeena dem ca jaaykat ya, jënd. Bi nga xamee ne, dem nañu jëndi, boroom séet ba agsi. Ñi amoon diwlin ci seeni làmp, ànd ak boroom séet ba ca reer ya. Noonu bunt ba tëj. Gannaaw loolu janq ya ca des agsi, naan: Sang bi, Sang bi, ubbil nu. Waaye mu tontu leen ne: Ci dëgg maa ngi leen koy wax, xamuma leen.

Yeewuleen nag, ndaxte xamuleen bés ba mbaa waxtu wa.

Léebu surga, ya njaatige bi dénk xalisam (Mc 25:14-30)

¹ Te it nguuru Yàlla dafa mel ni kuy tukki bitim réew. Bi mu laata dem, mu woo ay surgaam, batale leen alalam, ku nekk lu mu àttan. Kenn ka, mu dénk ko juróomi milyoñ, keneen ka, mu dénk ko ñaar; ka ca des, benn; daldi tukki.

Bi mu demee nag, ki jot juróomi milyoñ ya dem, di ci jula, ba amaate yeneen juróom. Noonu it ki jot ñaar amaate yeneen ñaar. Waaye ki jot benn milyoñ dem, gas pax, nëbb fa xalisu njaatigeem.

Gannaaw diir bu yàgg njaatige bu surga ya dellusi, daldi leen laaj alalam. Noonu ki jot juróomi milyoñ ya jegeñsi, indi yeneen juróom, naan: Kilifa gi, dénk nga ma juróomi milyoñ; seetal, ame naa ci yeneen juróom. Njaatigeem tontu ko: Def nga lu

baax, surga bu baax nga te takku. Gannaaw takku nga ci lu tuuti, dinaa la dénk lu bare. Kaay bokk ci sama mbég. Naka noona ki jot ñaari milyoŋ it jegeñsi, ne ko: Kilifa gi, dénk nga ma ñaari milyoŋ, seetal, ame naa ci yeneen ñaar. Njaatigeem ne ko: Def nga lu baax, surga bu baax nga te takku. Gannaaw takku nga ci lu tuuti, dinaa la dénk lu bare. Kaay bokk ci sama mbég.

Gannaaw loolu nag, ki jot benn milyoŋ jegeñsi, ne ko: Kilifa gi, xamoon naa ne, nit ku néeg nga; dangay dajale foo jiwul, tey góob foo faruwul. Moo tax ma ragaloon la, ba dem, nēbb sa xaaalis ci biir suuf; mi ngii, fabal li nga moom. Waaye njaatigeem tontu ko: Surga bu bon nga te taayeel. Gannaaw xamoon nga ne, damay dajale fu ma jiwul, tey góob fu ma faruwul, kon waroon ngaa yóbbu sama xaaalis ca denckati xaaalis ya. Bés bu ma ñēwee nag, ma mana jot li ma moom ak la mu jur. Noonu njaatige bi ne: Nanguleen xaaalis bi ci moom, jox ko boroom fukki milyoŋ yi. Ndaxte ku am dinañu la dolli, ba nga barele, waaye ku amul, li nga am as néew sax, dinañu ko nangu. Te sànnileen surga bu amul njeriñ bi ci biti ci lëndëm gi. Foofa dees na fa jooy te yéyu.

Àtteb xeet yi (Mc 25:31-46; Lu 21:37-38)

¹ Boo xamee ne, Doomu nit ki mu ngi ñēw ci ndamam, ànd ak malaaka yépp, booba dina falu ni buur, toog ci jalam bu soloo ndam. Bu boobaa, dees na dajale xeeti àddina yépp ci kanamam, te dina leen xàjjale, ni sàmm di xàjjalee xar yi ak bëy yi, mu teg xar yi ci ndeyjooram, bëy yi ci càmmooñam.

Noonu Buur bi dina wax ñi féete ndeyjoor: Aagsileen, yeen ñi sama Baay barkeel, jëlleen nguur gi ñu leen waajal li dale ci njàlbéenug àddina. Ndaxte xiifoon naa, ngeen jox ma, ma lekk; te mar, ngeen jox ma, ma naan; nekkoon naa ab doxandéem, ngeen fat ma; te rafle, ngeen wodd ma; woppoon naa, ngeen seetsi ma; te ñu tēj ma, ngeen ñēw fi man. Ci kaw loolu ñi jub dinañu tontu ne: Boroom bi, kañ lanu la gisoon, nga xiif, nu jox la, nga lekk; mbaa nga mar, nu jox la, nga naan? Kañ lanu la gisoon, nga nekk ab doxandéem, nu fat la; mbaa nga rafle, nu wodd la? Kañ lanu la gisoon, nga wopp mbaa ñu tēj la, nu ñēw ci yaw? Noonu Buur bi dina leen tontu ne: Ci dēgg maa ngi leen koy wax, saa yu ngeen defalee loolu kenn ki gēna ndaw ci samay mbokk yii, man ngeen ko defal.

Gannaaw loolu dina wax ñi ci càmmooñam: Soreleen ma yeen ñi alku, te dem ci safara su dul fey, si ñu sàkkal Seytaane ak ay malaakaam. Ndaxte xiifoon naa waaye joxuleen ma, ma lekk, te mar waaye joxuleen ma, ma naan; nekkoon naa ab doxandéem, waaye fatuleen ma; te rafle, waaye wodduleen ma; woppoon naa te ñu tēj ma, waaye seetsiwuleen ma. Ci kaw loolu dinañu tontu ne: Boroom bi, kañ lanu la gisoon, nga xiif, mbaa nga mar, nga nekk ab doxandéem mbaa rafle, nga wopp mbaa ñu tēj la, te topptoowunu la? Kon dina leen tontu ne: Ci dēgg maa ngi leen koy wax, saa su ngeen ko defalul kenn ci ñi gēna ndaw, man ngeen ko defalul. Noonu

ñii dinañu sóobu ci mbugal gu dul jeex, waaye ñi jub dinañu tàbbi ci dund gu dul jeex.

³ Yeesoo ngi daan yendoo jàngale ca kër Yàlla ga, te bu guddee mu dem ca tundu wu ñuy wax: tundu Oliw ya, fanaan fa. Te nit ñépp dañu daan teela xëy ca kër Yàlla ga, di ko déglu.

Saar 19. Yeesu dafay waajal joxe bakkanam

137. Yudaa ngi fexeel Yeesu (Mc 26:1-5; 14-16; Mk 14:1-2,10-11; Lu 22:2-6)

Anam yi: Talaata la ba tey.

¹ Bi nga xamee ne, Yeesu wax na loolu lépp ba noppi, mu ne taalibeem ya: Xam ngeen ne, ñaari fan a des ci màggalu bésu Jéggi ba, te dinañu wor Doomu nit ki, daaj ko ci bant. Booba nag sèriñ su mag sa ak njiiti xeet wa ² ak xudbakat ya ¹ dajaloo ca kër gu réy gu sèriñ bu mag ba, tudd Kayif. Ñu daldi gise, ba xam lu ñu mana fexe, ba jàpp Yeesu, reylu ko. Waaye ñu ne: Bumu doon ci bésu màggal bi, ngir yengu-yengu baña am ci nit ñi, ³ ndaxte dañoo ragaloon nit ña.

Noonu Seytaane daldi solu Yudaa mi ñuy wooye Iskariyo, te mu bokkoon ca fukki taalibe ya ak ñaar. Noonu Yudaa dem waxtaani ak sèriñ su mag sa ak kilifay wottukati kër Yàlla ga, ba xam nan la leen di jébbale Yeesu. ¹[Mu] ne leen: Lan ngeen ma mana jox, ngir ma jébbal leen Yeesu? ³ Ñu am ca bannex bu réy, dig ko xalis. Yudaa nangu. ¹ Noonu sèriñ sa daldi ko waññal fanweeri poseti stateer. Li dale ci saa soosa nag Yudaa di fexe jamano, ju mu leen mana jébbal Yeesu, ³ fu mbooloo ma nekkul.

138. Ñu defar reeru màggalu Jéggi ba (Mc 26:17-19; Mk 14:12-16; Lu 22:7-13)

Anam yi: Alxemes la.

² Bés bu jékk ca màggal, ga ñuy wax: Mburu ya amul lawiir, taalibey Yeesu laaj ko: Foo bëgg, nu defaral la reeru Jéggi bi? Bés bu jékk booba nag mooy bés, ba ñu farala rendi xarum màggalu Jéggi ba. ³ Noonu Yeesu yebal Pieer ak Yowanna, ne leen: Demleen, defaral nu reeru Jéggi ba. Ñu ne ko: Fan nga bëggoon, nu defare ko fa? Mu ne leen: Bu ngeen duggee ca dëkk ba, góor gu yenu njaq lu def ndox, dina taseek yeen. Toppleen ci moom ba ca kër ga muy dugg, te ngeen ne boroom kër ga: Kilifa gi nee na: ¹ Sama jamano jege na; ci sa kër laay màggalsi xewu Jéggi ba, man ak samay taalibe. ³ Ana néegu gan, bi may lekke reeru Jéggi ba, man ak samay taalibe? Noonu dina leen won néeg bu féete kaw, te yaa, ñu defar ko ba noppi, ² ba lépp jekk. Foofa ngeen nuy defarale reer bi. Bi mu ko waxee, taalibe ya dem ca dëkk ba, gis lépp, ni leen ko Yeesu waxe woon. Noonu ñu defar reer bi.

139. Reeru màggalu Jéggi ba (Mc 26:20; Mk 14:17; Lu 22:14-18; Yow 13:1-20)

² Bi nga xamee ne timis jot na, Yeesu ñëw, ànd ak fukki taalibe yi ak ñaar. ³ Bi waxtu wi jotee, Yeesu toog ak ndaw yi, ne leen: Yàkkamti woon naa lool lekk ak yeen reeru Jéggi bii, laata ñu may sonal. Ndaxte maa ngi leen koy wax, dootuma ko lekk muk, lu dul ba kera mu mat ci nguuru Yàlla. Noonu mu fab kaas, daldi sant Yàlla ne: Jëlleen kaas bii, séddoo ko. Ndaxte maa ngi leen koy wax, dootuma naan

ndoxum réseñ mi, ba kera Yàlla di tëral nguuram.

⁴ Laata màggalu bésu Jéggi ba la woon. Yeesu xamoon na ne, waxtu wi mu wara géenne àddina, dem ca wetu Baay ba, jot na. Ku bëgg ñoñam yi nekk ci àddina la, te bëgg na leen ba fa mbëggeel mana yem. Yeesu ak taalibe yaa ngi doon reer. Fekk na booba Seytaane xiirtal Yudaa, doomu Simoŋ Iskariyo, ngir mu wori Yeesu. Yeesu xamoon na ne, Yàlla joxoon na ko sañ-sañ ci lépp, xam it ne, ca Yàlla la jóge te ca moom lay delluwaat. Mu daldi jóge ca reer ba, summi mbubbam, daldi jël ab sarbet, laxas ko ci ndiggam. Noonu mu sotti ndox ci ab këll, daldi tàmbale di raxas tàŋki taalibe ya, di leen fomp ak sarbet, ba mu laxasaayoo.

Bi mu agsee ba ca Simoŋ Pieer, kooku ne ko: Boroom bi, ndax yaw dangaa nara raxas samay tàŋk? Yeesu tontu ko ne: Xamoo fii mu nekk li may def, waaye dinga ko xami. Pieer ne ko: Déédéét, duma nangu mukki nga raxas samay tàŋk. Yeesu ne ko: Su ma la raxasul, doo bokk ak man dara. Simoŋ Pieer ne ko: Kon nag Boroom bi, bul yem rekk ci tàŋk yi, waaye raxasaaleel loxo yi ak bopp bi! Yeesu ne ko: Ku sangu ba noppi, soxlaatula raxas lu dul ay tàŋkam, ndaxte set na wecc. Yeen nag set ngeen, waaye du ñépp!

Fekk Yeesu xamoon na ki ko nara wor, looloo tax mu ne: Setuleen yeen ñépp.

Bi mu leen raxasalee seeni tàŋk ba noppi, Yeesu dafa solaat mbubbam, dellu toogaat ne leen: Ndax xam ngeen li ma leen defal? Yeen a ngi may wooye: Kilifa gi, ak: Boroom bi; te wax ngeen dëgg, moom laa. Kon bu fekkee ne, man miy Boroom bi tey Kilifa gi, maa leen raxasal seeni tàŋk, yeen itam war ngeen di raxasalante seeni tàŋk. Bàyyil naa leen fi royukaay, ngir ngeen di jëf, nii ma jëfeek yeen. Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, jaam gënula màgg sangam, mbaa ndaw, ki ko yónni. Gannaaw xam ngeen loolu, bu ngeen doxalee noonu, dingeen bég.

Yeen ñépp taxuleen may wax; xam naa ñi ma tànn. Waaye li Mbind mi wax, fàww mu am, bi ñu naan: Ki lekk sama dugub wéq na ma. Maa ngi leen koy wax ci teel, bala looloo ñëw, ngir bu ñëwee, ngeen gëm ne, Maay ki nekk. Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, ku nangu kenn ci ñi may yónni, nangu nga ma, man itam; te ku ma nangu, nangu nga ki ma yónni.

140. Yeesu yégle na ne, Yudaa moo koy wor (Mc 26:21-25; Mk 14:18-21; Lu 22:21-23; Yow 13:21-33)

⁴ Bi Yeesu waxee loolu ba noppi, ²[fekki] ñuy lekk, ⁴ mu jàq, biral ne: ² Ci dëgg maa ngi leen koy wax, kenn ci yeen, ku bokk ak man di lekk sax, dina ma wor. ¹ Taalibe ya am naqaru xol bu réy; ⁴ di xoolante, te xamuñu kan lay wax. ³ Noonu taalibe yi di laajante ci seen biir, kan ci ñoom mooy nara def loolu. ¹ Ku nekk daldi ne ko: Mbaa du man, Boroom bi? ² Mu tontu leen: Kenn ci yeen fukk ak ñaar la, kuy cappandoo ak man ci ndab li. ³ Waaye nag loxob ki may wor a ngi nekk ak man ci ndab li. Doomu nit ki mu ngi dem, ni ñu ko dogale, ¹ ni ñu ko waxe ci Mbind mi,

waaye ki koy wor dina torox; bañoona juddu moo gënoon ci moom. Yudaa, mi ko nara wor, laaj ko: Mbaa du man, kilifa gi? Yeesu ne ko: Wax nga ko.

⁴ Ka Yeesu bëggoon te mu bokkoon ca taalibe ya, ma nga sóonu woon ca kaw Yeesu. Kooku la Simoŋ Pieer liyaar, ngir mu laaj Yeesu ki ko taxoon di wax. Taalibe ba daldi walbatiku ca Yeesu, laaj ko ne: Boroom bi, kooku kan la? Yeesu ne ko: Dinaa capp dogu mburu ci ndab li; ki ma koy jox, kooku la. Noonu Yeesu jël dogu mburu, capp ko ca ndab la, daldi koy jox Yudaa, doomu Simoŋ Iskariyo. Naka la Yudaa jël dog wa, Seytaane dugg ci moom. Yeesu ne ko: Gaawantul ci li ngay def! Amul kenn ca ña fa toogoon ku xam lu tax mu wax ko loolu. Waaye gannaaw Yudaa moo yoroon boyetu xaalis bi, am ñu xalaat ne, Yeesu dafa koo wax, mu dem jëndi li war ci màggal gi, walla mu ne ko mu dem sarax misikin yi. Yudaa nag jël dogu mburu ma, daldi génn ca saa sa. Booba guddi woon na.

Bi Yudaa génnee, Yeesu ne: Léegi nag ndamu Doomu nit ki feeñ na, te ndamu Yàlla feeñ na itam ci moom. Te bu ma feeñalee ndamu Yàlla, Yàlla itam ci teewaayam dina feeñal ndamu Doomu nit ki, te dina ko def léegi. Samay soppe, sama nekk ak yeen dootul yàgg. Dingen may seet, waaye maa ngi leen di wax léegi li ma waxoon Yawut ya: Fa ma jëm, dungen fa mana dem.

141. Reeru Boroom bi (Mc 26:26-29; Mk 14:22-25; Lu 22:19-20; 1Co 11:23-26)

¹ Noonu bu ñuy lekk, Yeesu jël mburu, sant Yàlla, damm ko, jox ko taalibe ya. Mu ne leen: Jëlleen lekk, ³ lii sama yaram la, wi ma joxe ngir yeen. Defleen lii, ngir fàttaliku ma. ¹ Gannaaw loolu mu jël kaas, sant Yàlla, jox leen ko. Mu ne leen: ³ Kaas bii mooy misaal kóllère gu bees gi Yàlla fas jaarale ko ci sama deret, ji tuuru ngir yeen. ¹ Yeen ñépp naanleen ci, ndaxte lii sama deret la, ji fas kóllère gi, te mu tuuru, ngir ñu bare jot mbaalug bàkkaar yi. ^{1ko} Defleen lii ngir fàttaliku ma. ¹ Maa ngi leen di wax, dootuma naan gannaawsi tey ndoxum réseñ mii, ba kera may naan ak yeen ndoxum réseñ mu bees ci sama nguuru Baay.

142. Kan moo gëna màgg (Lu 22:24-27; Yow 13:34-35)

³ Taalibe ya it di werante, ngir xam kan ci ñoom moo gëna màgg. Yeesu ne leen: Buuri xeet àddina dañu leen di dóor yetu nguur, te kilifa yi dañuy sàkku ngërëm. Waaye yeen buleen def noonu. Ki gëna màgg ci yeen, na nekk ni ki gëna ndaw, te njiit mel ni surga. Ki toog ca lekkukaay ba, moom ak surgaam, ñoom ñaar kan moo ci gëna màgg? Xanaa du ki toog ci lekkukaay bi? Waaye man maa ngi ci seen biir ni surga.

⁴ Maa ngi leen di jox ndigal lu bees: Bëgganteleen. Nangeen di bëggante ni ma leen bëgge. Ni ñuy xame ne samay taalibe ngeen, mooy ngeen bëggante.

143. Yeesu yégle na ne, Pieer dina ko weddi (Lu 22:28-34; Yow 13:36-38)

³ Yeen nag yeenay ñi ànd ak man ci samay fitna. Man nag jox naa leen sañ-sañu nguuru, ni ma ko sama Baay joxe. Dingen lekkandoo te naanandoo ak man ci sama nguur. Te dingen toog ci jal yi di àtte fukki giir ak ñaar yu bànni Israyil. ⁴ Simoŋ Pieer laaj ko ne: Boroom bi, foo jëm? Yeesu ne ko: Fa ma jëm, mënuloo ma faa topp léegi, waaye dinga ma toppi ca kanam. ⁴ Pieer ne ko: Boroom bi, lu tax mënuma laa topp léegi? Attan naa joxe sama bakkan ngir yaw! Yeesu ne ko: Attan ngaa joxe sa bakkan ngir man? ³ Yeesu teg ca ne: Simoŋ, Simoŋ! Seytaane ñaan na, ñu jébbal leen ko, ngir mu teqale leen ni ñu teqalee dugub ak xatax. Waaye man ñaanal naa la, ngir sa ngëm dëgër. Te yaw, boo dellusee, nanga dëgëral sa mbokki taalibe yi. Pieer ne ko: Boroom bi, àttan naa ànd ak yaw ca kaso, ba ci dee sax. Yeesu tontu ko ne: Pieer, ⁴ ci dëgg-dëgg maa ngi la koy wax, ³ bala ginaar a sab tey jii, dinga weddi ñetti yoon ne, xam nga ma.

144. Njàngale mu mujj ma (Yow 14:1-16:33)

Yeesu dëfal na xolu taalibeem yi (Yow 14:1-4)

⁴ Buleen jàq. Gëmleen Yàlla te gëm ma. Am na néeg yu bare ca sama kër Baay, bu dul woon noonu, ma wax leen ko, ndaxte maa ngi dem defaral leen fa ngeen di dëkk. Te su ma leen defaralee bérab booba ba noppi, dinaa dellusi, yóbbaa leen, ba fu ma nekk, ngeen nekk fa, yeen itam. Te fa ma jëm, xam ngeen yoon wi.

Yeesu mooy yoon wi jëm ci Yàlla (Yow 14:5-14)

⁴ Tomaa ne ko: Boroom bi, xamunu fa nga jëm. Kon nan lanuy mana xame yoon wi? Yeesu ne ko: Man maay yoon wi, dëgg gi, ak dund gi. Kenn du ñëw ci Baay bi te jaarul ci man. Ndegam xam ngeen ma, dingen xam itam sama Baay. Lu weesu tey, xam ngeen ko te gis ngeen ko.

Filipp ne ko: Boroom bi, won nu Baay bi; loolu doy na nu.

Yeesu tontu ko ne: Ni ma yàggeek yeen te ba tey Filipp, xamuloo ma? Ku ma gis, gis nga Baay bi. Kon nag nan ngay mana laaje, naan: Won nu Baay bi? Xamuloo ne maa ngi nekk ci Baay bi te Baay baa ngi ci man? Kàddu yi ma leen di wax jógewuñu ci man, waaye Baay bi nekk ci man mooy matal ay jëfam. Gëmleen li ma leen wax ne: Maa ngi ci Baay bi te Baay baa ngi ci man; walla boog, gëmleen ndax jëf yi. Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax: képp ku ma gëm dina def, moom itam, jëf yi may def. Dina def sax yu gëna màgg, ndaxte maa ngi dem ci Baay bi. Te it lu ngeen ñaan ci sama tur dinaa ko def, ngir Doom ji feeñal ndamu Baay bi. Lu ngeen ñaan ci sama tur, maa koy def.

Yeesu dig na leen Xel mu Sell mi (Yow 14:15-31)

⁴ Bu ngeen ma béggee, dingen topp sama ndigal. Te dinaa ñaan Baay bi, mu jox

leen beneen Dimbalikat, buy nekk ak yeen ba abadan. Kooku mooy Xelu Yàlla, mi yor dëgg gi. Àddina du ko mana nangu, ndaxte gisu ko te xamu ko. Yeen xam ngeen ko, ndaxte mi ngi dëkk ak yeen te dina nekk ci yeen. Duma leen bàyyi ngeen wéet. Dinaa dellusi ci yeen. Des na tuuti ci kanam, àddina du ma gisati; waaye yeen dingeen ma gis. Dinaa dund, moo tax yeen itam dingeen dund. Bu keroogee, dingeen xam nag ne, nekk naa ci sama Baay, yeen it nekk ngeen ci man, te maa ngi nekk ci yeen. Ki ma bëgg, mooy kiy nangu samay ndigal te di ko topp. Ku ma bëgg, Baay bi bëgg la, te man dinaa la bëgg, di la feeñu.

Yudaa--du Yudaa Iskariyo de, beneen la woon--ne ko: Boroom bi, lu xew, ba nga nar noo feeñu nun rekk, te doo feeñu àddina sépp?

Yeesu tontu ko ne: Ku ma bëgg dina sàmm sama kàddu. Sama Baay dina ko bëgg te nun dinanu ñëw ci moom, te dëkk ci moom. Ku ma bëggul doo sàmm sama kàddu. Li may wax nag, jógewul ci man, waaye mi ngi soqikoo ci ki ma yónni.

Lii dama leen koy wax ci bi may nekk ak yeen. Waaye Dimbalikat, bi leen Baay bi di yónnee ci sama tur, muy Xelam mu Sell, dina leen jàngal lépp, di leen fàttali li ma leen waxoon lépp. Jàmm laa leen bàyyeel, sama jàmm laa leen jox, jàmm ju àddina mënula joxe. Buleen jàq, buleen tiit.

Dégg ngeen li ma leen wax: Dinaa dem, waaye dinaa dellusi ci yeen. Bu ngeen ma bëggoon, dingeen bég ci li may dem ca Baay ba, ndaxte Baay bee ma gëna màgg. Wax naa leen ko nag léegi, bala looloo ñëw, ngir bu waxtu wa agsee, ngeen gëm. Lu weesu tey duma amati jotu waxtaan ak yeen, ndaxte malaaka mu bon mi jiite àddina saa ngi ñëw. Kooku manalu ma dara. Waaye àddina si war na xam ne, bëgg naa Baay bi te ni ma ko Baay bi sante, ni laay jëfe.

Jógleen, nu dem!

Yeesu, garab gu wóor gi (Yow 15:1-17)

⁴ Man maay garab gu wóor gi, te sama Baay mooy beykat bi. Car bu soqikoo ci man te meññul, dina ko dog, sànni. Waaye car bu ci meññ, dina ko tenqi, ngir mu gëna meññ. Yeen nag, Baay bi setal na leen jaarale ko ci kàddu gi ma leen wax, ni beykat di tenqee garabam. Saxleen ci man; ma sax, man itam, ci yeen. Ni car mënula ame ay doom, bu saxul ci garab, noonu itam dungeen mana meññ li may jëfe ci yeen, bu ngeen saxul ci man.

Man maay garab gi; yeen yeenay car yi. Ki sax ci man te ma sax ci moom, dina meññ, ndaxte bu ngeen saxul ci man, dungeen man dara. Ku saxul ci man dinañu ko sànni ci biti, mu mel ni car bu ñu dagg, ba mu wow. Car yu wow nag, dañu leen di buub, sànni ci safara, ñu lakk. Bu ngeen saxee ci man te saxal samay wax ci seen xol, lu ngeen ñaan mu nangu. Liy feeñal sama ndamu Baay moo di ngeen di gëna meññ tey wone noonu ne, samay taalibe ngeen.

Ni ma Baay bi béggee, noonu itam laa leen béggee. Saxleen ci mbéggeel googu ma

am ci yeen. Bu ngeen toppee samay ndigal, dingeen sax ci sama mbëggeel, ni ma toppe sama ndigali Baay, ba tax ma sax ci mbëggeelam. Wax naa leen loolu, ngir ngeen bokk ci sama mbég, te seen bos mat sëkk. Sama ndigal mooy ngeen bëggante, ni ma leen bëgge. Genn mbëggeel mënula weesu joxe sa bakkan ngir say xarit. Samay xarit ngeen, ci kaw ngeen def li ma santaane. Dootuma leen wooye jaam, ndaxte jaam du xam li sangam di def. Xarit laa leen wooye, ndaxte xamal naa leen li ma jële lépp ci sama Baay. Du yeen yeena ma tànn, waaye man maa leen tànn, sas leen ngeen dem, meññ meññeef gu sax, ngir Baay bi def lu ngeen ko ñaan ci sama tur. Li may santaane nag, mooy ngeen bëggante.

Nit ñi dinañu bañ Yeesu ak ay taalibeem (Yow 15:18-16:4)

⁴ Bu leen àddina bañee, xamleen ne, man lañu jékka bañ. Ñi bokk ci ñoom lañu bëgg. Bu ngeen bokkoon ci ñoom, dinañu leen bëgg, ni ñu bëgge seeni ñoñ. Waaye bokkuleen ci àddina, ndaxte maa leen tànn, ber leen. Looloo tax ñu bañ leen. Fàttalikuleen li ma leen wax: jaam gënula màgg sangam. Bu ñu ma sonalee, dinañu leen sonal yeen itam. Bu ñu toppee sama wax, dinañu topp seen wax yeen itam. Waaye loolu lépp dinañu leen ko def ndax man, ndaxte xamuñu ki ma yónni. Su ma ñëwul woon, ne leen dara, duñu am bàkkaar. Waaye léegi amuñu lay ngir seeni bàkkaar. Ku ma bañ, bañ nga itam sama Baay. Su ma deful woon ci seen biir jëf yu kenn deful, kon duñu am bàkkaar. Waaye léegi nag gis nañu samay jëf te teewul ñu bañ nu, man ak sama Baay. Waaye loolu am na ngir kàddu gi am, kàddu gii ñu bind ci seen yoon: Bañ nañu ma ci dara.

Dimbalikat bi dina ñëw, mooy Xel mi jóge ci Baay bi tey yor dëgg gi. Dina jóge ci Baay bi, ma yebal ko ci yeen. Moom nag, moo may seedeeli. Te yeen itam dingeen seede samay mbir, ndaxte yeena nekkoon ak man ca njàlbéen ga.

Loolu dama leen koo wax ngir seen ngëm baña wàññiku. Dinañu leen dàq ca jàngu ya, te dinañu dem ba jamano joo xam ne, ñi leen di rey dañuy xalaat ne, ñu ngi màggal turu Yàlla. Dinañu agsi foofu, ndaxte xamuñu Baay bi te xamuñu ma. Loolu nag, wax naa leen ko, ngir bu waxtu wi jotee, ngeen fàttaliku ne, yégal naa leen ko. Waxuma leen ko ca njàlbéen ga, ndaxte maa ngi nekkoon ak yeen.

Jëfi Dimbalikat ba (Yow 16:5-16)

⁴ Léegi nag maa ngi dem ca ka ma yónni, te kenn ci yeen laaju ma fi ma jëm. Seen xol dafa jeex ndax li ma leen wax. Moona de, ci sama wàll, dëgg laa leen di wax. Li gën ci yeen mooy ma dem, ndaxte su dul loolu, Dimbalikat bi du ñëw ci yeen; waaye su ma demee, dinaa leen ko yónnee. Te bu dikkee, dina yey niti àddina ci lu jëm ci seen bàkkaar, ci lu jëm ci sama njubte, ak ci lu jëm ci àtte ba. Ci mbiri seen bàkkaar, dina leen yey ci li ñu ma gëmul. Ci mbiri sama njubte, dina leen yey ndaxte maa ngi dem ci Baay bi te dungeen ma gisati. Ci mbiri àtte ba, dina leen yey ndaxte

àtte nañu malaaka mu bon mi jiite àddina si, ba daan ko.

Li ma leen wara wax bare na, waaye dungeen ko mana dékku. Bu Xelum Yàlla yor dëgg gi dikkee nag, dina leen gindi ci lépp li jëm ci younu dëgg, ndaxte du wax ci coobarey boppam, waaye lu ko Baay bi wax, mu jottali leen ko. Dina leen yégal mbir yu ñëwagul. Dina ma màggal, ndaxte lu mu leen wax, ci man la ko jële. Lépp lu Baay bi am, maa ko moom. Looloo tax ma ne leen, lu mu leen jottali, ci man la ko jële.

Ci kanam tuuti dungeen ma gisati. Bu ñu ci tegee ab diir, ngeen gisaat ma.

Naqar wa, soppaliku na di bânneex (Yow 16:17-24)

⁴ Loolu Yeesu wax, tax na ba am ca taalibe ya, ñu waxante ne: Lu muy wax nii: Ci kanam tuuti dungeen ma gisati; bu ñu ci tegee ab diir, ngeen gisaat ma; ak naan: Ndaxte maa ngi dem ca Baay ba? Ñu ne: Teg cab diir; lu muy tekki? Xamunu li muy bëgga wax.

Yeesu gis ne, am na lu ñu ko bëgga laaj, mu ne leen: Dama ne: Ca kanam tuuti, dungeen ma gis, te bu ñu ca tegee ab diir, ngeen gisaat ma. Ndax loolu ngeen di laajante ci seen biir? Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, dingeen jooy xàcc, waaye àddina dina bég; dingeen jàq, waaye seen njàqare dina soppaliku bânneex. Jigéen ju nekk ci mat, dafay jàq, ndaxte waxtu wi mu wara jur jot na. Waaye bu doom ji juddoo, dina fàtte coonoom ndaxte day bég ci li doom ji gane àddina. Noonu nag ngeen di jàqe, yeen itam. Waaye dinaa leen gisaat, seeni xol sedd, te seen mbég moomu, kenn du ko mana dindi. Bés boobu dootuleen ma laaj dara. Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, Baay bi dina leen may lu ngeen ko ñaan ci sama tur. Ba léegi ñaanaguleen dara ci sama tur. Ñaanleen, mu nangu. Bu ko defee, seen mbég mat sèkk.

Yeesu noot na àddina (Yow 16:25-33)

⁴ Loolu lépp, dama leen koo wax ci ay misaal. Jamano dina ñëw, ju ma dootul wax ak yeen ci ay misaal, waaye ju ma leen dee wax lu leer ci Baay bi. Bu keroogee, dingeen ñaan ci sama tur. Neewuma dinaa leen ñaanal Baay bi, ndaxte Baay bi ci boppam bëgg na leen. Bëgg na leen ndaxte bëgg ngeen ma, te gëm ngeen ne, ci Yàlla laa jóge. Jóge naa ca Baay bi, ñëw àddina. Léegi maa ngi génn àddina, fekki Baay bi.

Taalibe yi ne ko: Léegi yaa ngi wax lu leer te misaaloo! Léegi gis nanu ne, xam nga lépp, te soxlawul kenn di la laaj dara. Looloo tax nu xam ne, yaa ngi jóge ci Yàlla. Yeesu ne leen: Ndax gëm ngeen léegi? Waxtu waa ngi ñëw te agsi na ba noppi, dingeen tasaaroo, ku nekk ñibbi, ma des man rekk. Waaye nag déédéet, wétuma, ndaxte Baay baa ngi may wéttali. Dama leen wax loolu, ngir ngeen am jàmm ci man. Dingeen am nattu ci àddina, waaye takkleen fit yi; noot naa àddina.

145. Ñaanu Yeesu (Yow 17:1-26)

⁴ Bi mu waxee loolu ba noppi, Yeesu dafa xool ci kaw, ne jàkk asamaan, ñaan Yàlla ne:

Baay, waxtu wi tax ma ñëw ci àddina agsi na. Feeñalal ndamu Doom ji, ngir moom itam mu mana feeñal sa ndam. Ndaxte jox nga ko sañ-sañ ci bépp mbindeef, ngir mu may dund gu dul jeex gi ñi nga ko dénk. Dund gu dul jeex gi nag, mooy ñu xam la, yaw jenn Yàlla ju wóor ji am, te ñu xam it ki nga yónni, muy Yeesu Krist. Wone naa sa ndam ci àddina, ndax li ma matal liggéey, bi nga ma santoon. Léegi nag Baay, ci sa teewaay, feeñalal ci man ndam, li ma amoon ci sa wet, laata àddina di sosu.

Xamal naa sa tur nit, ñi nga tannée ci àddina te dénk ma leen. Bokkoon nañu ci yaw, nga dénk ma leen, te sàmm nañu sa kàddu. Xam nañu léegi ne, loo ma joxaan, ci yaw la jóge, ndaxte xamal naa leen kàddu yi nga ma jox, te nangu nañu ko. Wóor na leen ne, ci yaw laa jóge, te gëm nañu ne yaa ma yónni. Ñoom laay ñaanal. Ñaanaluma waa àddina, waaye maa ngi ñaanal ñi nga ma dénk, ndaxte ci yaw lañu bokk. 10 Lu ma am, yaa ko moom, te loo am, maa ko moom; te ñoom ñoo feeñal sama ndam. Nekkatumma ci àddina, waaye ñoom ñu ngi ci; man, ci yaw laa jëm. Baay bu sell bi, sàmm leen ci sa dooley tur woowu nga ma jox, ngir ñu nekk benn, ni nu nekke benn, man ak yaw. Bi ma nekke ak ñoom, daan naa leen sàmm ci sa dooley tur, tur wi nga ma jox. Wottu naa leen, ba kenn ci ñoom sànkuwul, lu dul kiy aji réer ji, ngir li Mbind mi waxoon am.

Waaye léegi maa ngi jëmsi ci yaw, te maa ngi wax nii ci bi may nekk àddina, ngir ñu fees ak sama mbég. Jottali naa leen sa kàddu, te àddina bañ leen, ndax li ñu mel ni man, baña bokk ci àddina soosu. Ñaanuma nga jële leen àddina, waaye nga yiir leen ci Ibiis. Daño mel ni man; bokkuñu ci àddina. Samp leen ci dëgg, ngir ñu sell. Sa kàddu mooy dëgg. Ni nga ma yónnee àddina, noonu laa leen yónnee ci nit ñi. Sellal naa sama bopp ngir ñoom, ngir ñu sampu ci dëgg te sell.

Ñaanaluma leen ñoom rekk, waaye itam ñi may gëm ëllëg ndax seen wax. Damay ñaan ngir ñépp doon benn. Baay, na ñooñu nekk benn ci nun, ni nga nekke ci man te ma nekke ko ci yaw. Nañu ànd, ba àddina gëm ne, yaa ma yónni. Boole naa leen ci ndam, li nga ma sol, ngir ñu àndandoo, ni nu ànde man ak yaw. Man ci ñoom, yaw it ci man, ngir ñu gëna ànd, nekk benn, ba àddina xam ne yaa ma yónni, xam ne bëgg nga leen, ni nga ma bëgge.

Baay, bëgg naa, ñi nga ma dénk nekk ak man fa ma jëm, ngir ñu gis sama ndam, li nga ma sol, ndaxte bëgg nga ma, laata àddina di sosu.

Baay, yaw ku jub ki, waa àddina xamuñu la, waaye man xam naa la, te ñii xam nañu ne, yaa ma yónni. Xamal naa leen sa tur te dinaa ko gëna xamle, ngir mbëggeel, gi nga am ci man, nekk ci ñoom, te man it ma nekk ci ñoom.

146. Yeesu yéglewaat na ne, Pieer dina ko weddi (Mc 26:30-35; Mk 14:26-31; Lu 22:35-39; Yow 18:1a)

³Noonu Yeesu ne leen: Ba ma leen yebalee te yóbbaaalewuleen woon xalis, mbuus, walla dàll, ndax ñàkkoon ngeen dara? Ñu tontu ne: Déédéet. Mu neeti leen: Léegi nag képp ku am xalis, na ko jël; te ku am mbuus, na ko jël; ku amul jaasi, na jaay mbubbam, jënde ko jaasi. Ndaxte maa ngi leen koy wax, lii Mbind mi wax fàww mu am ci man, bi mu nee: Boole nañu ko ak ñu bon ña. Ndaxte loolu jëm ci man mi ngi mat. Noonu taalibe ya ne ko: Boroom bi, ñaari jaasee ngii. Mu ne leen: Doy na.

¹Gannaaw loolu ñu woy Yàlla, ba noppi génn, ³dem ca tundu Oliw ya, ni mu ko daan defe naka-jekk. Taalibeem ya topp ci moom. ²Booba Yeesu ne leen: Yeen ñépp dingeen ma dàggeeku, ndaxte bind nañu: Dinaa dóor sàmm bi, xari jur gi tasaaroo. Waaye bu ma dekke, dinaa leen jiiuji Galile. ¹Pieer nag daldi jël kàddu gi naan: ²Bu la ñépp dàggeekoo, man duma la bàyyi mukk. Waaye Yeesu tontu ko: Ci dëgg maa ngi la koy wax, guddig tey, bala ginaar a sab ñaari yoon, dinga ma weddi ñetti yoon. Waaye Pieer gëna sax ca la mu waxoon, naan: Boo xamee ne sax, damaa wara dee ak yaw, duma la weddi mukk. Taalibe yépp it waxe noonu.

Saar 20. Waxtu jamanoy lëndëm gi

147. Yeesu ñaan na ci toolu Setsémame ci biir tiis wu réy (Mc 26:36-46; Mk 14:32-42; Lu 22:40-46; Yow 18:1b)

¹ Bi loolu amee, ⁴ Yeesu jóge fa ak i taalibeem, jáll xuru Sédrón, dugg cib tool, ¹ ca bérab bu tudd Setsémame, mu ne taalibe ya: Toogleen fii, ma dem fale, ñaan fa. ³ Ñaanleen, ngir baña daanu cig fiir. ¹ Bi mu waxee loolu, mu ànd ak Pieer ak ñaari doomi Sébéde, daldi am tiis ba xonett. Mu ne leen: Sama xol dafa tiis, ba may bégga dee; toogleen fi, xool ak man. Bi mu waxee loolu, Yeesu dem ci kanam tuuti, ³ dand leen, ba fu aw saan mana tollu, ¹ ne nërëm ci suuf, ² di ñaan ne waxtu wi teggi ko, bu loolu manooona am. Mu ne: Abba, Baay bi, yaw mi dara tëwul, teggil ma kaasu naqar bii. Moona bumu doon sama coobare, waaye na sa coobare am. ³ Noonu malaakam Yàlla daldi koy feeñu, may ko doole. Ci biir tiis, Yeesu gëna sawar ci ñaan gi, ñaqam mel ni lumbi deret dal ci suuf.

¹ Noonu mu ñëw ca taalibe ya, fekk leen ñuy nelaw. Mu ne Pieer: Amuleen sax dooley xoolandoo ak man benn waxtu? Xoolleen te ñaan, ngir baña daanu cig fiir; seen xol jag na, waaye seen bind a woyef. Yeesu delluwaat di ñaan, ne: Sama Baay, bu fekke ne, kaasu naqar bii mënu maa teggi te naanuma ko, kon na sa coobare am. Yeesu ñëwaat ca taalibe ya, fekk leen ñuy nelaw, ndaxte seeni bët dañoo diis. Mu daldi leen bàyyi, waxaat loolu ñetteel bi yoon.

² Ñetteelu yoon mu dellusi ¹ ca taalibe ya, ne leen: ² Yeena ngi nelaw tey noppalu ba tey! Jeex na. Waxtu wi jot na; ñu ngi wor Doomu nit ki ci loxoy bàkkaarkat yi. Jógleen nu dem; ki may wor a ngi nii, di ñëw.

148. Jàppoon nañu Yeesu (Mc 26:47-56; Mk 14:43-52; Lu 22:47-53; Yow 18:2-11)

⁴ Yudaa mi ko naroonna wor xamoon na it bérab ba, ndaxte Yeesu daan na fa dem ak ay taalibeem. Yudaa daldi fa dem, yóbbaaale mbooloom xarekat ak ay alkaati, yu ko sériñ su mag sa ak Farisien ya jox. Ñu yor ay jum ak ay làmp ak it gannaay. ³ Bi Yeesu di wax mbooloo mu bare agsi, ¹ jóge ca sériñ su mag sa ak ca njiiti xeet wa, te gannaayoo jaasi ak yet; ³ ku ñuy wax Yudaa te mu bokkoon ci fukki ndaw yi ak ñaar jiite leen.

⁴ Noonu Yeesu, mi xamoon li ko waroonna dal lépp, jubsii leen, ne leen: Ku ngeen di seet? Ñu ne ko: Yeesum Nasarett. Yeesu ne: Man la. Fekk Yudaa mi ko nara wor a nga ànd ak ñoom. Bi leen Yeesu nee: Man la; ñu daldi dellu gannaaw, ba daanu. Yeesu laajaat leen, ne: Ku ngeen di seet? Ñu ne ko: Yeesum Nasarett. Mu ne leen: Wax naa leen ne, man la. Bu fekke ne nag, man ngeen di seet, bàyyileen ñii ma àndal, ñu dem. Noonu la baat boobu mu waxoon ame: Baay, kenn sànkuwul ci ñi

nga ma dénk.

¹ Fekk Yudaa moomu joxoon na leen tegtal, ne leen: ² Ki may foon, moom la; jàppleen ko, yóbbu ko te wottu ko bu baax. ¹ Mu daldi ñëw ci Yeesu nag, ne ko: Salaamu àleykum, kilifa gi! daldi ko foon bu tàng. Yeesu tontu ko: Sama xarit, xam naa lu tax nga ñëw. ³ Ci foon ngay jébbale Doomu nit ki ay noonam! ² Bi mu ko defee, ¹ ñu daldi jegesi, ² song Yeesu nag, jàpp ko.

³ Bi ñi àndoon ak Yeesu gisee liy bëgga xew, ñu ne: Boroom bi, ndax nu dóore jaasi? ¹ Ca saa sa ⁴ Simoŋ Pieer bocci jaasi, ji mu yoroon, daldi dóor surgab sèriñ bu mag ba, noppu ndeyjooram dagg. Surga boobu mi ngi tuddoon Malkus. ³ Waaye Yeesu daldi ne: Bàyyileen. Mu laal noppu waa ja, wéral ko. ⁴ Yeesu ne Pieer: ¹ Roofal sa jaasi ci mbaram, ndaxte ku bocci jaasi, jaasi moo lay rey. Xanaa xamuloo ne, man naa laaj sama Baay, te dina ma may ci taxawaay bi mbooloom malaaka mu xel dajul. Waaye su ma ko defoon, nan la Mbind mi mana ame? Ndaxte Mbind mi nee na, nii la wara ame. ⁴ Ndax warumaa naan kaasu naqar, bi ma Baay bi sédd?

³ Noonu Yeesu ne sèriñ su mag sa ak kilifay wottukati kër Yàlla ga ak njiiti xeet wa ko jàppsi woon: Jóg ngeen, gannaayoo jaasi ak yet, mel ni ñuy topp sàcc. Moona maa nga woon ak yeen bés bu nekk ca kër Yàlla ga, te jàppuleen ma. Waaye léegi seen waxtu la, ak jamanoy lëndëm gi. ¹ Waaye lii lépp xew na, ngir amal Mbindi yonent yi. ² Ci kaw loolu taalibe yépp dëddu ko, daw. Fekk amoon na ca waxambaane wu lëkkaayoo woon sér, topp Yeesu, ñu daldi ko jàpp. Waaye waxambaane wa wacc fa sér bi, daldi daw, def yaramu neen.

149. Yóbbu nañu Yeesu ca Anas te Pieer weddi na Yeesu (Mc 26:57-58; Mk 14:53-54; Lu 22:54-55; Yow 18:12-25)

⁴ Mbooloom xarekat ya ak seen kilifa ak alkaatiy Yawut ya jàpp Yeesu, daldi yeew, jëkk koo yóbbu ca Anas, ndaxte Anas mooy gorob Kayif, mi doon sèriñ bu mag ba at mooma. Kayif moo digaloon Yawut ya, ne: Li gën moo di kenn rekk dee, ngir mbooloo mi mucc.

Pieer weddi na Yeesu benn yoon

⁴ Bi ñuy yóbbu Yeesu, Simoŋ Pieer ak keneen ca taalibe ya toppoon nañu ko ¹ fu sore, ba ci èttu sèriñ bu mag ba. ⁴ Keneen kooku nag, xamante na ak sèriñ bu mag ba, moo waral mu duggaaleek Yeesu ca biir kër kilifa ga. Waaye Pieer, moom, des ca buntu kër ga. Noonu taalibe boobu xamante woon ak sèriñ bu mag ba génn, wax ak jigéen, ja doon wottu buntu kër ga, fexe Pieer dugg ci biir. Mbindaan mi doon wottu bunt bi ne Pieer: Mbaa yaw it bokkuloo ci taalibey waa ji? Mu ne ko: Déédéet, bokkuma ci. Booba dafa seddoon, ba surga ya ak alkaati ya boyal ab taal ³ ca diggu ètt ba, ⁴ di ca jaaru. Pieer itam taxaw, di jaaru ak ñoom. Sèriñ bu mag ba daldi laaj Yeesu ci lu jëm ci taalibeem yi ak ci njàngaleem mi.

Yeesu tontu ko ne: Ci mbooloo laa doon waxe. Ci kër Yàlla ga ak ci ay jàngu, fa Yawut yépp di daje, laa mas di jàngalee. Musumaa wax dara di ko nëbb. Lu tax nga may laaj? Laajal ñi doon déglu li ma leen wax. Ñoom xam nañu li ma doon wax. Bi Yeesu waxee loolu, kenn ci alkaati yi nekkoon ci wetam daldi koy pes, ne ko: Ndax nii ngay tontoo sèriñ bu mag bi? Yeesu tontu ko ne: Su ma waxee lu jaaduwwul, wone ko; waaye su ma waxee lu jub, lu tax nga may dóor? Anas daldi koy yebal ca ¹ kèru Kayif, sèriñ bu mag ba, ⁴ ñu yeew ko ba tey. ² Te foofa la sèriñ su mag si, njiit yi ak xudbakat yi yépp dajaloo.

Pieer weddi na Yeesu ñaareel bi yoon

⁴ Fekk na booba Simon Pieer, moom, ma nga taxaw di jaaru rekk. Ñu laaj ko ne: Mbaa yaw it bokkuloo ci taalibey waa ji? Waaye Pieer weddi ko, ne: Déedéet, bokkuma ci.

150. Sèriñ bu mag ba seetlu na Yeesu (Mc 26:59-68; Mk 14:55-65; Lu 22:63-65)

² Noonu sèriñ su mag si ak kureelu àttekat yi yépp di wut ku mana seede lu daan Yeesu, ba ñu man koo reylu, waaye gisuñu kenn. Teewul sax naaféq ñu bare ñew, seede ci Yeesu lu dul dëgg, waaye seen seede ànduñu. ¹ Ba mujj ñaari nit ñew ² taxaw, seede ci moom naan naan: Nun daal dëgg nanu, mu ne: Dinaa toj kër Yàlla, gii loxoy nit liggéey, tabax ci ñetti fan geneen, gu nit liggéeyul. Waaye ba tey seeni wax ànduñu.

Ci kaw loolu sèriñ bu mag bi taxaw ci seen kanam, ne Yeesu: ¹ Ndax doo tontu dara? Loo xam ci li ñii seede ci yaw? Waaye Yeesu ne cell.

Sèriñ bu mag ba ne ko: Giñloo naa la ci Yàlla miy dund, nga wax nu, ndax yaa di Almasi bi, Doomu Yàlla ji. Yeesu tontu ko: Wax nga ko. ² Moom laa. ¹ Maa ngi leen koy wax it, li dale fii dingeen gis Doomu nit ki toog ci ndeyjooru Aji Kàttan ji, di ñew ci niiri asamaan si.

Bi mu dëggee loolu, sèriñ bu mag ba daldi mer lool, ba xotti ay yéreem, daldi ne: Weddi na Yàlla, lu nu doyeeti seede? Dëgg ngeen ni mu weddee. Lu ngeen ci xalaat? Ñu tontu ko: Yoon teg na ko dee. ² Noonu ñépp teg ko dee.

¹ Ci kaw loolu ñu daldi tifli ci xar-kanamam, ² takk ay bëtam, di ko dóor ay kurfeñ, naan ko: Yaw, wax nu ci kàddug Yàlla, ku la dóor? ¹ Ñeneen talaata ko. ³ Ñu ngi ko doon tifaar it yeneeni saaga. ² Ba noppi alkaati yi teeru ko ak ay pes.

151. Pieer weddi na Yeesu (Mc 26:69-75; Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Yow 18:26-27)

Anam yi: Ci Greek (Tekstus Resepëtus) ne na ci Mark 14:68 "genn ginaar a sab". Ci yeneen kayitu Grekk gisuñu ko. Waaye dañu yaakaar ne baat bi di "genn ginaar a sab" dëgg la ndaxte:

Nettalib Yeesu

- Ci Mr 14:72 ne na "ginaar a sab ñaareelu yoon". Duñu ko wax su fekkee ne yoon wu jëkk amul woon.

- Ci Mr 14:30 Yeesu ne na ginaar dina sab ñaari yoon.

Ci Nettalib Yeesu bii ginaar gi sab wenn yoon gannaaw bi Pieer weddee Yeesu 3 yoon yu jëkk yi. Ba noppi ginaar gi sab ñaareelu yoon gannaaw Pieer weddee Yeesu yeneen 3 yoon, muy 6 yoon.

Pieer weddi na Yeesu ñetteel bi yoon

¹ Bi looluy xew, Pieer moom ma nga toogoon ca biti ca ètt ba ² féete suuf, ³ taal bi di ko leeral. ² Noonu benn mbindaanu sēriñ bu mag ba romb fa. Mu gis Pieer di jaaru, xool ko jàkk, naan: Yaw itam àndoon nga ak Yeesum Nasarett moomu. Waaye Pieer weddi ¹ ko ci kanamu ñépp, ne ko: ³ Soxna si, xawma kooku. ² Xawma li ngay wax, dégguma ci dara. Mu daldi génn, dem ca buntu kër ga. ²[Te genn ginaar daldi sab.]

Pieer weddi na Yeesu ñeenteel bi yoon

Foofa nag, ¹ beneen mbindaan gis ko, mu wax ña fa nekkoon: ¹ Waa jii ci ñoom la bokk. ¹ Kii àndoon na ak Yeesum Nasarett. Waaye Pieer weddiwaat, boole ko ak ay ngiñ, ne ko: Xawma nit kooku.

Pieer weddi na Yeesu juróomeel bi yoon

³ Nes tuuti, keneen gis ko ne: Yaw itam, ci ñoom nga bokk. Pieer tontu ko: Sama waay, bokkuma ci.

Pieer weddi na Yeesu juróom-benneel bi yoon

³ Bi ñu tegee lu mat waxtu, keneen dikkaat ca wax ja ne: Ci lu wóor nit kii àndoon na ak moom, te Galile la jóge. ⁴ Kenn ci surgay sēriñ bu mag ba, di mbokku ka Pieer coroon noppam, ne Pieer: Xanaa du yaw laa gisoon ak moom ca tool ba? ¹ Ña fa taxawoon ñēw ci Pieer, ne ko: Ci lu wóor ne yaw itam bokk nga ci ñoom, ² nde waa Galile nga, ¹ ndaxte sa waxin feeñal na la. ² Waaye Pieer daldi giñ ak a waat, naan: Xawma nit ki ngay wax.

Ci saa si, ³ bi kàddoom di daanu faf, ² ginaar sab ñaareelu yoon.

³ Noonu Boroom bi geestu, xool Pieer. Te Pieer fàttaliku la ko Boroom bi waxoon ne: Bala ginaar a sab tey jii, dinga ma weddi ñetti yoon ²[te] bala ginaar a sab ñaari yoon, dinga ma weddi ñetti yoon.

³ Pieer daldi génn, di jooy jooy yu metti.

152. Yeesu taxaw na ci kanamu kureelu àttekat yi (Mc 27:1-2; Mk 15:1; Lu 22:66-23:1)

Anam yi: Àjjuma ci fajar la.

¹ Ci suba teel sèriñ su mag sépp ak njiiti xeet wa gise, ngir fexee reylu Yeesu. ³ Bi bët setee, kureelu njiiti xeet wa, maanaam sèriñ su mag sa ak xudbakat ya, daldi daje, indi Yeesu ci seen kanam. Ñu ne ko: Soo dee Almasi bi, wax nu ko. Mu tontu leen ne: Su ma leen ko waxee, dungeen ma gëm. Te su ma leen laajee, dungeen tontu. Waaye gannaawsi tey, Doomu nit ki dina toog ci ndeyjooru Yàlla, Aji Kàttan ji. Noonu ñépp ne: Kon nag, yaay Doomu Yàlla ji? Mu tontu leen ne: Yeen ci seen bopp wax ngeen ne moom laa. Ñu daldi ne nag: Lu nuy doyeeti seede léegi, ndegam nun ci sunu bopp noo ko nangoo ci gémniñam! ³ Gannaaw loolu kureelu àttekat ya yépp daldi jóg, ² yeew nag Yeesu, daldi ko yóbbu, jébbal ko Pilàtt, ¹ boroom réew ma.

153. Yudaa am na naqar lool, ba xaru (Mc 27:3-10)

¹ Bi nga xamee ne, Yudaa mi woroon Yeesu gis na ne, daan nañu ko, mu am naqaru xol. Mu dem nag ca sèriñ su mag sa ak njiit ya, delloo leen fanweeri poset yu xalis, ne leen: Am naa bàkkaar ci li ma wor nit ku tooñul, ngir ñu rey ko. Ñu tontu ko: Lu ciy sunu yoon? Loolu yaa ko yég. Noonu Yudaa sànni xalis ba ca kër Yàlla ga, jóge fa, dem, takk buum ci baatam, xaru.

Sèriñ su mag sa nag fab xalis ba, naan: Jaaduwal nu def xalis bii ci dencukaayu xalis bi ci kër Yàlla gi, ndaxte njëgu deret la. Ñu daldi diisoo nag, jënd ca xalis ba toolu defarkatu ndaa ya, ngir di fa suul doxandéem ya. Loolu moo tax ñu wooye tool booba ba tey: Toolu deret. Noonu la ñu waxoon jaarale ko ci yonent Yàlla Yérimi am, bi mu naan: Fab nañu fanweeri poseti xalis ya, mooy njëg gi bànni Israyil xayma woon ci nit ki; ñu joxe ko ngir toolu defarkatu ndaa ya, ni ma ko Boroom bi sante.

154. Yeesu taxaw na ci kanamu Pilàtt (Mc 27:11-14; Mk 15:2-5; Lu 23:2-6; Yow 18:28-38a)

⁴ Bi loolu wéyee, ñu jële Yeesu ca Kayif, yóbbu ko ca kër boroom réew ma, ¹ Yeesu taxaw ca kanamu boroom réew ma. ⁴ Ci waxtaw njël la woon. Waaye Yawut ya yéeguñu ca taaxum kaw ma. Daño bañoona taq sobe, ngir mana lekk ca ñamu mággalu Jéggi ba. Looloo tax Pilàtt boroom réew ma génn, dajeek ñoom. Mu laaj leen ne: Lu ngeen di jiiñ waa jii? Ñu tontu ko ne: Bu deful woon lu bon, duñu la ko jébbalsi. Pilàtt ne leen: Jëlleen ko, yeen, te àtte ko ci seen yoon. Yawut yi ne ko: Yoon mayu nu, nu àtte nit, teg ko dee. Noonu la kàddug Yeesu gi ame, ci li mu misaaloon ni mu wara faatoo.

³ Foofa ñu tàmbale di ko sosal naan: Fekk nanu nit kii, muy fàbbi sunu réew, di leen

teree fey galag Sésaar, te mi ngi teg boppam Almasi, maanaam buur. ² Te sèriñ su mag si ¹ ak njiit ya ² di ko jiiñ lu bare. ³ Noonu Pilàtt laaj ko: Ndax yaa di buuru Yawut yi? Yeesu tontu ko ne: Wax nga ko; ¹ waaye tontuwul dara ca la ko sèriñ su mag sa ak njiit ya jiiñ. Noonu Pilàtt ne ko: Xanaa dégguloo lépp li ñu la jiiñ? ² Xanaa amoo ci tont? ¹ Waaye ² ba tey ¹ Yeesu tontuwu ko ci dara, ba tax boroom réew ma waaru lool.

⁴ Gannaaw loolu Pilàtt duggaat ca taaxum kaw ma, woo Yeesu, ne ko: Ndax yaa di buuru Yawut yi? Yeesu tontu ko ne: Ndax yaa ko xalaat, wax ko, am dañu la koo xelal ci man? Pilàtt ne ko: Mbaa xalaatoo ne, man Yawut laa? Sa xeet ak sèriñ su mag si ñoo ma la jébbal. Lan nga def? Yeesu tontu: Sama kilifteef nekkul ci àddina. Bu sama kilifteef nekkoon àddina, sama surga yi dinañu xeex, ngir bañ ñu jébbal ma Yawut yi. Waaye sama kilifteef nekkul àddina. Pilàtt ne ko: Kon yaw buur nga? Yeesu tontu ko: Wax nga ko; buur laa. Lii moo tax ma juddu, ñew àddina: ngir wax dégg gi. Ku bokk ci dégg gi dina nangu li ma wax. Pilàtt laaj ko ne: Luy dégg gi? Bi mu waxee loolu ba noppi, Pilàtt daldi génnaat, jëm ca Yawut ya, ne leen: Gisuma ci moom genn tooñ. ³ Waaye ñu sax ci seeni wax naan: Mi ngi jóglóo mbooloo mi, di jàngale ci réewu Yawut ya mépp, li dale ci Galile ba fii. Bi Pilàtt yégee baat yooyu, mu laajte ne: Ndax nit kii Galile la dëkk?

155. Yébal nañu Yeesu ca Erodd (Lu 23:7-12)

³ Bi mu yégee ne, Yeesoo ngi nekk ci diiwaan bi Erodd yilif, mu yónnee ko Erodd, mi nekkoon ci jamano jooju ci Yérusalem. Bi Erodd gisee Yeesu, mu am mbég mu réy. Bu yàgg ba tey dafa koo béggoona gis, ndaxte déggoon na ñuy wax ci ay mbiram te yaakaaroon na ne, dina ko gis mu def kéemaan. Noonu mu laaj ko ay laaj yu bare, waaye Yeesu tontuwul dara. Sèriñ su mag sa ak xudbakat yaa nga fa woon, di ko jiiñ bu metti. Noonu Erodd ak ay xarekatam toroxal Yeesu, di ko ñaawal. Gannaaw loolu mu solal ko mbubb mu rafet, delloo ko Pilàtt. Erodd ak Pilàtt dañoo ñi bañante woon bu jëkk, waaye ca bés booba doon nañu ay xarit.

156. Barabas walla Yeesu? (Mc 27:15-23a; Mk 15:6-14; Lu 23:13-22; Yow 18:39-40)

³ Pilàtt daldi woo sèriñ su mag sa, njiit ya ak mbooloom Yawut ya, ne leen: Indil ngeen ma nit kii, ne ma, day jàddloo yoon mbooloo mi. Léegi nag man mii laaj naa ko ci seen kanam, waaye gisuma tooñ ci moom ak li ngeen koy jiiñ lépp. Erodd itam gisul tooñ gu mu def, ndegam mu yónneewaat nu ko. Nit kii deful genn tooñ gu jar ñu koy rey. ⁴ Seen aada laaj na, ma bàyyil leen kenn, saa su ñuy def màggalu bésu Jéggi bi. ³ Kon nag dinaa ko dóorlu ay yar te bàyyi ko.

¹ Ca màggal gu nekk nag, boroom réew ma daan na may mbooloo ma, ñu tànn kenn ca ña ñu tējaon, mu daldi leen ko bàyyil. Fekk booba amoon nañu ku ñu tējaon, ku

siiw te tudd Barabas, ² ku bokk ci ña bëggoona tas réew mi, boole ci rey nit. Noonu mbooloo mi ñëw, laaj Pilàtt, mu defal leen la mu daan def.

¹ Bi nga xamee ne daje nañu nag, Pilàtt laaj leen: Kan ngeen bëgg, ma bàyyi ko, Barabas walla Yeesu mi ñuy wax Krist? Ndaxte xamoon na ne, kiñaan rekk a taxoon, ² sërîñ su mag si jébbal ko Yeesu.

¹ Te it, bi mu toogee sax ca jalu àttekaay ba, jabaram yónnee ci moom, ne ko: Bul dugg ci yëfi ku jub kooku, ndaxte tey gént naa ci moom, te sonn naa ci lool.

Waaye sërîñ su mag sa ak njiit ya xiir mbooloo ma, ñu laaj ² Pilàtt, mu bàyyil leen Barabas ¹ te reylu Yeesu. Noonu boroom réew ma laaj leen: Kan ci ñaar ñii ngeen bëgg, ma bàyyil leen ko? Ñu tontu ko: Barabas. Pilàtt ne leen: Nan laay def nag Yeesu, mi tudd Krist? Ñépp tontu ko ne: Daaj ko ci bant, ba mu dee.

Boroom réew ma ne leen: Lu tax? Gan tooñ la def? Waaye ñu daldi yuuxu bu gëna kawe, naan: Daaj ko ci bant. ³ Pilàtt waxaat ak mbooloo ma, ndaxte dafa bëggoona bàyyi Yeesu. Waaye ñuy ² yuuxuwaat ³ naan: Daaj ko ci bant! Daaj ko ci bant, ba mu dee!

Pilàtt ne leen ñetteel bi yoon: Lu tax? Gan tooñ la def? Gisuma ci moom dara lu jar dee. Kon dinaa ko dóorlu ay yar te bàyyi ko.

157. Daan nañu Yeesu (Mc 27:23b-31; Mk 15:15-20; Lu 23:23-25; Yow 19:1-16)

⁴ Noonu Pilàtt joxe ndigal, ñu dóor Yeesu ay yar. ² Bi loolu amee, ñu dugal Yeesu ci biir kër boroom réew ma, mooy bérab bu ñuy wax Prétorium, ñu daldi woo mbooloom xarekat yépp. ⁴ Xarekat ya ràbb kaalag dég, teg ko ci boppu Yeesu, solal ko mbubbum xarekat mu xonq curr. Ñu di ko jegeñsi, di ko pes, naan ko: Nuyu nanu la, yaw buuru Yawut yi! ² Ñu di ko dóor ci bopp ak bant, di ko tifli, daldi sukk, màggal ko.

⁴ Pilàtt génnat, ne leen: Gis ngeen, maa ngi leen koy indil ci biti, ngir ngeen xam ne, waa jii, gisuma ci moom genn tooñ. Yeesu nag génn, tegoo mbubbum xarekat mu xonq mi ak kaalag dég gi. Pilàtt it ne leen: Waa jaa ngii! Waaye bi ñu ko gisee, sërîñ su mag sa ak alkaati ya di yuuxoo, naan: Daaj ko ci bant! Daaj ko ci bant, ba mu dee! Pilàtt ne leen: Jëlleen ko, yeen, daaj ko ci bant, ndaxte gisuma ci moom genn tooñ. Yawut yi tontu ko ne: Am nanu aw yoon, te ci yoon woowu, war na dee ndaxte teg na boppam Doomu Yàlla.

Bi Pilàtt déggee wax jooju, dafa gëna tiit, dugg ca taax ma, daldi ne Yeesu: Foo jóge? Waaye Yeesu tontuwu ko. Pilàtt ne ko: Man ngay baña waxal? Xanaa xamuloo ne, am naa sañ-sañ bàyyi la, te am naa itam sañ-sañ daaj la ci bant? Yeesu tontu ko ne: Amuloo benn sañ-sañ ci man su dul bi la Yàlla jox. Looloo tax ba ki ma jébbal ci say loxo am na bàkkaar, bi gëna réy.

Booba nag la Pilàtt doon fexee bàyyi Yeesu. Waaye Yawut ya di yuuxoo, naan: Boo bàyyee kii, doo xaritu buur bi Sésaar. Nit ku teg boppam buur, noonub Sésaar la! Bi

Pilàtt déggee loolu, mu daldi génne Yeesu ca biti, dem toog ca jalub àttekaay ba, ca fu ñuy wax: Bérabu doj ya. Ci làkku yawut ñu naan ko: Gabata. Ca bés ba ñuy waajal màggalu Jéggi ba la woon, ca weti digg-bëccëg. Pilàtt ne Yawut ya: Seen buur a ngii! Waaye ñuy yuuxoo, naan: Na dee! Na dee! Daaj ko ci bant! ³ Waaye ñoom ñu sax ca la ñu waxoon, di gëna yuuxu naan, ñu daaj ko ci bant. ⁴ Pilàtt ne leen: Ndax seen buur bi, dama koo wara daaj ci bant? Sëriñ su mag sa ne ko: Amunu benn buur bu dul Sésaar! ¹ Naka Pilàtt xam ne, du ci man dara, fekk na sax yengu-yengu bi gëna am doole, mu daldi fab ndox, raxas ay loxoom ca kanamu mbooloo ma, ne leen: Set naa ci deretu ku jub kii; nu ngeen xam, defleen ko. Ñépp tontu ko: Na deretam dal ci sunu kaw ak sunu kaw njaboot.

³ Coow la yey Pilàtt. Muj gi Pilàtt dogal, ñu defal leen li ñu bëgg. ² Noonu Pilàtt, mi wuta neex mbooloo mi, bàyyil leen Barabas, ³ ki ñu ko ñaanoon, kooku ñu tējoon kaso, ndax tas réew ma ak rey nit. Waaye mu jébbal leen Yeesu ci seeni loxo, ⁴ ngir ñu daaj ko ci bant. Bi leen ko Pilàtt jébbalee, ñu jël ko, ² summi mbubb mu xonq mi, solaatal ko ay yéreem, yóbbu ko, ngir daaj ko ci bant.

158. Daaj nañu Yeesu ca bant ba (Mc 27:32-38; Mk 15:21-28; Lu 23:26-34,38; Yow 19:17-24)

Anam yi: Juróom-ñeenti waxtu ci suba si la.

⁴ Yeesu ci boppam gàddu bant ba. ¹ Bi nga xamee ne génn nañu, ñu daje ak nit ku dëkk Siren te tudd Simoñ, ² di baayu Aleksàndar ak Rufus. Fekk booba mu romb fa, jóge ca wet, ga féete ak tool ya. ¹ Ñu ga ko, ³ sëf ko bant, ba ñuy wara daaj Yeesu, ngir mu gàddu ko, topp ci moom.

Mbooloo mu baree nga ko toppoon, te jigéen ñu baree ngi doon yuuxu, di ko jooy. Yeesu daldi walbatiku ca ñoom, ne: Yeen jigéeni Yérusalem, buleen ma jooy! Jooyleen seen bopp ak seeni doom. Ndaxte jamano dina ñëw, ju ñu naan: Jigéen ñi musula jur ak ñi musula nàmpal, barkeel ngeen! Bu keroogee, nit ñi dinañu ne tund yi: Daanuleen ci sunu kaw! te naan jànj yi: Suulleen nu! Ndaxte su ñu defee nii garab gu tooy gi, lu ñuy def garab gu wow gi?

Yóbbaaale nañu itam ñeneen, ñuy ñaari defkati lu bon, ngir rey leen. ² Noonu ñu yóbbu Yeesu ca bérab, ³ ba ñuy wooye Kaaju Bopp; ⁴ ñu koy wooye: Golgota; ci làkku yawut. ¹ Bi ñu fa eggee, ñu jox ko ² biiñ, bu ñu boole ak naan gu tudd miir, ¹[te] ñu def ci lu wex. Waaye bi mu ko mosee, nanguwu koo naan. ⁴ Foofa la xarekat ya daaje Yeesu ca bant ba, ³ daajaale ñaari defkati lu bon ya, ¹[di] taskati réew ma, ³ kenn ca ndeyjooram, ka ca des ca càmmooñam. Noonu Yeesu ne: Baay, baal leen, ndaxte xamuñu li ñuy def. ² Booba fekk yoor-yoor di jot.

⁴ Pilàtt santaane itam ñu bind, ³ daaj ⁴ ko ca kaw bant, ba ñu ko daajoon, ³ mu tiim ko. ² Mbind mi xamle lu tax ñu rey ko, ⁴ lii la wax: Kii mooy Yeesum Nasarett, buuru Yawut yi. Mbind mooma, Yawut yu bare jàng nañu ko, ndaxte fa ñu daajoon

Yeesu ca bant ba jege woon na dëkk ba, te mbind ma ci làkku yawut la woon, ci làkku waa Room, ak ci grekk. Noonu sèriñ su mag su Yawut ya ne Pilàtt: Bul bind: Buuru Yawut; bindal rekk: Kii moo ne mooy buuru Yawut yi. Pilàtt tontu leen ne: Xas naa koo bind, du deñ.

Xarekat ya, bi ñu daajee Yeesu ca bant ba, ba noppi dañoo jël ay yéereem, séddale ko ñeenti cér, ku nekk benn, ² tegoo ko ay bant, ba xam ku nekk, looy am. ⁴ Jël nañu it mbubbam, bu ñu ràbb ca kaw ba ci suuf te amul benn ñaw. Xarekat ya di waxante naan: Mbubb mi, bunu ko xotti, waaye nanu ko tegoo ay bant, ngir xam ku koy moom. Noonu la Mbind mi waroona ame, bi mu naan:

Séddoo nañu samay yére, tegoo ay bant sama mbubb.

Loolu nag la xarekat ya def, ¹ ba noppi toog fa, di ko wottu.

159. Juróom-benni waxtu ca bant ba (Mc 27:39-56; Mk 15:29-41; Lu 23:35-49; Yow 19:25-37)

Anam yi: Juróom-ñeenti waxtu ci suba si lañu daaj Yeesu ca bant ba te mu dee ci ñetti waxtu ci ngoon.

³ Mbooloo maa nga fa taxaw di seetaan. ² Ña fa doon romb di ko xas, di wëcc seen bopp ndax sib ko, naan: Ahaa, yaw mi bégga toj kër Yàlla gi, tabaxaat ko ci ñetti fan, ¹ musalal sa bopp; boo nekkee Doomu Yàlla, wàccal ci bant bi.

Sèriñ su mag sa ak xudbakat ya ak njiit ya it ³ di ko reetaan ¹ di ko ñaawal ² ci seen biir, naan: ¹ Waa jii musal na ñeeneen te mënula musal boppam! ³ Na musal boppam, su fekke mooy Almasi bi, ki Yàlla fal! ¹ Ndegam mooy buuru Israyil, na wàcc léegi ci bant bi, nu gëm ko. Gannaaw dénk na boppam Yàlla, kon na ko Yàlla musal, bu ko soppee, ndaxte nee na: Maay Doomu Yàlla.

³ Xarekat ya it di ko ñaawal. Ñu jegesi, jox ko bineegar te naan: Su fekke ne yaay buuru Yawut yi, musalal sa bopp!

¹ Taskati réew ma it, ya ñu daajaale ak moom, di ko xas noonule. ³ Kenn ca defkatu lu bon ya ñu wékkoon ci bant, di ko xas, naan ko: Xanaa du yaw yaay Almasi bi? Musalal sa bopp te musal nu! Waaye ka ca des yedd moroom ma, naan ko: Xanaa ragaloo Yàlla, yaw mi ñuy mbugal ni moom! Nun yelloo nanu sunu mbugal waaye moom, deful dara. Noonu mu ne: Yeesu, fàttaliku ma, boo dellusee ci sa nguur. Yeesu tontu ko ne: Ci dëgg maa ngi la koy wax, tey jii dinga texe ak man ca jetaayu Yàlla. Noonu digg-bëccëg daldi jot.

⁴ Ca wetu bant, ba ñu daajoon Yeesu, yaayam a nga fa taxawoon, moom ak doomu ndeyam ju jigéen, Maryaama jabari Klopas, ak Maryaama mi dëkk Magdala. Bi Yeesu gisee yaayam taxaw ci wetu taalibe, bi mu béggoon, mu ne ko: Soxna si, sa doom a ngi; neeti taalibe ba: Sa yaay a ngi nii. Booba la ko taalibe ba yóbbu kërám, yor ko.

² Li tàmbalee digg-bëccëg, ba ci tisbaar, ³ jant ba nèbbu, réew mépp daldi lëndëm

këruus lu mat ñetti waxtu. ² Ci tisbaar nag Yeesu wootee kàddu gu dëgër naan: Elowi, Elowi, lama sabaktani?, liy tekki: Sama Yàlla, sama Yàlla, lu tax nga dëddu ma? Ñenn ci ña fa taxaw nag, bi ñu ko dëggee, ñu ne: Mu ngi woo yonent Yàlla Ilias.

⁴ Bi loolu wéyee, gannaaw Yeesu xam na ne, lépp mat na léegi, mu ne nag, ngir amal Mbind mi: Damaa mar. Amoon na foofa gutt, bu fees ak bineegar. ² Noonu kenn daw, jël aw sagar, capp ko ci bineegar, ⁴ takk ko ci bantu garab, gu ñuy wax hisopp, teg ko ci gémmiñu Yeesu, ² mu muucu. ¹ Waaye ña ca des ne: Bàyyil, nu seet ba xam Ilias dina ñëw, musal ko.

⁴ Bi Yeesu muucoo bineegar bi, mu ne: Lépp mat na! ³ Yeesu woote ak kàddu bu dëgër, naan: Baay, jébbal naa la sama ruu! Bi mu waxee loolu, mu ⁴ sëgg, delloo ruum Yàlla.

³ Bi njiitu xare ba gisee li xewoon ²[ak] ni Yeesu deeye, mu màggal Yàlla ne: Dëgg-dëgg nit kii ku jub la woon. ¹ Ca saa sa ridob bérab bu sell ba ca kër Yàlla ga xar ñaar, li dale ci kaw ba ci suuf; suuf si yengu, doj yi toj, bàmmeeel yi ubbiku, te ñu bare ci jëmmei nit ñu sell ñu dee, dekki. Te gannaaw ndekkitel Yeesu ñu génn ca bàmmeeel ya, dugg ca dëkk bu sell ba, te feeñu ñu bare. Noonu njiitu xare bi ak ñi ànd ak moom di wottu Yeesu, bi ñu gisee suuf si yengu ak li xew, ñu daldi tiit lool ne: Ci dëgg, kii Doomu Yàlla la. ³ Nit ña fa dajaloo woon ñépp, di seetaan li xew, ba ñu gisee loolu, ñu dellu seen kër, fëgg seen dënn, di jooy. Xamey Yeesu yépp ak jigéen, ña ko toppe woon Galile, dand leen, di xool li xew. ² Xàmmee nañu ci: Maryaama mi dëkk Magdala, Maryaama yaayu Saak mu ndaw ak Yuusufa, ak Salome, ¹ ndeyu doomi Sébéde ya. ² Bi Yeesu nekkee Galile, jigéen ñooñu ñoo ko doon topp, di ko topptoo. Amoon na fa it ñeneen jigéen ñu bare, ñu àndoon ak moom, ba ñëw Yérusalem.

⁴ Keroog ba ñu dee waajal bésu noflaay ba la woon, te Yawut ya bëgguñu néew ya des ca bant ya, ndaxte bésu noflaay boobu fonkoon nañu ko lool. Ñu ñaan Pilàtt, mu dammlu tànkì ña ñu daajoon, te jële leen fa. Noonu xarekat ya dem, damm tànkì ku jëkk ka, teg ca ka ca des, ca ña ñu daajaale woon ak Yeesu. Bi ñu agsee ci Yeesu, dammuñu ay tànkam, ndaxte gis nañu ne booba faatu na. Waaye kenn ca xarekat ya daldi jël xeej, jam ko ko ci wet, ca saa sa deret ak ndox di tuuru. Kiy nettali mbir yooyu, da cee teg bëtam, te li muy wax dëgg la. Moom ci boppam xam na ne, li muy wax dëgg la, ngir yeen itam ngeen gëm, ndaxte loolu dafa xew ngir Mbind mi am:

Benn yaxam du damm.

Lenn it Mbind mi wax na ko:

Dinañu gis ki ñu jamoon.

160. Rob nañu Yeesu (Mc 27:57-66; Mk 15:42-47; 16:1; Lu 23:50-56; Yow 19:38-42)

² Booba nag bésu Waajal la woon, maanaam bés bu jiitu bésu noflaay bi. Ca ngoon sa nag, Yuusufa mi dëkk Arimate ³ ca diiwaanu Yude, ² takk aw fitam, dem Pilàtt, laaj ko néewu Yeesu. Yuusufa moomu nag, ¹ ku bare alal la woon, ² ku siiw la woon ci kureelu àttekat yi, te doon séentu moom itam nguuru Yàlla. ³ Nit ku baax la woon, te jub, te àndul woon ci li ñu dogaloon te jéf ko. ⁴ Yuusufa taalibe Yeesu la woon ci lu kenn yégu, ndaxte dafa ragaloon Yawut ya.

² Bi Pilàtt déggee ne Yeesu faatu na xaata, mu waaru. Mu woolu nag njiit li, laaj ko, ndax yàgg na faatu. Bi ko ko njiit li dëggalee, Pilàtt jox néew bi Yuusufa.

² Noonu Yuusufa ⁴ daldi dem, ² jënd càngaay, wacce néew bi ³ ca bant ba, ⁴ yóbbu [ko]. ⁴ Nikodem itam ñew, moom mi masoona seeti Yeesu guddi. Mu indaale lu wara tollook fanweeri kiloy cuuraay lu ñu defare ndàbbi miir ak banti aloos. Ñu jël néewu Yeesu, laxas ko ci càngaay ¹ lu set, ⁴ boole ko ak cuuraay li, ni ko Yawut yi tàmmoo def, bu ñuy waajal néew.

Tool a nga woon ca wetu bérab, ba ñu daajoon Yeesu, te ca tool booba amoon na fa bàmmeele ¹ bu bees, ba [Yuusufa] yettaloon boppam ciw doj, ³ te musuñu caa def kenn. Fekk bésu Waajal la woon, te bésu noflaay baa ngi doon tàmbale, ⁴ te bàmmeele ba jege woon na. Foofa lañu denc Yeesu.

² Bi mu ko defee, mu bérañ aw doj, ube ko buntu bàmmeele bi, ¹ dem. ³ Jigéen ña gungee woon Yeesu Galile, ànd ak Yuusufa, gis bàmmeele ba ak na ñu ca dence néewu Yeesu ba. ¹ Fekk Maryaam Magdala ak Maryaama ma ca des ñoo fa toogoon jànnook bàmmeele ba. ³ Noonu ñu dellu defari cuuraay ak latkoloñ ngir néew ba. Ca bésu noflaay ba ñu noppalu, ni ko yoon wi santaanee. ² Bi bésu noflaay bi wéyee, Maryaam Magdala, Maryaama yaayu Saak, ak Salome, jënd cuuraay, ngir dem xeeñal néewu Yeesu.

¹ Ba bët setee nag, ca bés ba topp bésu Waajal ba, sèriñ su mag sa ak Farisien ya dajaloo, jëm ci Pilàtt. Ñu ne ko: Boroom réew mi, fàttaliku nanu ne, naxkat booba waxoon na, bi muy dund naan: Gannaaw ñetti fan dinaa dekki. Danoo béggoon nag, nga santaane, ñu wottu bàmmeele ba, ba am ñetti fan, ngir bañ taalibeem ya ñew, sàcc néew ba, tey yégle ne, dekki na. Bu ko defee, nax bu mujj boobu dina yées bu jëkk ba. Pilàtt tontu leen: Amleen, ay wottukat a ngi nii. Demleen wottuji ko, ni ngeen mane. Noonu ñu dem, tēj bàmmeele ba bu wóor, ñu tay ca doj wa màndarga, teg fa wottukat ya.

Saar 21. Dekki na!

161. Dimaas ci fajar, ca bàmmeeel ba (Mc 28:1-15; Mk 16:2-11; Lu 23:56-24:12; Yow 20:1-18)

Anam yi: *Li Macë, Mark, Lukk ak Yowanna nettali ci lu jëm ci ñi demoon te jógewoon ca bàmmeeelu Yeesu dimaas ca suba sa bokk na ci lu gëna jafee juboole. Ku nekk ag wàll rekk la indi ci la amoon bés boobu. Te am na ci wàll yi ñu indi, lu nirook ay déggoodi. Su fekkee ne ñu boole sax lépp li ñu nettali ba tey xamuñu lépp li amoon foofu. Naka noonu, sunu xamadi moo tax mënuñu regle bu mat sëkk déggoodi yépp.*

Lii ñoo niroo ay déggoodi: Ñan jigéen ñoo demoon ca bàmmeeel ba te kañ lañu fa demoon? Macë tudd na Maryaamam Magdala, ak Maryaama ma ca des (Mc 28:1); Mark tudd na Maryaamam Magdala, Maryaama yaayu Saak, ak Salome (Mk 16:1); Lukk moom tuddul kenn. ‘Jigéen ña’ rekk la bindoon (Lu 24:1). Waaye bi mu tènkee ñi seede woon li amoon ca bàmmeeel ba mu tudd Maryaamam Magdala, Sànn, ak Maryaama yaayu Saak ak ñineen jigéen ñi leen gunge woon bi ñu jógée Galile (Lu 24:10). Yowanna tuddul kenn ku dul Maryaamam Magdala.

Ci Yowanna Maryaamam Magdala moo jóg ca fajar, dem ca bàmmeeel ba bala janta fenk (Yow 20:1). Ci Mark jigéen ñi agsi nañu ci njël (Mk 16:2). Ci Macë ay jigéen gis nañu Yeesu mi dekkiwoon bi ñu jógée bàmmeeel ba (Mc 28:9-10), waaye Maryaamam Magdala, ka jëkkoon na gis Yeesu (Mk 16:9), gis na ko ba mu toppee Pieer ak Yowanna te dellusi ca bàmmeeel ba ñaareelu yoonam (Yow 20:14-17).

Naka la malaaka ya feeñoo? Ci Macë dañuy gis menn malaaka mu toog ca kaw doj wa ñu béraŋ (Mc 28:2). Te gannaaw gi malaaka moomu waxoon na jigéen ña agsi ca bàmmeeel ba (Mc 28:5-7); Ci Mark, jigéen ña gis nañu aw waxambaane, wu sol mbubb mu weex te toog ca ndeyjoor ba ñu duggee (Mk 16:5); Ci Lukk, jigéen ña duggoon nañu ca bàmmeeel ba te gisoon ne néewu Yeesu nekku fa woon, waaye ci bu jëkk gisuñu am malaaka. Gannaaw loolu ñaari malaaka ya daldi ne tëll ci seen biir (Lu 24:3-4). Ci Yowanna Maryaamam Magdala agsi na ca bàmmeeel ba, daldi gis ne dindi nañu xeer wa, mu daw waxi ko taalibe yi. Bi mu dellusi bàmmeeel ba ci gannaaw Pieer ak Yowanna, ña ñëwoon ba dem, mu gis ñaari malaaka ca biir bàmmeeel ba, toog ca bérab, ba ñu dencoon Yeesu; kenn ka féeteek bopp bi, ki ci des ca tànk ya. Waaye dafa mel ni Maryaamam Magdala ràññeewul ne ay malaaka lañu woon (Yow 20:12-13).

Naka lañuy reglee déggoodi yi?

Am na ñu xalaat ne Mt 28:1,5-8; Mr 16:1-8; Lu 24:1-10; Joh 20:1-2 dañuy wax ci benn xew-xew rekk. Ñi xalaate noonu dañuy foog ne ci biir jigéen ñi demoon ca bàmmeel ba ci suba si, bindkat ya dañu tudd rekk jigéen ñi nga xam ne, ñoo am njëriñ ci nettaleem. Dafa mel ni ñetti taskatu xebaar yi nettali xew-xewu boroom réew ma. Ci xew-xew bi boroom réew mi dafa àndoon ak jabaram ak benn ministeer. Benn ci taskatu xebaar yi bind na ci lu jëm ci boroom réew mi. Waxul dara ci jabaram walla ministeer bi. Keneen ki tudd boroom réew mi ak jabaram, waaye waxul dara ci lu jëm ci ministeer bi. Ki ci des tudd boroom réew mi ak ministeer bi waaye tuddul jabaram. Ku nekk wax na dëgg, waaye kenn waxul dëgg gépp.

Man dama yaakaar ne, ay xew-xew dafa amoon bés boobu. Amoon na ñett walla ñeenti mbooloo jigéen ñu demoon ca bàmmeel ba, te bu ci nekk mu fekk anam yi xawa wuute. Am na itam ay tënk ci biir Mbind mi yi boole ay xew-xew ba ñu nirook benn xew-xew.

Naka noonu Mk 16:1 ci guddig samdi la amoon. Saa si bésu noflaay jeexoon bi jant sowoon ca samdi, tàmbalee waajal àggalee robu Yeesu. Jigéen ñi bokkuñu woon genn kër. Naka noonu ñu jàpp a daje ca bàmmeel ba bu bët setee dimaas ci suba. Maryaamam Magdala jëkka agsi ba bàmmeel ba, daldi gis ne dindi nañu xeer wi, mu daw di ko waxi taalibe yi (Yow 20:1-2). Ci gannaawam Maryaama yaayu Saak ak Salome agsi ca bàmmeel ba gis menn malaaka daldi daw ngir waxi ko taalibe yi itam (Mc 28:5-8; Mk 16:2-8). Bi ñu demee nag ñeneen jigéen jëmsi ca bàmmeel ba. Xëyna jàpp nañu daje ak Maryaamam Magdala, Maryaama yaayu Saak, ak Salome, walla xëyna xamuñu woon seen porogaraam. Ñoom nag, bi ñu agsee ca bàmmeel ba ñu gis ñaari malaaka, ba noppi daldi daw ngir waxi ko taalibe yi (Lu 24:1-10). Noonu jigéen ñépp daje ca kër ga taalibe ya nekkoon. Bi Pieer ak Yowanna déggee li jigéen ña waxoon, ñu daw, dem ca bàmmeel ba (Yow 20:2-10). Maryaamam Magdala toppoon ci seen gannaaw, te ci kanam tuuti ñeneen jigéen tamit dellusi ca bàmmeel ba. Pieer ak Yowanna gis ne néewu Yeesu nekku fa, waaye gisuñu Yeesu walla ay malaaka. Ñu ñibbi te Maryaamam Magdala des fa, ci biti. Léegi nag, Maryaamam Magdala gis ñaari malaaka yi waaye ràññewu ko, ba noppi Yeesu feeñu ko. Maryaamam Magdala dellusi ca kër ga taalibe yi jóge. Ci mujj gi ñeneen jigéen ñi agsi, seet bàmmeel ba ba noppi ñibbi. Bi ñu ñibbee ñu daje ak Yeesu ci yoon wi (Mc 28:8-10).

Ubbite (Mc 28:1-4)

¹ Gannaaw bésu noflaay ba nag, ca fajar ga, ca bés bu jëkk ca ayu-bés ga, Maryaamam Magdala ak Maryaama ma ca des dem, seeti bàmmeeel ba. Fekk suuf yengu woon na bu metti, ndaxte benn malaakam Boroom bi wàcc na ci asamaan, ñëw bérañ doj wa, toog ci kaw. Meloom mel na ni melax, ay yéream weex tàll ni perkaal. Ni doon wottu tiit bay lox, daldi mel ni ñu dee.

Mbooloom jigéen mu jëkk mi (Mc 28:1,5-8, 11-15; Mk 16:2-8; Yow 20:1-2)

Maryaamam Magdala moo jëkka dem ca bàmmeeel ba, moom kenn bala jant a fenk.

⁴ Bés ba jiitu ca ayu-bés ga, Maryaamam Magdala jóg ca fajar, dem ca bàmmeeel ba. Bi mu agsee, mu gis ne dindi nañu xeer, wa ñu ko ube woon. Mu daw, dem ca Simoj Pieer ak ca beneen taalibe ba, maanaam ka Yeesu bëggoon, ne leen: Jële nañu néewu Boroom ba ca bàmmeeel ba, te xamunu fu ñu ko yóbbu.

Maryaama yaayu Saak, ak Salome ñoom itam dem ca bàmmeeel ba. Xeyna foofu lañu yéene daje ak Maryaamam Magdala ngir waajal néewu Yeesu. Bi jant bi tàmbalee fenk ñu jégesi bàmmeeel bi.

² Kon bés bu jëkk ci ayu-bés gi, ñu njëlu dem ca bàmmeeel ba, di laajante: Ku nuy bérañal doj, wiy ub bàmmeeel bi? Doj woowu nag bu réy-a-réy la woon. Noonu ñu xool, gis ne doj wa deñ. Ñu dugg ci bàmmeeel bi, gis ca ndeyjoor waxambaane, wu sol mbubb mu weex, ñu daldi tiit. ¹ Noonu malaaka ma ne jigéen ña: Buleen tiit. Xam naa ne, yeen a ngi wut Yeesum Nasarett, ma ñu daajoon ca bant ba, waaye nekkatu fi, ndaxte dekki na, ni mu ko waxe woon. Ñëwleen seet fi mu tédtoon, te ngeen dem bu gaaw, wax ² Pieer ak taalibe ya ne, ¹ dekki na te jiituji na leen Galile; foofa ngeen koy gise, ² ni mu leen ko waxe woon. ¹ Lii laa leen doon wax. ² Noonu jigéen ñi génn, dawe bàmmeeel ba, tiit bay lox. ¹ Tiit ak mbég mu réy di jax seen xol, ñu daldi daw, ngir yégal ko taalibe ya. ²[Waaye] waxuñu kenn dara ndax seen tiit.

Bi loolu wéyee, wottukat yi daw nañu dem dëkk ba.

¹ Ba ñuy dem, ñenn ca wottukat ya ñëw ca dëkk ba, xamal sériñ su mag sa lépp lu xew. Noonu sériñ sa dajaloo ak njiit ya, ñu diisoo; ba noppi ñu fab xalis bu bare, jox ko xarekat ya, ne leen: Nangeen wax lii: Ay taalibeem ñëw nañu ci guddi, sàcc ko, bi nuy nelaw. Te bu ko boroom réew mi yégee nag, dinanu ko neexal, ngir rawale leen. Wottukat ya nag fab xalis ba, def la ñu leen santoon. Te nettali boobu siiw na ci Yawut yi, ba bésu tey.

Ñaareelu mbooloom jigéen mi (Lu 24:1-8)

Gannaaw loolu ñaareelu mbooloom jigéen ña dem nañu ca bàmmeeel ba. Sànn, ak ñeneen jigéen ña gunge woon Yeesu bi mu jógee Galile bokkoon nañu ca. Ñoom

xamuñu dara ci li xewoon ba noppi.

³ Bés bu jëkk ca ayu-bés ga, jigéen ña jóg ca fajar, dem ca bàmmeele ba. ñu ngi yoroon cuuraay lu ñu defaroon. Bi ñu agsee, ñu fekk ñu bérañ doj wa uboon bàmmeele ba. Ñu dugg ca bàmmeele ba, waaye fekkuñu fa néewu Boroom bi Yeesu. Noonu, ba ñu nekkee ak seen njaaxle, am na ñaar ñu leen feeñu, sol yére yuy melax. Jigéen ña am tiitaange ju mag, daldi dëpp seen jë ci suuf. Waaye ñu ne leen: Lu tax ngeen di seet kiy dund ci biir néew yi? Nekkato fi; dekki na. Fàttalikuleen la mu leen waxoon, ba mu nekkee Galile. Nee woon na: Fàww ñu jébbal Doomu nit ki bàkkaarkat yi ñu rey ko ci bant, mu dekki ca ñetteelu fan ba. Noonu ñu daldi fàttaliku kàdduy Yeesu ya.

Simonj Pieer ak Yowanna dem nañu ca bàmmeele ba (Lu 24:9-12; Yow 20:3-10)
Gannaaw loolu jigéen ñépp agsi ci taalibe ya.

³ Bi mu jógee bàmmeele ba ñu dem nettali ji loolu lépp fukki ndaw ya ak benn, ak ña ca des ñépp. Jigéen ña ñoo doon Maryaamam Magdala, Sànn, ak Maryaama yaayu Saak. Ñeneen jigéen ñi leen gunge woon itam nettali loolu ndaw ya. Waaye ñu teg wax jooju ay jeneer, ba gëmuñu jigéen ñooñu. Waaye ⁴ Pieer ak beneen taalibe ba daw, dem ca bàmmeele ba. Ñoom ñaar ñépp a ngi doon daw, waaye beneen taalibe ba raw Pieer, jëkk ko ca bàmmeele ba. Duggul nag, dafa sëgg, yër, séen càngaay la ca suuf. Noonu Simonj Pieer, mi ko toppoon, agsi, daldi dugg. Mu séen càngaay la ci suuf, ak kaala ga muuroon boppu Yeesu. Waaye kaala googu àndul ak càngaay la; dañu ko laxas, teg ko ci wet. Noonu keneen ka jiitu woon ca bàmmeele ba, duggsi moom itam. Naka la gis, daldi gëm. Taalibe yi xamaguñu woon Mbind, mi doon wone ne, Yeesu dafa wara dekki. Noonu taalibe ya dëpp, ñibbi, ³ jaaxle lool ci li xew.

Yeesu feeñu na Maryaamam Magdala (Yow 20:11-18; Mk 16:9-11)

Maryaamam Magdala toppoon na Simonj Pieer ak Yowanna ba bàmmeele. Bi taalibe yooyu ñibbee, moom mu toog wéet ca wetu bàmmeele ba.

² Bi Yeesu dekkee nag ci suba teel ca bés bu jëkk ca ayu-bés ga, mu jëkka feeñu Maryaama mu dëkk Magdala, mi mu dàqe woon juróom-ñaari rab. ⁴ Maryaama nag moom, ma nga desoon ca biti, ca wetu bàmmeele ba, di jooy. Bi muy jooy, mu sëgg, yër ci biir, séen ñaari malaaka, yu sol mbubb yu weex, toog ca bérab, ba ñu dencoon Yeesu; kenn ka féeteek bopp bi, ki ci des ca tànk ya. Malaaka ya laaj ko ne: Jigéen ji, looy jooy? Mu tontu leen ne: Daño jël sama Boroom, te xawma fu ñu ko yóbbu. Bi mu waxee loolu, mu geestu, séen Yeesu mu taxaw, waaye xamul woon ne moom la. Yeesu laaj ko ne: Jigéen ji, looy jooy? Kooy seet? Mu foog ne boroom tool ba la, ne ko: Sëriñ bi, bu fekkee yaa ko yóbbu, wax ma foo ko denc, ma jëli ko. Noonu Yeesu ne ko: Maryaama. Mu walbatiku, làkk ko ci yawut, ne ko: Ràbbuni! Ràbbuni

mooy tekki: Kilifa gi. Yeesu ne ko: Bu ma téye, ndaxte yéegaguma ca Baay ba. Waaye demal, ne samay mbokk, maa ngi yéeg ca sama Baay biy seen Baay, ca sama Yàlla jiy seen Yàlla. Noonu Maryaam Magdala dem, yégali ko taalibe ya, ² fekk ñuy naqarlu, di jooy, ne leen: ⁴ Gis naa Boroom bi! Mu daldi leen nettali li mu ko wax. ² Bi ñu déggee ne, Yeesoo ngi dund te Maryaama gis na ko, gëmuñu ko.

Yeesu feeñu na ñeneen jigéen ñi ba ñuy jóge sèg ya, fekk ne ñoom itam dellusi nañu ca bàmmee ba gannaaw ba ñu waxee taalibe ya lu xewoon. (Mc 28:9-10)

¹ Ba ñuy dem nag, Yeesu taseek ñoom, ne leen: Maa ngi leen di nuyu. Jigéen ña jegesi, laxasu cay tànkam, di ko màggal. Yeesu ne leen: Buleen tiit, waaye demleen yégal samay mbokk, ñu dem Galile; foofa lañu may gise.

162. Yeesu feeñu na ñaari taalibe yu jëm Emawus (Mk 16:12-13; Lu 24:13-35; Yow 20:19a)

Anam yi: Dimaas la woon. Ci diggante Yérusalem ak Emawus am na lu tollook 10 kilomet.

³ Ca bés boobu, ñaar ci taalibe yi di dem ci dëkku Emawus, te mu sore Yérusalem ci lu mat fukki kilomet. Ñu waxtaane li xewoon lépp. Bi ñuy waxtaan ak a sotteente xalaat, Yeesu ci boppam dab leen, ànd ak ñoom, fekk seeni bët muuru, ba mënu ko wona xàmme. Yeesu ne leen: Lan ngeen di waxtaane nii ci yoon wi? Noonu ñu taxaw, seen xol jeex. Kenn ci ñoom, ki tudd Kleyopas, ne ko: Xanaa yaw rekk yaa ñëw Yérusalem te umple li fi xewoon bés yii? Yeesu ne leen: Lu fi xew? Ñu tontu ko ne: Mbirum Yeesum Nasarett. Ab yonent la woon bu doon def ay jëf yu mag, di wax ay kàddu yu am doole, ci kanamu nit ñi ak ca kanamu Yàlla. Waaye sunuy sèriñ su mag ak sunuy njiit ñoo ko jébbal nguur gi ngir ñu àtte ko, teg ko dee, ba daaj ko ci bant. Nun nag danoo yaakaaroon ne, mooy kiy nara jot Israyil. Waaye bi loolu xewee ak léegi, tey la ñetteelu fan bi. Teewul nag am na ay jigéen ñu bokk ci nun ñu nu jaaxal. Dañoo fajarar ca bàmmee ba, waaye fekkuñu fa néewam. ñu dellusi, nettali nu ne, ay malaaka feeñu nañu leen, yégal leen ne, mi ngi dund. Ñenn ci sunu àndandoo yi dem nañu ca bàmmee ba, fekk lépp mel, na ko jigéen ña waxe woon. Waaye moom gisuñu ko.

Noonu Yeesu ne leen: Yeen daal, yeena ñàkk xel, te seen xol yeexa gëm li yonent yi yégle woon! Xanaa du Almasi bi dafa waroona daj boobu coono te dugg ci ndamam?

Noonu mu tàmbalee ci yonent Yàlla Musaa ba ci yonent yépp, tekkil leen li Mbind mi wax lépp ci ay mbiram.

Bi ñuy jub dëkk ba ñu jëmoon nag, Yeesu def ni kuy jubal yoonam. Waaye ñu téye ko, ne ko: Toogal fii ci nun, ndaxte jant baa ngi so, te léegi mu guddi.

Noonu mu dugg, toog ca ñoom. Bi ñu tàmbale di reer, Yeesu jël mburu ma, gërëm

Yàlla, ba noppi damm ko, jox leen ko. Bi mu defee loolu, lépp leer ci seeni bët, ñu daldi ko xàmme. Waaye Yeesu ne mes, gisatuñu ko. Noonu ku nekk naan sa moroom: Ndax sa xol seddul woon, bi muy wax ak nun ci yoon wi, te muy tekki Mbind mi?

Ñu daldi jóg ca saa sa, dellu Yérusalem, fekk fa fukki ndaw ya ak benn, ak yeneeni taalibe. ⁴ Bés boobu ca ngoon sa, taalibe yaa nga daje woon ca genn kër, tēju ca biir ndax ragal Yawut ya. ³ Nōoñu ne leen: Dëgg la, Boroom bi dekki na, te feeñu na Simon! Ñaari taalibe ya ñoom it, daldi leen nettali la xewoon ca yoon wa ak ni ñu xàmmee Yeesu bi mu dammee mburu ma. ² Waaye ba tey gëmuñu leen ñoom it.

163. Yeesu feeñu na taalibe yi (Lu 24:36-49; Yow 20:19-23)

Anam yi: Dimaas ci guddi la woon.

³ Bi ñaari taalibe ya dee wax noonu, Yeesu moom ci boppam ⁴ ne tëll ci seen biir, ³ ne leen: Na jàmm wàcc ci yeen.

Ñu daldi tiit, foog ne dañoo gis njuuma. Waaye Yeesu ne leen: Lu tax ngeen jaaxle, ak lu tax ngeen di xel ñaar ci seen xol? Xoolleen samay loxo ak samay t ànk. Man mii la. Laalleen ma te xam, njuuma amul yaram walla ay yax, ni ngeen gise, ma am ko. Bi mu leen waxee loolu, mu won leen ay loxoom ak ay t ànkam ⁴ ak wetam. ³ Waaye ba tey mēnuñu woona gēm ndax seen mbég ak jaaxle. Noonu Yeesu laaj leen ne: Ndax am ngeen fii lu ñu lekk? Ñu jox ko dogu jën, wu ñu lakk. Mu jël ko, lekk ci seen kanam.

Noonu mu ne leen: Bi ma nekkee ak yeen, waxoon naa leen baat yii: li ñu bind lépp ci samay mbir ci yoonu Musaa ak ci térey yonent yi ak ci Sabóor dafa wara am. Noonu mu ubbi seen xel ngir ñu xam li Mbind mi di wax. Mu ne leen: Fàww Almasi bi sonn, mu dee te dekki ca ñetteelu fan ba, ni ñu ko binde, te it ñuy yégle xeet yépp ci turam, dale ko ci Yérusalem, ne war nañoo tuub seeni bàkkaar, Yàlla baal leen. Yeenay samay seede. Te man dinaa leen yónnee li sama Baay dige. Yeen nag toogleen ci dëkk bi, ba ñu sol leen doole ji jóge ci kaw.

⁵ Buleen sore Yérusalem, waaye ngeen xaar li Baay bi dige woon, te ma waxoon leen ko. Ndaxte Yaxya daa na sóob nit ñi ci ndox, waaye yeen dees na leen sóob ci Xel mu Sell mi fi ak ay fan yu néew. Bi ñu dajaloo ak moom nag, ñu laaj ko: Boroom bi, ndax ci jamano jii ngay yekkatiwaat nguuru Israyil? Mu tontu leen: Ngeen xam jamano yi ak saa, yi Baay bi dogal ci sañ-sañam, loolu mayuñu leen ko. Waaye bu Xel mu Sell mi ñēwee ci yeen, dingeen jot kàttan, te nekk samay seede ci dëkku Yérusalem, ca diiwaani Yude ak Samari yépp, ak ba fa àddina yem.

⁴ Yeesu dellu ne leen: Na jàmm wàcc ci yeen! Ni ma Baay bi yónnee, noonu laa leen di yónnee, man itam. Bi mu waxee loolu, mu ëf leen, ne leen: Sol naa leen Xelu Yàlla mu Sell mi. Ñi ngeen di baal seeni bàkkaar, baal nañu leen ba noppi; ñi ngeen baalul, baaluñu leen.

164. Yeesu ak Tomaa (Yow 20:24-29)

Anam yi: Dimaas ba ca topp la woon, maanaam dimaas awril 12.

⁴ Fekk na Tomaa, mi bokk ci fukki taalibe yi ak ñaar, te turam di tekki Séex bi, nekku fa woon, bi Yeesu ñewee. Yeneen taalibe yi ne ko: Gis nanu Boroom bi! Waaye mu ne leen: Su ma gisul fa ñu daajoon pont ya ci ay loxoom, te defuma ca sama baaraam, su ma tegul it sama loxo ci wetam, duma ko gëm muukk. Bi ñu ca tegee ayu-bés, taalibe Yeesu ya dajewaat ca biir kër ga, Tomaa itam a nga fa woon. Bunt yépp tëju woon nañu, waaye Yeesu ne tëll ci seen biir, ne leen: Na jàmm wàcc ci yeen! Noonu mu ne Tomaa: Indil sa baaraam fii te seet sama loxo; indil sa loxo, teg ko ci sama wet. Bàyyil di weddi te nga gëm. Tomaa tontu ko ne: Sama Boroom, sama Yàlla! Yeesu ne ko: Li nga ma gis a tax nga gëm? Ki bég mooy ki gëm te gisu ma!

165. Yeesu feeñu na juróom-ñaari taalibe (Yow 21:1-14)

⁴ Bi ñu ca tegee ab diir, Yeesu feeñuwaat na ay taalibeem ca tefesu dex, gu ñuy wax Tibériàdd. Nii la deme woon: Taalibey Yeesu yii àndoon nañu: Simoŋ Pieer; Tomaa, ki turam di tekki Séex bi; Natanayel, mi dëkk Kana ca diiwaanu Galile; doomi Sébéde ak yeneen ñaari taalibe. Simoŋ Pieer ne leen: Maa ngi nappi. Ñu ne ko: Nun it danuy ànd ak yaw. Ñu dugg gaal, daldi dem. Waaye guddi googu jàppuñu dara. Ci fajar gi Yeesu taxaw ca tefes ga, waaye taalibe yi xàmmewuñu ko. Yeesu ne leen nag: Mbokk yi, xanaa jàppuleen jën? Ñu ne ko: Déedéet. Mu ne leen: Sànnileen mbaal mi ci ndeyjooru gaal gi, bu ko defee, ngeen jàpp. Ñu sànni fa mbaal ma, mu fees ak jën, ba mënuñu ko woona génne ndox mi. Taalibe ba Yeesu bëggoon, ne Pieer: Boroom bi la! Bi Simoŋ Pieer déggee loolu, dafa woddoo mbubbam, ndaxte dafa summeeku woon, daldi sóobu ci dex gi. Yeneen taalibe ya xëcc mbaal, mi fees dell ak jën, jëme ko ca tefes ga, ndaxte gaal ga sorewul woon; diggante bi waroon na tollook téeméeri meetar. Bi ñu teeree, ñu gis ab taal, ñu ciy lakk ay jën, teg mburu ca wet ga. Yeesu ne leen: Indileen ci jën, yi ngeen jàpp. Simoŋ Pieer yéeg ca gaal ga, daldi xëcc mbaal ma ca tefes ga, mu fees dell ak jën yu mag; matoon na téeméeri jën ak juróom fukk ak ñett. Te li muy baree-bare lépp, taxul mbaal ma dog. Yeesu ne leen: Ñëwleen ndékki. Kenn ci taalibe yi ñemewu koo laaj ki mu doon, ndaxte xam nañu ne, Boroom bi la. Yeesu jegeñsi, jël mburu mi, jox leen, jox leen it jën. Bi Yeesu dekke ba tey, bii mooy ñetteelu yoon, bi mu feeñooy ay taalibeem.

166. Yeesu ak Pieer (Yow 21:15-24)

⁴ Bi ñu ndékkee ba noppi, Yeesu ne Simoŋ Pieer: Simoŋ doomu Yowanna, ndax gën nga maa bëgg, ni ma ñii bëgge? Mu tontu ko ne: Aha kay, Boroom bi, xam nga ne, bëgg naa la. Yeesu ne ko: Topptool ma sama mbote yi.

Noonu mu waxaat ko ne: Simoŋ doomu Yowanna, ndax bëgg nga ma? Mu ne ko: Aha kay, Boroom bi, xam nga ne, bëgg naa la. Yeesu ne ko: Sàmmal ma sama xar yi.

Mu neeti ko ñetteel bi yoon: Simoŋ doomu Yowanna, bëgg nga maam? Pieer am naqar ci li mu ko laaj ñetti yoon: Ndax bëgg nga ma? Mu tontu ko ne: Boroom bi, xam nga lépp; xam nga ne bëgg naa la. Yeesu ne ko: Topptool ma sama xar yi. Ci dëgg-dëgg Pieer, maa ngi la koy wax, bi nga dee ndaw, yaa doon takk sa geño, di dem fu la neex. Waaye boo màggetee, dinga tàllal say loxo, keneen takkal la sa geño, yóbbu la foo bëggul. Ci baat yooyu la Yeesu doon misaale nan la Pieer wara faatoo ngir jollil ndamu Yàlla. Noonu Yeesu ne ko: Toppal ci man!

Pieer geestu, gis taalibe bi Yeesu bëggoon, di ñëw ci seen gannaaw. Taalibe boobu mooy ki sóonu woon ca Yeesu, ba ñuy lekk, te laajoon ko ne: Boroom bi, kan moo lay wori? Pieer gis ko, daldi ne Yeesu: Kii nag, Boroom bi, nu muy mujje? Yeesu ne ko: Su ma neexoon mu dund, ba ma dellusi, lu ciy sa yoon? Yaw toppal ci man. Noonu am, ci mbokki taalibe yi, ñu xalaat ne, taalibe boobu du dee. Moona Yeesu musul ne Pieer, du dee; waaye li mu wax mooy: Su ma neexoon mu dund, ba ma dellusi, lu ciy sa yoon? Taalibe boobu mooy seede mbir yooyu, bind leen, te xam nanu ne, li muy wax dëgg la.

167. Yeesu daje na ak ay taalibeem ci biir Galile (Mc 28:16-20)

¹ Noonu fukki taalibe ya ak benn dem ci biir Galile, ca tund wa leen Yeesu digaloon. Bi ñu gisee Yeesu, ñu màggal ko, waaye ñenn ñi am xel ñaar. Yeesu jegesi, ne leen: Sañ-sañ bépp, jox nañu ma ko ci kaw ak ci suuf. Demleen nag sàkk ay taalibe ci xeet yépp, sóob leen ci ndox ci turu Baay bi ak Doom ji ak Xel mu Sell mi; te ngeen jàngal leen, ñuy sàmm lépp li ma leen sant. Te maa ngi ànd ak yeen bés bu nekk, ba kera àddina di tukki.

168. Am na lu xewoon lu Linjil nettaliwul

⁵ Gannaaw ay coonoom, ñëw na ci ñoom, di leen won ay firnde yu bare te wér ne mu ngi dund; mu feeñu leen diirub ñeent fukki fan, di diisoo ak ñoom ci lu jëm ci nguuru Yàlla.

Yeesu feeñu na Simoŋ Pieer (1Ko 15:5; Lu 24:34)

^{1Ko} Feeñu na Séfas.

Yeesu feeñu na lu ëpp 500 nit (1Ko 15:6)

Gannaaw ga feeñu na lu ëpp juróomi téeméeri mbokki taalibe ci benn yoon. Te ñu bare ci ñoom ñu ngi dund ba léegi, waaye am na ci ñu nelaw.

Yeesu feeñu na rakkam Saak (1Ko 15:7)

Ba noppi feeñu na Saak.

169. Yeesu tàggu na ay taalibeem daldi yéeg asamaan (Mk 16:14-20; Lu 24:50-53; Jëf 1:9-11)

Anam yi: Ci diiru ñeent-fukki fan la Yeesu feeñu gannaaw ba mu dekke ci ñi néew yi, ba noppi Yàlla yéeg ko, maanaam ba digu weeru me AD 33.

² Gannaaw ga it Yeesu feeñu fukki taalibe yi ak benn, bi ñuy lekk. Mu yedd leen ndax seen ngëmadi ak seen dëgër bopp, ci li ñu baña gëm ñi ko gisoon, bi mu dekke. Mu ne leen: Demleen ci àddina sépp, yégal xebaar bu baax bi mbindeef yépp. Ku gëm te ñu sóob ko ci ndox, dina mucc; ku gëmul, dees na ko daan. Ñi ma gëm dinañu ànd ak firnde yii: ci sama tur dinañu dàq rab yi, di wax làkk yu bees, di jàpp jaan ak seeni loxo; te bu ñu naanee lu ñu tooke, du leen wàññi dara, te jarag ju ñu teg loxo, mu wér.

³ Gannaaw loolu Yeesu yóbbu leen ca wetu Bétani. Foofa mu yekkati ay loxoom, barkeel leen. Bi mu leen dee barkeel, mu tàggo ak ñoom. ⁵ Bi mu waxee loolu, te ñu di ko xool, Yàlla yéeg na ko, te aw niir jël ko, làq ko seeni bët. ² Mu toog ci ndeyjooru Yàlla. ⁵ Bi muy dem nag, te ñu ne jàkk asamaan, ñaar ñu sol yu weex daldi ne seef, taxaw ci seen wet. Ñu ne leen: Yeen waa Galile, lu tax ngeen taxaw, di xool ci asamaan si? Yeesu male ñu jële ci seen biir, yéeg ko asamaan, dina dellusi ci ni ngeen ko gise, muy dem asamaan. ³ Taalibe ya màggal ko, daldi dellu Yérusalem, fees ak mbég. Foofa daawuñu jóg ca kër Yàlla ga, di gërëm Yàlla.

170. Tëjte gi (Yow 20:30; 21:25; 20:31)

⁴ Yeesu wone na it ci kanamu taalibe ya yeneeni firnde, yu ñu nettaliwul ci téere bii.

⁴ Yeesu def na yeneen jëf yu bare. Su ñu ko doon nettali, bind lépp, xalaat naa ne, téere yi duñu xaj ci àddina. ⁴ Waaye li ci nekk, bind nañu ko ngir ngeen gëm ne, Yeesu mooy Almasi bi, Doomu Yàlla ji, te seen ngëm may leen, ngeen am ci moom dund gi.

Dolli 1: Li Yeesu jàngale ci kaw tund wa ak ci joor gi ci benn waare

Yeesu jàngale na ay taalibeem ca tund wa (Mc 5:1-7:29; Lu 6:20-49; 16:17; 12:57-59; 12:22b-31)

¹ Bi Yeesu gisee mbooloo ma nag, mu yéeg ca tund wa, toog; taalibeem ya ñëw ci moom. Mu ³ xool ay taalibeem, ¹ daldi leen jàngal naan:

Barkeel gu wóor gi (Mc 5:1-12; Lu 6:20b-23)

¹ Yeen ñi xam seen ñàkk doole ngir neex Yàlla, barkeel ngeen, ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji, yeena ko yelloo.

Yeen ñi nekk ci naqar, barkeel ngeen, ndax dees na dëfal seen xol.

Yeen ñi lewet, barkeel ngeen, ndax dingeen donni àddina si.

Yeen ñi xiif te mar njub, barkeel ngeen, ndax dingeen regg.

Yeen ñi am yërmande, barkeel ngeen, ndax dees na leen yërëm.

Yeen ñi am xol bu sell, barkeel ngeen, ndax dingeen gis Yàlla.

Yeen ñiy wut jàmm, barkeel ngeen, ndax dees na leen tudde doomi Yàlla.

Yeen ñi ñu fitnaal ndax seen njub, barkeel ngeen, ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji, yeena ko yelloo.

Barkeel ngeen, bu ñu leen di ³ bañee, di leen dàq ak a saaga, di sib seen tur ngir Doomu nit ki, ¹ di leen fitnaal, di leen sosal lépp lu bon ngir man.

Bégleen te bannexu, ndax seen yool dina réy ci laaxira. Ndaxte noonu ³ la maami seeni bañ ¹ daan fitnaale yonent yi fi jiitu.

³ Waaye nag yeen boroom alal yi, torox ngeen, ndaxte jot ngeen ba noppi seen bannex.

Yeen ñiy lekk ba suur léegi, torox ngeen, ndax èllég dingeen xiif. Yeen ñiy ree léegi, torox ngeen, ndax dingeen am aw naqar, ba jooy xàcc.

Torox ngeen bu leen ñépp dee waxal lu baax, ndaxte noonu la seeni maam daan jéfe ak ña doon mbubboo yonent.

Xoromus àddina ak leeram (Mc 5:13-16; Mk 9:49-50; Mk 4:21; Lu 14:34-35; Lu 8:16)

¹ Yeena di xoromus àddina. Bu xorom si sàppee, nan lañu koy delloo cafkaam? Du jeriñati dara, lu dul ñu sànni ko ci biti, nit ñi dox ci kawam.

Yeena di leeru àddina. Dëkk, bu nekk ci kaw tund, du mana nëbbu. Te it duñu taal làmp, dëpp cig leget, waaye dañu koy wékk, ba muy leeral ñi nekk ci kër gi ñépp. Na seen leer leere noonu ci kanamu nit ñi, ngir ñu gis seeni jëf yu rafet, te màggal seen Baay bi ci kaw.

Ni yoonu Musaa ak waxi yonent yi ame ci Yeesu (Mc 5:17-20; Lu 16:16-17)

¹ Buleen defe ne, ñëw naa ngir dindi yoonu Musaa ak waxi yonent yi. Ñëwuma ngir dindi leen, waaye ngir ñu am ci man. Ndaxte ci dëgg maa ngi leen koy wax, li feek asamaan si ak suuf wéyul, benn tomb walla benn rëddu araf du wéy mukkk ci yoonu Musaa, ba kera yépp di am. ³ Waaye nag asamaan si ak suuf si jóge fi moo gëna yomb randal wenn rëdd ci arafu yoonu Musaa. ¹ Ku tebbi nag ba gëna tuuti ci ndigal yii, te ngay jàngal nit ñi noonu, dees na la tudde ki gëna tuuti ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji. Waaye ku leen di sàmm, di leen digle, dees na la tudde ku mag ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji. Ndaxte maa ngi leen koy wax, bu seen njubte ëppul njubteg xudbakat ya ak Farisien ya, dungeen tàbbi mukkk ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji.

Mere nit ak bóom ko ñoo yem fa kanam Yàlla (Mc 5:21-26; Lu 12:57-59)

¹ Dégg ngeen ne, waxoon nañu maam ya, ne leen: Bul rey nit; ku rey nit, yoon dina la dab. Waaye man maa ngi leen di wax ne: képp ku mere sa mbokk, dinañu la àtte. Ku wax sa mbokk: Amoo bopp; dinañu la àtte ca kureelu àttekat ya. Ku ko wax: Alku nga; dinañu la àtte ci safara.

Booy yóbbu nag sa sarax ca bérab, ba ñuy rendee sarax sa, te nga fàttaliku foofa ne, sa mbokk am na lu mu la meree, nanga fa bàyyi sa sarax ca kanamu rendikaay ba, nga jékka dem, juboo ak sa mbokk, ba noppi dellu, joxe sa sarax.

³ Lu tax it dungeen àtteel seen bopp liy jëf ju jub? Bu la nit jiiñee dara, ba ngeen ànd di dem ca àttekat ba, ¹ ngeen layooji, bala ngeena egg. ³ Nanga fexee juboo ak moom ci yoon wi. Lu ko moy, dina la yóbbu ci yoon, yoon jébbal la ca loxoy alkaati ba, mu tēj la. Maa ngi la koy wax, doo génn foofa mukkk te feyuloo fiftin bi ci mujj.

Ku xédd jigéen, njaaloo nga (Mc 5:27-32; Lu 16:18)

¹ Te it dégg ngeen ne, waxoon nañu: Bul njaaloo. Waaye man maa ngi leen di wax ne: Képp ku xool jigéen, xédd ko, njaaloo nga ak moom ci sa xel.

Bu la sa bētu ndeyjoor béggee yóbbe bàkkaar, luqi ko, sànni ko fu sore. Ndaxte ñàkk benn ci say cér moo gën ci yaw, ñu sànni sa yaram wépp ci safara. Bu la sa loxol ndeyjoor béggee yóbbe bàkkaar, dagg ko, sànni ko fu sore. Ndaxte ñàkk benn ci say cér moo gën ci yaw, ñu sànni sa yaram wépp ci safara.

Waxoon nañu ne: Ku fase sa jabar, nga bindal ko kayitu pase. Waaye man maa ngi leen di wax ne: Ku fase sa jabar te du ci njaaloo, yaa koy tegtal yoonu njaaloo. Te it ku takk jigéen ju ñu fase, njaaloo nga.

Bul weddi sa ngiñ (Mc 5:33-37)

¹ Dégg ngeen itam ne, waxoon nañu maam ya, ne leen: Bul weddi sa ngiñ, waaye li nga giñ, def ko ngir Boroom bi. Waaye man maa ngi leen di wax ne: Buleen giñ dara; bumu doon ci asamaan, ndaxte moo di jalu Buur Yàlla; bumu doon ci àddina,

ndax moo di tegukaayu tànkam; bumu doon it ci Yérusalem, ndax moo di dëkku Buur bu mag bi. Bul giñ it ci sa bopp, ndaxte mënuloo weexal mbaa ñuulal benn ci say kawar. Sa waaw, na nekk waaw; sa déédéet, na nekk déédéet. Loo ci teg, ci Ibliis la jóge.

Bul feyyu (Mc 5:38-48; Lu 6:27-30, 32-36)

¹ Te it dégg ngeen ne, waxoon nañu: Bët, bët a koy fey; bëñ, bëñ a koy fey. Waaye man maa ngi leen di wax ne: Buleen bañ ku leen def lu bon, waaye ku la pes ci sa lexu ndeyjoor, jox ko ba ca des.

Ku la bégga kalaame, ngir jël sa turki, nga boole ca it sa mbubb mu mag. ³ Kuy nangu sa mbubb mu mag, bul téye sa turki.

¹ Ku la ga, nga yenul ko doxub benn kilomèt, àndal ak moom ñaar.

Mayal ku lay ñaan, te bul jox gannaaw ku lay leeb, ³ te ku nangu say yëf, bu ko ko laaj.

Dégg ngeen ne, waxoon nañu: Soppal sa moroom, te sib sa bañaale. ³ Waaye maa ngi leen koy wax, yeen ñi may déglu, soppleen seeni bañaale tey defal lu baax ñi leen bañ. Yéeneleen lu baax ñi leen di móolu, te ñaanal ñi leen di sonal, ¹ ngir wone ne, yeenay doomi seen Baay bi nekk ci kaw. Ndaxte mu ngi fenkal jantam ci kaw ñu bon ñi ak ñu baax ñi, te muy tawal ñi jub ak ñi jubadi.

Su ngeen soppee ñi leen sopp, ban yool ngeen am? Xanaa juutikat yi duñu def noonu it? Su ngeen nuyoo seeni mbokk rekk, lu ngeen def lu doy waar? Xanaa ñi xamul Yàlla duñu def noonu it? ³ Te bu ngeen defalee lu baax ñi leen koy defal, ban ngërëm ngeen ciy am? Bàkkaarkat yi it dañuy def noonu.

Te bu ngeen dee leble te yaakaar ci ndelloo, ban ngërëm ngeen ciy am? Bàkkaarkat yi it dañuy lebal seeni moroom, ngir ñu delloo leen ko.

Waaye soppleen seeni noon, di leen defal lu baax, tey leble, baña yaakaar ñu delloo leen ko. Noonu seen yool dina mag te dingeen wone ne, yeenay doomi Aji Kawe ji, ndaxte Yàlla day wone mbaaxam ci ñu goreedi ñi ak ñu soxor ñi.

Nangeen am yërmande, ni seen Baay ame yërmande, te ¹ nangeen nag mat, ni seen Baay bi ci kaw mate.

Ni ñuy sàkke sarax (Mc 6:1-4)

¹ Wottuleena def seeni jëf yu jub ci kanamu nit ñi, muy ngistal. Lu ko moy, dungeen am yool ci seen Baay bi nekk ci kaw. Booy sàkk sarax nag, bul yeble ci sa kanam, ñu yéene la. Moom la naaféq yi di def ca jàngu ya ak ca mbedd ya, ngir nit ñi manggal leen. Ci dégg maa ngi leen koy wax, jot nañu seen pey gépp. Waaye booy sàkk sarax, bu sa loxob càmmooñ xam li sa loxol ndeyjoor di def, ngir sa sarax nekk kumpa. Noonu sa Baay, bi dara umpul, dina la ko delloo.

Ni ñuy ñaane ci Yàlla (Mc 6:5-15; Mk 11:25,26; Lu 11:1-4)

¹ Bu ngeen di ñaan, buleen mel ni naaféq yi, ñoom ñi bëgg di ñaan, taxaw ca jàngu ya ak fa mbedd yay daje, ngir nit ñi gis leen. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, jot nañu seen pey gépp. Yaw nag booy ñaan, duggal ci sa néeg, těj bunt bi, te nga ñaan sa Baay bi bët mënta gis. Noonu sa Baay, bi dara umpul, dina la ko delloo. Te it, bu ngeen di ñaan, buleen bareel wax yu amul njeriñ, mel ni ñi xamul Yàlla; ñoom defe nañu ne, Yàlla dina leen nangul ndax seen wax ju bare. Buleen nirook ñoom, ndaxte seen Baay xam na seeni soxla, laata ngeen ko koy wax.

Yeen nag nii ngeen wara ñaane:

Sunu Baay bi nekk ci kaw,

na sa tur sell,

na sa nguur ñëw,

na sa coobare am ci suuf mel ni ci kaw.

May nu tey li nu wara dunde;

te baal nu sunuy tooñ, ni nu baale ñi nu tooñ;

bu nu teg ci yoonu nattu, waaye nga musal nu ci lu bon.

Ndaxte yaw yaa yellow nguur gi ak kàttan gi ak màggaay gi ba fàww. Amiin.

Su ngeen baalee ñi leen tooñ, seen Baay bi ci kaw dina leen baal seeni tooñ, yeen itam. Waaye su ngeen baalul ñi leen tooñ, seen Baay it du leen baal seeni tooñ.

Ni ñuy woore (Mc 6:16-18)

¹ Su ngeen di woor, buleen mel ni naaféq yi, ñoom ñi yoggoorlu, di ñaawal seeni kanam, ngir seen koor feeñu nit ñi. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, jot nañu seen pey gépp. Yaw nag booy woor, xeeñalal sa bopp te nga sëlmu, ngir sa koor baña feeñu nit ñi, waaye mu feeñu sa Baay bi bët mënta gis. Noonu sa Baay, bi dara umpul, dina la ko delloo.

Alali laaxira (Mc 6:19-24; Lu 12:33-36; 16:13)

¹ Buleen dajale alal ci àddina, fu ko max ak xomaag di yàqe, ak fu sàcc di dugg, jot ko. Waaye dajaleen alal ci laaxira, fu ko max ak xomaag dul yàqe, ak fu sàcc dul dugg, jot ko. Ndaxte fu sa alal nekk, fa la sa xol nekk itam. Bët mooy làmpu yaram. Bu sa bët wéree, kon sa yaram wépp leer, waaye bu sa bët woppee, kon sa yaram wépp lëndëm. Leer gi nekk ci yaw, bu nekkee lëndëm, naka la lëndëm googu di kèruuse! Kenn mënula jaamondoo ñaari sang; fàww nga bañ kii, bëgg ki ci des, walla nga jàpp ci kenn ki, xeeb ki ci des. Mënuleena boole jaamu Yàlla ak jaamu Alal.

Wóolul Yàlla (Mc 6:25-34; Lu 12:22-32)

Loolu moo tax maa ngi leen koy wax, buleen seen bakkan jaaxal, ci lu ngeen wara lekk, walla lu ngeen wara naan. Buleen jaaxle it ngir seen yaram, ci lu ngeen wara sol. Xanaa bakkan gënul lekk, te yaram gënul koddaay? Seetleen picci asamaan: duñu ji, duñu góob, duñu denc ci sàq; teewul seen Baay bi ci kaw moo leen di dundal. Ndax èppuleen maana picc yi ci lu bare? Ana kan ci yeen, ci kaw njaaxleem, moo mana yokk waxtu ci àppam? ³ Su fekke lu tuuti loolu rekk mënuleen koo def, kon lu tax ngeen di jaaxle ci li ci des?

Te lu tax ngeen di jaaxle ngir koddaay? Seetleen bu baax, ni tóor-tóori ñax mi di saxe ci tool yi. Duñu liggéey, duñu ècc, waaye maa ngi leen di wax ne, Suleymaan sax ci ndamam, soluwul woon ni benn ci ñoom. Yeen ñi néew ngëm! Bu Yàlla woddee nii ñaxum tool yi, miy sax tey, te bu subaa ñu def ko ci taal bi, ndax du leen gëna wodd? Buleen jaaxle nag, di wax ne: Lu nu wara lekk? Lu nu wara naan? walla: Lu nu wara sol? ³ Buleen di wut lu ngeen di lekk walla lu ngeen di naan; te buleen ci jaaxle. ¹ Ndaxte loolu lépp, ñi xamul Yàlla ñoo koy wut. Te seen Baay, bi nekk ci kaw, xam na ne am ngeen soxla ci loolu lépp. Waaye jëkkleena wut nguuram ak njobteem, te loolu lépp dina leen ko ci dollil. Buleen jaaxle nag ngir èllëg, ndaxte èllëg dina topptoo boppam. Bés bu nekk, coonoom doy na ko. ³ Buleen ragal dara, yeen coggal ju ndaw ji, ndaxte dafa soob seen Baay, mu jagleel leen nguuram.

Bul ñaaw njort, ba àtte sa moroom (Mc 7:1-5; Lu 6:37-42)

¹ Buleen àtte seeni moroom ak ñaaw njort, ngir bañ ñu àtte leen yeen itam. ³ Buleen daan kenn, te deesu leen daan. Baalleen ñi ci des, te dinañu leen baal. Mayeleen te dinañu leen may. Dinañu leen ëmbal natt bu baax, bu ñu rokkas te yengal ko, mu fees bay tuuru. ¹ Ndaxte dees na leen àtte ak ni ngeen di àtte, nattal leen ak li ngeen di nattale. ³ Noonu Yeesu wax na leen beneen léeb, ne leen: Ndax gumba man na wommat moroomam? Mbaa duñu daanu ñoom ñaar ci kàm? Taalibe gënul kilifaam, waaye taalibe bu jàng ba wàcc, dina yem ak kilifaam demin. Lu tax ngay xool ñax gi ci sa bëtü mbokk, te gisuloo gànj gi ci sa bët yaw? Nan nga mana waxe sa mbokk: Sama xarit, may ma, ma dindil la ñax gi ci sa bët; yaw mi gisul gànj gi nekk ci sa bët? Naaféq! Jëkkala dindi gànj gi ci sa bët, te noonu dinga mana gis bu leer ngir dindi ñax gi ci sa bëtü mbokk.

¹ Buleen jox lu sell xaj yi, mbaa sànni seeni per ci kanamu mbaam-xuux yi, ngir bañ ñu dëggaate ko te walbatiku, xottileen.

Yàlla nangu na ñaanu ku gëm (Mc 7:7-12; Lu 11:9-13; 6:31)

¹ Ñaanleen, ñu may leen; seetleen, te dingeen gis; fëggleen, ñu ubbil leen. Ndaxte képp kuy ñaan, dinga am; kuy seet, dinga gis; kuy fëgg, ñu ubbil la. Kan ci yeen, bu

la sa doom ñaanee mburu, nga jox ko doj? ³ Bu la sa doom ñaanee jën, yaw miy baayam, ndax dinga ko baña jox jën, jox ko jaan? Walla mu ñaan la nen, nga jox ko jiiit? Ndegam yeen ñi bon yeena mana jox seeni gune lu baax, astemaak seen Baay bi nekk ci kaw dina jox Xel mu Sell ñi ko koy ñaan!

¹ Kon nag lépp lu ngeen bëgg, nit ñi defal leen ko, yeen itam nangeen leen ko defal; ndaxte loolu moo ëmb yoonu Musaa ak waxi yonent yi.

Bunt bu xat bi (Mc 7:13-14; Lu 13:23-24)

¹ Jaarleen ci bunt bu xat bi, ndaxte bunt bi ak yoon wi jëm sàngu yaatu nañu, te ñi ciy jaar bare. Waaye buntu dund gu wóor xat na, te yoon wi jëm kaw sew na, te ñi ko gis barewul.

Garab ak meññeefam (Mc 7:15-29; Lu 6:43-49; 13:25-27; Mk 1:22)

¹ Moytuleen ñi mbubboo turu yonent. Dañuy ñëw ci yeen, yor melow xar, waaye ci biir ay bukki yu soxor lañu. Dingen leen xàmme ci seeni jëf. ³ Ndaxte garab, meññeefam lañu koy xàmme. ¹ Ndax dees na witte réseñ ci dédd, walla figg ci xaaxaam? Noonu garab gu baax gu nekk dina meññ doom yu neex, waaye garab gu bon dina meññ doom yu bon. Garab gu baax mënula meññ doom yu bon, naka itam garab gu bon mënula meññ doom yu neex. Garab gu nekk, gu dul meññ doom yu neex, dees na ko gor, sànni ko ca safara sa. ³ Noonu nit ku baax, lu baax lay wax, ndax loolu la denc ci xolam, te nit ku bon, lu bon lay wax, ndaxte denc na lu bon ci xolam. Ndaxte gëmmin, la fees xolam lay wax. ¹ Ci seeni jëf nag ngeen leen di xàmme.

³ Lu tax ngeen may wooye: Boroom bi, Boroom bi; te dungen def li may wax? ¹ Du képp ku may wax: Boroom bi, Boroom bi; mooy dugg ca nguuru Yàlla Aji Kawe ji; ka cay dugg mooy kiy def sama coobareg Baay, bi nekk ci kaw. Bu bés baa, ñu bare dinañu ma wax: Boroom bi, Boroom bi, ndax du ci saw tur lanu daa waxe ci kàddug Yàlla? Ndax du ci saw tur lanu daa dàqe ay rab? Ndax du ci saw tur lanu daa defe ay kéemaan yu bare? Ci kaw loolu dinaa leen wax dëgg, ne leen: Musuma leena xam; soreleen ma, yeen ñiy def bàkkaar.

Képp ku dégg nag lii ma leen wax, te di ko jëfe, ³ ma won leen nu muy mel. ¹ Dinga mel ni nit ku am xel, ku tabax kërám, samp ko ciw doj. ³ Mu gas fu xóot, jot doj wu réy, samp fa kër ga. ¹ Ba mu noppee, taw bi daldi sóob, wal mi ñëw, ngelaw li jóg, ñu dal ci kaw kër ga; waaye ³ yenguwul ¹ te màbbul, ndaxte mu ngi jàpp ca doj wa. Waaye képp ku dégg lii ma leen wax, te jëfewuloo ko, dinga mel ni nit ku ñàkk xel, ku tabax kërám ci gànnoos bi, ³ bañ koo defal fondamaa. ¹ Ba mu noppee, taw bi daldi sóob, wal mi ñëw, ngelaw li jóg, ñu dal ci kaw kër ga; mu màbb ³ ca saa sa, lépp yàqu yaxeet, ¹ ba ne tasar. Bi Yeesu waxee loolu ba noppi, mbooloo ma daldi waaru ca njàngaleem, ndaxte jàngal na leen ak sañ-sañ, bu seeni xudbakat amul.

Dolli 2: Wonewukaay aaya yi

Macë

	Wàll		Wàll		Wàll
1:1-17	3	12:1-8	41	21:28-32	125
1:18-25	9	12:9-14	42	21:33-46	126
2:1-12	12	12:15-21	43	22:1-14	127
2:13-18	13	12:22-45	89	22:15-22	128
2:19-23	14	12:46-50	51	22:23-33	129
3:1-12	16	13:1-52	52	22:34-40	130
3:13-17	17	13:53-58	57	22:41-46	131
4:1-11	19	14:1-13a	59	23:1-39	132
4:12	27	14:13b-23	60	24:1-42	136
4:13-17	31	14:24-36	61	24:43-44	93
4:18-22	32	15:1-20	63	24:45-51	94
4:23-25	34	15:21-28	64	25:1-46	136
5:1-7:29	35	15:29-31	65	26:1-5	137
8:1	46	15:32-38	66	26:6-13	120
8:2-4	37	15:39-16:12	67	26:14-16	137
8:5-13	46	16:13-20	77	26:17-19	138
8:14-17	34	16:21-28	78	26:20	139
8:18-27	53	17:1-13	79	26:21-25	140
8:19-22	84	17:14-21	80	26:26-29	141
8:28-34	54	17:22-23	81	26:30-35	146
9:1	55	17:24-27	82	26:36-46	147
9:2-8	38	18:1-35	83	26:47-56	148
9:9-13	39	19:1-2	108	26:57-58	149
9:14-17	40	19:3-12	108	26:59-68	150
9:18-26	55	19:13-15a	109	26:69-75	151
9:27-34	56	19:15b-26	112	27:1-2	152
9:35-10:1	58	19:27-20:16	113	27:3-10	153
10:2-4	44	20:17-19	114	27:11-14	154
10:5-16	58	20:20-28	115	27:15-23a	156
10:17-23	136	20:29-34	116	27:23b-31	157
10:24-33	58	20:29-34	119	27:32-38	158
10:34-36	94	21:1-11	121	27:39-56	159
10:37-11:1	58	21:20-22	123	27:57-66	160
11:2-19	48	21:12-19	122	28:1-15	161
11:20-30	85	21:23-27	124	28:16-20	167

Mark

1:1	1	7:31-37	65	12:34b-37	131
1:2-8	16	8:1-9a	66	12:38-40	132
1:9-11	17	8:9b-21	67	12:41-44	133
1:12-13	19	8:22-26	68	13:1-37	136
1:14-15	31	8:27-30	76	14:1-2	137
1:16-20	32	8:31-9:1	76	14:3-9	120
1:21-28	33	9:2-13	77	14:10-11	137
1:29-39	34	9:14-29	78	14:12-16	138
1:40-45	37	9:30-32	78	14:17	139
2:1-12	38	9:33a	79	14:18-21	140
2:13-17	39	9:33b-50	80	14:22-25	141
2:18-22	40	10:1-12	104	14:26-31	146
2:23-28	41	10:13-16	104	14:32-42	147
3:1-6	42	10:17-27	106	14:43-52	148
3:7-12	43	10:28-31	106	14:53-54	149
3:13-19	44	10:32-34	107	14:55-65	150
3:20-35	51	10:35-45	108	14:66-72	151
4:1-34	52	10:46a	110	15:1	152
4:35-41	53	10:46b-52	112	15:2-5	154
5:1-20	54	11:1-11	114	15:6-14	156
5:21-43	55	11:12-19	115	15:15-20	157
6:1-6a	57	11:20-26	116	15:21-28	158
6:6b-13	58	11:27-33	117	15:29-41	159
6:14-29	59	12:1a	117	15:42-47	160
6:30-46	60	12:1b-12	117	16:1	160
6:47-56	61	12:13-17	118	16:2-11	161
7:1-23	63	12:18-27	118	16:12-13	162
7:24-30	64	12:28-34a	119	16:14-20	169

Lukk

	Wäll		Wäll		Wäll
1:1-4	4	8:40-56	55	16:16	48
1:5-25	5	9:1-6	58	16:18	108
1:26-38	6	9:7-9	59	17:1-10	103
1:39-56	7	9:10-17	60	17:11-19	104
1:57-80	8	9:18-21	77	17:20-37	105
2:1-21	10	9:22-27	78	18:1-8	106
2:22-39	11	9:28-36	79	18:9-14	107
2:40	14	9:37-43a	80	18:15-17	109
2:41-52	15	9:43b-45	81	18:18-27	112
3:1-18	16	9:46-50	83	18:28-30	113
3:19-20	27	9:51-62	84	18:31-34	114
3:21-22	17	10:1-24	85	18:35-43	116
3:23-38	18	10:25-37	86	19:1-10	117
4:1-13	19	10:38-42	87	19:11-27	118
4:14-30	30	11:1-13	88	19:28	119
4:31	31	11:14-36	89	19:29-44	121
4:31-37	33	11:37-54	90	19:45-46	122
4:38-44	34	12:1-9	91	19:47-48	125
5:1-11	36	12:10	51	20:1-8	124
5:12-16	37	12:11-12	136	20:9-19	126
5:17-26	38	12:13-21	92	20:20-26	128
5:27-32	39	12:22-40	93	20:27-40	129
5:33-39	40	12:41-53	94	20:40	130
6:1-5	41	12:54-59	95	20:41-44	131
6:6-11	42	13:1-9	95	20:45-47	132
6:12-19	44	13:10-17	96	21:1-4	133
6:20-49	45	13:18-21	52	21:5-36	136
7:1-10	46	13:22-33	97	21:37-38	136
7:11-17	47	13:34-35	132	22:1	120
7:18-35	48	14:1-24	98	22:2-6	137
7:36-50	49	14:25-35	99	22:7-13	138
8:1-4	51	15:1-7	100	22:14-18	139
8:4-18	52	15:8-10	100	22:19-20	141
8:19-21	51	15:11-32	100	22:21-23	140
8:22-25	53	16:1-13	101	22:24-27	142
8:26-39	54	16:14-31	102	22:28-34	143

	Wäll		Wäll		Wäll
22:35-39	146	23:2-6	154	23:56-24:12	161
22:40-46	147	23:7-12	155	24:13-35	162
22:47-53	148	23:13-22	156	24:34	168
22:54-55	149	23:23-25	157	24:50-53	169
22:56-62	151	23:26-34	158	24:36-49	163
22:63-65	150	23:38	158	23:50-56	160
22:66-23:1	152	23:35-49	159		

Yowanna

1:1-18	2	8:2-11	72	18:1b	147
1:19-34	20	8:12-59	73	18:2-11	148
1:35-42	21	9:1-41	74	18:12-25	149
1:43-51	22	10:1-21	75	18:26-27	151
2:1-12	23	10:22-42	76	18:28-38	154
2:13-22	24	11:1-44	110	18:39-40	156
2:23-3:21	25	11:45-54	111	19:1-16	157
3:22-36	26	11:55-12:11	120	19:17-24	158
4:1-3	27	12:12-19	121	19:25-37	159
4:4-42	28	12:20-36a	134	19:38-42	160
4:43-54	29	12:36b-50	135	20:1-18	161
5:1-47	50	13:1-20	139	20:19a	162
6:1-15	60	13:21-33	140	20:19-23	163
6:16-21	61	13:34-35	142	20:24-29	164
6:22-71	62	13:36-38	143	20:30-31	170
7:1-2a	63	14:1-16:33	144	21:1-14	165
7:2b-13	69	17:1-26	145	21:15-24	166
7:14-24	70	18:1a	146	21:25	170
7:25-8:1	71				

Yeneen jukki yi

Jëf 1:9-11	169
1Ko 11:23-26	141
1Ko 15:5-7	168

Index

Kàddug Bindkat bi	4
Gàttal yi	9
I Waaj bi	10
Ubbite Gi	11
1. Turu Nettali bi (Mk 1:1)	11
2. Yeesu moo di Kàddug Yàlla mi doon nit (Yow 1:1-18)	11
3. Cosaanu Yeesu ci wàllu baayam (Mc 1:1-17)	11
4. Wax ju wóor (Lu 1:1-4)	12
Saar 1. Juddub ki nara xàll yoonu Yeesu	13
5. Jibril yégle na juddub Yaxya (Lu 1:5-25)	13
6. Jibril yégle na juddub Yeesu (Lu 1:26-38)	14
7. Maryaama seeti na Elisabett (Lu 1:39-56)	14
8. Juddub Yaxya (Lu 1:57-80)	15
Saar 2. Bi Yeesu nekkee xale	17
9. Yàlla dalal na xelu Yuusufa (Mc 1:18-25)	17
10. Juddub Yeesu ci Betleyem (Lu 2:1-21)	17
11. Yóbbu nañu Yeesu ca kër Yàlla ga ca Yérusalem (Lu 2:22-39)	18
12. Ay boroomi xam-xam ñëw nañu, màggalsi Yeesu (Mc 2:1-12)	19
13. Yuusufa ak Maryaama gàddaay nañu jëm réewu Misara (Mc 2:13-18) ...	19
14. Ñibbisi nañu réewu Israyil (Mc 2:19-23; Lu 2:40)	20
15. Yeesu ca kër Yàlla ga (Lu 2:41-52)	20
Saar 3. Yeesu: yégle nañu ko, nattu ko te Yàlla nangu ko	21
16. Waareb Yaxya (Mc 3:1-12; Mk 1:2-8; Lu 3:1-18)	21
17. Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan (Mc 3:13-17; Mk 1:9-11; Lu 3:21-22)	22
18. Cosaanu Yeesu ci wàllu yaayam (Lu 3:23-38)	22
19. Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane (Mc 4:1-11; Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)	23
20. Yaxya tontu na ndawi Yawut yi (Yow 1:19-34)	23
21. Ñi jékka doon taalibey Yeesu (Yow 1:35-42)	24
22. Yeesu woo na Filipp ak Natanayel (Yow 1:43-51)	24
23. Yeesu dem na céet ga ca dékku Kana (Yow 2:1-12)	25
II Almasi bi tàmbali na liggéeyam	26
Saar 4. Yeesu ci Yérusalem ak diiwaanu Yude	27
24. Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga (Yow 2:13-22)	27
25. Yeesu waxtaan na ak benn njiitu diine (Yow 2:23-3:21)	27
26. Yeesu moo gëna màgg Yaxya (Yow 3:22-36)	28
27. Tej nañu Yaxya kaso (Mc 4:12; Lu 3:19-20; Yow 4:1-3)	29
28. Yeesu waxtaan na ak jigéen ji amoon juróomi jèkkër (Yow 4:4-42)	29

Saar 5. Teeru nañu Yeesu ci Galile	31
29. Yeesu faj na xale bu bëggoona dee (Yow 4:43-54)	31
30. Waa Nasarett ñoo ko bañoon (Lu 4:14-30)	31
31. Yeesu dem na Kapernawum (Mc 4:13-17; Mk 1:14-15; Lu 4:31)	32
32. Yeesu tannoon na ñeenti taalibe (Mc 4:18-22; Mk 1:16-20)	32
33. Yeesu faj na ku ànd ak rab (Mk 1:21-28; Lu 4:31-37)	33
34. Yeesu faj na jarag yu bare ba noppi wër diiwaanu Galile gépp (Mc 8:14-17; Mk 1:29-39; Lu 4:38-44; Mc 4:23-25)	33
35. Yeesu jàngal na ay taalibeem ca tund wa (Mc 5:1-7:29)	34
Barkeel gu Wóor gi (Mc 5:3-12)	34
Xoromus àddina ak leeram (Mc 5:13-16)	34
Ni yoonu Musaa ak waxi yonent yi ame ci Yeesu (Mc 5:17-20)	34
Mere nit ak bóom ko, ñoo yem fa kanam Yàlla (Mc 5:21-26)	35
Ku xédd jigéen, njaaloo nga (Mc 5:27-30)	35
Bul fase sa jabar, lu dul ci njaaloo (Mc 5:31-32)	35
Bul weddi sa ngiñ (Mc 5:33-37)	35
Bul feyyu (Mc 5:38-48)	36
Ni ñuy sàkke sarax (Mc 6:1-4)	36
Ni ñuy ñaane ci Yàlla (Mc 6:5-154)	36
Ni ñuy woore (Mc 6:16-18)	37
Alali laaxira (Mc 6:19-24)	37
Wóolul Yàlla (Mc 6:25-33)	37
Bul ñaaw njort, ba àtte sa moroom (Mc 7:1-6)	38
Yàlla nangu na ñaanu ku gëm (Mc 7:7-12)	38
Bunt bu xat bi (Mc 7:13-14)	38
Garab ak meññeefam (Mc 7:15-23)	38
Léebu ñaari tabaxkat yi (Mc 7:24-29)	39
36. Yeesu woowaat na ay taalibe (Lu 5:1-11)	39
37. Yeesu faj na ku gaana (Mc 8:2-4; Mk 1:40-45; Lu 5:12-16)	39
38. Yeesu faj na ku làggi (Mc 9:2-8; Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)	40
39. Yeesu woo na ab juutikat (Mc 9:9-13; Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)	40
40. Ndax warees na woor? (Mc 9:14-17; Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)	41

III Ñaareelu at mi

Saar 6. Njàngaleem, mi ànd ak sañ-sañ	43
41. Yeesu nee na, mooy boroom bésu noflaay bi (Mc 12:1-8; Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)	43
42. Yeesu faj na nit ku loxoom làggi (Mc 12:9-14; Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)	43
43. Mbooloo mu bare topp Yeesu (Mc 12:15-21; Mk 3:7-12)	44
44. Yeesu tann na fukki ndaw yi ak ñaar (Mc 10:2-4; Mk 3:13-19a; Lu 6:12-19)	44
45. Yeesu waare na ca joor ga (Lu 6:20-49)	45
Barke ak toroxte (Lu 6:20-26)	45

Mbëggeel ci noon yi (Lu 6:27-36)	45
Buleen àtte (Lu 6:37-42)	46
Garab gi ak meññeef mi (Lu 6:43-44)	46
Ñaari tabaxkat yi (Lu 6:46-49)	46
Saar 7. Léeb yi ak kàttanu Nguuru Yàlla	47
46. Ngëmu njiitu xare bi (Mc 8:1,5-13; Lu 7:1-10)	47
47. Yeesu dekkal na doomu jigéen ju jëkkëram faatu (Lu 7:11-17)	47
48. Yaxya yónnee na, di laaj Yeesu (Mc 11:2-19; Lu 7:18-35; 16:16)	48
49. Yeesu ca kër Simoŋ Farisien ba (Lu 7:36-50)	49
50. Yeesu dem na Yérusalem faj fa jarag (Yow 5:1-47)	49
Saar 8. Yeesu wër na diiwaanu Galile ñaareel bi yoon	52
51. Yeesu dem waaraate, ndeyam ak ay rakkam seetsi ko (Mc 12:46-50; Mk 3:20-35; Lu 8:1-4; 19-21; 12:10)	52
52. Yeesu jàngalewaat na ciy léeb ci wetu dex ga (Mc 13:1-52; Mk 4:1-34; Lu 8:4c-18; 13:18-21)	53
Léebu beykat (Mc 13:1-9; Mk 4:1b-9; Lu 8:4c-8)	53
Léebu jëmb bi (Mc 13:24-30)	54
Léebu làmp bi (Mk 4:21-25; Lu 8:16-18)	54
Léebu jiwu wi (Mk 4:26-29)	54
Léebu fuddën bi (Mc 13:31-32; Mk 4:30-32; Lu 13:18-19)	54
Léebu lawiir bi (Mc 13:33-35; Mk 4:33-34; Lu 13:20-21)	55
Yeesu firil na taalibe yi léebu jëmb bi (Mc 13:36-43)	55
Léebu alal ju nèbbu ak léebu per ba (Mc 13:44-46)	55
Léebu mbaalum géej ga (Mc 13:47-51)	55
Léebu boroom kër ga (Mc 13:52)	56
53. Yeesu dalal na ngelaw li (Mc 8:18-27; Mk 4:35-41; Lu 8:22-25)	56
54. Yeesu faj na ñaar ñu rab jàpp (Mc 8:28-34; Mk 5:1-20; Lu 8:26-39)	56
55. Yeesu dekkal na doomu Yayrus te faj jenn jigéen (Mc 9:1,18-26; Mk 5:21-43; Lu 8:40-56)	57
56. Yeesu faj na ñaari gumba ak ku rab jàpp (Mc 9:27-34)	58
57. Yeesu dem na dëkku Nasarett ñaareel bi yoon (Mc 13:53-58; Mk 6:1-6a)	59
Saar 9. Yeesu wër na diiwaanu Galile ñetteel bi yoon	60
58. Yeesu yónni na fukki taalibe ya ak ñaar (Mc 9:35-10:1,5-16,24-33,37-11:1; Mk 6:6b-13; Lu 9:1-6)	60
59. Rey nañu Yaxya (Mc 14:1-13a; Mk 6:14-29; Lu 9:7-9)	61
60. Yeesu bareel na mburu ya (Mc 14:13b-23; Mk 6:30-46; Lu 9:10-17; Jn 6:1-15)	62
61. Yeesu dox na ci kaw ndox ma (Mc 14:24-36; Mk 6:47-56; Yow 6:16-21)	63
62. Yeesu mooy ñam wiy joxe dund gi (Yow 6:22-71)	64
IV Ñetteelu at mi: Yawut yi bañ nañu Yeesu	67
Saar 10. Ci Galile	69
63. Farisien ya ak aada ya (Yow 7:1-2a; Mc 15:1-20; Mk 7:1-23)	69
Saar 11. Yeesu ci réewum ñi dul Yawut	71

64. Yeesu faj na doomu jigéen, ja askanoo réewu Kanaan (Mc 15:21-28; Mk 7:24-30)	71
65. Yeesu faj na ñu wopp (Mc 15:29-31; Mk 7:31-37)	71
66. Yeesu bareel na ay mburu ñaareel bi yoon (Mc 15:32-38; Mk 8:1-9a) ...	72
67. Lawiiru Farisien yi (Mc 15:39-16:12; Mk 8:9-21)	72
68. Yeesu faj na ku gumba ca dëkku Betsayda (Mk 8:22-26)	73
Saar 12. Bañ nañu Yeesu ca Yérusalem	74
69. Yeesu ca mą̀galu Mbaar ya (Yow 7:2-13)	74
70. Yeesu jàngale na ca mą̀gal ga (Yow 7:14-24)	74
71. Ndax Yeesu mooy Almasi bi? (Yow 7:25-8:1)	75
72. Jigéen ji doon njaaloo (Yow 8:2-11)	76
73. Man maay leeru àddina (Yow 8:12-30)	76
Waa kër Ibrahim (Yow 8:31-41)	77
Waa kër Seytaane (Yow 8:42-47)	77
Li Yeesu seede ci mbiram (Yow 8:48-59)	77
74. Yeesu faj na gumbag judduwaale (Yow 9:1-41)	78
75. Sàmmbu bu baax bi (Yow 10:1-21)	80
76. Yawut ya nanguwuñu Yeesu (Yow 10:22-42)	80
V Ñeenteelu at mi: Yeesoo nga jublu bant ba	82
Saar 13. Yeesu xamal na taalibeem ya ne dafa wara dee	83
77. Pieer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi (Mc 16:13-20; Mk 8:27-30; Lu 9:18-21)	83
78. Yeesu war na dee (Mc 16:21-28; Mk 8:31-9:1; Lu 9:22-27)	83
79. Ndamu Yeesu jolli na ci moom (Mc 17:1-13; Mk 9:2-13; Lu 9:28-36) ...	84
80. Yeesu faj na xale bu rab jàpp (Mc 17:14-21; Mk 9:14-29; Lu 9:37-43a) ..	84
81. Yeesu waxaat na ne, dina dee, dekki (Mc 17:22-23; Mk 9:30-32; Lu 9:43b-45)	85
82. Yeesu fey na warugaru kër Yàlla ga (Mc 17:24-27; Mk 9:33a)	85
83. Jàng ci li jëm ci woyef ak mbaal (Mc 18:1-35; Mk 9:33b-10:1; Lu 9:46-50)	86
Kan moo gëna mą̀gg (Mc 18:1-5; Mk 9:33b-37; Lu 9:46-48)	86
Waa juy dàq ay rab (Mk 9:38-41; Lu 9:49-50)	86
Ñi yóbbe nit bàkkaar (Mc 18:6-9; Mk 9:42-50)	86
Bul xeeb ñi tuuti (Mc 18:10-20)	87
Mbaalug bàkkaar yi (Mc 18:21-35)	87
Saar 14. Yeesu wër na dëkk yi ci Galile, Samari, Pere ak Jude	89
84. Yeesu sigiñu na ci dem Yérusalem. (Mc 8:19-22; Lu 9:51-62)	89
85. Yeesu yónni na ay ndaw (Mc 11:20-30; Lu 10:1-24)	89
86. Nit ku baax, ku dëkk Samari (Lu 10:25-37)	90
87. Mart ak Maryaama teeru nañu Yeesu (Lu 10:38-42)	91
88. Ni ñuy ñaane ci Yàlla (Lu 11:1-13)	91
89. Ku rab jàpp, mu gumba te luu (Mc 12:22-45; Lu 11:14-36)	92
90. Yeesu yedd na Farisien yi ak xudbakat yi (Lu 11:37-54)	93

91. Yeesu artu na ay taalibeem ci naaféq (Lu 12:1-9)	94
92. Léebu nit ku ñàkk xel ki (Lu 12:13-21)	94
93. Melleen ni ay surga yuy xaar seen njaatige (Mc 24:43-44; Lu 12:22-40)	95
94. Surga bu takku (Mc 10:34-36; 24:45-51; Lu 12:41-53)	96
95. Léebu garabu figg gu meññul (Lu 12:54-59; 13:1-9)	96
96. Yeesu faj na jigéen ju xuuge ci bésu noflaay bi (Lu 13:10-17)	97
Saar 15. Yeesoo nga jublu Yérusalem ba tey	98
97. Erodd wut na rey Yeesu (Lu 13:22-33)	98
98. Yeesu ca kërug Farisien (Lu 14:1-14)	98
Léebu ñiy jéggalu ci ngan gi (Lu 14:15-24)	99
99. Ay taalibe war nañu dëddu lépp (Lu 14:25-35)	99
100. Ñetti leeb ci lu jëm ci gis lu réer	100
Léebu xar mu réer ma (Lu 15:1-7; Mc 18:12-14)	100
Léebu xaalis bu réer ba (Lu 15:8-10)	100
Léebu doom ju réer ja (Lu 15:11-32)	100
101. Léebu bëkk-néeg bu njublaŋ (Lu 16:1-13)	101
102. Boroom alal ji ak Lasaar (Lu 16:14-31)	102
103. Waxtaan ci bàkkaar, ak ngëm, ak warugaru jaam (Lu 17:1-10)	102
104. Yeesu faj na fukki gaana (Lu 17:11-19)	103
105. Liy xew ci bu Doomu nit ki ñéwee (Lu 17:20-37)	103
106. Wara sax ci ñaan (Lu 18:1-8)	104
107. Léebu Farisien ba ak juutikat ba (Lu 18:9-14)	104
108. Yeesu dellusi na diiwaanu Pere (Mc 19:1-2; Mk 10:1)	104
109. Xale yu ndaw yi (Mc 19:13-15a; Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)	105
Saar 16. Firnde kàttanu Yeesu	106
110. Lasaar dekki na (Yow 11:1-44)	106
111. Pexe yi jëm ci Yeesu (Yow 11:45-54)	107
Saar 17. Yoon wi jaar Yériko	109
112. Waxambaane wu bare alal (Mc 19:15b-26; Mk 10:17-27; Lu 18:18-27)	109
113. Yool yi Yeesu digoon ñi ko topp (Mc 19:27-20:16; Mk 10:28-31; Lu 18:28-30)	109
114. Yeesu xamle na ñetteel bi yoon ne, dina dee, dekki (Mc 20:17-19; Mk 10:32-34; Lu 18:31-34)	110
115. Yeesu yeddaat na Saak ak Yowanna (Mc 20:20-28; Mk 10:35-45)	110
116. Yeesu faj na ku gumba (Mc 20:30-34; Lu 18:35-43)	111
117. Yeesu dugg na ca kër Sase (Mk 10:46a; Lu 19:1-10)	111
118. Léebu surga, ya buur bi dénk xaalisam (Lu 19:11-27)	112
119. Yeesu faj na keneen ku gumba (Mc 20:29-34; Mk 10:46b-52; Lu 19:28)	112
VI Waxtu Yeesu jot na	113
Saar 18. Ayu-bés bu mujj ba	114
120. Maryaama sotti na latkoloñ ci tãnki Yeesu (Mc 26:6-13; Mk 14:3-9; Lu 22:1; Yow 11:55-12:11)	114

121. Yeesu dugg na Yérusalem (Mc 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:29-44; Yow 12:12-19)	115
122. Yeesu duggaat na Yérusalem (Mc 21:12-19; Mk 11:12-19; Lu 19:45-46)	116
123. Garabu figg gi ñu rëbb (Mc 21:20-22; Mk 11:20-26)	116
124. Sañ-sañu Yeesu (Mc 21:23-27; Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)	117
125. Léebu ñaari doom ya (Mc 21:28-32; Mk 12:1a; Lu 19:47-48)	117
126. Léebu beykat, yi rey doomu boroom tool bi (Mc 21:33-46; Mk 12:1b-12; Lu 20:9-19)	118
127. Léebu céet ga (Mc 22:1-14)	118
128. Galag gi ñuy fey buur bi Sésaar (Mc 22:15-22; Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)	119
129. Saduseen yi ak ndekkite li (Mc 22:23-33; Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)	119
130. Ban santaane moo gëna màgg ci yoonu Musaa (Mc 22:34-40; Mk 12:28-34a; Lu 20:40)	120
131. Ndax Almasi bi mooy sëtu Dawuda? (Mc 22:41-46; Mk 12:34b-37; Lu 20:41-44)	120
132. Yeesu gëdd na xudbakat ya ak Farisien ya (Mc 23:1-39; Mk 12:38-40; Lu 20:45-47; 13:34-35)	121
133. Saraxu soxna si (Mk 12:41-44; Lu 21:1-4)	122
134. Yeesu wax na ni mu wara faatoo (Yow 12:20-36a)	122
135. Yeesu bàyyi na Yawut yi ci seen ngëlëm (Yow 12:36b-50)	123
136. Yàqug Yérusalem ak dellusig Doomu nit ki (Mc 24:1-42; 10:17-23; 25:1-46; Mk 13:1-37; Lu 21:5-36; 12:11-12)	124
Tënk bi (Mc 24:4-8; Mk 13:5-8; Lu 21:8-11)	124
Dinañu leen fitnaal (Mc 10:17-22; 24:9-10; Mk 13:9-13; Lu 12:11-12; 21:12-19)	124
Ñu yégle xebaar bu baax bi xéet yépp (Mc 24:11-14; 10:23; Mk 13:10)	125
Ñu nappaaje Yérusalem (Lu 21:20-24)	125
Lu araam luy yàqe (Mc 24:15-22; Mk 13:14-20)	125
Yeesu ñëw ni melax (Mc 24:23-31; Mk 13:21-27; Lu 21:25-27)	126
Xoolleen te pare (Mc 24:32-42; Mk 13:28-37; Lu 21:28-36)	126
Léebu fukki janq ya (Mc 25:1-13)	127
Léebu surga, ya njaatige bi dénk xaaalisam (Mc 25:14-30)	127
Àtteb xeet yi (Mc 25:31-46; Lu 21:37-38)	128
Saar 19. Yeesu dafay waajal joxe bakkanam	130
137. Yudaa ngi fexeel Yeesu (Mc 26:1-5; 14-16; Mk 14:1-2,10-11; Lu 22:2-6)	130
138. Ñu defar reeru màggalu Jéggi ba (Mc 26:17-19; Mk 14:12-16; Lu 22:7-13)	130
139. Reeru màggalu Jéggi ba (Mc 26:20; Mk 14:17; Lu 22:14-18; Yow 13:1-20)	130
140. Yeesu yégle na ne, Yudaa moo koy wor (Mc 26:21-25; Mk 14:18-21; Lu 22:21-23; Yow 13:21-33)	131
141. Reeru Boroom bi (Mc 26:26-29; Mk 14:22-25; Lu 22:19-20; 1Co 11:23-26)	

.....	132
142. Kan moo gëna màgg (Lu 22:24-27; Yow 13:34-35)	132
143. Yeesu yégle na ne, Pieer dina ko weddi (Lu 22:28-34; Yow 13:36-38) ..	133
144. Njàngale mu mujj ma (Yow 14:1-16:33)	133
Yeesu défal na xolu taalibeem yi (Yow 14:1-4)	133
Yeesu mooy yoon wi jëm ci Yàlla (Yow 14:5-14)	133
Yeesu dig na leen Xel mu Sell mi (Yow 14:15-31)	133
Yeesu, garab gu wóor gi (Yow 15:1-17)	134
Nit ñi dinañu bañ Yeesu ak ay taalibeem (Yow 15:18-16:4)	135
Jëfi Dimbalikat ba (Yow 16:5-16)	135
Naqar wa, soppaliku na di bannex (Yow 16:17-24)	136
Yeesu noot na àddina (Yow 16:25-33)	136
145. Ñaanu Yeesu (Yow 17:1-26)	137
146. Yeesu yéglewaat na ne, Pieer dina ko weddi (Mc 26:30-35; Mk 14:26-31; Lu 22:35-39; Yow 18:1a)	138
Saar 20. Waxtu jamanoy lëndëm gi	139
147. Yeesu ñaan na ci toolu Setsémame ci biir tiis wu réy (Mc 26:36-46; Mk 14:32- 42; Lu 22:40-46; Yow 18:1b)	139
148. Jàppoon nañu Yeesu (Mc 26:47-56; Mk 14:43-52; Lu 22:47-53; Yow 18:2-11)	139
149. Yóbbu nañu Yeesu ca Anas te Pieer weddi na Yeesu (Mc 26:57-58; Mk 14:53- 54; Lu 22:54-55; Yow 18:12-25)	140
Pieer weddi na Yeesu benn yoon	140
Pieer weddi na Yeesu ñaareel bi yoon	141
150. Sëriñ bu mag ba seetlu na Yeesu (Mc 26:59-68; Mk 14:55-65; Lu 22:63-65)	141
151. Pieer weddi na Yeesu (Mc 26:69-75; Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Yow 18:26- 27)	141
Pieer weddi na Yeesu ñetteel bi yoon	142
Pieer weddi na Yeesu ñeenteel bi yoon	142
Pieer weddi na Yeesu juróomeel bi yoon	142
Pieer weddi na Yeesu juróom-benneel bi yoon	142
152. Yeesu taxaw na ci kanamu kureelu àttekat yi (Mc 27:1-2; Mk 15:1; Lu 22:66- 23:1)	143
153. Yudaa am na naqar lool, ba xaru (Mc 27:3-10)	143
154. Yeesu taxaw na ci kanamu Pilàtt (Mc 27:11-14; Mk 15:2-5; Lu 23:2-6; Yow 18:28-38a)	143
155. Yébal nañu Yeesu ca Erodd (Lu 23:7-12)	144
156. Barabas walla Yeesu? (Mc 27:15-23a; Mk 15:6-14; Lu 23:13-22; Yow 18:39- 40)	144
157. Daan nañu Yeesu (Mc 27:23b-31; Mk 15:15-20; Lu 23:23-25; Yow 19:1-16)	145
158. Daaj nañu Yeesu ca bant ba (Mc 27:32-38; Mk 15:21-28; Lu 23:26-34,38; Yow 19:17-24)	146

159. Juróom-benni waxtu ca bant ba (Mc 27:39-56; Mk 15:29-41; Lu 23:35-49; Yow 19:25-37)	147
160. Rob nañu Yeesu (Mc 27:57-66; Mk 15:42-47; 16:1; Lu 23:50-56; Yow 19:38-42)	149
Saar 21. Dekki na!	150
161. Dimaas ci fajar, ca bàmmeel ba (Mc 28:1-15; Mk 16:2-11; Lu 23:56-24:12; Yow 20:1-18)	150
Ubbite (Mc 28:1-4)	152
Mbooloom jigéen mu jëkk mi (Mc 28:1,5-8, 11-15; Mk 16:2-8; Yow 20:1-2)	152
Ñaareelu mbooloom jigéen mi (Lu 24:1-8)	152
Simonj Pieer ak Yowanna dem nañu ca bàmmeel ba (Lu 24:9-12; Yow 20:3-10)	153
Yeesu feeñu na Maryaam Magdala (Yow 20:11-18; Mk 16:9-11)	153
162. Yeesu feeñu na ñaari taalibe yu jëm Emawus (Mk 16:12-13; Lu 24:13-35; Yow 20:19a)	154
163. Yeesu feeñu na taalibe yi (Lu 24:36-49; Yow 20:19-23)	155
164. Yeesu ak Tomaa (Yow 20:24-29)	156
165. Yeesu feeñu na juróom-ñaari taalibe (Yow 21:1-14)	156
166. Yeesu ak Pieer (Yow 21:15-24)	156
167. Yeesu daje na ak ay taalibeem ci biir Galile (Mc 28:16-20)	157
168. Am na lu xewoon lu Linjil nettaliwul	157
Yeesu feeñu na Simonj Pieer (1Ko 15:5; Lu 24:34)	157
Yeesu feeñu na lu ëpp 500 nit (1Ko 15:6)	157
Yeesu feeñu na rakkam Saak (1Ko 15:7)	158
169. Yeesu tàggu na ay taalibeem daldi yéeg asamaan (Mk 16:14-20; Lu 24:50-53; Jëf 1:9-11)	158
170. Tëjte gi (Yow 20:30; 21:25; 20:31)	158
 Dolli 1: Li Yeesu jàngale ci kaw tund wa ak ci joor gi ci benn waare	 159
 Dolli 2: Wonewukaay aaya yi	 165
 Index	 169